Világi énekek és versek
B. P. 1800

reciti

ReTextum · 7

sorozatszerkesztő
Hegedüs Béla

alapító sorozatszerkesztő
Labádi Gergely

A Felvidéken 1800 táján összeállított kéziratos énekeskönyvet a kiváló textológus, Stoll Béla (1928–2011) fedezte fel még az 1950-es években. Mint írta, azért különleges a XVIII. századi kéziratos versgyűjtemények között, mert „mintegy 70 százaléka – kései leíratása ellenére – a XVIII. század első feléből való", s a régió költőjének, Amadé Lászlónak és epigonjainak igen sok szerzeménye található benne. Az irodalomtörténészek számára azért fontos ez a szinte elfeledett kézirat, mert lapjain tetten érhető a „magyar verselés történetének az a jelentős fordulata, mely az olasz és német gáláns költészet ritmikai formáinak és strófaszerkezeteinek meghonosításával a változatosság és gazdagodás egészen új lehetőségeit teremtette meg" – közszájra kerülvén pedig populáris irányzattá vált a XVIII. század magyar lírájában. Küllős Imola 1976-ban sajtó alá rendezett, azóta gépiratban várakozó forráskiadása 42 évvel később, kibővített jegyzetapparátussal jelenik meg a magyar közköltészeti kutatások régi-új ösztönzőjeként.

A *reciti kiadó* ReTextum című könyvsorozata szövegeket közöl. A szerkesztőség és a sorozatszerkesztők koncepciója szerint egy adott szöveg kritikai igényű újra- vagy első közlése nem egy elvárt lépést jelent az ideálisnak feltételezett szövegállapot felé, mivel azt gondoljuk, hogy nincs egy ideális szövegállapot. A sorozatban megjelenő szövegek is csupán szövegváltozatok. Szándékaink szerint egy adott pillanat szakmai kritériumai alapján a legjobbak.

Világi énekek és versek
B. P. 1800

Sajtó alá rendezte,
az előszót és a jegyzeteket írta
Küllős Imola

· r · e · c · i · t · i ·
Budapest
2018

A kiadvány a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával készült

A szöveganyag és a jegyzetek átdolgozását
az OTKA K 104758. sz. pályázat támogatta

lektorálta
Csörsz Rumen István

Könyvünk a Creative Commons *Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc* (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/) feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.

A köteteink honlapunkról letölthetők. Éljen jogaival!

HU ISSN 2064-728X
ISBN 978-615-5478-47-5

Kiadja a reciti,
az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének
tartalomszolgáltató portálja ▸ www.reciti.hu
Tördelés, borító: Szilágyi N. Zsuzsa
Nyomda és kötészet: Kódex Könyvgyártó Kft.

Tartalom

Előszó 7

Világi énekek és versek B. P. 1800 35

Jegyzetek 423

Mutatók 611
Rövidítésjegyzék 613
Bibliográfia 615
Szó- és névmagyarázatok 623
Akrosztichonos versek jegyzéke 633
Kezdősormutató 635

Előszó

Négy évtizeden át egyik könyvszekrényem aljában hevert a *Világi énekek és versek* című[1] kéziratos énekeskönyv sajtó alá rendezett kézirata, melyet az OSZK-ban található gyűjtemény xeroxmásolata alapján készítettem. Az 1970-es évek elején Stoll Béla, a kézirat felfedezője ajánlotta kiadásra az Európa Kiadónak a gazdag és értékes közköltési énekanyagot – főként szerelmi dalokat és kuruc kori történeti énekeket – tartalmazó gyűjteményt. Az ő javaslatára szerződést kötöttek velem a sajtó alá rendezésre, 1976-ban le is adtam az elkészített anyagot, majd 1–1,5 év után minden különösebb magyarázat és fizetség nélkül elálltak a szerződéstől. A kiadót átszervezték, s nyilván el is fogyott a kiadásra fordítható pénzük.

A *Világi énekek és verse*ket így mutatta be Stoll Béla a *Magyar Könyvszemlé*ben még 1955-ben:

> Külső kiállítása díszes, mondhatni előkelő. Selyembe kötötték, tokkal látták el, s a lapok szélét bearanyozták. Az elülső kötéstáblára B. P. monogramot (feloldása nem sikerült) és az 1800-as

[1] A kézirat lelőhelye: OSZK Kt. Quart. Hung. 2910. Első ízben Stoll Béla ismertette részletesen a Magyar Könyvszemlében (1955); rövid bibliográfiai leírása: Stoll 2002, 557. sz.

> évszámot préselték. Ez az évszám nem csak a bekötés, hanem az összeírás idejét is jelenti. [...] a 99. sz. éneket záró versszaka szerint 1798-ban írták le. Összesen 176, a könyvtár által megszámozott levélből áll. Az 1. levél rectoján díszes, színezett rajz látható: magas talapzaton a magyar korona, a talapzattól balra Mars, jobbra egy magyar huszár. Tarsolyán F. I. monogram, nyilván a rajzoló betűjele. A 2. levél versoján egy üresen hagyott keret, valószínűleg egy címer számára. A 3a–138a lapokon olvashatók az énekszövegek, az összeíró ezeket a lapokat megszámozta 1–271-ig. Ezután néhány üres levél következik, majd a 167a–172b lapokon az énekek Lajstroma található. Az énekeskönyv összeírója az énekeket is megszámozta 1–239-ig.[2]

A 24 cm nagyságú, jól olvasható, szép, kalligrafikus írással készített gyűjtemény valójában 241 verset tartalmaz (ugyanis a sorszámozásban két alkalommal tévesztett[3] a másoló) laza ábécérendben, egy *Laistrom*nak nevezett kezdősormutatóval, amely egyébként több helyütt pontatlanul adja meg a versek kötetbeli sorszámát. A *Világi énekek és versek* szövegeinek mindegyike №-val van számozva és hangsúlyos kezdőbetűkkel szakaszokra tagolva, ám a versszakokon belül már nincsenek sorkezdő nagybetűk, sem sortördelés. A sajtó alá rendezés során a strófákra és sorokra tagolás jelentette, s jelenti most is az egyik komoly problémát, mivel a XVIII. században számos, a magyar énekelt vers XVI–XVII. századi gyakorlatától eltérő ritmusú dallam és versforma honosodott meg és élt.

A kéziratos énekeskönyv külalakja tehetős tulajdonosról árulkodik, és tematikus címadása is jelzi, hogy ez egy tudatosan összeállított és letisztázott, ún. *szekunder receptuális* (befogadói) gyűjtemény, amelybe a máig ismeretlen, B. P. monogrammal jelzett szöveggazda

[2] Stoll 1955, 221.

[3] A 50. és a 212. szöveg kétszer van egymás után, tehát azért, hogy a kézirat sorszámozásához hűek maradjunk, az eredeti számok után [1] és [2] jelzést tettünk. Tekintettel arra, hogy az első № 50. tulajdonképpen a № 49-es versre adott „felelet", azt kettőztem meg ily formán: 49 [1]. A 212. vers esetében az ábécé szerinti sorrend döntött. A harmadik sorszámkettőzést a 238. vers esetében pusztán az indokolta, hogy a *Jer, magyar, sírj velem* kezdetű hazafias vers [2] elé egy számozás nélküli epigrammát *(Nosza, magyar, mit akarsz?)* [1] másoltak be, majd a dalszöveg után ismét leírták [3]. E két vers nemcsak a *B. P.-kézirat*ban, hanem a legtöbb XVIII. század végi kéziratban együtt szerepelt.

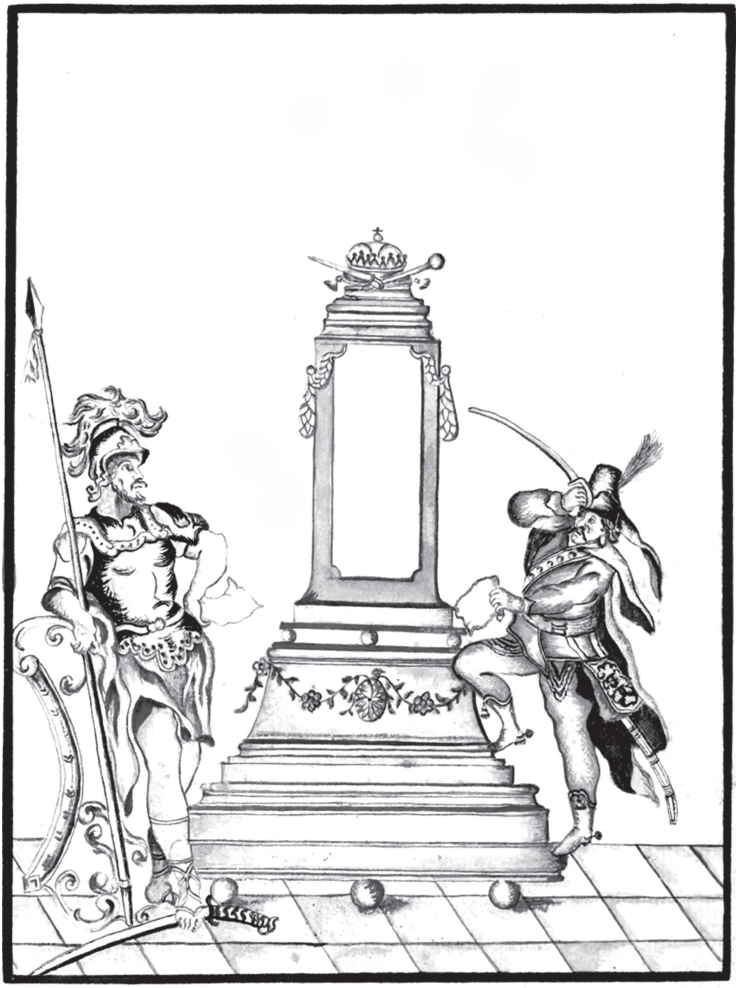

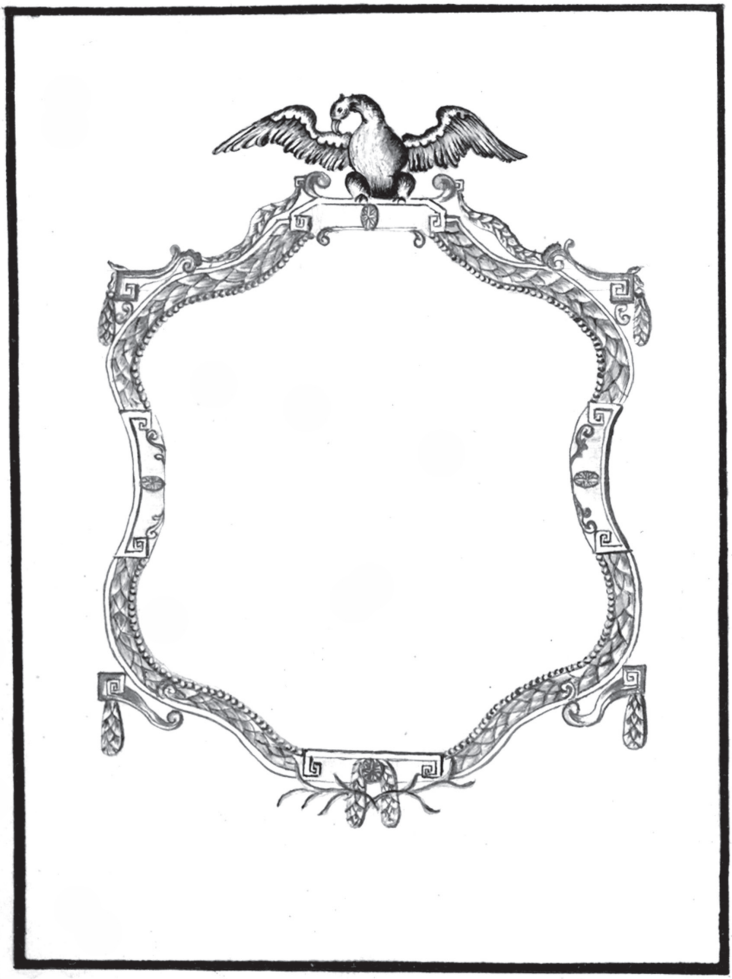

mások verseit és anonim közköltészeti alkotásokat másolt, illetve másoltatott be. Szekunder gyűjteménynek az olyan kéziratos énekeskönyvet nevezzük, amelyet összeírója kifejezetten publikációs céllal állít össze. A szekunder kéziratok reflexív jellegűek és gyakran „tudományos célzatúak", sőt programszerűek, mivel az összeíró átgondolt, célirányos munkáját őrzik.[4] Ilyen volt talán pl. a *Szíveket Újító Bokréta* (1770, a továbbiakban: SZUB); Jankovich Miklós: *Nemzeti Dalok Gyűjteménye* I–X. (XIX. század eleje, Stoll 531; a továbbiakban: NDGY) vagy Pálóczi Horváth Ádám *Ötödfélszáz énekei* (1813, a továbbiakban: ÖÉ). Igaz, Pálóczi Horváth a saját verseit is bemásolta gyűjteményébe, nemcsak a tudott, hallott és általa átalakított közismert szövegeket, nótákat. Az ő kiadásra előkészített énekeskönyve tehát részben szekunder receptuális, részben *primer auktorális* műnek tekinthető. Pálóczi Horváth szándéka ugyanis az volt, hogy a magyar *énekes poézis* új formáira, a magyar nyelv gazdagságára, költőiségére nyújtson példákat. Jankovichcsal együtt mindketten a nemzeti nyelvű költészet fenntartása és megújítása érdekében tevékenykedtek a nyelvész Révai Miklós 1782-es felhívása szellemében, aki az anyanyelvi hagyománygyűjtéstől remélte a hazai irodalmi és tudományos nyelv megújulását. Találóan nevezte Horváth János ezt a korszakot – amely a nemzeti történelem felértékelésével együtt járó nemzeti öntudat formálódásának ideje volt – a „nyelvi szempontú irodalmiság" korának. Úgy vélem, ebben a szellemiségben készült el 1800-ban a *Világi énekek és versek* című összeállítás is, túl azon, hogy ez is „szívet gyönyörködtető" „magánirodalmi" gyűjtemény volt.

A 217. számig a kezdősor ábécérendje szerint lemásolt versanyag[5] hasonló kompozíciós elvet követ, mint az első magyar nyelvű lírai antológia első „darabja", a Vácott, feltehetőleg 1799-ben kiadott *Énekes Gyűjtemény* (a továbbiakban ÉGy), amelynek 76 versszövege részint variánsokban élő anonim közköltészet, részint név nélkül említett költők (Csokonai Vitéz Mihály, Erdődy Lajos, Faludi Ferenc, Kazinczy Ferenc, Mátyási József, Mészáros Ignác, Nagy János, Pálóczi Horváth Ádám, Péteri Takács József, Ráday

[4] Bővebben: Csörsz 2009, 38–39.

[5] A kézirat 217–241. verse megbontja az ábécérendet, inkább a korábbi törzsanyaghoz illesztett „toldaléknak" tűnik.

Gedeon, Révai Miklós)[6] populáris szerzeménye volt. Az ÉGy-ben – amely akár mintául is szolgálhatott a B. P. által összeállított, csaknem négyszeres terjedelmű *Világi énekek és versek*nek – azonban mindössze egyetlen, közkézen és közszájon forgó Amade-vers szerepelt (*Nem gondolok szíveddel,* 57. sz.), szemben ezzel a kifejezetten Amade dalköltészetét propagáló és utánzó kézirattal.

„Ez az énekanyag […] meglehetősen elüt az ebből a korból már tömegesen ránkmaradt énekgyűjtemények jellegétől. Viszonylag kevés benne a XVIII–XIX. századfordulón divatos »érzelmes« dalszöveg és csak távoli rokonságot mutat a diák-melodiáriumok anyagával" – állapította meg Stoll Béla még 1955-ben.[7] „A kézirat énekeinek mintegy 70 százaléka – kései leíratása ellenére – a XVIII. század első feléből való. Amadénak és az Amade-epigonoknak igen sok szerzeménye található benne. A *Kelecsényi-énekeskönyv*vel (184. sz.) való rokonsága azt mutatja, hogy a gyűjteményt Nyitra megyében állították össze" – olvashatjuk a javított, bővített Stoll-bibliográfiában.[8]

A *Kelecsényi-énekeskönyv*ről így írt Stoll a Magyar Könyvszemlében:

> a versanyag félreérthetetlenül a század első felében, AMADÉ működésének területén és nagyrészt az ő stílusában keletkezett, kivéve természetesen azt a XVII. századi részt, melynek jelentőségéről fentebb szóltam. Rokon ebben a már többször említett *Világi énekek és versek* című kézirattal […]. Ennek 26 éneke van meg a *Kelecsényi-énekeskönyv*ben is, öt darab csak ebben a két énekeskönyvben szerepel. […] AMADÉ méltatójának mindenekelőtt ezt a két kéziratos kötetet kell kézbe vennie, ha képet akar kapni arról az elég széles körű költői gyakorlatról, amelyet környezetében folytattak. A magyar verselés történetének az a jelentős fordulata, mely az olasz és német gáláns költészet ritmikai formáinak és strófaszerkezeteinek meghonosításával a változatosság és gazdagodás egészen új lehetőségeit teremtette meg, nemcsak AMADÉ Lászlónak egyéni sajátja, hanem egy egész irányzaté.[9]

[6] A kötetről bővebben: Csörsz 2012.
[7] Stoll 1955, 221.
[8] Stoll 2002, 274.
[9] Stoll 1956a, 299.

Az elmúlt negyven év sok szempontból jót tett az általam kiadásra előkészített kéziratnak. Mindenekelőtt azért, mert a *Régi Magyar Költők Tára* (a továbbiakban: RMKT) XVIII. századi közköltészeti köteteinek sajtó alá rendezése során beletanultam az ilyen típusú kiadványok textológiai és filológiai munkájába. Ez a forráskiadás tehát korszerűbb és jegyzeteit tekintve gazdagabb, alaposabb, mint a korábbi lett volna, mivel 2004-ben megjelent Amade verseinek kritikai kiadása[10] – korábban én a Négyesy-féle Amade-összkiadással (1892) dolgoztam –, valamint az RMKT XVII. és XVIII. századi sorozatának több, közköltészeti anyagot tartalmazó kötete is. Az Amade kritikai kiadást alapul véve, s az említett sorozatok segítségével ma már sokkal pontosabban el tudjuk helyezni ezt a felvidéki kéziratos gyűjteményt a XVIII. század „magánirodalmá"-ban, másképp látjuk, értékeljük műfajilag és stilárisan is sokszínű versanyagát, mint négy évtizeddel ezelőtt. Azóta ugyanis megváltozott az irodalomtörténészek és folklórkutatók viszonyulása a kora újkori magyar kéziratos és ponyván kiadott költészethez a *közköltészet* fogalmának és gazdag jelentéstartományának elfogadásával.

A *Világi énekek és versek. B. P. 1800.* című kötetből négy verset Stoll Béla adott ki,[11] hármat Hargittay Emil,[12] tíz ének megjelent az RMKT XVII. századi köteteiben, öt pedig az RMKT XVIII. századi közköltészeti forrásantológiákban.[13] Az eddig publikált huszonkét versen kívül a közköltészeti sorozat I. kötetében hét szövegre, a II.-ban és III/A-ban egy-egyre, a III/B-ben pedig további tizenegyre hivatkoztunk a korban közismert „szövegcsaládok" variantúrájában.[14] Az RMKT XVIII. századi közköltészeti al-sorozatának köteteiben kiadott vagy hivatkozott alkotások csak egytizedét teszik ki a kéziratos *Világi énekek és versek*nek, ugyanis a sorozat még nem érkezett el a kor valóban igen sokszínű szerelmi

[10] *Amade László versei,* RMKT XVIII/7. A kötetről írt recenzióm: Küllős 2005, 246–249.

[11] Stoll 1956, 73, 76. és 78–79. sz.

[12] Hargittay 1983, 56–58. és 66. sz.

[13] RMKT XVIII/14, 188. sz. *(Igaz nevem Adolphusnak);* RMKT XVIII/15, 149/XIII. sz. *(Boldogtalan sorsa siralmas éltemnek); uo.,* 179/I. sz. *(Feltaláltatik-e vajon széles e világon).*

[14] A pontos adatokat részint külön jegyzékben, részint a versek jegyzeteiben adom meg.

költészetének számbavételéhez. Ez az érzelemhangsúlyos gyűjtemény a tervezett, szerelmi közköltészet témájú V. kötet(ek)hez szolgáltat majd gazdag anyagot.

Az Amade-összkiadás szerkesztői szintén használták ezt a kéziratos énekeskönyvet, és huszonnyolc versnél utaltak is rá a jegyzetekben. Ám a *B. P. 1800.* valójában ennél többet, harminc eredeti Amade-verset, hét, Amadénak tulajdonított éneket és számos stílusutánzatot tartalmaz.[15] Pl. az RMKT XVIII/7. kötet 45. énekét két változatban is feljegyezték (№ 11. és № 12 alatt: *Ah, mit kínzod én szívemet, hogyha nem vagy állandó,* illetve *Ah, mit kínzod én szívemet, mikor nem vagy állandó* kezdettel). Azonban mindent összevéve is nyilvánvaló, hogy az elmúlt évtizedekben csak töredéke vált ismertté az irodalomtörténészek és közköltészet-kutatók előtt e gazdag, összeírásának időpontjától visszaszámolva legalább 80–100 évet reprezentáló versgyűjteménynek.

A Stoll-féle bibliográfia[16] szerint a Ráday Levéltárban őrzött, 11 leveles *Högyészi Ferenc-ék.*-ben *Világi énekek, 1761* címmel ugyancsak Amadénak és Amade-epigonoknak szerzeményeit jegyezték fel hasonló céllal, mint a *Világi énekek és versek B. P. 1800.* énekeit,[17] de két emberöltővel korábban, még a költő halála előtt. Mindkét énekeskönyv azt mutatja, hogy báró Amade László (1704. július 26.–1764. december 22.) költészete jelentős hatással volt és beépült a korabeli énekes poézisbe:

---

[15] Varga Imre szerint (1957) 36 Amade-, ill. az ő nevéhez köthető vers van a gyűjteményben.

[16] Stoll 2002, 264. sz. *Högyészi Ferenc-ék.* (1761), Budapest, Ráday Levéltár Arch. Agent. Acta miscellanea II. 2879, 384–395.

[17] *Högyészi Ferenc-ék.* (1761, Stoll 264) összes éneke: 385a–b: *Borulok hozzád, ó, kegyesem;* 385b–386b: *„Felelet." Búcsúzom tőled, ó, kegyesem;* 386b: *Inkább boszszant hamisságod;* 387a: *„Felelet ugyan azon Notára" Inkább dicsérd igaz voltom;* 387b: *Bár kegyelmem volna engedelmem;* 388a: *Búsul szívem, hogy történék tetőled elválásom;* 388a–b: *Szerelem gyötrelemmel együtt jár* (Amade); 388b–389a: *Angyalom, alakom, szép gyöngyöm, galambom* (Amade); 389a: *Édes dudi, dudicskám* (Amade); 389a–b: *Tudom, kit szeretek, de titkosan;* 389b: *A, B, C, D, jövel ide;* 390a: *Már elmúlt az én napom fénye;* 390a–b: *Ámbár égek, hozzád leborultam* (a versfőkben: AMADE); 390b–391a: *Te is, én is tudom, hogy szeretsz* (a versfőkben: TOTH); 391a–b: *Mely kínos szívemnek titkon égni;* 391b–392a: *Búban merült bús szívemet nincsen, ki vigasztalja;* 392b: *Tudom, minden megnevet;* 393a: *Ah, már hova legyek;* 393b–394a: *Ah, nagy egek, mély örvények;* 394a–b: *Ah, mit kínzod én szívemet;* 395a: *Most már azt megvallom, magamat vádolom* (későbbi kézzel).

> [...] énekköltészete nemcsak szűkebb hazájában: a Csallóközben, a Dunántúlon vált népszerűvé, eljutott a messzi Zemplénbe és a távoli Erdélybe egyaránt. Az a számos Amade-ének, mely a XVIII. sz. közepétől, a század második felében keletkezett gyűjteményekben oly bőséggel található a szerző nevének említésével vagy anélkül, meg az a még számosabb Amadé ízű szerelmi dal, mely a XVIII. század közepétől egyre uralkodóbbá válik énekes gyűjteményeinkben, Amadé népszerűségét bizonyítja. És azt, hogy a költészet ekkor még közkincs, melyből mindenki szabadon merít.[18]

> Amade nemcsak saját korában volt népszerű, jól ismerték később is, számos követője, utánzója támadt. Az Amade halála után keletkezett énekeskönyvekben a költő jelentős számú verse szerepel, ezek közül sokat másoltak Amade-korabeli vagy a költő által írt kéziratokból. Ezek többségükben valóban másolatok, döntően megegyeznek az eredeti szöveggel – tehát a másolók műköltészetként kezelik őket. Van ugyanakkor az énekeskönyveknek egy olyan rétege is, amelyekbe Amade versei valamely szóbeli hagyomány alapján íródhattak le – természetesen variálódva.[19]

Már Varga Imre is hangsúlyozta, hogy

> Amadé költészete bizonyos mértékben közösségi igényt elégített ki, a közösség a maga tulajdonának tekintette, magáéként formálta. És ez Amadé költészetében a legértékesebb rész, a szakadatlan változás állapotában élő költészet, mely a végén igazi népköltészetté formálódhatik. (Elmehetsz már – Négyessy CXXI. Erdélyi: Népdalok és Mondák II. 49., 50., 204., III. 33. 1.)[20]

A XVIII–XIX. századi közköltészet ismeretében kijelenthetjük, hogy Amade László magyar nyelvű világi verseinek legalább egynegyede a szó szoros értelmében közismert volt, mert kéziratos[21]

[18] Varga 1957, 329.

[19] RMKT XVIII/7, 21; Schiller Erzsébet, *Előszó.*

[20] Varga 1957, 330.

[21] A XVIII–XIX. századi kéziratos énekeskönyvekben gyakran előforduló Amade-versek, zárójelben az RMKT XVIII/7. kötetben szereplő sorszámukkal:

és ponyvai változatokban, stílusutánzatokban és parafrázisokban közel egy évszázadon keresztül hatott nemcsak a világi közköltészetre, de a XIX–XX. századi szájhagyományra is.[22]

> az életszerű, mindig dallamos és friss, jól énekelhető műdalokkal Amadé eljutott a nép szájára, ahová énekeit egyáltalán nem szánta. Népszerűségét és hatását másrészt az magyarázza, hogy szerelmi költészete a szerelmi érzés szinte minden hangulatát kifejezte: dalaiban a tipikus lelkiállapotok sablonjait kapták készen.[23]

Ahogy Amade átvett egy-egy sort, ritkán teljes verset is a korábbi anonim közköltésből,[24] sőt a kortárs költőktől, úgy alakították és dolgozták át az ő sorait, verseit tovább – a kéziratos feljegyzések-

---

A szem mihent szépre tekint (A. neve alatt)
Ah, már egyszer engeszteljed / Ah, már egyszer engeszteld meg / Ó, bár egyszer engeszteld meg (8. sz.)
Ah, mit kínzod én szívemet (45. sz.)
Ámbár égek, hozzád leborultam (6. sz.)
Ámbár nékem / nekem nincsen kincsem (3. sz.)
Ámbár szerettem, néked szentöltem (26. sz.)
Boldogtalan az, igaz, olyan szerencse (2. sz.)
Élj vígan már, nem köllesz már / Élj vígan bár, nem kellesz már (137. sz.)
Ha engem szívedből ki nem zártál (A. neve alatt)
Hadd lankadjak és olvadjak éretted én szerelmem (60. sz.)
Kukuku ku kutskám (68. sz.)
Lila moja Lila (105. sz.)
Már nem tűrhetvén kínjait, szívemnek nagy fájdolmit (141. sz.)
Még nőtelenségben folytattam éltemet (146. sz.)
Mit csináljak szerencsétlen, boldogtalan szívemmel (A. neve alatt)
Titkosan szeretek (139. sz.)

Varga Imre (1957) harminc átnézett kéziratos gyűjtemény hetven szövege alapján az alábbi tízes listát állította össze a XVIII. századi kéziratos énekeskönyvekben leggyakrabban előforduló Amade-versekből: 1) *Nem tudom, ki szeretne;* 2) Élj vígan már, nem kellesz már; 3) Árván sírván; 4) *Kuku kuku kukucskám;* 5) *Ah, már egyszer engeszteld meg;* 6) Ha engem szívedből ki nem zártál; 7) *Nem gondolok hiteddel;* 8) Mások mondják, hogy szeretlek; 9) Ámbár nékem nincsen kincsem; 10) *Tovább nem tűrhetem.* Varga 1957, 330–332. – Dőlttel jelöltem azokat a verseket, amelyek a *Világi énekek és versek*ben is szerepelnek.

[22] Küllős 2005.

[23] Varga 1957, 330.

[24] Bővebben: Csörsz 2016, 75–95.

ből és nyomtatott verziókból jól nyomon követhetően – még a XIX. században is. Könnyed, játékos verselése, gáláns, udvarló, enyelgő és epekedő szerelmi dalainak érzelemhangsúlyos stílusa ugyanis jól illett, hangütése pedig könnyen adaptálható volt a XVIII. század végének, XIX. század elejének szentimentális, „érzékeny" lírai dalköltészetéhez.

> [...] a költő többnyire énekelte a verseit, társaságban adta elő, sőt, sokszor rögtönözte. A dallam miatt tudtak gyorsan terjedni, és a dallam nyilván elfedte a rögtönzés okozta számos sutaságot is. A dallamok esetében ugyanakkor nem merült fel a szerzőség kérdése. A dallamokat le sem jegyezték, ezek csak nagyon csekély számban maradtak fenn. [...] a későbbi énekeskönyvekben számos olyan verssel találkozunk, amelyeket a másoló vagy „szerkesztő" Amadének tulajdonít, de valószínűsíthetően vagy bizonyíthatóan nem az övé. A kanonizációnak egy másik útja ez, már nem Amadét kanonizálja, hanem [...] az ő neve szolgál a kanonizálhatóság zálogául

– állapította meg Schiller Erzsébet,[25] de a kor közköltészetében létező Amade-versek terjedésére, átköltéseire, illetve „kanonizálódás"-ukra, tehát a XVIII. századi énekelt vers tényleges „létmódjára", Amade költészetének recepciójára – sajnos – elég következetlenül utaltak a szerkesztők a kritikai kiadás jegyzeteiben. Míg néhány nagyon népszerű dal esetében (pl. a 68. sz. *Kuku-dal*[26] és a 42. sz. *Toborzó)* alapos áttekintést adtak a jegyzetekben, más verseknél csak a kéziratos és nyomtatott forrásokat jelölték meg, de azokat sem mindig teljes körűen. Mindkét említett Amade-vers (az *A jó lovas katonának de jól vagyon dolga* kezdettel folklorizálódott *Toborzó*, és a *Kuku, kuku, kukucskám / Szállj énhozzám, madarkám* kezdetű rokokó szerelmi dal) kéziratokon és ponyvanyomtatványokon keresztül jutott el XX. századi népköltészetig, viszont Kodály Zoltán *Háry János* című daljátéka nyomán vált országosan ismertté.

[25] Amade 2004, 21.

[26] Az igen népszerű *Kuku*-dal élettörténetéről és folklorizációjáról e kézirat 111. énekének jegyzetében adok rövid összefoglalást egy 2005-ben írt tanulmányom alapján, vö. Küllős 2012, 239–262.

Fontos eredménye volt az Amade-filológiának, hogy a kritikai összkiadás végén az *Egyéb, Amade László neve alatt nyomtatásban megjelent versek kezdősorai* mutatóját is összeállították a szerkesztők. A harminchét magyar és két latin nyelvű szöveg mellett egyelőre ismeretlen számú, de legalább ugyanennyi közköltészeti parafrázisa is született Amade dalainak, amint az ebből az 1800 előtt összeállított kéziratos énekeskönyvből kiderül. A *B. P.*-kéziratban a többszörös leírás következtében 237 szöveg van,[27] ebből 36 (tehát a feljegyzett versek több mint hatoda) eredeti Amade-alkotás, s legalább másik hatoda Amade stílusában készített vers. A gyakorta versfőkkel is jelölt Amade-dalok már átestek két emberöltő énekelt hagyományának értelmező, csiszoló gyakorlatán, amikor bemásolták ebbe a gyűjteménybe. Volt ugyan olyan verse is, amit hallomás után, fejből jegyeztek le, ezért kimaradt belőle egy-egy strófa, olykor pedig megváltozott a strófarend és elromlott, vagy az adaptáció során átalakult az akrosztichon, de nem egy esetben azt tapasztaljuk, hogy a *Világi énekek és versek* nyelvileg szebb és életszerűbb poétikai megoldásokat őrzött meg, mint a kritikai kiadás alapjául szolgáló, *Főkódex*nek nevezett – Amade és titkárai kezétől származó – kézirat.[28] Ilyen változtatásokra gondolok, mint pl. a 6. versben: „*En szivemet szerelemnek* kottzkájára tettem" helyett az, hogy: „*szerencsémet szerelmednek* kotzkájára tettem"; „Ebbül érthed, *szivre vehed*" helyett: „ebbül érthed, *s észre veszed*" szerepel. Természetesen szép számmal akadnak ebben a kéziratban is nyilvánvaló rontások: értelemzavaró vagy értelmező „félrehallások" és másolási, ún. tollhibák. Különösen gyakoriak a másoló figyelmetlenségéből adódó elírások, szótagszám- és szókihagyások, szótagtöbbletet okozó betoldások. Mindezekre majd a szövegek jegyzetében kitérek, s ahol szükséges, lábjegyzetben kijavítom (emendálom) a szöveget.

[27] Az 57. számú, *Eltükélettem, hogy szerencsétlen szerelmednek terhét letészem* kezdetű, 8 strófás akrosztichonos verset a kezdősor apró grammatikai változtatásával újra leírták a 67. szám alá, majd elrontott versfőkkel, három strófával rövidebben a 216. sz. alá is. A 171. számú, *Szívem fájdalmi újúlnak* kezdetű 3 vsz.-os verset pedig a 224. sz. alá kibővítve, 6 strófás változatban is lejegyezték. A № 181. párbeszédes vers páratlan strófáit külön alkotásként újra lejegyezték a 229. sz. alá apró lexikai változtatással: *Sokat futtattam elmémet, hogy senki ne láthassa* kezdettel.

[28] OSZK Kt. Quart. Hung. 141.

Amade költészetének utóélete a XVIII–XIX. századi kéziratos énekeskönyvek és a népdalgyűjtések tanúsága szerint a folklorizálódás minden szintjére és fajtájára kínál példákat.

1) A változatképződés első állomása rendszerint a fonéma / morféma, azaz *a hang és szó szinten variált szövegek,* az ún. *lexikai variánsok*. Ilyenkor a fonémák a régió, illetve a szöveggazda, a másoló nyelvjárását tükrözik, a szavak és formulák kicserélődnek, olykor megváltozik a szórend; a vers jelen időből múlt idejűvé válik; esetleg a versbeli közlés iránya általánosból tegező formába (E/2. személyűbe) vált, vagy ellenkezőleg: „objektivizálódik" és E/1–2. személyűből 3. személyű lesz. Ezek az apró változtatások a versszöveg aktualizálásának, egyénítésének, a szó szoros értelmében „gyakorlati újrahasznosításának" jelei. Természetesen ezzel a folyamattal együtt jár a lírai alkotás „elszemélytelenedése", gyakran a szerző kilétének, „tulajdonjogának", eredeti szándékának megváltoztatása, illetve figyelmen kívül hagyása. Idézek néhány példát.[29] Amade 8. versének indítása: „Ah, már egyszer engeszteld meg kőkemény szívedet" „Ó, már egyszer engeszte*ljed…*"; *„Ó, bár* egyszer engeszteld meg*"* kezdetekkel terjedt. Egy másik példa az értelmes szövegeltérésekre:

Amade, 6. sz., 4. vsz.	***Világi énekek és versek,* 9. sz., 4. vsz.**
Didó volna	Didó voln*ál*
Mégis megszánhatna,	Mégis megszánhatn*ál*,
Vélem nem bánhatna	Vélem nem bánhatn*ál*
Oly képtelen,	Oly képtelen,
Szívében,	Szív*ed*ben,
Kedvében	Kedv*ed*ben
Bezárhatna,	Bézárhatn*ál*,
Ennyi sok próbára,	Ennyi sok próbára,
Ezer sok átkokra	Ezer sok átokra
Meg nem csalna.	*Jutalmaznál.*

[29] További példát kínálnak még a lexikai variálódásra a kézirat 57. és 67; ill. 191. és 195. sz. versei.

2) A variálódás következő szintje: a vers *szintaktikai* változása, esetleg *formaváltása* (rövidítés; bővítés egyedi strófákkal;[30] „széténeklés"; a versforma egyszerűsödése; szótagszám- vagy ritmikai változtatás stb.). Amade *Filéno és Dóris versengési* című, 4×7 soros, párbeszédes versének ebbe a gyűjteménybe például egy olyan, cím nélküli, 8 szakaszra bővített változatát jegyezték fel (203. sz.), amely a sor és szó szinten variált 1–3. versszak után négy, stílusában és hangulatában az Amade-szöveghez illeszkedő egyedi strófával bővült, majd az eredeti vers záró strófájával végződik. Ebben az utolsó strófában mindössze egyetlen hangtani változtatás van: *ételed / ítéled.*[31]
Hasonló a helyzet a *Világi énekek és versek* 208. szövegénél is, amely az *Ugyan egyszer szállj szívedbe* kezdetű, hatstrófás Amade-vers lerövidült, lexikai szintű variációja, strófaképlete: 1^{v}, 2, 3^{v}, 4^{v}, 6^{v}.

3) *Formai (dallam- és stílus)változatok.* Ennek szép példája az, ahogyan Kazinczy „felfrissítette" Amade *Toborzó* énekét.[32]

4) *Téma- és műfajváltozatok: parafrázis / inverzió / travesztia / paródia*
A változatképződés 3–4. szintjére eljutott alkotások rendszerint már kilépnek az eredeti vers szövegcsaládjából és egy új(abb) szöveg(család)ot, altípust alkotnak, esetleg újabb alműfaj alapjává, részévé válnak. Pl. Amade 45. számú *Ah, mit kínzo*d *én szívemet, hogy ha nem vagy állandó* kezdetű versének átdolgozott, kibővített változatát a kötetbe egymás után másolták be a 11. és 12. szám alá. Az ilyen szintű átalakításra mindig az adott ének jegyzetében utalok.

[30] Ezt E1, E2, ill. a strófaszámokra utalva: 1^{v}, 2^{v} stb. jelöljük.
[31] Strófaképletét így írhatnánk le: 1, 2, E1, 3^{v}; E2–E4, 4. vsz.
[32] „Amade után. 30. aug. 1827." Kazinczy levelezésének XX. kötetéből idézi Gergye László az RMKT XVIII/2, 49. sz. jegyzetében. Bővebben: Küllős 2005.

Kötetkompozíció, gondolati/tematikus egységek, formai sajátosságok

A kéziratos gyűjtemény jeles példája a magán(életi) irodalomnak. Nagyon kevés benne a történelmi eseményekről szóló, közéleti vagy szociális problémát érintő alkotás, mint pl. az „új-módit" kipellengérező, társadalombírálatot tartalmazó *Világ haszontalanság* kezdetű vers (220. sz.) vagy az 1790 táján keletkezett epigramma: *Nosza, magyar, mit akarsz?* (238 [1]) és az azt követő hazafias vers: *Jer, magyar, sírj velem* (238 [2]). De ezek is már a kötet végén szerepelnek.

A világi énekek „reprezentatív" gyűjteményeként összemásolt versek zöme a *szerelem, hűtlenség, elhagyatottság, árvaság* témáját variálja, tehát a szöveggazda (úgy gondolom, egy férfiember) személyessé tett érzéseivel, gondjaival foglalkozik, nemcsak Amade dalaiból merítve, hanem a XVII. század (olykor ponyvára is került) világi közköltészetéből is. (Ezt példázza a XVII. századi szerelmi motívumokban, közhelysorokban és frázisokban bővelkedő 99, 136. és 147. vers.) Beválogattak a gyűjteménybe a XVIII. század ismert költőinek (Ányos Pál, Faludi Ferenc, Mészáros Ignác, Nagy János, Pálóczi Horváth Ádám) verseiből is egyet-egyet. Az akrosztichonos versek az írásos alkotásmódot és szöveghasználatot igazolják,[33] s olykor olyan (ének)szerzőkre, vagy egykori „címzettekre" utalnak (Balogh [?], Barkóczi Zsigmond, Baróti János, Boros János, Erdélyi Ferenc, Kökényessi Mihály, Molnár János, Szabó Imre, Szentzi [?], Vidi [?]), akiknek személyéről jóformán azóta sem tudunk semmit. Mellettük többször előfordulnak a kéziratban más forrásból nem ismert egyedi alkotások is, amelyek alkalomszerűen verselgető, iskolázott személy (talán a szöveggazda, B. P.?) tollából származnak. Ötvenegy olyan vers van a kötetben, amely család- vagy keresztnevet tüntet fel a versfőkben (ebből tíz Amadeét), két alkotás pedig a lírai alany önmegnevezése (*Szomoru gerlitze,* 178. sz.), illetve a vers címzettjének bizalmas megszólítása (*Szivém,* 192. sz.).

[33] Az akrosztichonok jegyzékét lásd a *Mutatók* fejezetében.

Ily sokkáig kedves édes Rúzsám talán többször meg nem látsz violám
hogy ha mostan személyed láthatnám, szép kis orczád hidgyed meg csókolnám

No. 17.

Áldot vagyok én reményem nem kétséges szerelmed tapasztaltam most
meg vallom kegyes hozzám kegyelmed, most már élek nem is félek kegyes
lélek én szemlélek te vagy igaz szerelmem

Midőn látlak már óhajtlak szivemben ég tiszta tűz, hiv szerel
med kész rabodra, rab szijadra tész, és fűz, mert már élek meg kötözve
szeretö szivel bé szegődve végtől van el rendelve

Ámbár érted meg epedek azt örömest szenvedek, ambár érted por
ra lészek azt halálom s' örvendek, szeretni szenvedni mérész kínlódni
s' meg halni is kész, te éretted, s' én értem

Dühösködgyék bár az fátum szerentsétlenné tehet, de hogy hivedtől
né tegyen tőle soha nem lehet illyen szépért ily édesért, ily kegyesért
s' kegyelmesért virtus föllyebb nem mehet.

Él hiretsed s' meg se vessed ha én holtig imádlak, ez szivemben
s' kebelemben, bé metszlek és szoréslak, árnyékomban és hamvam
ban, és porombam, és holtomban, bé metszlek és szorérlak.

No. 18.

Állandó

A lemásolt versek között kisebb-nagyobb témacsoportokat, gondolati egységeket is felfedezhetünk. Mindjárt a kötet elején szerepelnek az Amade nevét (is) feltüntető versek. Egy-egy csoport műfaji összetartozását, gondolati egységét gyakran az indulatszavakkal indított kezdősorok érzelmi felütése erősíti, ezt tapasztaljuk pl. az *Ah / Oh / Ó*-val és a *Jaj*jal kezdődő, vagy a nyitósor *bú, bánat* kifejezéseit variáló szövegek esetében. Többször másoltak egymás mellé, illetőleg egymás közelébe *búcsúver*seket (pl. 196–198. sz.); az árvaságról, elhagyatottságról szóló bánatos, monologikus *kesergés*eket (pl. 37–39. és 44. sz.) és a távoli, hűtlen vagy csapodár kedveshez intézett, virtuális dialógusban megfogalmazott szerelmi *panasz*okat, máskor a helyes életvitelre, magatartás- és viselkedésformára vonatkozó *intés*eket és *tanács*okat, sőt kifejezetten realista élethelyzeteket felvillantó *asszonypanasz*okat (56, 176, 178. és 186. sz.). A 72. ének „élet vagy halál" gondolatához kapcsolódik a 73. darab *Érted élek, érted halok* kezdettel. A 74–75. vers tematikus és műfaji összetartozása is egyértelmű: a lírai alany szerencsétlen sorsa miatt kesereg, a № 197. és 198. vers pedig mintha egy párbeszéd két – igaz, különböző metrumú – fele volna. Beszédes adat, hogy (amint már Stoll Béla is megfigyelte) a kéziratból teljesen hiányzik a diákközösségek verstermése, ideértve a névnapi köszöntőket is (egy egyedi szöveget nem tekintve), nincsenek bordalok, mulatónóták, sem a katonaélet vagy a falusi sors megszokott panaszdalai és szatírái, a csúfolók köre is elég szűkös – szinte mindegyik képviselője ponyvaszöveg! –, közéleti kesergők, rebellis dalok csak elvétve, lerövidítve bukkannak fel, a toborzók, marsok világa szintén távol marad a gyűjtemény szerelmes-panaszos miliőjétől.

A gondosan összerendezett kötetben akadnak olyan versek, amelyek bizonyíthatóan egy helyről, egy kéziratos vagy nyomtatott forrásból származnak, mint pl. a 90, 98, 167, 183. és 201. szám alattiak, melyeket az 1769-ben kiadott *Múlatságos Világi ÉNEKEK* című ponyva tartalmazott.[34]

[34] Egyértelmű, hogy a Csörsz Rumen István által a ReTextum sorozata számára szerkesztett, 2018 tavaszán megjelenő ponyvaszöveg-antológia (*Magyar világi ponyvairodalom 1700–1820*, I) alapján ennél sokkal több összefüggést tudunk majd feltárni a *B. P.-kézirat* és a XVIII: századi nyomtatott költészet között.

E kéziratos gyűjteménynek – de kissé általánosítva: az egész XVIII. századi világi közköltészetnek – két, elég jól megkülönböztethető forrásból származó „költői életvilága" van. Az egyik az antik mitológia és a klasszikus görög-római irodalom ismeretéről tanúskodó, hasonlatokban és metaforákban felidézett és vágyott „ideális", „mesebeli" világ, melynek fő szereplői a Helikon vagy „Parnasszus hegyén mulató múzsák" és istenek: Ámor, Cupido, Venus, Diana, Minerva, Apolló, Pallas Athéné; Trója, Aeneas és Dido; Akhilleusz és Hektór; Párisz és Heléna, Árgirus és Tündér Ilona stb.). A másik a XVII–XVIII. századi, hungarus és (jobbára) nemesi, értelmiségi öntudattal áthatott valóság, amely urak és hölgyek gáláns enyelgéseiben és lírai cívódásaiban ölt testet. Természetesen a való világot megjelenítő költészet is megosztott alkotóit és befogadóit tekintve. Egyik szintje a szalonok, nemesi udvarházak ifjainak és hölgyeinek kissé affektált, eltúlzott érzelmektől fűtött érzéseit tolmácsolja – a köznyelvnél „emelkedettebb", sokszor idegenszerűen nyakatekert frázisokkal operáló stílusban. Egy társadalmi szinttel alább, jóval nyersebb valóságot idéznek fel a magányos bujdosók, búcsúzkodó katonák, gyötrődő és egymásért halni vágyó szerelmesek keservesei, illetve a közmorálról és a helyes viselkedésről szóló tanítások és csúfolók. Korántsem mellesleg: ez utóbbi műfajok nyelvileg is különböznek a társasági, gáláns „szalon"-költészettől, hiszen olykor meglepő, köz- és népnyelvi kifejezéseket, szófordulatokat tartalmaznak: „Dühödjél meg!" (179. sz., 39. sor.); „Felkopik az állam" (157. sz. 46. sor); „A vénasszony csak süsd ki pattantyú"; „Csak pöki az markát" (175. sz., 25. és 40. sor); „tudja guta, hol kószáltál" (188. sz., 30. sor); „A sok gyermek a nyakamon / Sírva-réva ennyi kér, / Ringy-rongy ruha én magamon, / Három bapkát, jaj, nem ér!" (186. sz., 7. vsz.)

A *Világi énekek és versek* szöveggazdája (megrendelője) minden bizonnyal férfi volt, hiszen az innen-onnan összeszedett, majd ábécérendbe letisztázott dalok-versek többsége a fiatal, általában a még nem házas férfiak szemszögéből látja és láttatja a környező világot s benne a női nemet. Ez a versgyűjtemény sokféle férfi-szerepre kínál mintát – leggyakrabban a hódító és meghódoló, sőt szerelméért halni kész, hűséges ifjúéra –, s nagyon sematikusan, szélsőségesen, ám többnyire negatívan ábrázolja a nőket. Az udvarló és szerelmes

versek egy része túlzásokba bocsátkozva isteníti a szeretett leányt, magasztalja szépségét, kellemét, magaviseletét. A versek olykor megemlítik a vágyott leány ékes beszédét és okosságát is, de a „hívség"-ükben megcsalt ifjak gyakran vádolják egykori kedvesüket, álnoksággal, csalárdsággal, állhatatlansággal és „álorcázással". A XIX–XX. századi költői és köznyelvi nyelvhasználattól eltérően *színes* az egyik legtöbbet használt jelző a nőkről, a *hív* ('hű') pedig mindkét nemről szólván.

Furcsa disszonanciát okoz, amikor a szerelmesek szentimentális esküvésekkel és könnyes sóhajokkal teli párbeszédébe a mindennapi életre vonatkozó, kijózanító mondatok keveredenek, melyekkel például így utasítja rendre, helyezi vissza hagyományos női szerepkörébe elhagyott kedvesét egy fiatalember:

> Nyomd a pócot, rágd a kócot,
> Fogaidat készétsed!
> Forgass rokkát, emelj vékát,
> Kezed ne kényesétsed!
> Aratni menj, fogd a sarlót,
> Ne restelld járni a tarlót,
> Halált még ne emlétsed! […]
>
> Pörgess orsót, pintes korsót
> A korcsmákon ne forgass!
> Varrj ingeket, köss csipkéket,
> Kapcatőket hajtogass!
> Ezeket követni tudnád,
> Jól tudom, ha meg nem unnád,
> Tálat, kalánt mosogass!
> (207. sz., 23. és 25. vsz.)

Nem kizárt ugyanakkor az sem, hogy a több vers(parafrázis) múzsájaként megénekelt Bábi, azaz Barbara vagy Borbála valós személy volt, valamely környékbeli nemes család lánya, s netán az ő monogramját rejti a zöld selyemkötésbe aranybetűkkel belenyomott B. P. rövidítés, méghozzá latinosan: *Világi énekek és versek 1800 *Barbarae P…-ae.* Esetleg nem az összeírót kell tehát a monogram mögött keresnünk, hanem a címzettet, aki udvarlási ajándékként

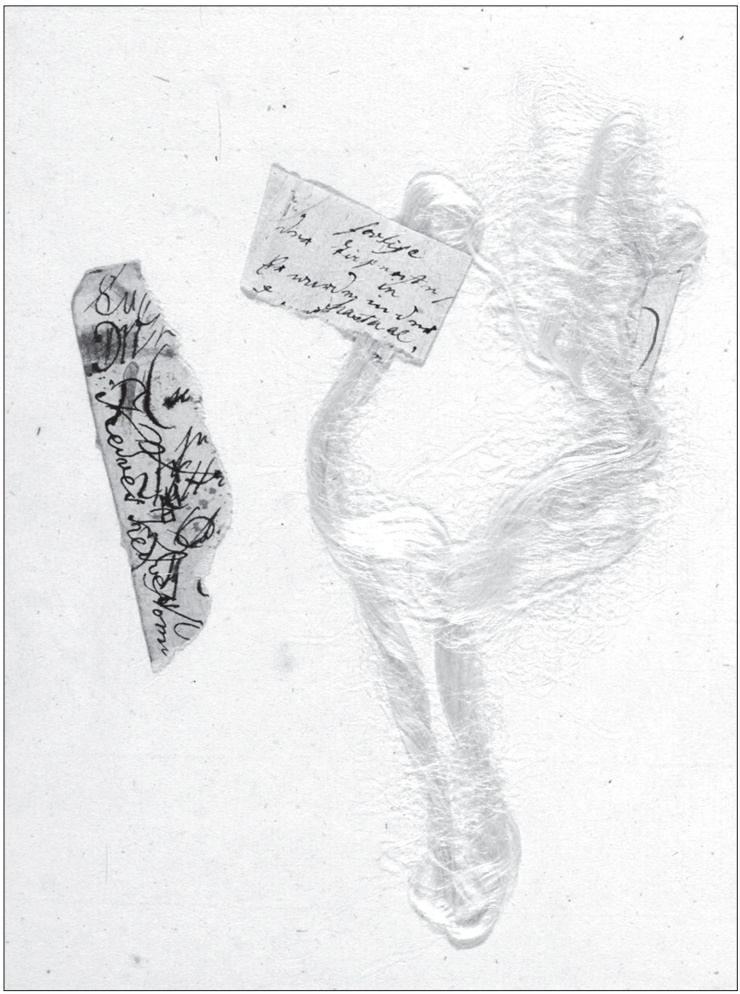

kaphatta a szépen letisztázott, szívet gyönyörködtető gyűjteményt. Hasonló megoldatlan rejtélyt jelent egyelőre a kötet borítótáblájába helyezett, kézírásos (talán német?) papírszalaggal átkötött fehér hajtincs, amely vagy egy szőke hajból, vagy egy parókából származik, s immár bő kétszáz éve őrzi valakinek az emlékét.

A kötetbe másolt versek társadalmi, nemi és poétikai sajátosságainak különbözőségét, kettős szemléletmódját az ízes, köznyelvi kifejezésekkel és proverbiumokkal dúsított, mássalhangzó-kettőzésekkel teli, „é"-ző, felvidéki (Nyitra környéki) dialektus egységesíti. A nyelvjárási sajátosságokat a szövegek átírásakor igyekeztem megtartani, s csak abban az esetben emendáltam egy-egy szót, ha az zavarta, gátolta a megértést.

Néhány példa erejéig érdemes számba vennünk, hogy a szerelmi érzésnek, a férfi és nő közötti érzelmi viszonynak melyek voltak a leggyakoribb szóképei, gondolattársításai, mert ez egyúttal megmutatja azt is, milyen sematikus motívummá váló frázisokkal, metaforákkal éltek – nemegyszer többel is egyetlen versszövegen belül – a XVIII. századi szerelmi közköltésben:

- méz színe alatt halálos *méreg*; megemésztő, mérges *fullánk* (149.; 200. sz.)

  Pl.: „Én tudom, hogy mely nehéz / Sok fullánk közt lépes méz. / Találtam egy méhre, / Ki szállott szívemre, / Mérgit is bennem hagyta, / De mézét másnak adta." (149. sz., 3. vsz.)
- mardosó *kígyó;* „nincsen szerelemnél már vakmerőbb *állat*" (206. sz., 41. sor)
- fegyverek, vad- és madárfogó eszközök: Cupido mérges nyila, kínzó *nyíl;* halálos *horog, tőr* mint fegyver és mint csapda, madárfogó *háló, lép;* „Még vagyok hív szolgád, kegyességed rabja, Kit megsebesétett szerelmednek nyila. […] Az ő éles tőre, / Kegyetlen fegyvere / Majd megemészt engem." (133. sz., 1. és 3. vsz; 206. sz., 8. vsz.)
- *csata, harc:* „Cÿpria, rabszíjadra kötöttél, / Vége van a harcnak, már meggyőztél […]. A szerelem keserves csatája, / Ilyen a Cupido praktikája." (217. sz., 19–20. és 23–24. sor)
- háborgó, mély *tenger:* „Mély tenger a szerelem, / Véle jár nagy gyötrelem." (214. sz., 23–24. sor); hánykódó, tört vitorlájú *hajó* (pl. 149. sz., 2. vsz.)
- *börtön, tömlöc* és *rabság, békó, bilincs;* (200. sz.)
- *gyötrelem* (214. sz.), *kínzás*; *sebesülés*
- égő *tűz, láng:* „Égek érted, de nem érzed, / Nem is látod tüzemet; […] A szeretet szívet éget, / Ki nem hiszi, próbálja" (214. sz., 1–2. vsz.; lásd továbbá: 1, 9. és 21. sz.)

- *bánat, szomorúság, gyász:* „Jaj, szívem gyászának, jaj, több gyász adója, / Jaj, szívem vígságát messzire vonója, / Jaj, szívem, szívemnek megszomorítója, / Jaj, szívem bánatját jaj, már *meg*nyitója." (99. sz., 4. vsz.)
- a szerelem egyenlő a halállal: „A szerelem és az halál egy úton sétálnak, / Sokszor ezek nyilaikkal egy célba céloznak. / Ahol szerelem bélépett, / Ott halál is készét lépet, / Így fogdozzák s tőrbe húzzák a vakmerő népet." (206. sz., 8. vsz.; továbbá: 10. vsz.)
- Akadnak e kötetben kevésbé megszokott képek-motívumok is a szerelmi érzés kifejezésére, mint pl. a következők: „Feltekert órának miként nyugta nincsen, / A sok apró kerék valahányat percen, / Úgy az én szívem is szerelmedre serken, / Sem éjjel, sem nappal nyugodalma nincsen." (142. sz., 3. vsz.); „Szerelem, mint az mágneskő, húzza az szíveket" (206. sz., 5. vsz.). A szerelem olyan erős, hogy nem állhat ellene sem bástya, sem kővár – állítja a 190. ének 4. strófája.

Az elhagyott, búsuló, vágyakozó vagy epekedő szerelmesek gyakran összetett, mitológiai utalásokkal dúsított metaforái:

- a szerelmes (többnyire a nő): kalickába zárt madár; árva gerlice[35] (pl. 1, 44, 116, 140, 162, 163. és 200. sz.) Pl. „Csak egy gerlicécske, ártatlan férgecske társától ha megvál, / Jaj, mit nem cselekszik, mód nélkül bánkódik, zöld ágra nem is száll, / Vizet fel zavarja, úgy marad szomjúzva, gyakran követi halál." (163. sz., 5. vsz.) Ritkábban: „idegen földön" bujdosó legény, mint pl. a 140. számú búcsúdallal kombinált keservesben.
- kóróvá száradt vagy letört virág: „Ha elhadsz, édesem, úgy járok, mint Didó, / Piros rózsa színem meghervad, mint kóró, / Éltem nálad nélkül nem lészen állandó, / Gyászt viselek, szívem, éltemben, mint holló." (150. sz., 8. vsz.)
- orvos, gyógyító: „Fájdalmas szívemnek orvoslója / Csak te magad, nem más, gyógyétója." (126. sz., 4. vsz.)
- szélvészben vergődő madár; útszélére vetett, letaposott ág (190. sz., 10–11. vsz.)

[35] Vö. Csörsz 2015.

- férfiakról szólván (a lovagi költészet hagyományait folytatva): ellenség; rab vagy fogoly; hűséges szolgáló: „Azért az én dolgom, / Azt igazán mondom: / Kén bú, bánat, nyughatatlanság, / Halálnál keservesebb rabság, / Veszedelmes fogság." (7. sz., 5. vsz.); „Ne bánj úgy raboddal, mint ellenségeddel" (99. sz., 8. vsz.) vagy: „Tekénts már, szép rózsám, te hív szolgálódra, / Szíved tömlöcében sebesült rabodra." (200. sz., 1. vsz.)
- a szerelmessel együtt érez, együtt gyászol a természeti környezet, az igaz szerelem, a hűség univerzális, erősebb a halálnál is, mint pl. a 143. versben:

Romlott kedvem ködjeiből
Setét felhők támadnak,
Verejtékem csöppeiből
Folyóvizek áradnak;
Keserves, sok bánatimból
Hegyek felemelkednek,
Szüntelen sok jajaimtúl
Minden erdők zengenek;
Gyakor szavam, sóhajtásim
Égben is felhallanak. (6. vsz.)

Árad*t* vizek még felfolynak,
S csillagok lehullanak;
Nagy kősziklák leomlanak,
S hegyek is leolvadnak,
Én tégedet kezeimmel
Mindakkoráig ölellek […] (8. vsz.)

A gyűjtemény verseiben a beteljesületlen szerelem, az elválás, a szakítás oka részint az emberi természet (a női vagy férfi szív álnoksága, csalfasága, állhatatlansága, csapodársága), részint az egyént meghatározó társadalmi körülmények (a fátum/sors, a szerencse), illetve a szűkebb környezet viselkedése, leggyakrabban az irigyek és rosszakarók nyelve (37. sz.). Több olyan búcsúéneket is feljegyeztek, amelyben a kényszerű elválás ki nem mondott okok (140, 150. és 197. sz.), pl. a katonaság miatt következik be (20, 35, 167. és 234. sz.).

A *B. P.*-kézirat – már csak a megörökített énekanyag korából következően is – igen változatos versformákat őriz: a négysoros, izometrikus, tiszta vagy párrímes 12-esektől (142. és 166. sz.) a heterometrikus 8/7 szótagos, 5–7 soros szakaszokon (238. sz.) át a 4–6 szótagos sorokból megkomponált, néha még belső rímekkel is tagolt 11–12 soros strófákig (pl. 232–233. sz.), elvétve még a tényleges Balassi-strófás versekig (35. sz.). A formai, metrikai sokszínűség másik oka az, hogy e felvidéki gyűjtemény jelentős része Amade László szerelmi dalainak mintáit követi. A világlátott költőről köztudott, hogy jól hegedült és maga is énekelt, így a divatos olasz és német műdal-mintákat, dallamokat adaptálva újította meg a magyar énekelt vers hagyományos formáit. „hol eleven, duhaj, hol meg enyelgő, tréfás dalaival ő törte át Gyöngyösi és a főúri líra hagyományait […]. Újszerűsége zavartalanul hathatott, mert minden formai változatossága ellenére idegen ritmust soha nem követ, költői nyelvében, énekstílusában is általában a meglevőt használja” – írta Gálos Rezső munkáira (1937; 1939) hivatkozva Varga Imre.[36]

A dramatikus párbeszéd, a felelgetős / vitatkozó / veszekedő versforma is nagy divat volt a XVIII. században, ezért ez a kézirat is több ilyen szöveget őriz, pl. 106, 108, 181, 203, 207. és 210. sz.

Kiadási alapelvek

A *Világi énekek és versek* anyagát a modern helyesírás és központozás alapelveit követő átiratban közöljük, de az kéziratnak megfelelően megtartottuk a régies vagy a nyelvjárási kiejtést tükröző szóalakokat, személy- és helyneveket. A forrásközlésben kizárólag a sorkezdeteket javítottuk át nagybetűsre, a tulajdonnév, személynév azonosításához szükséges emendálásnál viszont a sor számára hivatkozva lapalji jegyzetben adjuk meg a feljegyzés eredeti szóalakját. Az átírásnál az *a’* és *e’* helyett mindenütt *a* és *e* mutató névmásokat használunk, kivéve ott, ahol az aposztróf arra utal, hogy

[36] Varga 1957, 334.

az vagy *ez* állna, illetve azon leoninusokban, ahol az aposztróf szótaghosszúságot is jelöl.

Mivel a közköltészet különböző műveltségű személyek nem egyszeri és kanonizált szövegű, hanem társadalmi szerepkörükhöz tartozó, többször megismételt, gyakorlati célokat szolgáló alkotása, illetve másolt szövege, a következetlen betűhasználatot hallgatólagosan, a tollhibákat, mássalhangzó-kettőzéseket, a betű- vagy szótagkihagyásokat, részleges és teljes hasonulások ejtés szerinti leírását kijavítottuk. A mai helyesírásnak megfelelően átírtuk a korabeli írásgyakorlatot tükröző *tz* és *ts* betűkapcsolatokat is (pl. *tsak* – csak; *nints* – nincs; *szeretz* – szeretsz), de ha a megértést nem zavarta, igyekeztünk megtartani és érvényre juttatni a kötet másolójának dialektusát, illetve archaizmusait (pl. *tőröm* – tűröm; *hévség* – hívség, azaz hűség; *szényes* – színes; *reménylem* – remélem; *selem* – selyem, *vászony* – vászon; *sohol* – sehol stb.). Az értelemzavaró elírások, másolási hibák vagy jelentéssel bíró „félrehallások" esetében viszont a főszövegben *kurziváltuk* az átjavított szót, és a lap alján a megfelelő sor számával idéztük az eredeti kifejezést, szögletes zárójelben [ ] pedig a javítás indokát: pl. értelem, szótagszám, rím, bizonytalan olvasat. Különösen fontos volt az emendálás a *g/k*; *d/t* (zöngés és zöngétlen) mássalhangzók felcserélésénél, ami megváltoztatta a szó eredeti jelentését (a *mind* és a *mint* tévesztése típushiba; másutt „*Zárt* pecsétjét szűz szívünknek" helyett „*Zárd* pecsétjét…" szerepelt, 29. sz., 10. vsz.). Egyértelműsítenünk kellett továbbá a betűjelet a tárgyrag és a múlt idő, illetve a tárgyrag és az E/2. személyű birtokos rag *(-t / -d),* valamint a felszólító mód (*hat* – hadd) jelölésekor is.

Nem követtük a kézirat sortördelés nélküli lejegyzésmódját, a verseket mindig a nagysor szempontjából tördeltük és szakaszokra bontva közöljük a gondolati egységeknek, rímeknek, az esetleges dallamnak, illetve a metrikai szempontnak megfelelően. A jobb áttekinthetőség és jegyzetelhetőség kedvéért az énekek szakaszait, valamint ötönként a verssorokat is megszámoztuk.

A *Jegyzetek* elsősorban a versek jobb megértéséhez, illetve a szövegek történetéhez, kontextusához szükséges információkat összegzik, ezért itt adom meg betűhíven a kezdősort (Ks.), az esetleges címet, a vers terjedelmét. Néhány szóval utalok műfajára,

funkciójára, eredetére, elterjedtségére és utóéletére. Feltüntettem azt is, hol s mikor jelent meg nyomtatásban a szóban forgó alkotás. Az ismert költők verseinek parafrázisai esetében a kritikai vagy összkiadás szerint, soronkénti hivatkozással itt idézem az eredeti szövegeket, eltekintve a tartalmat nem befolyásoló, fonéma szintű, nyelvjárási változtatásoktól (*ah ~ oh; kell ~ köll; igírem ~ égérem; hódolj ~ hódulj, ilyen ~ illen* stb.). A kritikai kiadás alapján itt közlöm azokat az Amade-versek elején előforduló, 2–4 soros, Schiller Erzsébet által *mottó*nak nevezett, de inkább „summa"- vagy tanulságszerű szövegeket, *ad notam* jelzéseket, amelyeket a kézirat szöveggazdája nem írt le, mert nem ismert. Mivel a közhelysorokat, folklórmotívumokat és egyéb intertextuális vonatkozásokat is a főszöveg strófa-, illetve sorszámára utalva magyarázom, figyelembe kellett vennem az Amade-kiadás szakasztagolását és sorszámozását, ezért Amade „vagylagos" (variációs lehetőségeket kínáló) sorait – amelyek nem szerepelnek a kéziratban – is itt adom közre.

A főszövegek sorszámára hivatkozva a *Jegyzetek*ben találja meg az olvasó a történelmi személyiségek, események legfontosabb eligazító adatait, valamint a metaforikus, jelképes utalások és a proverbiális kifejezések jelentésének feloldását, azok esetleges szövegváltozatait. Itt közlöm a hallás után lejegyzett, néha eltorzult, hibás ortográfiájú idegen szavak helyes alakját, továbbá a latin és német szövegrészek magyar fordítását is.

A függelékként csatolt *Szótár*ban csak a mitológiai alakok nevét, előfordulásuk kontextusát, az idegen (legtöbbször latin) eredetű, valamint a régi és tájnyelvi szavakat magyaráztam.

Az énekek esetleges XIX–XX. századi előfordulására, népköltési, illetve dallamváltozataira csak néhány jelentősebb gyűjtemény figyelembevételével hivatkoztam, mivel csak jelezni kívántam, hogy a szöveg, illetve dallam (vagy ezek egy-egy részlete) tovább élt a szájhagyományban, amit nagymértékben elősegített az is, hogy kiadták ponyván, kalendáriumban vagy népszerű dalgyűjteményben. A téma-, motívum-, illetve szövegvariánsként felfogható változatokat forrásaik szerint, ám modern központozással idéztem. Technikai okokból az illabiális a-kat, diftongusokat, zárt és nyílt ejtésű magánhangzókat nem mindig jelöltem.

A forráskiadványként sajtó alá rendezett *Világi énekek és versek. B. P. 1800.* című kéziratos énekgyűjteményt különböző mutatók *(kezdősormutató, tartalom- és rövidítésjegyzék, bibliográfia, szótár, akrosztichonos versek jegyzéke)* segítségével akartam könnyen használhatóvá, illetve tovább kutathatóvá tenni a korszak irodalma és közköltészete, a régi magyar énekelt versek iránt érdeklődők számára.

A negyven év után poraiból feltámasztott kiadványt a kiváló textológus és irodalomtörténész, Stoll Béla (1928–2011) emlékének ajánlom, aki épp a kötet megjelenése idején töltötte volna be 90. esztendejét. Az énekeskönyv életre keltésében és szakszerű kiadásának megvalósításában múlhatatlan érdeme van Csörsz Rumen Istvánnak, aki a lektor és társszerkesztő feladatát is ellátta – hálás köszönet érte. A szövegek számítógépes rögzítéséért az ELTE BTK Folklore Tanszék tanárait, Bárth Dánielt és Smid Bernadettet, valamint Boda Bianka, Csényi-Nagy Krisztina, Kőrösi Dalma, Lajkó Gergely, Szabó Rita, Széles Ágota, Tóth Katalin, Veress Dávid egyetemi hallgatókat és doktoranduszokat illeti köszönet. A kiadvány figyelmes tördelői munkájáért Szilágyi N. Zsuzsa érdemel elismerést. A ReTextum sorozat alapító szerkesztői, Hegedüs Béla és a tragikusan fiatalon elhunyt Labádi Gergely tanácsaikkal és biztató szavaikkal szintén sokrétűen támogatták a kötet megvalósulását.

A jegyzetanyag frissítésének idején az OTKA-NKFI 104758. sz. pályázat keretében dolgozhattunk Csörsz Rumen Istvánnal közösen, párhuzamosan az RMKT közköltészeti köteteinek anyagrendezésével. A jelen kötet megjelentetését negyven év várakozás után az MTA Textológiai Munkabizottságának szakmai támogatása, majd az NKA könyvkiadási szakkollégiumának kritikaikiadás-pályázata tette lehetővé.

Világi Énekek és Versek...

№ 1

1. Aethnához hasonló szívem,
Mert nagy szeretettel ég,
Tészen erről valóságos
Bizonyságot föld s az ég.

2. Nagyon égek, nem tagadom,
Nem kis lángot szévem vét,
De nem tapasztalja mégis
Mindezekben jókedvét.

3. Mi haszna ég, hogyha nem vég?
Mi haszna emésztődik?
Árva szív, ki mindenkor hív
Volt s lészen, mért gyötrődik?

4. Jobb arrúl elfelejtkezni,
Ki nem akar szeretni,
És idegennek mondani,
Ki nem akar ismerni.

5. Mi haszna, hogy Tantalussal
Piros almához nyúlok?
Haszontalanul olyanhoz
Igaz, hív szívvel hajlok.

6. Mely éntőlem sebesen fut,
Személyemtűl távozik,
Hűségemre semmit sem hajt,
Hanem attúl irtózik.

7. Protheusnak talán engem
Vélsz lenni szeretetben,
Gondolod, nem találtatik
Állandóság szívemben.

1 sivem [értelem]

8. Hogy véle, ily kegyetlenül
És irgalmatlanul bánsz,
Tőled eredő kínokban
Semmiképpen meg nem szánsz.

9. Isten tudja, aki látja
Belső részit szíveknek,
Nem voltam szomorétója
Soha én te szívednek.

10. Hitemmel bizonyétottam,
Hogy hív kívánok lenni,
Nem is akarok kévöled
Én egyebet szeretni.

11. Mégis fúriák módjára
Szívemet sebeséted,
Aki kész voltam, vagyok is
Halálra teéretted.

12. Nem szánsz, így bánsz hív szolgáddal
És így síromat ásod,
De hidd el, nem lészen ezért
Soha boldogulásod!

13. Büntető Isten ostorát
Soha el nem keröled,
Hogy igaz és hív szolgádat
Ártatlanul megveted.

14. Soha Istennek kegyelmét,
Soha nem tapasztalatod,
Szerencsétlen lesz életed,
Boldogtalan halálod.

---

41 fúrják [értelem, szótagszám] **54** tapastalod [értelem]

№ 2

1. Ah, ah, ah, ha nem élhetek
Távul személyedtűl
Engem kegyelmedtűl
Engedj közel meghalnom!
De jól tudom,
Nem tagadom:
Istentelen
Én szerelmem,
Mégis ne hagy*j* meghalnom!

2. Már várj bár végső vezérem,
Azért halál károm,
És az halált várom,
Engedd mégis, hadd éljek!
Rabod lenni
Nem szégyenli,
Mint az tészen,
Csak meglészen,
Ó, mely nagy kén így élni!

3. Az igaz, boldog olyan szív,
Ki bátran mondhatja,
Igazán megmondja,
Aki igaz, avagy hív,
Szólj, te remény!
Hallgass, kőkemény!
Én állandó,
Te változó,
Talán meglesz minden jó.

4. Drága kincs, ha tekéntenéd
Véres sebeimet,
Végső gyötrelmemet,

9 hagy [értelem]

Talán még megmentenéd,
Mit az tészen,
Csak lészen,
Azért kérem
És szemlélem,
Kész én szívem meghalni.

5. Elég légyen az én pilláimnak
Ajakid rózsái,
Szemeid fáklái,
Ilyent adtak átkai,
Már jaj, vége!
Az gyász ige,
Én kegyesem
S hív pa*i*zsom,
Ki szeret, kell szenvedni.

№ 3

1. Ah, hová légyek?
Búmban mit tégyek?
Tőled már el kell válnom,
Miként szenvedek,
Érted gyötrődök,
Titokban kell tartanom.
Szívem nagyon sér,
De szemem nem mér,
Még személyed vissza nem tér,
Rólam emlékezzél,
El ne felejtkezzél,
Azon kér.

---

44 pajsom [szótagszám]

2. Tudom, hogy te is,
Valamint én is,
Nagy fájdalmakkal szenvedsz.
De azon kérlek,
Sőt nagyon intlek,
Hogy ha igazán szeretsz,
Magadra vigyázz,
Mert az csak igaz,
Hogy az lészen halálom,
Hogyha megbetegszel,
Engem sírba teszel,
Megvallom.

3. Én is fogadom,
Hidd el, megtartom
Tehozzád hívségemet,
Neked szentelem,
Érted vesztenem
Nem szánom életemet.
Csak másokat ne szeress!
Engem te meg ne vess!
Szívem égér szívednek,
Az élete fogytáig,
Koporsó zártáig
Hív lészek.

№ 4

1. Ah, jaj! Ah, fáj! Búra tér örömem,
Ah, jaj! Ah, fáj! Fáj mindenem,
Hervad testem, s minden ész
Bánatimban majd elvész.
Mi fáj? Ah, jaj! Fáj a szívem!

2. Szánom, bánom veszendő kedvemet,
Szánom, bánom szerelmemet!
Egy változó gondolat,
Senki sem hisz, mint ronthat,
Szánom, bánom esetemet.

3. Ím ront, kit vont, álnokul szeretett,
Ím ront, mert font több kötelet.
Ki válogat, csalatik,
Jótúl rosszhoz köttetik,
Mert bont, mit font csalárd kezdet.

4. Ah, jaj, mert fáj, hogy jótúl kell válnom!
Ah, jaj, nagy baj jót utálnom!
Veszni kell már szívemnek,
Szerelmembe bújt féreg,
S ez fáj, de jaj, későn bánom!

№ 5

1. Ah, jaj, mit látok?
Szívemmel mit szemlélek?
Ki szeretett, elhagyott,
Szívéből kitagadott
Egy bolondságért.

2. Hogy én sétáltam,
És egy helyről az másikra
Csak spacéroztam,
Immár mit tégyek?
Kosárral hova menjek?
Hova nézek, csúfolnak,
Mindenek is mocskolnak
Az obsitomért.

3. Én úgy gondoltam,
Mert én ezt nem tudtam,
Hogy miként lészen dolgom,
Házasságomban módom
Hogy immár megvan.

4. De már most látom,
Nincsen miben, avagy kiben
Béznom senkiben,
Immár pap lennék,
Reverendát vennék,
Magamot az kalastromban
Foglalnám regulákban –
De ha szeretek?

5. Ottan nem szabad
Feleséget tartani,
Sem a szép szűz leányokkal
Társalkodni, másokkal
S lenni azokkal.

6. Nem szenvedhetném,
Nem állhatnám,
Nem tőrhetném soha ezeket;
Immár mit mondok,
Egy darabig koplalok,
Csak kenyéren és vízen,
De az nem lészen mézem,
Nemigen hízok.

7. Koplalás nem lehet,
Mert az én gyomrom ehet,
Hanem ha jól laknék,
Osztán bézvást koplalnék
Teli gyomorral.

8. De most hiába,
Nem ehetem, nem ihatom,
S nem is alhatom,
Mátkám volt, szerettem,
Tiszta szívből kedveltem,
Belső részem kapuját,
Szívem titkos ajtaját
Néki felnyitom.

9. Katona lehetnék,
Francia leányt vehetnék,
Bavarus leányt hozhatnék,
Svekus leánnyal jöhetnék,
De rosszul es*né*k.

10. Én, ha szólanék,
Nem érteném én őtet ezekben,
Az én hazámban
Találhatnék leányokat
Kisebb-nagyobb nemzetből,
Csak volna ezek közül,
Ak*i* szeretne.

11. Nem kell énnékem
Semmiféle nemzetség,
Nem vagyok én, mint a kan,
Mert bennem magyar vér van,
Ki-ki meggondolja.

12. Én, hogy égy jártam, nem állhatok,
Nem tehetek én bosszút rajta.
Vagyon, aki felel,
Akkor a szűz mit mível,

---

57 esne [rím] **63** küzöl [értelem] **64** a Kit [értelem]

Ezt, hogyha nem rendelte,
Ki adta, azt elvette.
Ki áll ellene?

13. Isten rendelte,
Mert leány magát égérte,
Hogy lészen hív,
Énhozzám jő vala,
Én szép rózsám,
Miként megmondanám.

14. Példát vegyetek,
Ti szép szüzek és legények,
Akik házasodtok!
Hogy meg ne csaljon titeket
Az reménység, miként
Engemet megcsalt,
Úgy, hogy szívem bennem halt,
Légyen vége.

№ 6

1. Ah, már egyszer engeszteld meg
Kőkemény szívedet!
Ámbár csak egy punctumban is
Biztasd reményemet!
Tudod, érted mind fáradok,
Mint hó, naptúl elolvadok,
Engedj lábadhoz borulnom,
Kegyelmet koldulnom!

7 Lábaidhoz [szótagszám]

2. Mindent immár, többet ne várj,
Érted elkövettem,
Szerencsémet szerelmednek
Kockájára tettem.
Megesküdtem az egekre,
Tudod, az nagy istenekre,
Kész is vagyok mindenekre,
Hódulj már ezekre!

3. A tengernek szélvész után
Habjai apadnak,
Az egeknek felhűk után
Csillagi ragyognak.
Én szívem is már habozott,
Fény csillaga homályozott.
Juttasd már egyszer partjához,
Égő fáklyájához!

4. Décsérem azt, minden szóra
Mindjárt nem hajlottál,
Ígíretre, s *complementre*
Mindjárt nem hódultál;
De már látod hűségemet,
Válaszd el az én szívemet,
Ki kész és hozzád állandó,
Mint *viasz*, hajlandó.

5. Eztet végre *im*már többre
Nem is kínszerétlek,
Ebből érthedd s észreveszed,
M*i*ért késérgetlek.

---

22 fényes [szótagszám] **27** nem complementre [szótagszám] **32** a viasz [szótagszám] **33** már [szótagszám] **36** mért [szótagszám]

Nem kívánnék szabad lenni,
Csak mint rabod, úgy kínlódni;
De szeretni s nem remélni –
Jobb inkább nem élni.

№ 7

1. Ah, már hová légyek?
Nagy búmban mit tégyek?
Elmúlt vég napjaimnak fénye,
Odavan óhajtott reménye
Nyomorult éltemnek.

2. Esmére*d* hívsége*m*,
Tisztán égő szívem,
Jól tudod, kegyes személyedért
Véremet és más olcsó bért
Kíszséggel szentelem.

3. Személyedet képzem,
Érkezel-é nékem?
Mindenött kérdezlek, ha élsz-é?
Ablakra futok, ha jössz-é?
Ah, mely nyomorúság!

4. Mert várlak óhajtva,
Emlétlek sóhajtva,
Neveden szólétlak – nem hallod,
Napestvég kereslek – nem tudod.
Jaj árva fejemnek!

---

7 szivem [értelem] **6** Esmérem hivséged [értelem] **9** [szótaghiányos sor]

5. Azért az én dolgom,
Azt igazán mondom,
Kén, bú, bánat, nyughatatlanság,
Halálnál keservesebb rabság,
Veszedelmes fogság.

6. Végre csak azt kérem,
Talán el is nyerem,
Bús szívem vigasztalására,
Több okot ne adj az bánatra,
Hozzám jönni siess!

7. Ha most meg nem nyerem
Tőle*d* azt a kegyelmem,
Szavadrúl el ne felejtkezzél,
Szívedből *is* ki ne rekesszél,
Rólam *emlékezzél!*

8. Ha szeretni akarsz,
Tőrd el, *mit* nem akarsz;
Tetszésed noha elkeröled,
Szíved sér, szemed ne türölled,
Titkolj s búban nevess!

9. Ah, kit mi keserét,
Szenvedni kínszerét,
Szerelmét inkább javasolja,
Hogysem azt másnak panaszolja,
Veszi nagyobb hasznát.

---

32 tölem [értelem] **34** Szivedbül ki [szótagszám] **35** meg emlékezzél [szótagszám] **37** el azt, mit [szótagszám]

№ 8

1. Állhatatlan Bolena,
Mert változó vagy bút hozó,
Sok bánatot okozó!
Türvényed bár ne volna
Kedv-átkozó, szomjúhozó
Vért, s azzal mulatozó.
Midőn hadat fogadsz,
Oly reménységet adsz,
Lesz generális,
Trombitát ha fújhatsz,
Státiókat mutatsz,
Minden jó transenálist.

2. Nálam is fegyveresen
Már fénylettél, sátort vertél,
Békességet égértél,
Bagazsi szekeresen
Telepedtél, ortelt tettél,
Nyugodalmat rendeltél,
De véletlen marssal,
Erőszak-, tőz-, vassal
Ellenséget szereztél,
Egyikét a mással
Vesztvén kínlódással
Stégesen túl eresztél.

3. Nem illet isteneket
Vért ontanyi,
Természetet rontani,
Sőt inkább mindeneket
Fönttartani, nem ártani,
Rosszat jóra fordétani.

Való igaz fölség
s az kegyes egyesség
Ámbár csak ember költse,
Álló kegyetlenség
És telhetetlenség
Fúriáknak erkölcse.

4. Áldlak, hogyha megbékélsz,
Lött vágtákat, fogattakat,
Lelkessé tesz holtokat,
És köz békességben élsz,
Aggottakat, fogyattokat,
Vigasztalsz hagyattokat.
Templomot emelek
És abban szentelek
Szívemből egy éneket,
Vösött énekkel
Tözöket nevelek
Áldoz*ok* töményeket.

№ 9

1. Ámbár égek,
Hozzád leborultam,
Magam föláldoztam
Személyednek;
De bánom,
Sajnálom,
Nincs jutalma,
Ha porrá leszek is,
Bár elenyészek is,
Semmi haszna.

---

32 egyessék [értelem] **33** kütse [értelem, rím] **46** [érthetetlen szó] **48** áldozot [értelem]

2. Módi, láttam
Egy szívet megcsalni,
Mindenhez hódulni,
Tapasztalom.
Ezt tegye,
Szenvedje,
Kinek tetszik,
Nékem nem humorom,
Nem is lesz szokásom
Úgy hódulnom.

3. Alkalmas tűz,
Melytől elájultam,
S min*t* hó, majd olvadtam
Szerelmedért,
Hevétett,
Epesztett,
Csak szöntelen,
Egyszer sem engedett,
Soha nem *k*edvezett
Az kegyetlen.

4. Didó volnál,
Mégis megszánhatnál,
Vélem nem bánhatnál,
Oly képtelen!
Szívedben,
Kedvedben,
Bézárhatnál,
Ennyi sok próbára,
Ezer sok átokra
Jutalmaznál.

---

13 mindenekhez [szótagszám] **23** mind [értelem] **29** dedvezett [értelem]

5. Elég légyen
Már annyit szenvedni,
Éret[43]ted kínlódni,
Elég légyen!
Látod,
Aki igaz,
Mely hív légyen;
Hogyha nem szereted,
Tovább is megveted,
Bizony szégyen.

№ 10.

1. Átkozott szív!
Mert így megvetetted,
Hamisnak ételted,
Aki volt hív.
Ez bérem,
Ismértem,
Ah, szenvedtem,
De bosszúmat állom,
Ezt elhidd, nem álom,
Öntöm vérem.

2. Mágnes voltál,
Mikor késérgettél,
Titkon édesgettél,
Hódétottál,
Tetszettél,
Kedveztél,
Még megcsaltál,

43 érted [szótagszám]

De látom: gyémántra,
Akadtam acélra,
Gyilkos voltál.

3. Azért égek,
Nem mint oly hitetlen,
Lészen istentelen
És szeretek
Újobban
Föllobban
Én szerelmem,
Találok oly lángra,
Ki néked revancsra
Tészen tözet.

4. Dicsekedjél!
Hogy csalárd szívemet,
Eloltád tözemet,
Csak kérkedjél!
Megvetik,
Nevetik
Nagy károdat,
Bolondul szeretni,
Árnyékért szenvedni
Senki sem vél.

5. Értem céllát,
Mert ez mind örö*k*ség,
Szíved bosszúval ég
És fortéllal,
Mely hív, *vagy*
Mely szent vagy,
Azt állétod,
Sok ezret imádtam,
Égy rád nem szorultam,
Gondolhatod.

---

42 örögség [értelem] **45** avagy [szótagszám] **49** reád [szótagszám]

№ 11

1. Ah, mit kénzo*d* én szívemet,
Hogyha nem vagy állandó?
Sebeséted bús lelkemet,
Ki csak hozzád hajlandó?!
De nincs haszna szerelmönknek,
Nincs szönyete gyötrelmönknek,
Engeszteljed,
Ne engedjed,
Szegény legyek, romlandó!

2. Majd megepeszt, majd el is veszt
Szívemnek nagy fájdalma,
Szépségedért, hívségedért
Nincsen semmi jutalma.
Nem kétséges, szerelmedért
Meg *is* halni személyedért,
De nincs haszna,
Ennyi kénja,
Nincs semmi nyugodalma.

3. Ámbár szeress, ámbár megvess,
De én mégis szeretlek,
Hogy*ha* győlölsz, ha meg is ölsz,
Min*d* egyaránt szeretlek;
Nem változom hívségemben,
Nincs álnokság én szívemben,
Meddig élek,
Mégsem félek,
Soha el sem felejtlek.

4. Dicsekedjék én szerelmem,
Tudva légyen mindennek,

---

1 kénzot [értelem] **15** meg halni [szótagszám] **21** hogy gyölölsz [szótagszám] **22** mint [értelem] **24** álnokság szivemben [szótagszám]

Ez ki légyen: versfejekben
Vagyon neve szegényeknek;
Nem is kíván úgy szeretni,
Nem *is* akar győlöltetni,
Azért szánjad
És sajnállad
Ily gyötrelm*ét* szívemnek!

5. Emlékezzél mégis arrúl,
Aki híven szeretett,
Érdemedért és nevedért
Mindeneket megvetett.
Vedd be nevit kegyelmedben,
Ámbár maga nincs szívedben,
El is higgyed,
Ne is véljed,
Hogy mást soha szeretett.

№ 12

1. Ah, mit kínzod én szívemet,
Mikor nem vagy állandó?
Sebeséted bús lelkemet,
Ki csak hozzád hajlandó?!
Régen várom kegyelmedet,
Reménlem is szerelmedet,
Engeszteljed,
S ne engedjed,
Szegény legény romlandó!

2. Majd megepeszt és el is veszt
Szívemnek nagy fájdalma,
Személyedért, szépségedért
Nincs semmi nyugodalma.

---

32 nem akar [szótagszám] **36** gyötrelmed [értelem] **52** Bár [szótagszám]

Nem kétséges, személyedért,
Meg is halni hívségedért,
De mi haszna
Ennyi kénja,
Nincsen semmi jutalma.

3. Ámbár szeretsz, ámbár megvetsz,
De én mégis szeretlek,
Bátor győlölsz, ha meg is ölsz,
Mind egyaránt kedvellek,
Nem változom hívségemben,
Nincs álnokság én szívemben,
Csak elhiggyed,
Ne is véljed,
Hogy mást soha szeressek.

4. Dicsekedjél, én szerelmem,
Példa légyek mindennek!
Az ki légyen? *Vers*feje*k*ben
Vagyon neve szegénynek.
Nem is akar úgy szeretni,
Nem is akar győlöltetni,
Bizonysága
Égő lánga
Hogy ne lenne tözinek.

5. Én úgy vélem, megértetted
Szerelmemnek valóját,
Engedj, én is hadd ér*t*hessem
Széved belső nótáját.
Tudod, nehéz az reménység,
Ha azt követi az kétség,
Mondd egy szóval,
Bár bosszúval,
Ha szeretsz-é vagy nem is!

---

30 veres fejeben [értelem, szótagszám] **39** érhessem [értelem]

№ 13.

1. Ah, távozzál, ne kénozzál, szívem sértő kegyetlen!
Mert megcsaltál, megcsúfoltál, átkozott és hitetlen!
Hív és igaz, nem ravasz volt hozzá*d* én szeretetem,
De nevedet, még én élek, elméműl is kivetem.

2. Éjjel-nappal fohászkodtam, hogy találjam kedvedet,
Megörölvén vigadoztam, ha hallottam nevedet,
Szép orcádon, ajakidon legeltettem szememet,
Drága, égő szavaidon vigasztaltam szívemet.

3. Tiszta szeretettel égett és nem tudott meghalni
Kívánságom, midőn téged nem lehetett győlölni,
Mert égértél, megesküdtél, hogy magadévá tészel,
Állhatatos, hív és igaz maradsz és *vélem* lészel.

4. De csak hamis volt beszéded, álnok az gondolatod,
Soha nem volt igaz véred, azt mondhatom terólad,
Gyönörködtél, ha gyötörtél gyilkos tekénteteddel,
Életemnek bút szereztél hamis szereteteddel.

5. Azért elmémből kivetem azt, ki engem nem szeret,
Soha én azt nem szeretem, ki csak színesen szeret,
Mert szeretni s gyűlöltetni világon nagy bolondság,
Szabadságban gyönörködni nincsen nagyobb mulatság.

6. Az, mely szívet porrá tettél, bár kívánod gyújtani,
Kit hamuvá elégettél, újra fellobbantani,
De nem hisz*em* mindazáltal, szívem már meggyógyétod,
Kit te egyszer megutáltál, többé már nem hódétod.

---

3 hozzám [értelem] **11** magadéval [értelem] **12** maradcz és lészel [szótagszám] **23** hiszek [értelem]

7. De megbánod bolondságod, s hasztalan meg is szánod,
Hogy úgy bántál, nem is szántál, zokogva megsiratod,
Téged sokan megnevetnek á*ll*hatatlanságodért,
Engem pedig megszeretnek drága szabadságomért.

№ 14

1. Ámbár nékem sincsen kincsem,
Kiért *semmi* kedvem sincsen;
De hiszem, reménlem,
Szívemben ételem,
Hogy lesz nékem szívem hívem.

2. Most is aztat bánom, szánom,
Szíved hogy titkon kívánom,
Meg sem szoréthatlak,
Meg sem csókolhatlak,
Ne hagyj így szenvednem! Nem! Nem!

3. Áldott ilyen képnek, épnek,
Ki kedviben van ily szépnek,
Azért imádlak is,
Szívemben tartlak is,
Van még bennem hívség, ég, ég!

4. Dobog már bennem mindenem,
Érted hogy így köll szenvednem,
De szabad próbálni,
Hív szívre találni,
Szabad még remélni, élni.

---

27 ahatatlanságodért [értelem]

1 sintsen [értelem] **2** nékem semmi [szótagszám]; nintsen [értelem]

№ 15.

1. Átkozott szerelem,
Nincs benned kegyelem,
Mért vagy ilyen?
Engem hódétottál,
Végtire megcsaltál,
Ó kegyetlen!
Mi hasznom mézedben?
Elröjtött mérgedben?
Ámétó
És gyújtó,
Hódító
És kínzó,
Mért vagy ilyen?

2. *Miképp* kísérgettél,
Titkon ídesgettél,
Tudom, tudod,
Mint madarat *lépre,*
Megcsalál vesszűdre;
Nem tagadod.
Érzem kínjaidot,
Most csalárdságidat,
Átkozott,
Mert hozo*d*
Gyilkosid
Titkosan
Hív szívemre.

3. Átkozott *gondolta,*
Szívem megárulta
Practicával,

---

14 Miképpen [szótagszám] **17** az lépre [szótagszám] **23** hozot [értelem] **24** gyilkosidat [szótagszám] **27** azt gondolta [szótagszám]

Hogy legyek példája,
Ámornak prédája,
Ravaszsággal,
De mint hattál módban,
Az én halálomban,
Bár vérem
Én bérem,
Nem félek,
Most élek,
Hív voltomban.

4. Dalila Sámsonra,
Te pedig rabodra
Most akadtál,
Engemet örömből
És szabadságombúl
Megfosztottál,
Ámbár ez úgy lesz is,
És nem kevésken is,
Megbántam,
Megvallom,
Többet nem
Szolgálok
Már szívednek.

№ 16.

1. Árva vagyok, szívem, nálad nélkül,
Mint gerlice, kesergek egyedül,
Nem szeretek senkit rajtad kívül,
Megelégszem teveled egyedül.

45 meg fosztottak [értelem, rím] **51** szolgállya [értelem]

2. Hogyha látnád keserves kínomat,
Érted való szomorúságomat,
Tudom, szánnád én árva sorsomat,
Vigasztalnád sok bujdosásimat.

3. Ílj sokáig, kedves, édes rózsám!
Talán többször meg nem látsz, violám,
Hogyha mostan személyed láthatnám,
Szép két orcád, higgyed, megcsókolnám.

№ 17

1. Áldott vagyok, én reményem,
Nem kétséges szerelmed!
Tapasztaltam, most megvallom,
Kegyes hozzám kegyelmed.
Most már élek, nem is félek,
Kegyes lélek, és szemléllek,
Te vagy igaz szerelmem.

2. Midőn látlak, már óhajtlak,
Szívemben ég tiszta tűz,
Hív szerelmed kész rabodra,
Rabszíjadra téssz és fűzsz,
Mert már élek megkötözve,
Szentelt szívvel bészegődve,
Régtől van elrendelve.

3. Ámbár érted megepedek,
Azt örömest szenvedek,
Ámbár érted porrá lészek,
Az halálom, s örvendek,

Ad № 16. **8** bujdozásimat [értelem]

Ad № 17. **9** tőz [rím] **11** főz [értelem, rím] **18** azt [értelem]

Szeretni, szenvedni merész,
Kínlódni s meghalni is kész
Teéretted s énértem.

4. Dühösködjék bár az fátum,
Szerencsétlenné tehet,
De hogy hitetlenné tegyen,
Tőle soha nem lehet!
Ilyen szépért, ily édesért,
Ily kegyesért s kegyelmesért
Virtus följebb nem mehet.

5. Elhitessed, s meg ne vessed,
Ha én holtig imádlak,
Én szívemben s kebelemben
Bémetszlek és szorétlak,
Árnyékomban és hamvamban
És poromban és holtomban
Szeretlek és imádlak.

№ 18.

1. Állandó az én hívségem,
Hajlandó hozzád készségem,
Rozsdát nem szenvedhet
Az régi szeretet.
Tiszta, min*t* arany, szívem,
Méltó azért, hogy megkedveljed,
Tovább ismerd meg, hogy ezt érdemeljed;
Volna mód benne,
Boldog sorsban még tenne.

---

25 bé metzlék és szorétlak [sorismétlés]

5 mind [értelem]

2. Néz rám azon szemekkel,
Gyújtogass azon tözekkel,
Kik most is kegyesek,
Szikráznak, fényesek,
Megütköznek szívemmel.
Talán csak szénre vagy oly szemérmetes,
Mintha nem volnál velem esméretes,
Jó az okos szív,
Néha titkon élni,
De légyen mértékletes!

3. Noha bár vas szívemen,
De mégis nincs reményem,
Szabad még szeretnem,
Tisztán s szűzen égnem,
Mérget s mézet ízlelnem.
Lehet még olyan csillag, aki vezér,
Vézzé nem válik az igaz, régi vér,
Azért még élek,
Titkon reménlek,
Még tégedet szemléllek.

4. Az fátum ámbár kegyetlen,
A várás kínoz szüntelen,
Égér, hízelkedik,
Majd, majd teljesedik,
Azzal béztat képtelen,
De én magamban csak azt feltettem:
Oly lesz halálom, az mint volt életem.
Szívem nem kér bért,
Bár ont érted vért,
Veled mindent jóra ért.

29 tégeded [értelem]

№ 19.

1. Az nehéz, midőn véled vagyok,
Ha akarod, *szólni* sem szólhatok,
Titkon nézlek, vigyázva szemléllek,
Ne tudjad, hogy szeretlek.

2. Állandó vagy, méltán szerethetlek,
Ugyan azért el *sem* felejthetlek,
Emlegetlek, mert szívből szeretlek,
Te se felejts el, kérlek.

3. Igaz ugyan, ki szeret, az szenved,
Mindazáltal el ne essék kedved,
Mert ki szenved, örömet remélhet,
Bennünk jóra segéthet.

4. Légy hát igaz, én is igaz lészek,
Arra ugyan fogadást is tészek,
Hogy titkosan szeretlek s okosan,
Égy éljünk galambosan!

5. Szívem titkát rajzolva ajánlom,
Amelyért is holtomig bánkódom,
Vedd kedvesen, éntűlem szívesen,
*Hogy*ha szeretsz szívesen!

---

2 szóllani [szótagszám] **6** sem is [szótagszám] **12** bennűnket [szótagszám] **20** Ha [szótagszám]

№ 20

1. Állj előmbe, rózsám, hadd búcsúzzam tőled!
Ha el nem búcsúzom, bujdossunk el ketten!
/: Vagy meghalok érted,
Vagy enyémmé tészlek,
Édes szívem! :/

2. Fekete két szeme*d* mire csalt meg engem?
Gyenge szép termeted mire hozo*tt* engem?
/: Vagy meghalok érted,
Vagy enyémmé tészlek,
Édes szívem! :/

3. Ne menj el, galambom, ne repülj el tőlem,
Jöjj vissza madárkám, szállj bé ablakomba!
/: Vagy meghalok érted,
Vagy enyémmé tészlek,
Édes szívem! :/

4. Ha elmégy is, szívem, csak hozzám *igaz légy,*
Szeretetedet hamisra ne fordétsd!
/: Vagy meghalok érted,
Vagy enyémmé tészlek,
Édes szívem! :/

№ 21.

1. Átkozlak, te szerelem,
Te isten, istentelen!
Jutalmad csak gyötrelem,
Gyűlölség, nem szerelem,

---

6 szemem [értelem] **7** hozod [értelem] **15** etc. [rövidítve] **16** légy igaz [aszszonánc]

Mindenképpen megpróbáltam,
Érted halálra is váltam,
Mi haszna?
Nincsen haszna,
Nem más: szívveszedelem.

2.
Méltó volnál, elégnél,
Magad is porrá lennél,
Tudom, úgy nem égetnél,
Ha magad is szenvednél.
Jaj, most nekem gyilkos nyila,
Ezen mit tesz tűzfáklyája,
Ó, én szegény,
Én szegény,
Nem is lehet nagyobb kén!

3.
Áldott az, ki nem szeret,
Ellened erő*t* nem vehet,
De az vajon ki lehet?
Szégyent rajtad ki tehet?
Istenből is embert tettél,
Hány szívet győztél s megöltél?
Ó, ámétó
S hódétó,
Szíveket gyújtó s kínzó!

4.
Didó eztet szenvedte,
Tróját *ez* porrá tette,
Párist úgy elvesztette,
Samsont is megejtette.
Trónust emelsz hív szívekből,
Személyed azon *büszkén* ül.
Ó, rossz gyermek,
Rossz gyermek,
Átkozott, ki ilet szül!

---

20 erőd [értelem] **29** ezt [értelem] **32** Thronus ennek [értelem] **33** bús kín [értelem]

5. Engedelmes szolgája,
Mégis vagyok prédája,
Mert hatalmas igája,
Szívemben ég fáklyája,
Talán enyhítéseimben,
Harmatot hint tüzeimben,
Imádlak
És átkozlak
Desperátus szívemben.

№ 22.

1. Átkozott Venus,
Tűlem messze fuss,
Énhozzám ne juss,
Mert miattad bús
Én szívem.

2. Tőled fájdalmom
Származik kénom,
Szomorú voltom,
Siralmas sorsom
S gyötrelem.

3. Engem öleltél,
Égy meg is öltél,
Veszedelembe,
Nagy gyötrelembe,
Szomorú völgybe
Ejtettél.

4. Mézet nyújtottál
És csalogattál,
Hozzád szoktattál,
Rosszul tartottál
Szüntelen.

5. Így hitegettél,
Tőrben ejtettél,
Sőt megkötöztél,
Raboddá tettél,
Kegyetlen.

6. De a méz alatt
Hogy mérges falat
El vala rejtve,
Nékem készítve,
Nem kis kárommal
Most érzem.

7. Édes szavadnak,
Nyájasságodnak,
Gyakor tréfádnak,
Festett orcádnak
Csak hittem.

8. Ékes képedet,
Szép termetedet,
Szép lépésedet,
Frissességedet
Kedveltem.

9. Vigasztalásom,
Mulatozásom,
Teljes örömem,
Benned töl*t* kedvem,
Vidámult szívem
S mindenem.

10. A méz méreggé,
Hűség féreggé,
Öröm ürömmé,

46 töld [értelem] **51** őrőmmé [értelem]

Már a tűz jéggé
Változott.

11. Elaludt bennem
Régi szerelem,
Mert csak sérelem,
Melyet énbennem
Okozott.

12. Álorcás képed,
Rút, álnok szíved,
Változó színed,
Hamis praxised
S bal politiád
Kegyetlen.

№ 23.

1. Az egész ég azt vallja,
Hogy szívem szíved rabja,
Titán azt megtagadja,
Mert fényességgel látja,
Neptunus országa
Ennek bizonysága,
Mert Isten úgy akarja.

2. Nyíljanak meg szemeid,
Klárissal tölt ajakid,
Rózsa szényő orcáid
Ragyogjanak mindvégig!
Rubént- s mind gyiámántokkal,
Szép gyöngyvirágokkal
Semmik tehozzád képest.

59 E ortzás [értelem]

3. Nincs nálo*d*nál ékesebb,
Termetednél kegyesebb,
Te szavadnál édesebb.
Életed*nél* szelédebb.
Szíved vidámuljon,
Velem se harcoljon,
Tedd vállomra kezedet!

4. Gyönyörőség példája,
Rózsáknak vagy rózsája,
Tengernek halacskája,
Vadászok pelikánja,
Téged vadásztalak,
Hálómban zártalak,
Légy hajlékomban, rózsám!

5. Itt letészem éltemet,
Vegyed kegyes szívemet,
Egyék férgek testemet,
Keseredett szívemet,
Isten úgy segéljen,
Fejem felett légyen,
Tiszta szívből szeretlek!

№ 24.

1. Álnok szerencse, szívem bilincse,
Meddig fogsz gyötreni engemet?
Csalárd szerelem, kész veszedelem,
Megszánod-e valaha fejemet,
Hogy vígyen bús szívem újulást,
Gyötrő kínokrúl tágulást.

---

15 naloknál [értelem] **18** életednek [értelem]

2. Sokat biztattál, de kínra hoztál,
Szaporéto*d* búmat naponként,
Mely éjjel s nappal, szörnyő kínokkal
Engemet terhelsz tengeri zajként.
Nincsen reményem már napomhoz,
Az elveszett vígságomhoz.

3. Hogysem égy éljek, jót ne reméljek,
Jobb, ha tőled végbúcsút veszek;
Maradj magadnak, ne tégy rabodnak,
Ki voltam, ezután nem lészek!
Maj*d* tanétok mást is káromrúl,
Mit ítéljen Cupidórúl.

4. Inkább Himennek, tisztább istennek
Feláldozom holtig éltemet,
Annak szolgálok, kedvet találok,
Megmentem sok bútúl szívemet;
Kérem is, hogy tőlem kegyelmét,
El ne vonja segedelmét.

5. Aztat reméltem, igaznak véltem,
Hogy hozzám örökkí hív lészel,
Hív szerelmemért, szívességemért
Nem méltó, hogy gyötrelmet vegyek;
De most tapasztalom végtire,
Hogy jutottam nagy veszélyre.

6. Látván azonban, hogy alattomban
Máshoz is mutatsz szívességet,
Mellyel truccolni, kütve hurcolni
Kívánad az hív szelédsége*t;*
Legottan személyed színétűl
Távozni kezdtem mérgitől.

---

8 szaporétot [értelem] **17** maj [értelem] **34** szelétséged [értelem]

7. Meg is esködtem, eltökélettem,
Hogy többé házodhoz sem mégyek,
Mely szénes képért és mérges lépért
Nem méltó, hogy gyötrelmet vegyek.
Élj, de maradjon fel eszedben,
Hogy megcsaltál szerelmedben.

№ 25

1. Bizonnyal mondom, nem vétettem, idegenségeddel
Viseltettél, nem érdemlettem, hogy hirtelenséggel
Megharagudtál te, arrúl nem tehetek,
Hogy én ez verseket értam, taláng ment lehetek.

2. Ámbár azt vetetted szememre, hogy én mást szeretek,
Reá nem állattál hitemre, kirűl nem tehetek,
Eleget esködtem, kinek haszna nem volt,
Ha láttam idegen szívedet, olyan voltam, min*t* holt.

3. Tartom én azt nagy gyalázatnak, hogy égy megvetettél,
De én szép áldozatul vettem, ha vélem lehet*tél,*
Mégis, boldogtalan, annyira fakadtál,
Kit mindenkor szerettem, attúl elhagyattam.

4. De már én bocsánatot kérek, ha nem vétettem is,
Ki tudja, mi napokat érek, ha nem vétettem is,
Igaz ételető az, ki ezt ételi,
Mert tudja, ez vagy amaz vétett, mivel jól isméri.

---

38 hozzádhoz [értelem]

8 mind [értelem] **10** lehetet [értelem]

5. Kár bizony, hogy nem lévén okod, annyira fakadtál,
Kedves volt előttem árnyékod, mégis megutáltál,
De ha személyed is soha nem jött, mégis
Friss gondola*tom,* elmém hozzád *futhat is.*

№ 26.

1. Bágyadoz én szívem, nincsen erőm,
Tél és nyár elmúltak, nem volt kérőm,
Ha lenne akkora, min*t* egy köröm,
Meglenne a lagzi s minden öröm.

2. Ó, bár csak egy legény könyörölne,
Ha bátor hitvesül el sem venne,
Csak attúl az kíntűl megmentene,
Hogy pártám fejemen ne fityegne.

3. Régunta mint vártam *sz*erencsémet,
És vál*t*ig tetszettem termetemet,
De nincsen, ki szánná bús fejemet,
Könyvemmel áztatom tűzhelyemet.

4. Olyas reménység immár nem táplál,
Mert hérem utánam mind jelen jár,
Az fírfi leányzót *bár*hol talál,
Én otthon ülhetek az konyhánál.

5. Sok leánybarátim kik valának,
Azok már mind férjhez adatának,
Vigadnak, dolgoznak ők magoknak,
Én húzom az igát, de min*d* másnak.

Ad № 25. **20** gondolatod [értelem]; hát is fut [értelem, rím]

Ad № 26. **3** mind [értelem] **9** serentsémet [értelem] **10** vátig [értelem] **12** kőnyveimmel [szótagszám] **15** akar hol [szótagszám] **20** mint [értelem]

6. Jaj, mi lelt, leányom, talán ájulsz?
Te, gyermek, borbélyért csakhamar fuss!
Mondd néki, jöjj hamar, hogy oda juss,
Mert nénéden vagyon nagy kantarhus.

7. Az, az köll énnékem, hogyha volna!
Ha *amaz* köpővel jól megrakna,
Akkor csak én testem megújulna,
És minden betegség úgy elhagyna.

8. No, csak menj, tudod, hogy Borbély Ferenc,
Aki ő dolgába nem erőtlen,
És egyben sem tunya, minden módon igen virgenc,
Többet ér, hogysem más huszonkilenc.

9. Ó, nem kell énnékem semmi orvos!
Csak ebség bántoga*t* ama koros,
Főképpen, hogy pártás igen poros,
A rózsám közepe igen szoros.

10. Szándékom most vagyon férjhez menni,
Nem tudom magamat kire kütni,
Csak az eb sem ugat, jaj, mit tenni?
Kész volnék cigá*nnyal* éltem kötni.

№ 27.

1. Bár Diánna szívesen
Mulasson az hívesen
Szerelmes, szép szüzekkel,
Gyors vadait kergesse,
Gyöngyös tegzét pengesse

26 ém az [értelem] **34** bántoga [értelem] **40** Tzigánynál [értelem]; éltemet [szótagszám]

Serény s tudós kezekkel,
Nem lészek, higgye, irégye,
Mert másokkal van már frigye
Szívemnek, s tart ezekkel.

2. Minap egy szűz úgy sérte,
Szintén szívemet érte,
Csaknem követte halál,
Szívem hogy sebesüle,
Sohol immár kívöle
Csendes helyet nem talál.
Ki szívemre hozott ily ként,
Szememből sőrű záport hint,
Szívem, oly vad te valál.

3. E beszédem nem álom,
Egy, drága virágszálom,
Mert ám emészt olyan tűz,
Mely ha halad sokára,
Lesz szívemnek nagy kára,
Talán sírban is elűz.
Nem is lehet kibeszélni,
Mely keserves nékem élni,
Még távul léssz, kegyes szűz.

4. Veled, ó, ha szám szólna,
Bánatom eloszolna,
Terhes gondom tágulna,
Mert talán, kincsem, jóra,
Válaszolnál bús szómra,
Melyben szívem újulna,
A ködök között napfényre,
Találna kívánt reményre,
Árván nem is búsulna.

---

34 kőzt [szótagszám]

5. Kedves csókod harmatja
Ily tüzemet olthatja,
Sérelmemet széleszti
Szörnyő sok siralmából,
Árva szívem álmából,
Rózsa orcád éleszti.
Áldottam hozza hajnalát
Életemnek s gyengy fonalát
Szép személyed ereszti.

6. Gyenge karod hajléka,
Lehetne *hűs* árnyéka
Elbágyadott éltemnek;
Fényes napja derölne,
Felhőben nem merölne
Vég csillaga fejemnek.
Kérlek is, velem bánj híven,
Könyörölj e sérült szíven!
Ne örölj elvesztemnek!

7. Elhidd, találsz itt szívet
Hozzád, édesem, hívet,
Ki szíve*d* vidámétja,
Gondokkal nem terheli,
Örömedet neveli,
Rád csókait szállétja;
Szolgálatja lészen készen,
Rólad décséret*et* tészen,
Még nyelvét mozdéthatja.

8. Nincs is miért megvetned,
Sérelmemet nevetned,
Szíved oly kemény lenne?

---

47 lehetne árnyéka [szótagszám] **54** üröly [értelem] **57** szivet [értelem] **62** détséreted [értelem]

Galamb úgy szép, ha páros,
Mulatnod hát égy káros,
Más is reád *szert* tenne,
Úgy nem szállana reád vád,
Ha szánakozna kedves szád,
……..

№ 28.

1. Bárha ellenkeznek,
Hogy téged szeretlek,
De én aztat nem bánom,
Annál jobban kívánom.

2. Ezen ólálkodnak,
Kénokat tartanak,
De én aztot nevetem,
S igen könnyen megvetem.

3. Áskálódnak, bújnak,
Kígyókövet fújnak,
Konkolt hintnek közönkben,
De nem ártnak szívönkben.

4. Azok irégylenek,
Ezek pedig félnek,
Hazugsággal üldöznek,
Kurva az anyja ilyeknek!

5. Úgy szokott az lenni,
Jónak véghez menni,
Mert ki akar szeretni,
Kell is annak szenvedni.

69 szét [értelem] **71** [hiányzó sor]

6. Ezek végét várom,
Bár nyerek, bár károm,
Megpróbáltam, nem bánom,
Szívem néked elzárom.

7. Bár szomorú sorsunk,
Bágyadott reményönk,
Irégyink ravasz örve
Idővel lesz megtörve.

8. Szeret édes ézet,
Medve lépes mézet.
Ki hág uborkafára?
Bézzák körmös macskára.

9. Bár némely töretlen,
Goromba s otromba
Truccra mind el kell tőrni,
Préssel jó szőlőt szőrni.

10. Jó dolga némelynek,
Mint kalmár ebinek,
Van mindennek nagy *gőzi*,
Mégis koncát más főzi.

11. Bár szórjon, s elhintsen
Mindeneket, kincsem,
De csak úgy, ennek célja,
Kemény szívek acélja.

12. Neked csak az héja,
Hogy én vagyok héja,
Mert *te* vagy engedelmes,
Sohasem győzedelmes.

---

36 szűlőtt [értelem] **39** gyüzi [értelem] **47** mert vagy [szótagszám]

13. Bagolynak sólomja,
Van kilenc fia,
Mint kakukknak, más költi,
Mégis fészkét betölti.

14. Ez nyájasság s mese,
Bárki fejtegesse,
Én magamban titkolom,
S amint értem, gondolom.

15. Azért megvizsgálja,
Bölcs, ha ki tanulja,
Senki magára ne vegye,
De hallgasson, legyen vége!

№ 29.

1. Bár téged az diadalom,
Mondják, hogy szerettelek,
Harc volt érted, a viadalom,
Csupán, hogy szerettelek,
Ah, ah már hagyjon,
Bár ez úgy lenne is!
Jaj, tűrjünk, szenvedjünk,
Bárha titkos kén is!
Mégis truccra kedvellek.

2. Zár*t* pecsétjét szűz szívünknek
Vélték fölszakasztani,
Láncos frigyét vashitünknek
Agyarkodtak bontani;

---

50 [szótaghiányos sor]

10 Zárd [értelem]

Hadd, hadd, bátor olykor
Még meg is nevetnek,
Szánom s nagyon bánom,
Ilyent elkövetnek,
Még meg fogják siratni.

3. Irégy mérgek, gyilkos férgek
Titkon, mint *szú,* emésztnek,
Fullánkjokkal, nyelvlángokkal
Majd-majd éppen elvesztnek;
Te vagy, szívem, hívem,
Mégis én édesem,
Gyöngyöm, fényem, reményem,
Kegyesem – vagy eláll,
Vagy elejtem.

4. Változással, kedvmúlással
Folynak el az esztendők,
Tőrrel s pörrel, vérrel s bérrel
Az hív, szerelmes idők,
Most bágyadok, hullok,
Lankadok, borulok,
Most érted epedek,
Égek és szenvedek,
Fátum hogy égy történt.

№ 30.

1. Beteg vagyok testemben,
Estem nagy veszedelemben,
Ha lehetnék kedvedben,
Csendesednék öledben.

---

20 szű [értelem]

2. Ha hallanám szavadat,
Ajánlanád magadat,
Szívem megcsendesednék,
Szerelmem is enyhődnék.

3. Hegyekben járó vadak,
Vizekben úszó halak,
Én rajtam bánkódjatok,
Ti is, égi madarak!

4. Hol van régi, vég kedvem,
Kellemetes beszédem?
Hol vagy magad, violám,
Kedvemre nőtt cédrusfám?

5. Nem szült anya náladnál
Kedvesebbet magadnál,
Ékesebb vagy rózsánál,
Szerelmesebb Venusnál.

6. Oltsad, kérlek, énbennem
Hozzád való hívségem,
Mert tudod, hogy oka vagy
Örömömnek, csak ne hagyj!

7. Jól vigyázzál éltedre,
Szűzleányi nevedre,
Hogy jó héred terjedjen,
Contentumod meglegyen!

8. Nagy Isten vigasztaljon,
Igaz szívvel megáldjon,
Kivel holtig nyugodhatsz,
Jó példát is mutathatsz.

---

5 hallanád szavamat [értelem] **21** Öltsák [értelem]

9. Megbocsáss, én kegyesem,
Hogy nem értam helesen,
Patvarista nem voltam,
Egerben nem tanultam.

10. Ez a vége versemnek,
Engem kinek neveznek?
Szomorodott szívűnek,
Éretted kesergőnek.

№ 31.

1. Boldogtalan sorsa siralmas szívemnek,
Árad naprúl napra gyötrelme lelkemnek;
Nem virrad fel immár napja vég kedvemnek,
Újul nagy bánatja én árva fejemnek.

2. Az árva kenyeret megvallom, meguntam,
Sok nyomorúságot mert immár próbáltam,
Sokszor bánatimban helem sem találtam,
Sűrő könyveimtűl orcámat áztattam.

3. Rólam példát vehet sok jó szegény legény,
Az idegen földön járó sok jövevény;
Az idegen földen nyavalában esvén,
Nem tud hová lenni szegény árva legény.

4. Ó, én szegény árva, mint megnyomorodtam,
Minden nemzetemtűl messze eltávoztam,
Az idegen földön mint megnyomorodtam,
Édes szüleimtűl messze eltávoztam!

5. Tudom, édes szülém, hogyha most meglátnál,
Ily nagy ínségemben, tudom, hogy megszánnál,
Engem, egy fiadot, tudom, gyámolétnál,
Keserves jajszóval engem megsiratnál.

6. Istennek ajánllok, kedves, édes rózsám,
Kitűl keservesen én immár elváltam,
S kevés édességben igen végan laktam,
Az idegen földen mind megnyomorodtam.

7. Jaj, most már énnékem, én árva fejemnek,
Megszáradt nyers volta keserves szívemnek;
Nincs már, ki szánója én árva fejemnek,
Nincsen orvoslója én betegségemnek.

8. Az én bánatimat én meg nem mondhatom,
Avagy papirosra én le nem érhatom,
Mert már utoljára pennámat sem bírom,
Látom, hogy küzelget szomorú halálom.

9. Sirassatok engem, ti, apró madarak!
Szánjatok meg engem, erdőn járó vadak!
Temessetek engem, tengeri cethalak,
Akik tengereknek örvényében laktak!

10. Ne sirass már engem, kedves, édes szülém,
Kedves, ídes dajkám, ki voltál énnékem;
Tudom, fájdalomra ez világra hoztál,
Sok édes álmokat érettem elhagytál.

№ 32.

1. Bolondság volt nádhoz bézni,
Ki fel szokott szépen nyűlni,
De mihelt a szél kezd fújni,
Mindenfelé kezd hajlani.

---

31 más [értelem]

2. Én is béztam egy nádszálhoz,
Ki elhagyott, hajlott máshoz,
Kiért immár ha*l*álomhoz,
Közel vagyok végórámhoz.

3. Én tereád nem haragszom,
Ó, én kedves virágszálom,
Noha tőled meg kell válnom,
Okát annak én nem tudom

4. Fekete gyászban jár szévem,
Nékem nincs már semmi kedvem,
Hogy elhagyott szép szerelmem,
Akkor én nagy búba estem.

5. Amit szívem nem reménlett,
Most szerencse abban ejtett,
Kiben szívem dicsekedett,
Tűlem elidegenedett.

6. Ily kedves jóakarómat,
Szépen szóló galambomat,
Ki megcsókolta orcámat,
Elszalasztám madaramat.

7. De bárcsak már valahára
Repülnél az ablakomra,
Tudom, sokszor galamb módra
Csókot adtál ajakomra.

8. Siratnálak, hogyha szánnál,
Megfognálak, ha megvárnál,
Eddig, szívem, enyém voltál,
Nyugszik szíved immár másnál.

---

7 hatalomhoz [értelem] **24** de el szalasztam [szótagszám]

9. Nem szólhatok, csak hallgatok,
Mert azzal sem használhatok,
Másnak is példát adhatok,
Kérem, rólam tanuljatok!

№ 33.

1. Boldog az az szív,
Ki magához olyan hív,
Hogy nem gyötrődik
Másnak szívéért,
Szép piktúráért
Ő nem sínlődik,
De aztúl magátója,
Ne légyen senki rabja
Múlandóságért.

2. Némely azt véli,
Hogy azzal kedvét leli,
Ha ő szerethet,
Venus kertjében,
Szerelem szigetjében
Narcissust szedhet,
De azt meg nem vizsgálla,
Melyik ágas bimbója
Nyújt neki mérget.

3. Salomonnak elméjét,
Samsonnak nagy erejét
Hogy megcsúfolta.
Argyrus ékességét,
Meghervasztotta szívét
Töndér Ilona.

4 szívért [értelem]

Azoknak rút esetek,
Kik ily szívet szerettetek,
Lehet példája.

4. Azért vigyázzon,
Mézért mérget ne nyallon,
Ki ebben forog
soha próbát *ne* tégyen,
Oly tökörben tekéntsen,
Kiben nincs mocsok,
Mert olyan képet mutat,
Kit már másnak is juttat,
Így tett sokaknak.

№ 34.

1. Boldog az igaz, nem gaz, amely szerethet,
Kiben szerelem-öröm ép lángot vethet;
Hogy lássák, mutassák,
Nyelveket koptassák,
Hogy téged, hívem, szívem,
Így kell szeretnem.

2. Azt contemnálom, szánom, bánom és kell nevetnem,
Hogy téged, hívem, szívem, így kell szeretnem,
Másoknak truccára
És haragjára,
Melyért epednek, égnek,
Megemésztődnek.

3. Unalmas papság, rabság, súlyos barátság,
Hol uralkodik papi ravaszság,
Gyötör az szerelem,

31 probát tégyen [szótagszám]

Mondani nem merem,
Hogy téged hívem, szívem,
Így kell szeretnem.

4. Lássák az gazok, azok már mit mívelnek,
Teljes minden ebben, *b*ármit ítélnek,
Magokat ítélik,
Végtére szégyenlik,
Pirulnak, fúlnak, dúlnak,
Mint eb, ugatnak.

5. Soha kívöled, higgyed, szép termetéért,
Meg nem szemléltem, néztem ékességéért,
A te szép híreddel, neveddel
Bételik szívem,
Kincsem,
Te vagy reményem.

6. Gyenge orcádot áldott, ki tapogatja,
Piros ajaki*d* aki csókolgathatja,
Termeted nem lankad,
Karcsú, friss derekad,
Örömre indét,
Ami engem vidámét.

№ 35.

1. Boldogtalan vagyok,
Mert kínaim nagyok,
Mint holt-eleven járok;
A szokatlan dolgot,
Mit kezem nem szokott,

20 már mit [értelem] **32** ajakit [értelem]

Mint *ti, immár* nem tudom;
Régi időm elmúlt,
Most másképpen fordult,
Ó, én édes barátom!

2. Őszi harmat után,
Végre midőn osztán
Fújdogál a hideg szél,
Nem sok idő múlván
Sárgul hulldogálván
Fárúl a gyönge levél,
Zöld erdő harmatját,
Piros csizsmám nyomát,
Hóval lepi be a tél.

3. Én szemeim sérván,
Könnyeim csordulván
Néznek csak kiservesen;
Bús szívem zokogván,
Csak meg nem hasadván,
Bánkódik nagy erősen,
Ki miatt naponkint
Látok szomorú ként,
Szenvedek én testemben.

4. Istenem, mit tégyek,
Immár hova legyek?
Mire jutok végtére?
Ha min*d* búval élek,
Ezentúl mit érek?
Élek-é még kedvemre?
Vagy min*d* holtig árván,
Járok csak bút látván,
Megyek keserőségre?

---

6 mint Timár [értelem, szótagszám] **9** óh édes [szótagszám] **14** huldogulván [értelem] **32** mint [értelem] **35** mint [értelem]

5. Mind búval ennyivel,
Vagy ennél is többel
Ifjúságom mint éljem?
Jobb lesz a darukkal,
Vagy más madarakkal
Ősszel búcsúmat vennem,
Mennem oly országra,
Hol irigyim soha
Nem szólhatnak ellenem.

6. Talán elmentemmel,
Búcsúvítelemmel
Ha utamat követem,
Gonosz irigyimnek,
Kik most reám törnek
Nyelvét elkerölhetem,
Ha nem látnak, talán
Nem szólhatnak reám,
Így kedvek bétölthetem.

7. Azért szerelmedre,
Világod kedvedre
Éld ezentűl, kívánom!
De én fáradságom,
Kedves virágszálom,
Éretted nem sajnálom.
Légy jó egészségben
Addig, még *az Isten*
Éltet, szívből kívánom!

8. Szívem, Isten hozzád!
Megbocsáss, ha szolgád
Vétett ő beszédiben!

64–65 éltett az Isten [rím]

Mert noha nehezen,
De tőled elmegyen,
Ki téged szán szívében;
Lész-e véle szemben?
Láthadd-é e testben?
Maga tudja az Isten.

9. Immár solymocskádat,
Kit gyengén tartottad,
Karjaidon hordoztál,
Klárisokkal kötött,
Skófiummal varrott
Lábzsinóron tartottál,
Bocsásd el békivel
Szegényt, hadd menjen el!
Reá ne haragudjál!

№ 36.

1. Bolondság embernek titkon gerjedezni,
Egy dáma kedvéért magát vesztegetni.

2. Jobb volna meghalni, hogysem így kínlódni,
Egy hitvány leányért éjjel-nappal égni.

3. Bolondság oly szekér után futva járni,
Amely föl nem vészen, s meg sem szokott várni.

4. Bolondság nékem is magam vesztegetnem,
Ki engem nem szeret, aztot megszeretnem

4. Hiszen ki nem szakad a világ feneke,
És meg nem köttetett szerencsém ker*eke.*

10 kerékre [értelem]

5. Ifjú legény vagyok, hogyha kelek, járok,
Felelek, hogy én is szebbnél szebbet kapok.

5. Mindenik ujjamra akár t*í*zet f*ű*zök,
Nem szükség hát mindég, hogy csak egyet űzzek.

6. Ifjú legény könnyen kaphat feleséget,
Csak tudjon konyhára adni eleséget.

7. Ha te nem szeretsz is, lesz olyan, ki szeret,
Hogyha te megvetsz is, lesz oly, ki meg nem vet,

8. Azt úgy, hogy te szép vagy, mindég megismérem.
Valamég csak bennem folyni fog a vérem.

9. Mondhatom, Appeles olyan képet nem *í*r,
Min*t* tested állása, szépséged*del* nem *bí*r

10. Görögország régen bámult Helenára,
Aegyiptom országa szép Cleopátrára.

11. Aki téged meglát, még az is bámulhat,
Szíve szerelmednek tüzirűl meggyúlhat.

12. Mert ha megtekéntem drága személyedet,
Esztergálban metszett ékes termetedet,

13. Piros, szép orcáid, hónál fehérb nyakad,
Márvány, nagy homlokad, gyenge friss ajakad,

14. Gyöngy vagy, rózsám, gyöngy vagy, gyöngynél is gyöngyebb vagy,
Az virágok között te liliomszál vagy.

---

13 tézet főzök [értelem] **21** ér [értelem] **22** mind [értelem]; szépségedet nem *ír* [értelem]

15. Amiként természet eztet felruházott,
Úgy benned termeted szépe nem hibázott,

16. Nem adnálak, rózsám, széles e világért,
Abban nevelkedő sok, szép, szűz virágért.

17. De mi haszna bennem, ha el nem vehetem?
Oda nem tehetem, ahová szeretem.

18. Mindazáltal kérlek, ne tarts rá magad*a*t,
Nyújthatnád énhozzám vagy egy jó szavadat!

19. Legalább nem vagyok én is világ fattya,
Hogy hozzám egy dáma magát ne adhassa.

20. Ha gavallér kell is, gavallér a talpán,
Hidd el, hogy nem darán hízott, sem nem korpán.

21. Vagyon legénységem, termetem, szépségem,
Vagyon nemzetségem, ruhám, emberségem.

22. Van módom elélni, egy darab kinyerem,
Noha kasza, s kapa nem töri tenyerem.

23. Még a természet is úgy formált bennünket,
Hogy lehet párosan élnünk életünket.

24. Mi az oka mégis, hogy így vonakodol?
Óhajtott kedvedet hozzám nem mutatol?

25. Mondd meg, rózsám, mondd meg végső szándékodat,
Ne tarts tovább kötve, te gyenge rabodat!

26. Kérlek, hogyha tetszik együgyű személyem,
Cselekedj, hogy napom vígságát szemléljem!

---

39 magadot [rím]

27. Mutassad jó kedved, nyújtsad jobb kezedet,
Tovább már ne mulass, kösd meg életedet!

28. Ha pedig nem kellek, én csak azt felelem,
Soha bizony többé pártá*d* nem emelem.

29. Ha adsz is kosarat, azt sem igen bánom,
Csak utánad való járásomat szánom.

30. Ifjú legény vagyok, semmit nem búsulok,
Rózsa helett rózsát mindenkor találok.

31. Mind szebbet, mind jobbat újjal újíthatok,
Ékesbre, frissebbre könnyen akadhatok.

32. Bol*ond*ság embernek titkon gerjedezni,
Egy dáma kedviért magát vesztegetni.

33. Bolond, ki erdőben egy szál fát nem talál,
Az híves árnyékban kedvére nem sétál.

34. Kár gyenge vitéznek véletlenül veszni,
Kár a szép szerelmet rútra vesztegetnyi.

35. Kár gyenge rózsának bimbóban hervadni,
Égy kár volt magamat érted vesztegetni.

№ 37.

1. Búban én életem, siralomban habzik,
Örömem pálmája immár nem virágzik,
Sokan én keserves életemet nézik,
De ettől másoknak irigységek hízik.

---

60 Pártát [értelem] **67** Bolantság [értelem]

2. Induljatok tehát, keserves panaszim,
Áradjatok bőven, én könyvhullajtásim,
Most zengedezzetek, kemény jajgatásim,
Fájdalomra méltó sok fohászkodásim!

3. Boldogtalan óra, melyben e világra
Születtettem ilyen nagy keserves búra,
Nem fordul én sorsom, amint látom, jómra,
Sietnek mindenkor irigyim káromra.

4. Amidőn rózsára fordétom szememet,
Gondolkozásimban nem érzem szívemet,
Veszesztem kedvemet, fonnyasztom színemet,
Ebben, mint tökörben, látom életemet.

5. Mert valamint rózsa nincsen tövis nélkül,
Úgy az én szívem is nincsen bánat nélkül,
Sok siralmim miatt piros orcám kékül,
Csak egyedül várok végórát Istentül.

№ 38.

1. Búm sőrő ködjéből,
Kínom felhőiből
Vég napfényem tűnj már fel!
Szívem majd megreped,
Könyv szemembül ered,
A bánat csak meg nem öl.
Jaj, én szerencsétlen,
Lettem holt-elven,
Rosszak miatt vesznem kell!

---

17 nélköl [rím] **19** kéköl [rím]

2. Sírásban születtem,
Búban nevelkedtem,
Soha nem volt vég napom;
Világ ha mit égért,
Nem adta *meg* a bért,
Nem volt benne jutalmom,
De csak szóval tartott,
Azonban mind ártott,
Ezért terjed fájdalmom.

3. De talán jobb volna,
Hogyha nem gondolna
Ezekkel fáradt elmém;
El kék felejtenem,
Meg se emlékeznem,
Égy könnyebbölne terhem,
Úgyis jaj már nékem,
Mert nincsen reményem
Kívöled, én Istenem!

4. Oly szörnyű életem,
Hogyha egybe estem,
Más kár mindjárt ottan ér;
Ha egy eltávozik,
Más rám várakozik,
Szívemre új terhet mér;
Vagy van bőnöm, vagy nincs,
Engem zár nagy bilincs,
Rám nehezebb békót vér.

5. Halálom ha kérem,
Hogy ontsa ki vérem,
Vessen véget sorsomnak,

---

14 adta a bért [szótagszám]

Ne gyötörjön immár
Ily sok veszély és kár,
Adna meg koporsómnak,
Ez is s*ü*ket f*ü*llel,
Mellettem csak fülel,
Nincs szere orvosomnak.

6. Ah, jaj már mit tégyek,
Búmban hová légyek,
Ily keserőségemben?
Barátim elhagytak,
Sőt olyan kézben adtak,
Hogy megöltek héremben;
Nincs, ki megsegéljen,
Igazat ítéljen
Elhagyatott ügyemben.

7. Tudod, én Istenem,
Miket kell szenvednem,
Mutasd meg irgalmadat!
Ellenségem rontsd meg,
Örömem újétsd meg,
Várom is hatalmadat!
Édes atyám te légy,
Velem minden jót tégy,
Add meglátnom magadat!

№ 39.

1. Bánatimnak örvényiben,
Jaj, mint estem nagy véletlen,
Nincs, ki szánja szegény fejem
Tekívöled, én Istenem.

---

42 söket föllel [értelem]

2. Az tavasz szép időknek,
Látom, mindenek *ör**ü**l*nek,
Erdők, mez*ő*k megzöld*ü*lnek,
Az madarak énekelnek.

3. Lecsordulván szemem könyve,
Sírva nézek mindenekre,
Mert hazámnak szép címere
Keservesen jut eszembe.

4. Homályban beborult napom,
Gyászban öltözött csillagom,
Mert virágzó állapotom
Gyászban fordult, az min*t* látom.

5. Az ég alatt, az föld szényin
Vagyon-é ilyen jövevény?
Az egész földkerekségin
Nem is találsz ilyen szegényt.

6. Nincsen nékem atyám, s anyám,
Az kihez folyamodhatnám;
Isten nékem az én atyám,
Minden ország az én anyám.

7. Mindenektűl elhagyattam,
Csak Istenemre maradtam,
Minden dolgom reá béztam,
Ő szent felségire hagytam.

8. Bujdosom szoros utakon,
Ösméretlen földhatáron,
Forgok sokféle próbákon
Az idegen országokon.

---

7 mezzük [értelem]; meg zöldölnek [értelem] **16** az mind [értelem]

9. Kell immár búcsúmat vennem,
Édes anyám, atyám, s néném,
Szerelmes bátyám és öcsém,
Mert tovább nincsen ittlétem.

10. Isten hozzátok, pajtásim,
Vélem felnyőtt jó barátim,
Kikkel sokszor nyájasságim
Voltak és szép mulatságim.

11. Nékem az mi jót tettetek,
Isten fizesse meg néktek!
Hosszabbétsa él*t*eteket,
Hogy őtet tisztelhessétek!

12. Nem szólok már, csak hallgatok,
Mert azzal se használhatok.
Kérlek, rólam tanuljatok,
Másnak is példát adj*a*tok!

№ 40.

1. Bánatos én szívemre nagy fájdalom szállott,
Mert az én örömem tűlem eltávozott,
Rég, hogy már elhagyott,
Talán nem is érek örvendetes napot.

2. Az én két szemeim keservesen sérnak,
Orcámon könyveim gyakran lecsordulnak,
Csak széllel vigyáznak,
Örömmondó postát hogyha láthatnának.

43 életeket [értelem] **48** adgyátok [értelem]

3. Reméntelenségben forog az én szívem,
Mert távul van tőlem az én szerelmesem,
Nincs, ki szánjon engem,
Nincsen jóakaróm, ki biztasson engem.

4. Életemben kitűl leginkább rettegtem,
Ugyanazon tőrben véletlenül estem,
Belé keveredtem,
Talán az Úristen kiment ebből engem.

5. Nyomorult éltemnek jobb volna elfonni,
Hogysem ily háborús tengerben *evez*ni,
Ebben csak kínlódni,
Kiből csendességre csak ritkán mehetni.

№ 41.

1. Bármiképpen ételted
Magadban elhiggyed,
Hogy szeretlek!
Titkosan gyötrődöl,
Szívedben törődöl,
Hogy kedvellek.
De már abban van vég,
Hogy szívem érted ég,
Nincs másad,
Most lássad,
Mi haszna;
Nincs haszna,
Mért késértlek?

---

18 övetzni [értelem]

13 mert [értelem]

2. Árnyékra jutottam,
Hogy hozzád hódultam,
Most megvallom;
Ködben elmeröltem,
Napot nem szemléltem,
Tapasztalom;
Ha múltam napomat,
Várom csillagomat,
Lész vezér,
Hozzám fér,
Bár késér,
Meg nem nyér,
Úgy gondolom.

3. Lássad, mit míveltél!
Hív szolgád most is él,
Nem változik.
Öldöz hét fájdalom,
Szégyen, hogy megvallom,
Csak kínlódik,
De jobb megvallani,
Érdemmel megválni,
Csak tessék
Más szívet
Megölni
Ily hív*et*,
Nem irtózik.

4. Orpheus mulatta,
Vadakkal próbálta,
Hív szerelmét;
Az erős ércekkel,
Kőszikla hegyekkel
Igaz szív*ét*;

---

31 légy hogy [értelem] **38** hived [értelem] **45** szívit [rím]

Én, szegény, állandó,
Mint viasz hajlandó
Én vagyok,
Bár nagyot
Szenvedek,
S epedek,
Csak mulandó.

5. Hagyján, ha úgy történt,
Szívedben ennyi ként
Elrejtettél.
Én is megvizsgálom,
Talán feltalálom,
Kit kedveltél;
Nincs olyan elrejtve,
Ki nem gyön napfényre,
Még szívem
*Meg*éri,
Hogy Isten
Megveri,
Mért öldöztél.

№ 42.

1. Bizony igaz, nehéz dolog úgy élni,
Akit az ember nem szeret, kedvelni,
Jaj, mely nyomorúság,
Bánat, szomorúság,
Úgy tőrni.

61–62 még szivem éri [szótagszám]

2. Azért tőrni mindenekben nem hasznos,
Ki szívében volt változó s hiános,
Mert az kedvest megunni,
S meguntat kedvelni
Mely kínos.

3. Rettentse bátor az halál tőrével,
Irtóztassa az irégység nyelvivel,
Mégis nehéz válni,
Kit kezdett kedvelni
Szívével.

4. Keserves szív, mit mívelhetsz olyankor,
Halálnak tőrében kell szállanod amikor?
Kész érted meghalni,
Koporsóban szállni,
Jaj, akkor!

5. Oly óra nincs, s szempillantás szívében,
Melyben nem jutna kegyese eszében,
Van szomorúsággal,
Titkos óhajtással
Kedvében.

6. Csendes álmot hajnal nékie nem adhat,
Kedvén élő felvirradást nem hozhat,
Csak nagy fájdalmokat,
Keserves órákat
Számlálhat.

7. Zokogva látja gerlice ő társát,
Nyögve héjja száraz ágrúl ő mását,
A sárt vízbe kavar,
Hogy tisztán nem akar
Forrását.

---

12 irétség [értelem]

8. Így van tehát a két szívnek ő sorsa,
Történetből hogyha esik válása,
Van szomorúsággal,
Nyughatatlansággal
Járása.

9. Szerencsésnek ugyan magát állétja,
Mikor igaz, szép szerelmét láthatja,
Szívét nagy újulás
És nagy vigasztalás
Szállétja.

10. Isten, tudod, kegyes dolog az hívség,
Kihez soha nem férhetett irégység,
Végig úgy maradni,
Ki nem tud változni,
Mesterség.

11. Gyakran pedig meghányatott két szívnek,
Gondolati bánat-kínyokra nőnek,
Titkos óhajtással,
Nagy szívszakadással,
Gyötrődnek.

12. Mert amíglen felhők között van napja,
Jaj, nem lehet bánat nélkül órája,
Higgyed, elváltozik,
Könyveivel ázik
Orcája.

13. Óhajtással, szívfájással szemléli,
Hogy némely szív maga társát megleli,
Nem él már kedvére,
Soha örömire,
Azt véli.

---

48 végik [értelem]

14. Nem lehet már az igaznál nagyobb kincs,
Mind az hamis értóztató nagy bilincs,
Ennek gyötrelmére,
Annak örömére
Bár tekénts.

15. De már erről többet szólnom nem lehet,
Szerencsés volt, kinek szolgált szeretet,
Mert kedvest megunni,
S meguntat kedvelni
Nem lehet.

№ 43.

1. Bokros bánat, mely unalmat szívemben szerzettél,
Sok ezerszer, nemcsak egyszer, bánatra vezettél,
Jót reméltettél,
De csak árnyékra vezettél,
Sok gyötrődést, szívtörődést bennem gyakorta nemzettél.

2. Távozzál éntűlem, menj el, engem ne késérgess!
Légyen elég, hogy már félig megöltél, több gazt ne vess,
Láncot szívemen ne zörgess,
Bilincset rajtam ne *cs*örgess,
Sokat tőrtem és szenvedtem, szánj meg, kérlek, jobban illess!

3. Én úgy vélem, hogy énnékem nem lehet úgy élnem,
Gonosz nyelvtől, gonosz szemtől hogy kellessé*k* félnem,
Lássad bátran, mit fogsz vélni,
Tessék kedvet reáítélni,
Gonosz irégy, mint az mirégy, nem tud senkit megkémélni.

---

9 törgess [értelem] **12** kellesség [értelem] **14** rea itélni [szótagszám]

4. Tánc, mulatság, tréfa, végság lehet becsülettel,
Az társaság, hív barátság szép tiszta élettel,
A szép csókok szelédséggel,
Időtöltés kölönbséggel,
Átkozott az, ki rágalmaz gonosz szemmel s nevezettel!

5. Kurva az anyja, az ki bánja, szemit-száját tátja,
Hogy valaha, az ki ritka, vég kedvemet látja,
Hogy kis szívem vidámétja,
A szép társaság újétja,
Kinek mit árt, miben tesz kárt, mondd meg tehát, mért ugatja?

№ 44.

1. Boldogtalan sorsa siralmas éltemnek,
Árad naprúl napra bánatja szívemnek,
Nem virrad fel soha napja vég kedvemnek,
Égy lesz vége, látom, az én életemnek.

2. Szerencsétlenségem holtomig siratom,
Mert gyász, me*ly*et visel szívem, ha fontolom,
Egész életemet hogyha meggondolom,
Nem egyéb, csak bánat, bú és aggodalom.

3. Az én állapotom félelem s rettegség,
Szerencsém alacsony, reméntelen kétség,
Vége dolgaimnak bú lesz, s nagy epedség,
Nem tudom, hol vagyok, környölvett nagy énség.

4. Az én szerencsémet szélvíszek találják,
Titkos ellenségim utaimat állják,
Vajon életemet de mért *nem* sajnálják,
Kiknek nem vétettem, azok ostromolják.

---

16 mulatsága [szótagszám]

6 mellet [értelem] **15** mért sajnálják [értelem]

5. Oh, mely setét felhők borétják f*ény*emet,
Mely szokatlan dol*gok* érdeklik fejemet,
Kölönös bánatok terhelik szívemet,
Mely miatt írásra sem bírom kezemet.

6. Árva vagyok, árva, hagyattattam árván,
Kesergő fejemre ezer bánat szállván,
Nem búsul gerlice úgy elvesztett társán,
Mint én sopánkodom életemnek sorsán.

7. Kinek panaszoljam szomorú sorsomat?
Kinél orvosoljam szörnyő fájdalmomat?
Kinek kijelentsem szívbéli titkomat?
Hallja bár akárki ezen panaszomat!

8. Nincsen ez világon, ki vigasztalhasson,
Vagy szívemnek régi örömet adhasson,
Csak az én Istenem azt visszaadhatja,
Ki most életemet *bántja* .....

9. De te, oh, bús szívem, ne essél kétségben,
Sóhajts az egekre, légy jó reménységben,
Az ki szomorétott, meg is vigasztalhat,
Egy keserőségért száz örömet adhat.

10. Hogy most elrejtette kívánt örömedet,
Hidd el, csak próbálja azzal reményedet,
Melyben hogyha lészel tovább is állandó,
Szerencse-kereked jóra lesz forgandó.

17 fénemet [értelem] **18** dolog [értelem] **32** [romlott sor]; bánattya [értelem]

№ 45.

1. Boldogtalan az az óra, melyben megismértelek,
Szerencsétlen még az nap is, melyben megszemlélte*l*ek,
Átkozott az szempillantás, melyben meg is néztelek,
Hogy ily szörnyő gyötrelmeket kell szenvednem, még élek.

2. A szerelem kegyes dolog, aki csak azt őzheti,
De Aeneást szerelmiben nem minden követheti,
Szerencsés az, ki kegyesét oly szénnel kedvelheti,
És kedvére szerencsésen véle napját töltheti.

3. Szerelme*d*ből ki n*e* rekessz, hív szerelme*m*ért kérlek,
Mert csak téged, higgyed, nem mást, szívem szerént kedvellek,
Holtomig és koporsómig vég nélköl emlegetlek,
Csak te megtarts szerelmedben, én soha meg nem vetlek.

4. Zokogástúl nem szólhatok, mert nehéz szerelmemnek,
Csak fájdalmim nevelkednek, van panasza szívemnek,
De véteni nem kívánok neked, én kegyesemnek,
Csak te tarts *ki*, én szerelmem, én soha meg nem vetlek.

№ 46.

1. Bolond, ki szenved,
És olyan szívért eped,
Ki nem állandó;
Azért gyötrődik
És majd porrá törődik,
Szívre hajlandó,
Kinek zárva élete,
Vagy ideig kelete,
Végre mulandó.

Ad № 45. **2** megszemléltenek [értelem] **8** últheti [értelem] **9** szerelemből ki nem [értelem]; szerelmedért [értelem] **16** te tarts én [értelem, szótagszám]

2. Szárnyon jár s repöl
Édesgetett és öröl,
Béztat a remény;
Nemcsak arany fénlik,
De cserép is töndöklik,
Ha szolgál napfény;
Nem is minden édes jó,
Megmar még az kígyó,
Mégis szív kemény.

3. Kinek van értelme,
És magához szerelme,
Kivált hasznára,
Kiben mint sz*a*lma, hívség,
Oly szaporán megég,
Elég nagy lángra,
De az hamu szikrája
És tüze volt pozdorja,
Akad revancsra.

4. Bármi*n*t átkozza,
Magát és mást okozza,
Nincsen hitele;
Mondja, hogy ő szent,
És minden szeplőtől ment,
Úgyis van jele,
És más is érti ezeket,
Ki próbált szíveket,
De nem gondol véle.

---

22 szálma [értelem] **28** Bár mit [értelem]

№ 47.

1. Búbánattal béborét s szomorét
A *víg* szerelem,
Midőn szerető szívnek és hívnek
Belső sérelem
Bágyasztja szívében,
Kit szeret *él*tiben,
Semmiben nincs engedelem.

2. Ariadne Theseust, így Venust
Adonis gyújtja
A szerelem tüzivel, mérgével
Emészti s rontá,
Hív szívb*e* nyílt lőve,
Osztán halál leve belőle,
S végekre hajtá.

3. Példa légyen ezekben, ily ügyben,
Aki fut s fárad,
Tapasztalhat nyilván, bajt víván,
Sok jajt, mely árad
Balszerencséjében,
Gondos elméjében,
Szívében, mely végig marad.

4. Ígért volt arany időt, jövendölt
Nekem is dolga,
De ahelyett elmúla s feldúla
Halálos horga,
Veszélyes munkákra,
Járatlan utakra,
Próbákra juta és forga.

---

2 a szerelem [szótagszám] **5** bágyazta [értelem] **6** létiben [értelem] **12** Sziv szivben [értelem] **21** végik [értelem]

5. Kínzó nyíl ékessége, szépsége,
Mely általhat s jár,
Egyedül termetednek s testednek
Halált hozó zár,
Ajakad mozgása,
Szemed pillantása,
Járása majd megemészt már.

6. Óhajtással telnek el, kelnek el
Éltem napjai,
Mint magos égnek, erdőknek
Bús galambjai,
Mert elmém testemmel,
Majd minden ézemmel,
S szívemmel szíved rabjai.

7. Jókedvemnek reménye,
Halálhozó jaj,
Szépsége termetednek, szívednek
Megemésztő baj,
Cupidó fáklája,
Szemed pillantása,
S járása, mint tőzben olaj.

8. Bennem újét szerelmet
Piros orcája,
Mint annyi angyali kép: kellő, szép,
Nincsen hibája,
Alabástrom nyaka,
Kláris szép ajaka,
S dereka hajtván hozzája.

9. Lábaid sétálása s járása
Ösztön szívemben;

Csókolásod, szólásod, mozgásod
Gyötör elmémben,
Melyet ha gondolok,
S magamban fontolok,
Majd halok minden ízemben.

10. Aeneást így szerette, s érette
Majd megholt Didó,
Miként engem szomorét, háborét,
S ront a Cupidó,
Éretted, édes szívem,
Egyetlen egy hívem,
Vég kedvem nincs maradandó.

11. Ilyetén annak jussa s laurussa,
Aki hív s szíves,
Bár szerelem dolgában, módjában
Légyen bölcs s méves,
Hogyha nem títováz,
S nem játszódó váz,
Nem hibáz, csak egy kedves.

12. Nálom, higgyed, asszonykám, rózsácskám,
Vagyon oly hív szív,
Mely másfelé tekéntsen, kerétsen,
Nincsen oly kézív,
Csak hozzád mindvégig,
Utolsó csepp vérig,
Halálig légyen igaz és hív.

13. Azért szánd meg rabodat, foglyodat,
Ne állj el tőle!
Csak éretted visel bajt, szörnyő jajt,
Úgy vélj felőle.

---

60 gyötröl [értelem] **82** mind végik [értelem]

Melyet kivégezik,
Osztán következik,
Érkezik halál belőle.

14. Hol van oly balszerencse, bilincse,
Oly veszély és kár,
Mely nem egyet, sem kettőt, szeretőt
Sebhetett immár?
Érted, szép angyalom,
Én is megpróbálom,
Halálom ebből légyen bár!

15. Oh, ha te személyeddel s szíveddel
Lehetnék páros!
Tudom, elméd védulna, újulna,
S nem lenne káros,
Meghidd, szép galambom,
Felderölne napom,
Hajnalom, mely drága s áros.

16. Zöldellő pálmafája, rózsája
S éltem reménye,
Te vagy szép nárciszusa, cédrusa,
Napomnak fénye,
Reád gondolkodik,
Érted búslakodik,
Hánykódik elmém örvénye.

17. Ezt szívednek, kedvednek, éltednek
Írám szívesen,
Szíved vigye szívemtől, kedvemtől
Halld nagy kedvesen!
Olvassad, mulassad,
Kedvedet újétsad
Hozzám kegyesen!

---

94 edgyet [értelem] **116** had [értelem]

№ 48.

1. Búsul szívem éretted,
Hogy nem lehet melletted,
Tőled távul lakása
Bizony, nagy búm forrása,
Elmém sok változása.

2. Nincs elmém nyugodalma,
Mert szerelmed hatalma
Minden tagját ellepte,
Erősen megkötözte,
Gyötrelemmel béfedte.

3. Hol vannak most tréfáim?
Hol most nyájas szavaim?
Eltőnt öröm, vigasság,
Elgyött nagy szomorúság,
Gyakor nyughatatlanság.

4. Békességes álmom sincs,
Mert távul vagy, drága kincs.
Félek, el ne lopassék,
Máshoz ne keréttessék,
Szívem meg ne fosztassék.

5. Futok kegyességedhez,
Térdet hajtok szívedhez,
Ott kegyelmet koldulok,
Mind egy szívvel hódulok,
Úgy gráciát óhajtok.

---

17 van [értelem] **24** holdulok [értelem]

№ 49. [1.]

1. Búcsúzom tűled, oh, kegyesem,
Múlék már szerelmem.
Benned volt minden reménységem,
Gyött, ment s múlt kétségem;
De már tapasztalom,
Naprúl napra látom,
Álnok vagy, nem kell neked szívem,
Óhajtod veszélyem.

2. Drágább kincs nem tőnt volt szívemben,
Náladnál éltemben,
Fellobbant szerelmed tüzében
Hív szívem már régen.
De csaltál naponként,
Mutattad óránként,
Más forgott mindenkor eszedben,
Más álnok szívedben.

3. Lakatra nyelvemet vetetted,
Ne szóljak ellened;
Sírással elfogtad szemedet,
Higgye*m* hívségedet,
De mely hamar elmúlt,
Szíved máshoz fordult,
Örömmel szemeid törletted,
Szavad felejtetted.

4. Bánatnak véget szakasztottam
Személyed, ha láttam;
Boldognak helyemet tartottam,
Hol véled szólhattam;
De magad menetted,
Szavad felejtetted,

20 higyen [értelem]

Máshoz mentél, tapasztaltam,
Vigadtál, jól láttam.

5. Add bézvást másnak hívségedet,
Add álnok szívedet!
Nem kíván szívem több szerelme*t*,
Nem már több gyötrelmet;
Erővel kedveltél,
Kölletlen szerettél,
Nem kérek tőled már szerelme*t*.
Bontsd fel kütelemet!

6. Szólj bár már igaz hívségedről,
Szólj álnok szívedről.
Láthatni jól hamis szemedről,
Sok mesterségedről
Sok szemtelenséged.
Szívkeserőség*et* szenvedtem,
Szép színnel kívántál,
Ah, mért meg nem szántál?

7. Ah, jaj, fáj, de mit tudok tenni?
Árván kell maradni.
Sok szív*et* kellett érted hadni,
Kellett felejteni.
El is felejtettem,
Érted megvetettem,
S ez bérem, hogy híven szeretni
S akartam meghalni.

8. Már vége benned töl*t* kedvemnek,
Vége szerelmemnek;
Már vége meghódult szívemnek,
Vége örömemnek.

---

35 szerelmed [értelem] **39** szerelmed [értelem] **46** sziv keserőséged [értelem]
47 szénnel [értelem] **51** szived [értelem] **57** töld [értelem]

Csak az még nem rosszabb,
Nem lesz immár hosszabb
Gyötrelme árva, bús fejemnek,
Vége lesz éltemnek.

Felelet
№ 49. [2.]

1. Borulok hozzád, oh, kegyesem,
Újul már szerelmem!
Benned van minden reménységem,
Nincs semmi kétségem,
Mivel tapasztaltam,
Naprúl napra láttam,
Igaz vagy, néked adom szívem,
Ajánlom életem.

2. Drágább kincs nem tőnt volt szívemben
Náladnál éltemben;
Fellobbant szerelmed töziben
Hív szívem már régen,
Mert magad naponként,
Mutattad óránként,
Forgolódtál mindenkor elmémben,
Mindenkor szívemben.

3. Felnyitád lakatját nyelvemnek,
Hogy szóljak melletted,
Szép szókkal béztattad hívedet,
Higgyem hívségedet;
Mindent el is hittem,
Szíved megismértem,
Igaznak emlétem nevedet,
Kegyes személyedet.

4. Bánatnak kütelit szakasztom,
Személyed, ha látom;
Boldognak helyemet tarthatom,
Hol héredet hallom,
Mert kedvem keresed,
Búmat felejte*t*ed,
Másokat érted megvetettem,
Sőt elfelejtettem.

5. Már bátran néked hívségemet,
Adom hív szívemet.
Nem kíván szívem más szerelmet,
Nem mástúl gyötrelmet.
Csak téged kedvellek,
Igazán szeretlek,
Óhajtok csak tőled kegyelmet,
Várok vég örömet.

6. Bár szóljak igaz hívségedrűl,
Szóljak bár szívedrűl,
Láthatni jól kegyes szemedről,
Okos éntésidről,
Titkon pillantásid,
Jámbor mozdulásid jelenték,
Hogy szóljak szívedrűl,
Igaz szerelmedrűl.

7. Fáj talán, de mit tudtam tenni,
El kellett szenvedni,
Sok szívet kellett érted hadni,
Kellett felejteni;
El is felejtettem,
Érted megvetettem,
Mint kelljen már téged szeretni,
Kész vagyok meghalni.

---

30 felejtetted [értelem]

8. Már benned lészen minden kedvem,
Benned lesz szerelmem!
Már benned öszvecsatolt szívem,
Benned vég örömem.
Csak az legnehezebb,
Lészen legterhesebb,
Engedj veled élni, szívem,
Végezni életem!

№ 50.

1. Csak szívemben hőlök, hogy vagy hitetlen,
De hogy állandó légy, az lehetetlen;
Szényes szívhez vagy hajlandó, mint nád, ingadó,
Állhatatlan beszédedben, két szént mutató,
Szöntelen szívemnél nem maradandó.

2. Sokat érted tettem, hogy ismérjelek,
De bánom, régen meg nem vettelek.
Kénye s kedvén akar élni, kinek mi tetszik,
Mint forgószél gondolatj*a*, másokkal játszik,
Magát nem tekénti, benne mi fekszik.

3. Okos olyan elme, ki illent megvet,
Magát nem emészti, sok próbát nem tett,
Megvizsgálja miként éljen, miket míveljen,
Min*t* az madár, minden lépre bátran ne menjen,
Minden álnok szívnek rabja ne légyen.

4. Kakukk szólásával senkit meg nem nyér,
Bagoly sövöltéssel senkit meg nem vér.
Tűlem történt pártolásod higgyed, nem árthat,
Aki igaz és állandó, jobb szívet várhat,
Erdő egy fa nélkül tudd meg, fönt állhat.

9 gondolatty [értelem] **14** mind [értelem]

5. Árva nálad nélkül, higgyed, nem leszek,
Maradj kevély páva, rezet nem veszek
Arany helett, az nyakamba igát nem teszek,
Bátor ámbár változásid voltak nehezek,
Örökös truccodra másnak kedvezek.

№ 51.

1. Csak titokban köll tartanom
Szívemnek nagy fájdalmát,
Mert nem tanácsos mondanom
Szerel*m*emnek mivoltát;
Kedves ugyan azt szeretni,
Kit ember szívből óhajt,
De még sokkal jobb hallgatni,
Hogysem szerezni több bajt.

2. Mely sok szényezést köll tennem,
Titkolnom szerelmemet,
Senkinek nem lehet hinnem,
Mondanom gyötrelmemet.
Kínok közt is köll vigadnom,
Noha fájdalmim nagyok,
Szénezéssel köll tagadnom,
Hogy szerelemben vagyok.

3. Félve köll rá tekéntenem,
Kit szívemben imádok,
Nem szabad kijelentenem,
Érte mennyit fáradok.

---

25 kedvessek [értelem]

4 szerelemnek [értelem]

Csak titkos fohászkodásim
Enyhétik kínjaimat,
Fájdalmas gondolkodásim
Emésztik napjaimat.

4. Noha sokan irégykeznek,
Futtatják elméjeket,
Éjjel-nappal igyekeznek,
Mint rontsák szerelmönket;
Csak te légy hív és állandó,
Ne figyelmezz ezekre,
Mert szívem hozzád hajlandó,
Esküszöm istenekre!

5. Éltemet azért kívánom,
Hogy néked szentelhessem;
Elvesztenyi azt sem szánom,
Csak kedvedet lölhessem.
Mert az, ki oly hívre talált,
Azt éltiért nem adja,
Inkább választja az halált,
Hogysem hívét elhagyja.

№ 52.

1. Calypsó sem élt oly nyughatatlanságban,
Amint az én szívem bújt szomorúságban,
Jókedvem, szerelmem,
Mely látszott védelmem
Ím, vitt bánatban.

2. Hervadok, hogy azért kölletik szenvednem,
Akit mások felett kívánom szeretnem,

32 esköszem [értelem] **37** talál [rím]

Szívében s kedvében,
Szép szeretetében
Órákat töltenem.

3. Rettentő Cupidó ártott kész kedvemnek,
Mert ő felingerlett, s oka lett sebemnek,
Tőrivel s nyilával,
Haragos íjával
Állván én szívemnek.

4. Irtózlak, ó, gyermek! Mért vagy ily kegyetlen?
Egymás*t* szeretőkkel mért bánsz oly képtelen?
Bágyasztasz, fárasztasz,
Ok nélkül bút osztasz
Nékem is hirtelen.

5. Szerelmed *ár*jában aléghogy merültem,
Hogy gyenge hálódban ártatlan kerültem,
Már búval, bánattal,
Nyughatatlansággal
Napjaimat tültem.

6. Téged még annyira, Cupidó, kínomnak
Okát nem mondhatom szomorúságomnak,
Éjjeli s nappali,
Sok kölönb rendbéli
Eredetit búmnak.

7. Irégyim mert inkább ezt *nékem* okozták,
Szép szeretet módját akadáloztatták,
Színekkel s nyelvekkel,
Hamis beszédekkel
Pestiskínt ártottak.

---

17 egy más [értelem] **21** tárjában [értelem] **31** ezt okozták [szótagszám]

8. Nézek azért másra, de téged képezlek,
Kiért mint gerlice, szüntelen kesergek,
Szívemből, kedvemből,
Igaz h*ű*ségemből,
Ah, ki nem vethetlek.

9. Állhatatosságod mert ha jut eszemben,
Igaz hívségedet forgatván elmémben,
Azonnal bánattól
Szörnyű fájdalommal
Mozdul bú szívemben.

10. Cupidónak ugyan ez az akaratja,
Hadd történjék, amint saját kedve tartja,
Úgy vélem, nem kétlem
Megtér még örömem,
Orvost előadja.

11. Hamisan felőlem bárki s mit tegyen,
Nem gondolok véle, akárki mit ítéljen.
Szépséged, hívséged,
Kegyes szép személyed
Lészen, ki jót véljen.

12. Egyögyő fejemnek megvigasztalója,
Én sebes szívemnek te vagy orvoslója,
Lelkemnek, testemnek
S egész életemnek
Nagyságos istápja.

13. Rólad emlékezni lészen legfőbb gondom,
Igaz hívségemet állandón megtartom,
Mind holtig és fogytig,
Végső pillantásig
Azt nem titkolhatom.

---

39 hőségembül [értelem] **68** azt látom [szótagszám]

14. Ígérem ezeket teljes hűségemből
Néked, kit szeretek igazán szívemből,
Mert *látom* s megvallom,
Néked is, angyalom,
Részed van tüzemből.

№ 53.

1. Cyprus szigettjében töndöklő rózsácskám,
Idalus hegy mellett szóló galambocskám,
Venus kertjében nőtt liliomszálocskám,
Clarisnak mezein repdeső rárócskám!

2. Ékes, szép ajakid, mint szép rózsa, nyílik,
Beszéded kegyesen, min*t* galambnak, ha*l*lik.
Mosolygó két szemed, mint rárónak, játszik,
Tündöklő, szép nyakad, mint liliom, fénylik.

3. Piros bársony színyő, gyenge két orcádon,
Tündöklik az rózsa ékes homlokodon,
Gyönyörködik szívem, ha hallak neveden,
Ékes hattyú módra dicsekszel mellyedben.

4. Távul vagyon tőled ama szép Helena,
Avagy virágok közt mulatozó Flóra,
Távul vagyon tőled Anchyses asszonya,
Alég jutha*t* hozzád szépséges Dianna.

5. Mert karcsú derekad csak az ég formálla,
A te friss termeted, mint liliom szála,
Ki Venus kertjében áll pálmafa módra,
De annál is magát sokkal szebbnek tartja.

---

6 mind Galambnak hajlik [értelem] **16** juthad [értelem]

6. Parnassus hegyein mulatozó nymphák,
Jöjjetek, ha szívem ők megvigasztalnák!
De hiában, addig örömem nem adják,
Valamíg szemeim rózsámat nem látják.

7. Citharát Absolon nékem ne pengesse,
Mert nem vigasztalja bús szívem zengése,
Ha csak édes szívem, friss galambom verse,
Nem jön föleimben ritka szép éneke.

8. Fehér lábad nyomán viola teremjen,
Ajakid nyílásin rózsa nevelkedjen,
Szemedből kicsordult könyvek gyémánt lészen,
Mosdómedencédben apró hal förödjen!

9. Vége légyen immár keserves versemnek,
Mert van nagy bánatja bús, árva szívemnek,
Hogy szavát nem hallom *én* fölemölémnek,
Kiét szívem adn*á* mag*át* gyötrelemnek.

10. Ez egynyihány verset keservesen értam,
Szeretőmnek sok jót kévánván és sértam,
Magamot őnéki holtig ajánlottam,
S őtet véle*m* együtt Istennek áldoztam.

№ 54.

1. De kár nékem szeretni,
Kincsem, Bábi, téged!
Holtomig köll szenvedni,
Nem látok más véget.

---

35 hallom fölemölémnek [szótagszám] **36** adna maga [értelem] **40** őtet véle edgyütt [értelem]

Mit használ az igaz szív,
Ha már mindég hozzád hív?
Ha már el nem vehetlek,
Vajon mért szeretlek?

2. Ajakid, kökény szemed
Szépek, de nem nékem.
Mása nélkül személyed
Ékes, jaj, nem nékem!
Ha bézvást nem szerethetsz,
Velem jót már nem tehetsz,
Mért tehát rabságom,
Holtig nyomorúságom?

3. Ha szívesen szólsz vala,
Ha kegyesen nézsz is,
Szép *vállad* ha ölelem,
Szívem s *csókom* kész is,
Bánják ezer irégyek,
Úgy származzák mérégyek,
Nyugodalmunk oda van,
Én *és* te boldogtalan.

4. Jobb, ezután kerülni
Fogom jelenlétedet,
Búbánat*ban* merülni
Kész vagyok én érted,
Csak magad nyugton élhess,
Rossz nyelvek ellen *ne* félhess,
Egynek köztönk nincs helye,
Én megyek el, él*j* véle!

---

18 néz [értelem] **19** álat [értelem] **20** tsókolom [értelem, szótagszám] **24** énis te [értelem] **27** bú, bánatbanban [értelem] **29** nyukton [értelem] **30** ellen félhess [értelem] **32** él [értelem]

5. Kegyelmid s jóvoltidat,
Nálad jó napinkat,
Édes nyájasságidat,
Sok jó tréfáidat
Holtig el nem felejtem,
Méglen eltemettetem,
Gyászos, hív szerelmemet,
Szerencsétlenségemet.

6. De vigaszd mégis *szíved*
Isten őfelséggel,
Amit akar, azt tehet
Ő nagy kegyelmével.
Ne szaporéts*d* gyászodat
S fohászkodásodat,
Imádkozzál mindennap
Megnyerhet*ed* cílodat!

№ 55.

1. Dicséretes dolog, nyájas tisztelet,
Igaz szív, az jó szeretet,
Ha ő híven megmarad.
Piros orcámat a bú emészti,
Sok panaszimat senki nem nézi,
Mert én azt most benne tapasztalom,
Bátran megvallom,
Csak ámétod szívemet.

2. Unalmas szerelem csak félve élni,
Nem tudni, mit reményleni,
Nem látni, aki igaz.

---

41 szívedet [szótagszám] **45** szaporéts [értelem] **48** meg nyerhetcz az tzilodat [értelem]

Én is most olyan formán szenvedek,
Használ nem veszem, mégis szeretlek,
Mert ha kereslek, otthon nem maradsz,
Tőlem csak szaladsz,
Szüntelen csak csalogatsz.

3. Ritka most valóban az állandóság,
Barátság, mert az hamisság,
Csalárdság szaporodott.
Felőled ugyan azt én nem véltem,
Héven maradtál, azt úgy ítél*tem,*
Mindazonáltal csak bátron mondd meg,
Kedvedre valld meg:
Kívánod-é szívemet?

4. A te hívségedért héséget adtam,
Duplázva héven maradtam,
Ravaszoddá nem lettem.
Efféle hívséget ha ajánlasz,
Azt viszont nálam is föltalálhatsz,
De ha nem köllök, nékem se köllesz,
Más hévebb, jobb lesz,
Hé*v*ebben is szeretem.

№ 56.

1. De hamar elmúltál, édes leányságom,
De hamar elmúltál, ifiú virágom!

2. Eddig csendességben töltöttem napomat,
Már az uram gondja terheli gondomat.

3. Az ifjú leánynak uraság a dolga,
A szegény menyecske más bolondja s szolga.

---

21 itélvén [értelem, rím] **32** hébebbenis [értelem]

4. Szabadon jár, senki nem parancsol néki,
Ennek meg van kötve kívánsága széli.

5. Csendesen bán véle, *a*mi vagyonnal bér,
Sem kisebb, sem nagyobb gyermek rajta nem sér.

6. De ha férhez mégyen, baja száz meg kettő,
Fárasztó sok gonddal rakva a fejkötő.

№ 57.

1. Eltükéllettem, hogy szerencsétlen
Szerelmednek terhét letészem.
Nem is oly könnyen vélem, hogy szívem
Csaltvető tűrében eresszem,
Csak előbbeni napom fényére,
Juthassak régi örömemre!

2. Megismérted, vélem el is hitted,
Álnok szíved módjára,
Hogy szenvedésem s titkos hívségem
Jutna megkívánt céljára;
Mindaddig, még ravasz szándékid,
Észrevettem szíve*d* járásit.

3. Ily színességgel, sőt mesterséggel
Megcsaltál sok, ártatlan szíveket.
Addig kénzottad, még sírban hozta
A te kegyetlensége*d* őket,
Fúriákhoz vagy már hasonló,
Viperáknál mérgesebb kígyó!

Ad № 56. **9** mivagyonnal [értelem, szótagszám]

Ad № 57. **12** szivet [értelem] **16** kegyetlenség öket [szótagszám]

4. Káromrúl írtam, mert tapasztaltam,
Senki már könnyen ne higgyen!
Ily álnok szívnek és *lépes* méznek,
Senki foglya s rabja ne légyen!
Mintsem élni ily nagy ínségben,
Jobb merölni egy nagy tengerben!

5. Szerelmednek álnoksága mostan kitetszik,
Kitűl szívem naprúl napra szorongattatik,
Midőn szíved gondolatit látni fogom,
Szénes képnek ravaszságit jól tapasztalom.

6. Zálogba van nyughatatlan szíved másoknál,
Kivel engem sok ideig híven tápláltál.
Hittem úgy szavadnak, midőn fogadtál,
De ó, álnok, mások előtt meg is utáltál!

7. Álorcáddal én szívemet megvakétottad,
Midőn álnokságodat hozzám mutattad,
Áspis kígyónál ravaszabb, aztat akartad,
Hogy mindennek csúfja legyek, híremet rontsad.

8. Búbánat és nagy fájdalom árad szívemre,
Mert nem férhet csalárdságod csekély *élt*emre,
Azért vessz, már nem kívánlak, szavam utolsó,
Ez is légyen személyednél versem búcsúzó!

№ 58.

1. Én szeretem, mondani nem merem,
Senkinek sem az én szerelmemet.
Mert tudom azt, hogy nem szabad néked,
Azért titokban légyen.

---

21 lompos méznek[értelem] **35** aztad [értelem] **36** hirem rontsad [szótagszám] **38** életemre [szótagszám]

2. Én titkosan rúlad emlékezem,
És titkosan levelemet köldöm,
Hogy ez felől senki ne tudhasson,
Tégyen, azt nagyon féltem.

3. Az kertemben meggyötrődött járok,
Én szívemnek contetumát várom,
Hogy már egyszer bételjesednének,
Az drága kívánságok.

4. Szerelmemért halált kell szenvednem,
Kit hordozok gyötrődött szívemben,
Ah, meghalok, bizony nem maradok,
Azt, ha el nem nyerhetem!

5. Ámbár téged én nem emlegetlek,
Mégis te vagy vidámja szívemnek.
Gondolatim egyedül felűled,
Miképpen megnyerhesselek?

6. Segétséget keresnék, de kitűl?
Panaszt tennék, tudom, hasztalanul!
Mert tudom azt, hogy senki nem segét,
Reménységem nincs arrúl.

7. Imádságim Istennek ajánlom,
Az kit éjjel, nappal is kívánom,
Hogy ezen nap engem fényesétsen,
Azt szívemből kívánom!

8 Azt tégyen, nagyon féltem [értelem]

№ 59.

1. Erdőkön, mezőkön járó,
Tér*j* vissza, ékesen szóló, szép ráró!
Tartóztassad szárnyaid,
Álljanak meg már elfárad*t* lábaid!
Szívem sebeséted,
……
Éltem *rö*vidéted,
Mert bizony éretted
Kész vagyok feltenni én életemet!

2. Liliomszál termető,
Szívem keserves sebeit enyhétő,
Állj meg, térj vissza hozzám,
Szívem kertében plántáltatott rózsám!
Te voltál örömem,
Lettél hegyes tőröm,
Melyen fejem töröm,
Mert az égi öröm
Énnékem lett keserőbb, min*t* az *ü*röm.

3. Rózsához hasonló orcád,
Mézzel folyó az te szép mosolgó szád,
Min*t* két csillag szemeid,
Venushoz hasonló minden tagjaid,
Az te szép járásod,
Tréfás nyájasságod,
Úri vidámságod
És hajlandóságod
Én szívemben igen nagy mélyen *hatolt*.

---

2 tér [értelem] **4** el fárad Lábaid [értelem] **6** [hiányzó sor] **7** éltemre vidéted [értelem] **16** méllyen [értelem] **18** öröm [értelem] **21** mind [értelem] **27** hagyott [értelem]

4. Jaj, már árva fejemnek!
Vége lészen ezentűl éltemnek!
Jaj, hogy éljek szív nélkül,
Mely éntűlem ilyen sebese*n* repöl?
Éntűlem elrepült,
Más kertében leült,
Más szívében merült,
Engemet elkerült,
Jaj, vérem is testemben immár meghűlt!

№ 60.

1. Egek, segétséggel hozzám siessetek!
Múzsák és poéták, hívlak benneteket!
Fátum és szerencse, nyújts*a*tok kegyelmet
Most egy kegyes szűznek, mert kezdem versemet.

2. Először hívségét dicsérettel kezdem,
Azután jóságát égi*g* felemelem,
Ezek után magam kérem, ne felejtsen,
Azért ide vigyázz, ki kedveled versem!

3. Hívségekkel teljes, kik égy mondhatja,
Okosb Salamonnál, mindenik azt vallja,
Az ki erkölcseit egyszer-kétszer látja,
Akárki virtusit dicsérve próbálja.

4. Méltó volna hi*ggyük* Helicon várára,
Az nymphákkal együtt futhatna pályára,
Nem járna, mint Cyrus nympháknak kárára,
Melyért hogy valaha jutna számadásra.

---

31 sebeset [értelem]

3 nyujtsátok [értelem] **6** égik [értelem] **13** hidgyünk [értelem] **17** nezünk [értelem]

5. Ha személyit nézz*ük,* előzi Diannát,
Bölcsességgel múlja Pallast és Minervát,
Kegyes beszédivel Phoebus unokáját
Meggyőzi, előzi nympháknak sokaságát.

6. Azért az egeknek hány csillagi vannak,
Földnek ő fövei hány helyet újétnak,
Felhők nagy erei mennyiszer izzadnak,
Annyi vigasságok fejedre szálljanak!

7. Rágalmazó nyelvek tőled elmúljanak,
Kik gonoszt kívánnak, mellőled áll*j*anak!
Jobban jó barátid megszaporodjanak,
Kikkel vég napjaid kedvedre folyjanak!

8. Számos esztendőket szerencsésen éljen!
Élte fogyta után menjen bátrán mennyben!
Sok megújult holdat kedve szerént nézzen,
Utóly együtt mennyben kívánom, öröljen!

9. Ez verseket írta egy tanuló legény,
Kinek szerencséje, *hogy*ha nézzük, kicsény,
Sok búval, bánattal foly esze, mint örvény,
Commendálja magát nagy fávorban szegény.

№ 61.

1. Égő tüze én szívemnek
Nem szűnik, nem aluszik,
Mert szerelmed, életemnek
Gyilkosa nem nyugoszik.
Elmém háborodik,
Érted csak gyötrődik,
Szerelmedre vágyódik.

---

26 állanak [értelem] **34** szerentséje ha [szótagszám]

2. Ugyanis, ha meggondolom
Ékes, friss termetedet,
Magamban jól megfontolom
Töndéri szépségedet,
Nincs helyén az eszem,
Olyat, mert nem lát szem,
Azt bizonnyal elhiszem.

3. Ékes Charikliának
Szépségit én olvasom,
Florentinae kisasszonynak
Tisztességit megadom,
Becsülüm Helenát,
Töndérszép Ilonát,
Istenasszony Diánát.

4. De te, ékes termeteddel
Ezeket felől hallod,
Ráró, kegyes nézéseddel
Valóban megtromfolod;
Ékes termeteddel,
Kegyes nézéseddel,
Valóban többet érsz, hidd el!

5. Azért, ha Charikliáért
Theogenes vért ontott,
Florenténa kisasszonyért
Phylosten sok bút látott,
Páris Helenáért,
Harcolt mátkájáért,
Argirus Ilonáért.

6. Én szablyámot festeni
Érted hogy sajnálnám?

---

29 Chalikliáért [értelem]

Sőt véremet is kiontani
Személyedért nem szánnám!
Ne légy tehát idegeny,
Mert óhajtlak szívemben,
Akiben már tőntél igen.

7. Ne késsél, te is változzál,
Add nekem személyedet!
Mi gyakorta halasztással
Szalasztod szerencsédet!
Mert még megtéréteni
És kézre keréteni,
Könnyő dolog elhinni.

№ 62.

1. Ekkoráig híven kedveltelek,
Igazán szerettelek,
De én már most jó éjszakát mondok,
Személyedtűl futok és pártulok,
Egy végső valét mondok.

2. Hogyha véled öszvebarátkoztam,
Véltem, hévre akadtam;
Készen voltam parancsolataidat,
Vagy csak legkisebb gondolatidat
Tenni contentumodat.

3. Volt ugyan ezer mód is benne,
Mással szerelmem lenne,
De én soha semmit el nem követtem,
Esköszöm, híven és igazán éltem,
Bizonyság lehetek ebben.

4. Én ma néked tetszek meg, holnap más,
De nagy kén, nagy fájás!
Valamennyit szíved megtekéntett
Ugyanannyit is az megszeretett,
Vélem nem elégedett.

5. Csak márs tőlem, szeress, akit kívánsz,
Gusztusodra kit találsz!
Másszor légy hív, s csak egyhez állandó,
Tanulj, ne légy sokakhoz hajlandó!
Jó éjszakát, adio!

№ 63.

1. Élek, de mintha nem élnék,
Olyan vagyok, mint félholt,
Kit szerettem és kedveltem,
Kiben reménységem volt,
Az kínzója és rontója
Nyomorult, hív szívemnek,
Alég várja, hogy meglássa
Végit már bús lelkemnek.

2. Oh, kegyetlen! Mit vétettem?
Talán azt, hogy hív voltam?
Avagy pedig, hogy állandó,
Mindeddig megmaradtam?
Amint látom, nem szeret*ed*,
Aki hozzád állandó,
Inkább kapsz az olyan szíven,
Ki mindenhez hajlandó.

---

25 adie [értelem]

13 szeretett [értelem]

3. Szenvednem kell, ez az oka,
Hogy szívemet ismérjed,
Mert jól tudod, semmiképpen
Tőled már el nem térhet.
Égre kérlek, hogyha merlek
Valamire intenyi,
Ezt meggondold: csalárdságért
Isten szokott büntetni!

4. Könyvhullástúl és sírástúl
Szűnjetek már, szemeim!
Távozzatok egy kevéssé,
Engem kínzó kínjaim!
Nem csak magam, de százan is
Ily hajóban eveznek,
És még talán nálomnál is
Súlyosabb ként szenvednek.

№ 64.

1. El kell menni bús fejemnek
Messze földre laknyi,
Siralommal, fájdalommal
Szívem búját látnyi.
Nincs oly ember, aki engem
Vigasztaljon, szegény fejem,
Csak mint árva, bús gerlice
Magamot emésztem.

2. Embert látni nem kívánom,
Csak kesergek, árva,
Minden előtt van bús szívem
Erősen bézárva,

Senki más azt meg nem nyitja,
Annak zárját meg nem rontja,
Mert kulcsát csak egynek adtam,
Hogy örökkí bírja.

3. Hogyha soha senki más nem,
Én megismértettem,
Hogy nem többnek, hanem egynek
Magamot kötöttem.
Úgy is illik igaz szívhez,
Hogy ne férjen mása hívhez,
Azért lészek én mindvégig
Igaz csak egy szívhez.

4. Sokan vannak, kik azt mondják,
Hogy állandó hívségek,
De nem mondás, hanem próba
Adja, mint van a szívek;
El ne higgyed, ha csak mondja,
Mert másfelé van a gondja,
Hanem ha ő jó próbáját
Hív szívinek adja.

5. Sokan voltak, most is vannak,
Csak nyelvekkel hívek.
Sokat csaltak, most is csalnak,
S nincs állandó szívek.
Vigyázással kell most lenned,
Okossággal észrevenned,
Amit mondnak most a nyelvek
Jó mértékre tenned!

6. Sokszor, mikor jelen vannak,
Hízelkednek szókkal,
Midőn pedig távul járnak,
Mulatnak másokkal;

Ha csak szó kell, pénzen ne vedd,
Mert min*t* nádszál, szélnek enged,
S az ily kettős szívű ember
Senkiért nem szenved.

№ 65.

Ifjú

1. Elmentem volt tűled, szívem,
Szomorú válét vettem,
Én szívemnek s te szívednek
Igen nagy bút szerzettem;
De immáron visszatérvén,
Nálad gráciát remélvén
Ávét mondok, kegyesem.

Leány

2. Ragyogó ékes csillag
Most előttem tündöklik,
Rózsához hasonló virág
Ékesen illatozik,
Melyet régen óhajtottam,
Mert halál leánya voltam,
Már bús szívem változik.

Ifjú

3. Diannával egy erdőben
Midőn sétáltam vala,

---

46 mind [értelem]

9 töndöklik [értelem]

Cupido kisgyermek nékem
Ilyenképpen szólt vala:
„Fordétsd lovad kantárát,
Ne kíváND szeretőd kárát,
Következik halála."

Leány

4. Éjjel s nappal nyughatatlan
Volt én keserves szívem;
Változott kimondhatatlan-
Képpen én piros színem,
Melynek csak te voltál oka,
Gondolván, hogy volnék róka,
Isten hozott, én szívem!

Ifjú

5. Látom, szívem, hűségedet,
Látom igaz voltodat,
Bár elhittem volna, rózsám,
Te ékes szavaidat,
Melyeket méregnek véltem,
Tűled, min*t* kígyótúl féltem,
S megnyergeltem lovamot.

Leány

6. Isten hozott, szép Bábikám,
Szívem megújétója,
Nyitva vagyon, tulipánkám,
Én szívemnek ajtaja,
Melyből te egyszer kiléptél,
Örvendek, hogy visszatértél,
Örömnek csillaga!

---

29 hőségedet [értelem] **34** mind [értelem]

Ifjú

7. Felhők után következik
A napnak ékes fénye,
Szomorú ábrázat után
Örömnek piros széne;
Rózsa is tövis között ül,
Egy szív sincs búbánat nélkül,
Mindennek van ideje.

Leány

8. Ezek történtek énrajtam.
Melyeket hallok tőled,
Felhőkbe' volt az én szívem
Gondolkodván felőled;
Felhők után már vég napom
Érkezett s nagy vigasságom,
Éltem lészen teveled.

Ifjú

9. Rubintusnál jobban fénlesz,
Ékesebben gyémántnál,
Mert látom, szívedből szeretsz,
Drágább minden aranynál.
Most tudom, hogy nem kell hinni,
Ember álnok szaván járni,
Mert hamisabb rókánál.

Leány

10. Elmenésednek éntőlem
Jól tudom minden okát,

---

47 őll [értelem, rím]

Mert hálómban kerétettem
Én azon ravasz rókát,
Mely alatt megcsalattattál,
Tűlem, árvátúl megváltál,
El ne higgy minden szókat!

Ifjú

11. Noha csuda légyen látni
Fehér hollót világon,
Csuda, ha ezer között egy
Igaz leányzó vagyon;
Most mégis egyre akadtam,
Melyet hollónak gondoltam,
S hattyúnak lenni látom.

Leány

12. Cupido elvette vala
Szívemben nőtt virágot,
És homállyal béborítá
Vigasztaló csillagot,
De ismét szívem megszánta,
Én szívembe béplántálta
Óhajtott pálmaágot.

Ifjú

13. Zöldellő mezőn repdeső
Hív gerlice madártúl
Példát veszek, már nem lészek
Távul járó szívedtűl;
Két szívből csak egy szív lészen,
Együtt élünk szerencsésen,
Áldást várván Istentűl.

№ 66.

1. Éltem baja s gyakor jaja
Talán szerez halált,
Mert sérelmet és gyötrelmet
Szívem olyat talált,
Melyben éppen nincs mit tennem,
Jaj, nem tudom, hová lennem,
Szívemre oly bú szállt!

2. Régen féltem, de nem véltem,
Hogy veled égy járok,
Mint lettenek s megestenek
Sok számtalan párok,
Mindazáltal nagy nyereség
Az ily szerelmes vereség,
Tűled többet várok!

3. De úgy kénozz, halált ne hozz
Árva életemre!
Inkább tekints, ó, drága kincs,
Tűled vett sebemre!
Hajtasd kegyes föleidet,
Vessed reám szemeidet
Ennyi sok kértemre!

4. Én elhiszem, fel is tészem,
Hogy van benned oly vér,
Mely szeretni és engedni
Min*d* kész, min*d* pedig mér;
Enyhétsd hát szívem szerelmét,
Hozzám mutass hajló elmét.
Szívem csak erre kér!

25 mint [értelem]; mint [értelem]

5. Ha elnézem és intézem
Tested ékességét,
És emellett, *sőt* efelett
Szíved kegyességét,
Érted gyúl*t* titkos lángomnak
S maj*d* halált hozó kénomnak
Nem érhetem végét.

6. Biztass azért, ez igaz vért
Vévén tekéntetben!
Légy állandó s maradandó
Az hű szeretetben!
Én is hű leszek mindvégig,
Az min*d* utolsó csepp vérig
Egész életemben!

№ 67.

1. Eltükélettem, hogy szerencsétlen
Szerelemnek terhét letészem;
Nem is oly könnyen vélem,
Hogy szíve*d* cs*elt* vető tőrébe ejtsem;
Csak eléb̈bi napom fényére,
Juthassak régi örömömre!

2. Megismértetett, vélem el is hitetett
Álnok szíved módjára,
Hogy szenvedésem s titkos hívségem
Jutna megkívánt céljára,
Mindaddig, m*íg* ravasz szándékid,
Észrevettem szavad járásit.

---

31 sűtt [értelem] **33** gyúld [értelem] **34** mait [értelem] **41** az mint [értelem]

4 szivem csak vető tűrében [értelem] **11** még [értelem]

3. Él színességgel, sőt mesterséggel
Megcsaltál sok ártatlan szíveket.
Addig kínzott*a*, még sérban hozt*a*
A te kegyetlenséged őket.
Fúriákhoz vagy már hasonló,
Viperák*n*ál mérgesebb kígyó!

4. Káromrúl írtam, mert tapasztaltam,
Senki már könnyen ne higgyen;
Ily álok szívnek és lompos méznek
Senki foglya s rabja ne légyen!
Mintsem élni ily nagy ínségben,
Jobb merölni egy nagy tengerben!

5. Szerelmednek álnoksága mostan kitetszik,
Kitűl szívem naprúl napra szorongattatik,
Midőn szíved gondolati*t* látni fogom,
Színes képnek ravaszságit jól tapasztalom.

6. Zálogba' van nyughatatlan szíved másoknál,
Kivel engem sok ideig híven tápláltál,
Hittem úgy szavadnak, midőn fogadtál,
De ó, álnok, mások előtt meg is utáltál!

7. Álorcáddal én szívemet megvakétottad,
Midőn állandóságodat hozzám mutattad,
Áspis kígyónál ravaszabb, aztat akartad,
Hogy mindenek csúfja légyek, héreme*t* rontsad.

8. Búbánat és nagy fájdalom árad szívemre,
Mert nem férhet csalárdságo*d* csekély életemre,
Azért vessz, már nem kívánlak, szavam utolsó,
Ez is légyen személyednél versem búcsúzó!

---

15 kinzottad [értelem]; hoztad [értelem] **18** viperákkal [értelem] **21** lompos [értelem] **27** gondolatid [értelem] **36** hérem [szótagszám] **38** csalárdságok [értelem]

№ 68.

1. Élj jó egészségben, virágzó violám,
Hogyha nem láthatlak többé, édes rózsám,
Várjad levelemet, elküldöm az postán,
Csókokkal illetlek, valamint az én szám.

2. Ritka nap és óra, hogy ne fohászkodnám,
És gondolatomat hozzád ne bocsá*t*nám.
Leggyakran éjszaka véled álmodozom,
Úgy tetszik énnékem, hogy veled mulatozom.

3. Ki üdő s nap előtt világot megköti,
A szép ifjúságát hamar tűrben ejti,
Mely nagy kár, Istenem, ki embert elveszti,
Ifjúság ruháját magárúl leveti.

4. Kínaimnak voltát az pennám megérja,
Hogyha most csakugyan szívem veled bánna,
Szolgáknak hívsége jól tudja, mely ritka,
Jobb pennára bízva hitemnek járója.

5. Azért kérlek, rózsám, ne gyötörd szívemet!
Vigasztald már búban elmerült fejemet!
Napjában csak egyszer látnám személyedet,
Könnyebbölne árja elfárad*t* elmémnek!

№ 69.

1. Engem hát elhadsz,
Sőt veszélyben forgatsz,
Ó, tündér dicsőség!
Ah, mely gyakran biztatsz,

5 is [értelem] **6** botsáttanám [szótagszám] **17** győtrőj [értelem] **20** el fárad [értelem]

Mégis egy próbán hadsz,
Ah, hamis reménség!
Akit ma felemelsz,
Holnap majd földig versz,
Nincs benned igazság,
Nincsen állandóság.
Ó, álnok mesterség!

2. Mindaddig veszélyben,
Tenger közepében
A széltűl hányattattam,
Méglen az örvényben
És setét tömlöcben
Búktúl lenyomattattam.
Égy fizetsz azoknak,
Kik téged vadásznak,
Oh, igen múlandó,
Soha nem állandó
Világi dicsőség!

3. Ah, ki életedet
Igazán szereted,
Ne higgy a világnak!
Mert azonnal fejed
Mélységében ejted
A nyomorúságnak.
Tanulj már ezeken,
Ily sok eseteken;
Világnak nem hinni,
Csak Istenben bízni
Minden szerencsében!

6 a [értelem]

№ 70.

1. Én is voltam szerelmes,
Szíveken győzedelmes,
Volt részem ez világban,
Ámor szolgálatjában.
De elmúltak vég napjaim,
Számlálom sok bús óráim,
Szerelem, oh, gyötrelem!
Mért vagy oly kegyetlen?

2. Vajon van-é olyan szív,
Kihez volnál vajha hív?
Csak szóval édesgeted,
Méreggel megétetted.
Mi*n*dön dolog csak álno*k*ság,
Reménysége valótlanság,
Jaj, égy szegény hogy légyen,
Cupido igaz isten?

3. Ártatlan az én vétkem,
Hogy estem szerelemben;
Embert isten megcsalhat,
Mert véle parancsolhat.
Adjon azért róla számot,
Fizes*sen* érettem vámot!
Mostan bánom, hogy estem
Átkozott szerelemben!

13 midön [értelem]; álnogság [értelem] **22** fizes se [értelem]

№ 71.

1. Én kesergek és epedek,
Mint remete szív;
Jut eszemben, tűn szívemben,
Volt-é vajha hív?
De reménlem és ítélem,
Hogy ott veri meg az Isten,
Ahol nem volt hív.

2. Bár vas szívem volna nékem,
Mégis hajlandó,
Ha más szíve mágnes volna
Néked áldozó;
Desperálni és elpártolni
Bizony csak annak való,
Ki nem állandó.

3. Ha próbát tett, s pártoló lett,
Közöm hozzá nincs!
Kockát vetett, s azzal mit nyert,
Övé az a kincs.
Mert úgy vélem és ítélem,
Még az ég áll truccára
S bosszúságára.

4. Az örököt a zálogért
Munka elhagyni,
És messze az állhatatlan
Fecskével távozni.
Minden színt kigondolni,
Álmokból is valót vélni,
Hitet megszegni.

---

27 alnok búl [értelem]

5. Mégis készek mindenekre,
Kész az kétségre,
Olajágra vagy fegyverre
S engedelemre;
Inkább én irgalmassággal
Vétek, mintsem igazsággal
Halál-életre.

№ 72.

1. Én mást nem szeretek,
Mást nem is kedvelek,
Csak tégedet, kincsem,
Akinél szebb nincsen.

2. Majd elveszek érted,
Úgy szeretlek téged,
Mert te egyedül vagy,
Akihez tüzem nagy.

3. Akárki Venussal
Dicsekedjék s mással,
Én véled dicsekszem,
Véled megelégszem.

4. Nem kívánok szebbet,
Nem is ékesebbet,
Mert ritka, aki szép,
Ne csaljon, mint lép.

5. Legszebb az igaz szív,
Nincs is szebb, min*t* az hív,
Azért is szeretlek,
Régen is ismérlek.

---

18 mind [értelem]

6. Senki oly gyengécske,
Deli termetecske,
Ki engem megcsaljon,
Tetűled elvonjon.

7. Te tetszettél nékem,
Én is talán néked.
Vagy élek, vagy halok,
Tűled meg nem válok!

№ 73.

1. Érted élek, érted halok,
Érted ontom véremet;
Oh, tehát csak azon kérlek,
Meg ne tagadd béremet!
Nem kívánok egyebet,
Csak igaz, hív szívedet.

2. Mihelyt láttam személyedet,
Mindjárt kezdtem kedvelni;
Szépségedet, termetedet
Égnél föllebb becsülni;
Nézd kegyesen ügyemet,
Meg ne vesd hív szívemet!

3. Tán megvetve nem neveted
Rólad írott versemet,
És nevetve meg nem veted
Néked adott szívemet,
Melyet nem is reménylek,
És csak azon is kérlek.

№ 74⁰

1. Felnyitom már bús szívemnek régen bézárt ajtaját,
És az tenger habjai közt partra hozom hajóját,
De ha szél kapja vitorlámot,
Azontúl rontja szándékomot,
Távoztatja partomot.

2. Oh, mely sokszor környölnéztem, honnand jönne segétségem,
Egymást érték óhajtásim, hogy láthatnám könnyebbségem,
Sok társ van az vigasságban,
De kevés a szomorúságban,
Ki életét feltegye.

3. Látom, immár sokkal könnyebb a tengert elkerölni,
Hogysem kisded hajócskámmal ebben el nem merülni,
Vak voltam, hogy az parton állván
Az dolgot jól meg *nem* gondolván
Vesztemre elindultam.

4. Mi haszna már evedzőmmel habok ellen csapdosni?
Késő vásár s eső után palástomhoz kapdosni;
De ha én azt tudhattam volna,
Hogy világ megcsalhatott volna,
Lettem volna szerencsés.

№ 75.

1. Feltaláltatik-e vajon széles e világon,
Szerencsétlenségben s fájdalmas keserűségben
Hasonló?
Az tudná, mi az nyomorúság,
Mi hervasztó nyughatatlanság,
Szegény kedvben.

---

13 alván [értelem] **14** meg gondolván [értelem, szótagszám]

2. De ellenben gazdagképpen kedvetlenségben él
Szegény, de mintha nem élne,
Mert az ő szerencsétlensége
Állandó.

3. Lehetetlenség kívánságom, azt igen jól tudom,
Másoknak gyakorta vidám kedve,
Gátlás nélkül való öröme
Én kínom.

4. Ámbár olykor *n*émeleknek látszom,
Hogy végan élek én világon,
De foglyon, nem szabadon,
Mind szívem, mind kedvem vagyon
Eltemetve.

5. Társom nékem az kedvetlenség,
Mert szüntelen szerencsétlenség
Én ostorom,
De mért kell néha titkon
Sírnom, ha tudom:
Nem használ.

6. Szólásom keserves, bajos,
Zokogásom nem hasznos,
Sőt káros.
Jobb tehát embernek magát meggyőzni,
Jobb tűrni, s mindent elszenvedni,
Hallgatni.

7. A bú mellett nem szólani,
Mégis titkon remélleni
Csak lehet,

---

15 nyémelleknek [értelem] **27** süt [értelem]

Hogy talán megtörténik,
Mostani idő megváltozik,
Elvárom.

№ 76.

1. Feltettem magamban,
Látván, élek csak búmban,
Nem foglak már szeretni.
Sőt kerölni személyedet,
Nem hallgatni beszédedet,
Téged tet*szett* győlölni.

2. Kezdtem élni csendesen,
Gondolván, hogy semmisem
Térét hozzád, édesem,
De csak a*li*g, hogy kezdettem,
Hogy gyűlöllek, azt feltettem,
Megént új kínt szenvedtem.

3. Sopánkodván mit tegyek?
Vigasztalást hol vegyek?
Azt sem tudván, hol legyek;
Kit győlölni szándékoztam,
Reménleni ott hiában
Vigasztalást, vége van.

4. Kinek tegyem panaszim,
Újonnan lett kínjaim?
Úgy voltak bús beszédim:
Az ég alatt kit szeretek
Nincs oly állat, csak szenvedek,
Soha nyugta szívemnek.

---

6 teczed [értelem] **10** addig [értelem]

5. Azért látom, szeretnem
Téged kell, s nem győlölnem,
Akárhogy is föltettem,
Hogy győlöllek – szeretlek,
Hogy keröllek – kedvellek,
Nem volt más mód – szeretlek.

6. Úgy van, hogy csak szeretlek,
Sohasem felejthetlek,
Megszánhatnak az egek,
Úgyis nincsen embereknek
Erejekben, hogy szeretetnek
Határt és zárt tegyenek.

№ 77.

1. Gyenge Klorinda
Szűz kikeletben,
Egy szép ligetben
Föl s alá jár;
Siess, Dorindó!
Szívét epesztve,
Kezét terjesztve
Csak téged vár.

2. Megjött Dorindó
Hajnali korban,
Egy kis bokorban
Leültek már;
Nyugszik Dorindó,
Igen sietett,
Sokat *i*getett.
Hallgat a pár.

---

12 le öltek [értelem] **15** étgetett [értelem]

3. Ne higgy, Klorinda,
Mezei nymphám,
Édes báránykám!
Mert ez a szív,
Esköszöm Pánra,
A nagy istenre,
Égre s tengerre,
Tehozzád hív!

4. Lator Dorindó!
Ott a fenyősben,
Vagy a füzesben,
Nem tudod már?
Idegen társsal
Eperjet szedtél,
Vígan nevettél,
Csak tagadd bár!

5. Nem úgy, Klorinda!
Kivel sétáltam,
Akit imádtam,
Nem földi kép;
Hanem istenség,
Szentebb náladnál,
Nagyobb magadnál,
De nem oly szép.

6. A szűz Diánna
Vadat kergetvén,
Sokat megejtvén,
Egy kanhoz lőtt;
Aztat nyomozván
Az erdőt járta,
S fel nem találta,
Énhozzám jött.

7. Ha égy van, pásztor,
Igen követlek,
Megint szeretlek,
Mint hív nymphád;
Keljönk, Dorindó!
A nyájt elhadtam,
Sokat mulattam –
Isten hozzád!

№ 78.

1. Gyarlóságom, íme, mire hozott,
Hogy énnekem bánatot okozott,
Mert gyarlóság kelepcében hozott,
Szívem most eltávozott.

2. Ezt csak *aki a*midőn próbálja,
Az gyarló*ság* mi légyen, tanulja,
Szomorú zengésit akkor hallja,
Mikoron búját vallja.

3. Most én szegény hervad*t* szívem érzi,
Szomorúság tökörében nézi,
Mikor mérget italul béveszi,
Szívem akkor epeszti.

4. Zűrzavarban éltemet keverik,
Szegény fejem gyalázatban verik,
Midőn éltem szép gyömölcse érik,
A rossz nyelvek *le*tépik.

50–51 követlek, szeretelek [értelem,szótagszám]

1 Gyarlóságom mire [szótagszám] **5** tsaki ki midőn [értelem, szótagszám] **6** az gyarló mi [értelem] **9** hervad [értelem]

5. Így én drága éltemet nem szánják,
Mérges kígyók, viperák rongálják,
Áspiskígyók, rút skorpiók marják,
Bús szívemet fonnyasztják.

6. Egy leány volt elmémnek reménye,
Én vidám kedvemnek szép napfénye,
Bús fejemnek igaz szeretője,
Szívemnek nagy öröme.

7. Most én, szegény, tűle elmaradtam,
Nagy veszélynek habjában hagyattam,
Ez tenger közt magánosan voltam,
Kit soha nem gondoltam.

8. De reménlem azt a szerencsémet,
Hogy meglátom drága szerelmemet,
Kivel töltem szép, nyájas kedvemet,
Ekkoráig éltemet.

9. Elmúlnak még irégyek mérgei,
Elszakadnak mardosó nyelvei,
Az Istennek meglesz ígéreti,
Ezeket *jóvá* teszi.

10. Ezután én az nyájas kódusban [?]
Szeretőmmel világi dologban,
Édesdeden Venus játékában
Töltöm napom vígabban.

---

36 ezeket mind jóvá teszi [szótagszám]

№ 79.

1. Gyászos életemet szánom keservesen,
Kiben néhanapján éltem szerencsésen,
Látom, hogy immár megfordult,
Régi jó tőlem elpártult,
Jaj, már életemnek,
Vége vég kedvemnek!

2. Ritka e világon hív szívet találni,
Az mellett hívséggel megállni;
Én ugyan feltaláltam volt,
De tőlem ismét el*p*ártólt.
Ilyen a szerencse,
Nincs állandó kincse.

3. Oh, átkozott világ, mért vagy állhatatlan?
Változó szerencse, mért vagy nyughatatlan?
Egyszer mutatod kedvedet,
Másszor nyitod bal kezedet,
Nincs benned igazság,
Nincsen állandóság.

4. Fájdalmas szívemnek mért adsz több gyötrelmet?
Lám, úgyis már tűled sebet eleget vett;
Ne újétsad kénjaimat,
Gondold meg igaz voltomat,
Szánjad esetemet,
Vigasztald szívemet!

5. Éltem életemet valaha kedvemre,
Folyt a szép szerencse mindenképp fejemre;
De jaj, immár megváltozott,

10 elfartólt [értelem]

Tőlem messze eltávozott,
Engem gyászban hozott,
Kedvemtől megfosztott.

6. Szánom életemet s ily változásomat,
Hogy megfordétotta szerencse sorsomat,
Mert aki voltam, nem vagyok,
Gyötrelmemben elhervadok,
Ily változás miatt
Szívem csak jajt kiált.

7. Te, álnok szerelem, mért engem nem szánnál?
Vélem mért álnokul s kegyetlenül bánnál?
Hiszen néked nem vétettem,
Semmiben kedved nem szegtem,
Mért kell hát változnod,
Engem búra hoznod?

8. Édes, vég napjaim, gyö*ny*örő óráim!
Jaj, hova lettetek, én szép mulatságim?
Éltem benneteket kedvemre,
Folytatok vég örömemre,
De már elhagyt*a*tok,
Szomorétott*a*tok.

9. Rettegek, jaj, félek, valamerre nézek,
Sohol vigasztalást magamnak nem lelek,
De csak békével szenvednem,
Csak szemeimmel kell néznem
Állhatatlanságát,
Ravasz barátságát.

10. Hagyom Istenemre, s bízom mindezeket,
Aki el nem hagyja az igaz szíveket,
Talán énreám is teként,

---

43 győnőrő [értelem] **47** el hagytátok [értelem] **48** szomorétottátok [értelem]

Az konkol közé búzát hint,
Meghagyja kedvemet,
Elmúlt örömemet.

11. Állandóságomat őnéki ajánlom,
Igaz, hív voltomat előtte megvallom,
Tudom, meghallgatja szómat,
Orvosolja balsorsomat,
Megadja óráim,
Elmúlt, szép napjaim.

12. Zöldellő tavasznak majdan vég napjai,
Eljönnek s megnyílnak ő szép rózsái,
Talán az én kertemnek is,
Megbántatott kedvemnek is
Eljárnak órái,
Nyílnak virágjai.

13. Megadja az Isten örömét szívemnek,
Fordétja kerekét elmúlt szerencsémnek,
Ki volt, talán az már nem lesz,
Az búzá*bó*l konkolt kivesz,
Megújul én szívem,
S megtér régi kedvem.

14. Átkozott Cupidó, miért te nem nyughatol?
Igaz szívek között miért ravaszkodol?
Kiket egyszer öszveadtál,
Köztök csendesen lakoztál,
Mi okbúl elhagytál
S felháborétottál?

15. Gonosz szerencsének igazán vagy társa,
Állhatatlanságának igaz, erős paizsa;
De várd Istentűl jutalmát,

76 az Búzától [értelem]

Hogy szíveinknek nyugodalmát
Elvetted éntűlem,
S álnokul bánsz vélem.

16. Drága életemet jaj, mért változtattam?
Magányos sorsomat rabságra mért adtam?
Mikor szabadságban éltem,
Senkitűl semmit sem féltem,
Már most mint rab vagyok,
Én kénjaim nagyok.

17. Ó, te ravasz világ, mért vagy oly kegyetlen?
Mért vittél oly sorsban engem oly véletlen?
Mikor az bút én nem tudtam,
Az bánattúl is ment voltam;
Már bú az én társom,
Sírásom tanácsom.

18. Legyen de már vége siralmas verseimnek,
Föláldozom híven az én Istenemnek,
Tudom, lesz gondja hívére,
Mostohájának ügyire.
Nem hagyja gyötrődni,
Sokáig kínlódni.

19. Nem gondolok véle, akárki mit tégyen!
Az ki nem igaz szív, az engem kövessen!
De én kötelességemet,
Holtig igaz hívségemet
Állandón megtartom,
Meg sem változtatom.

20. Adjon Isten előtt számot az olyan szív,
Aki ő társához nem állandó, nem hív;
Az haboktúl hányattatik,
Hamar fel is fordéttatik,
Azért annak írám,
Magamat kisírám.

№ 80.

1. Ha keress*z* nálom állandóság*ot*
Megcsalod magadot igen nagyon;
Szívem nem tőrhe*t* semmi rabságot,
Állhatatosságban ritkán vagyon.
Szeretni tud ugyan, de szabadon,
És egyhez, bár széphez, önnön hódul.

2. Titkos szerelmet tudok folytatni,
De hogy hív maradjak, égen nehéz;
Vándorló szívem egynél mulatnyi
Nem tud, mert ide is, oda is néz.
Egy módon tiszteli mind ezt, mind azt,
És egynél, bár szépnél, ő nem mulat.

3. Egyhez köttetni, többet elhaladni,
Gyötrelmes, fájdalmas én szívemnek;
Kedvemet kötni, egynek eladnyi
Nehéz, én csak aztot én kincsemnek
Nem tetszik, ölelek minden szépet,
Tisztelek mindennap újabb képet.

№ 81.

1. Ha engem szívedből ki nem zártál,
Mondd meg hát, énnekem, mit fogadtál?
Tudod, szívedet nékem égérted,
Kötözted, szentelted életedet!

Ad № 80. **1** keres [értelem]; állandóság át [értelem] **3** tőrhed [értelem]

Ad № 81. **4** kűtőzted [értelem]

2. Ha pedig rólam elfelejtkeztél,
Mondd meg szándékodat, ne is késsél!
Szeretsz-é szívből avagy csak szénből;
Ne bánjál vélem ily kegyetlenül!

3. Ha szeretsz, elhiggyed, hogy szeretlek!
Ha utálsz pedig, én sem kedvellek!
Tudod, bolondság, szeretni gazság,
Ha egymás között nincs állandóság.

4. Tenéked javallom, légy állandó!
Kész hívségben hív, maradandó!
Lássad, ha elválsz, de fel nem találsz,
Megbánod idővel, magadban szállsz!

5. Ha csak nem tartasz állandó szívet,
Soha nem találsz igaz*at,* hívet.
Ő is megvizsgál, valamit talál,
Tenéked viszontag csak úgy szolgál.

6. Lássad ugyan, szabad, mit cselekszel,
Mint veted az ágy*ad*, csak úgy fekszel.
Ha szívből szeretsz és nem hitegetsz,
Mondd meg, kívánom, mert rá nem mehetsz!

7. Egyszer ugyan, egyszer megengedem,
Megcsaltál, de többször nem, reménylem;
Mert ki k*így*ótúl vagy mástúl
Sebet vesz, irtózik látásától.

---

18 igaz hivet [szótagszám] **22** ágyát [értelem] **27** ki kijótúl, [értelem]

№ 82.

1. Hol vagyok, Pegasus, Parnassus leányi,
Ékes szavú múzsák, Apolló húgai?
Legyetek szívemnek megvigasztalói,
Elmúlt örömimnek visszatérítői.

2. Nem kérem tűletek Tullius bölcs nyelvit,
Sem pedig Hectornak hadakozó kezit,
Híres Herculesnek bátor, merész szívét,
Csak kérem egyedül szívemnek örömét.

3. Midőn tűzön, vízen futtató *Phaeton*
Alá s fel vitetik lovaktúl szabadon,
Égy az én szívem is igen gyakran s nagyon
Alá s fel vitetik, mert búja nagy vagyon.

4. Annyira elgyötrött már a szomorúság,
Hogy csak olyan vagyok, min*t* útfélen az ág,
Kit mindekelőtte ha valaki levág,
Minden útonjáró reátapos és hág.

5. Vagy mint az szélvészben téveledett madár,
Kit a záporeső úgy lebágyasztott már,
Hogy magát nem bírja, nem járhat a szárnyán,
Szegény mindenfelől f*ej*ére halált vár.

6. Könyvem forrásai áradnak naponként,
Soha meg nem szűnik Pontus vize szerént,
Keseredett szívem valamerre teként
Szerez ő magának mind nagyobb, nagyobb ként.

7. Ha még Mercurius az világon élne,
Jelen volna régi, vitézlő ereje,

---

9 Pallyakon [értelem] **14** mind [értelem] **20** fére [értelem]

Jupiter kedvébűl engem ki nem vetne,
Engem is, mint Biblist folyóvízzé tenne.

8. Bizony, jobb is volna nékem elváltoznom,
Hogysem mind holtomig ilyen búban élnem,
Az szép völgyek között csendesen elfolynom,
Fövet, virágokat nékem öntözgetem.

9. De mivel nem lehet nékem elváltoznom,
Rólatok is, múzsák, nem lehet szólanom,
Látom, bánatimban meg kelletik halnom,
Talán az halál lesz csendes nyugodalom.

10. Azért az koporsóm légyen immár készen,
Az hol pedig nékem temetésem lészen,
Az fejem föliben ennyihány vers légyen,
Hogy énrólam is még emlékezet légyen.

11. Itt fekszik egy árva, itt eltemettetett,
Ez is életében eleget szenvedett,
Kinek immár az bú mostan véget vetett,
Hadd nyugodjon szegény, bírja az egek*et*!

№ 83.

1. Hervad szívem, árad naponként bánatom,
Siralmas, unalmas életem, mint látom,
Keserves könyvekkel szemeim áztatom,
Búm s bánatim közt már nem vigasztaltatom.

2. Siralommal töltöm bágyadt napjaimat,
Jajszóval mulatom minden óráimat,
Halál mérge szállja szempillantásimat,
Amelyek megoltják végre végságimat.

44 Egekkel [értelem, rím]

3. Ó, szerencsétlenség, világ tündérsége!
Mézzel kent, elvesztő, nagy keserűsége!
Előttem halálnak forog szörnyűsége,
Álmatlanság miatt lesz életemnek vége.

4. Mert szörnyű kín*j*aim bokrosan követtek,
Keserves szemeim már elkeseredtek,
Átkozott hívságim, kik erre vezettek,
Híremben, nevemben immár eltemettek.

5. Fejemnek csillaga meghomályosodott,
Keserőség árja rajtam sokasodott,
Mint tenger fövénye, úgy megszámosodott,
Nyelv ki nem mondhatja, mint megbokrosodott.

6. Mit késsék sokáig nyomorult életem?
Nincsen könnyebbségem, nagy az én esetem,
Melyből új életre magam nem vehe*t*em,
Sőt múlandó sorsom szomorún nézhetem.

7. Muzsikák zengése szomorún mutatja
Halálom óráját, s fejem szomorétja,
De tudom, Istenem lelkem boldogétja,
Kín*j*aim közt, midőn magához szólétja.

8. Maradj magadnak már, világ rossz hívsága!
Elmúlandó jónak állhatatlansága!
Noha, most testemnek van álmatlansága,
De rövid nap lészen földben nyugovása.

---

11 szűrnyősége [értelem] **13** szörnyő kinaim [értelem] **23** vehettem [értelem] **28** kinaim [értelem]

№ 84.

1. Híven szeretni,
De el kell titkolni,
Hogy kén ez egy szerelmes szívnek;
Egyedül tudom,
S ez a nagy gondom szorongat;
Ha pillantásim szólhatnának,
Nagy bátorságot vallanának,
Barátságod,
Nyájasságod
Elhatalmaztak rajtam.

2. Mely nagy kénjára
És óhajtására
Esik a vándorló személnek,
Termékeny fának,
Teljes ágának a partrúl
Hémes gyümölcsét csak szemlélni,
Azzal éhségét nem táplálni,
Vézben úszni,
Szomjúhozni,
Lassú halál, de megöl.

3. Gyenge díszednek,
Szép személyednek
Magát kellető ép gyümölcse,
Hevéti szívem,
Hevéti lelkem változva,
Mert ajakidnak ízlelése,
Nem engedtetik illetése,
Ily kívánnak,
Szörnyű vágyás
Feszegeti lelkemet.

---

10 el hatalmazták [értelem] **17** éhséget [értelem] **20** meg űl [értelem] **24** hivéti [értelem] **25** hivéti [értelem] **27** egettetik [értelem] **28** szürnyő [értelem]

4. Gerjesztő fényed,
Tüzelő kényed,
Kökény szemeid csillaghunyási,
Rendes okossággal,
Ritka jósággal vegyéttetett;
Szépen *fel*neve*lt* ép tagjaid,
Rózsás ajakid,
Mézes csókjaid csalogatták,
Vonogatják
Indulatimat hozzád.

5. Ah, ha vétettem,
Szíved sértettem,
Ha orcáid lilioma pirult,
Hív vallásombúl
Vagy mondásombúl engedjed,
Hogy azt neked tulajdonétsam,
E szép vétket reád fordétsam,
Ékességed,
Kegyességed
Borétják nyelvemet.

№ 85.

1. Hogyha merném búsétani
Kegyes személyedet,
Kegyes föllel elhallgatnád
Csekély beszédemet,
Szívem titkát szívednek,
Hívségemet hívségednek,
Declarálnám szándékomat,
S igyekezetemet.

---

36 nevetett [értelem, szótagszám]

2. Mert tenálod polita,
Úri complementom,
Mindenféle szép qualitás,
Teljes ornamentom,
Megtaláltatik a szépség,
Úri természet, emberség,
Az temagad viselése,
Elég supplementom.

3. Kegyes szemed tekéntése
Sebei szívemnek,
Sebesétik nyíl módjára
Sugári szemednek;
De viszont szép mosolgási,
Piros ajakid mozgási
Új reménységet mutatnak
Az én bús szívemnek.

4. Sebes szívem gyógyítója
Csak te vagy egyedül,
Nem is gyógyéthat meg engem
Senki rajtad kévül;
Gyógyéts meg engem, gyógyétóm!
Orvosolj meg, én orvoslóm!
Szánd meg szívemnek kínjait,
Légy szívem egyedül!

5. Hogyha pedig engem elhagysz,
Oly lészek, mint Didó,
Az én gyengén tartott testem
Elszárad, mint kóró,

---

15 viselésed [értelem] **20** sugárit [értelem] **31** szány meg [értelem] **33** el hatz [értelem] **36** mind [értelem]

Mert én szívem reád váró,
Ne légy sólyom módra járó!
Én szívemtűl ne legyél
Igen hátra álló!

6. Nem kicsénben estem sebben
Ékes, szép nymphátúl,
Megsértetvén és győzetvén
Ő sebes nyilátúl,
Szerelemnek fájdalmitúl,
Engem emésztő kénjátúl,
És azon szerelmes szépségnek
Gyenge járásátúl.

7. Hogyha akaratom ellen
Én megbántottalak,
Kérlek, hogy megbocsáss,
Többet nem búsétlak!
Ékességes rózsácskám!
Hajlani csillagocskám!
Éj kedvedre, vigadván,
Mint vízbe' az halak!

№ 86.

1. Hol vagy Múzsa vagy Médea
Kedves *Já*sono*o*ddal?
Hol Dianna vagy Helena
Ékes Párisoddal?
De nem látni, csak Hecubát,
Pokolbéli Prose*r*pénát,
Cerberust Plutóval.

---

52 tűbbet [értelem]

2 Jasonáddal [értelem] **6** Prosepénát [értelem]

2. Hol vagy, héres, nevezetes
Teophiastus doktor?
Hol Galenus, Hypokrates?
Mutasd magad olykor!
Nyavala környölvett engem,
Mely miatt bágyad a szívem,
Segétsetek olykor!

3. Hol Syrenák vagy Arachne
Tenger ékessége?
Hol Pontica vagy Delphina,
Múzsák fényessége?
Ha apotheka nem használhat,
Múzsa is orvosságot adhat
Szörnyő betegségben.

4. Tartsa magának *Roxánát*
Sándor orvossággal!
Vigasztalja szép *Arion*
Delphinus*t* hárfával!
Bús szívemet csak enyhítse,
Kegyes szemő, szép gerlice
Mézzel folyó szóval!

5. Ha mellé lefekhetnék
Egyszer bágyad*t* testem;
Emlőjére, szép mellyére
Letehetném fölem,
Világnak gyönörőségét,
Másnak adnám békességét,
Az maradna vélem.

6. De hiába álmodozza
Egeret az macska;
Eb az nyulat, farkas juhot,

22 Puxámát [értelem] **24–25** Oriont Delphinus [értelem] **30** bágyad [értelem]

Ha öres a hasa;
Szomorúnak sem használhat,
Ha mellette nem találhat,
Kit szívében tartson.

№ 87.

1. Hova készülsz, szívem, tőlem elbujdosni,
Engemet keserves árvaságra hagyni,
Szép ifjúságodat ily hamar veszteni,
Magadat s életedet szerencsére vetni?

2. Mert ha megbetegszel, ki fog hozzád látni?
Szerencsétlenségben ki fog vigasztalni?
Titkos tanácsidban tenéked szolgálni.
Minden szükségidben ki fog kez*e*t adni?

3. Tudom, idegen föld nem kedvez azoknak,
Az ki*t* magok között jövevénynek tartanak,
Nyavalályokban is hozzájok nem látnak,
Szerencsétlenségin örölnek azoknak.

4. Látván, édes szívem, meg nem maraszthatlak,
Sok szép könyörgésim semmit sem használnak,
Feltett szándékodból ki nem mozdéthatlak,
Elrendelt útadrúl nem is tartózthatlak.

5. Adjon az Úristen szerencsés utozást,
Fárad*t* útjaidban rendeljen jó szállást!
Ő angyalát küldje, ki mint a Tóbiást
Strázsáljon, hogy semmi se tehessen gátlást!

---

8 kezit [értelem] **10** az kik [értelem] **18** fárad [értelem] **19** kölgye [értelem]

6. Távozzon el tűled a keserves halál!
Jó s gonosz szerencse jól tudja, ki*t* restál,
Engem – szerencsédre – reménlem, hogy megszán,
Azért az én szívem maholnap hazavár.

№ 88.

Phaedera – Hypolitushoz

1. Híres főrend nemzetiben,
Hiba nincsen termetiben,
Jól hordozták, jól nevelték,
Volt is okok, hogy kedvelték,
De nem tetszik, tudom, mért.

2. Tiszta szeme, ábráztatja,
Tejben mártott arculatja,
Hol rózsák is elmulatnak,
S egybekevert szént mutatnak,
De nem tetszik, tudom, mért.

3. Magosan nőtt nagy homloka,
Sugár cédrus ép dereka,
Vállát veri szép hajával,
Hajnal hasad ajakával,
De nem tetszik, tudom, mért.

4. Lovát Mars úgy nem ugrat*j*a,
Jobban, mint ő, nem forgatja,
Mint *az* evet felültében,
Meg sem mozdul lágy nyergiben,
De nem tetszik, tudom, miért.

---

16 ugratta [rím] **18** mint Evet [értelem, szótagszám]

5. Táncos, elmés, emberséges,
Törvénytudó, mesterséges,
Jámbor, józan, mértékletes,
Takarékos, kellemetes,
De nem tetszik, tudom, mért.

6. Kedvlegelő nyájassága,
Teljes öröm barátsága,
Szívébresztő vidámsága,
Paradicsom társasága,
De nem tetszik, tudom, mért.

7. Nincs e földön oly ékesség,
Nem is lehet oly deliség,
Melynek nem volna homálya,
Nem látszanék rút hibája,
Azért nem kell, ámbár szép,
Mert méreggel írott kép.

№ 89.

1. Jaj, haragszik a szeretőm,
Nem tudom már, mit köll tennem,
Csak aligha meg nem reped szívem,
Ő pediglen semmit sem hisz énnékem!

2. De talán ő nem haragszik,
Vagy pediglen csak úgy nyugszik,
Nem hajul már többet az szavamra,
Nem ád csókot többet az ajkamra.

3. Ne haragudj, édes szívem!
Ne bánkódjál, kedves kincsem!
Nincsen kedvem senkit mást szeretni,
S nálad kívül senkit már kedvelni.

№ 90.

1. Jaj, énnékem, mert szeretlek,
Ki nem merem mondani,
Hogy szerelem gyötrő tüze
Szívemben kezd ártani;
Mert lelkemnek belső kénját
Titokban köll tartanom,
Ha kívánom érégyemnek
Szemeit vakétani.

2. Loppal járok, fohászkodom,
Loppal látlak szívemben;
Mások előtt nem ismérlek,
Noha te vagy lelkemben;
Égek érted, de nem látszik,
Semmi szikra tüzemben,
Fájdalmimat a szeretet
Csak így tartja rejtekben.

3. Igaz ugyan, keservesen
Esik színyes életem,
De miattad, ha nagy kén is,
Mégis csak eltűrhetem,
Mindazáltal szerelmedet
Mint reménylem, s megnyerhetem,
Tőrésemnek talán végit
Gráciádban vehetem.

4. Tehát én is csak magamban
Már elrejtem titkomat,
Tőrve várom azon régtől
Vég, óhajtott napomat
Melyben szemben jutván veled,
Eddig ilyen voltomat

30 illen [értelem]

Te megszánod és megbánod
Eddig ilyen sorsomat.

№ 91.

1. Ím, koporsód ajtajánál áll hív szeretőd,
De látom, hogy bé van zárva sötét temetőd!
Nyisd fel! Készen vár már ölem, hadd ölelhessen!
Szívem pedig, hogy itt veled elenyészhessen!
Ah, kegyetlen párkák,
Kik e sírban zárták,
Szívemet, kedvemet gyászban oszlatták!

2. Oh, halál! Mit kegyetlenkedsz az ily szíveken,
Kik csak most kezdtek örölni szent hívségeken?
Mit mutatod hatalmodat gyenge ágakon,
Tegnapi hajnalban kinyílt virágszálokon?
Bús birodalmadnak
Mi örömet adnak,
Ha ilyen erőtlen szálok hervadnak?

3. De nem jő hívemtől szózat, nem jó felelet,
Mely keresztől hatná ezen gyászos födelet;
Oh, pedig mely jól ismérte előbb szavamat!
Most hágy először egyedöl sérni magamat!
Ha előbb könyvem folt,
Velem együtt gyászolt,
Örömönk, gyötrelmönk közönséges volt.

4. Már az halál föloldozta ily köteleit,
Nem borétják már könyvei ékes szemeit;
Nyugodj tehát, áldott lélek, békességedben!
Tudom, ha nem szólsz is, nevem fent van szívedben.

---

3 ölelhessem [értelem, rím] **9** hivességeken [értelem, szótagszám]

Még bennem a lélek
Piheg gyászban élek;
Már többet jó kedvet nem is reménlek.

№ 92.

1. Jaj, már hová legyek?
Nagy búmban mit tegyek?
Elmúlt vég napjaimnak fénye,
Oda van óhajtott reménye
Nyomorult életemnek!

2. Mert várlak óhajtva,
Emlétlek jajgatva,
Neveden szólétlak, ha látod;
Miattad kesergek, nem hallod;
Jaj, árva fejemnek!

3. Személyedet képzem,
Érkezél-é, nézem.
Mindenött kérdezlek, ha élsz-é?
Ablakra futkosok, ha jössz-é?
Mely nagy nyomorúság!

4. Azért az én dolgom,
Azt igazán mondom;
Kén, bánat, bú, nyughatatlanság,
Halálnál keservesebb rabság,
Veszedelmes fogság.

5. Esméred hívségem,
Tisztán igaz szívem,
Jól tudod, kegyes szemeledért
Véremet is, nem más *olcsó bért*
Örömmel szentelem.

---

24 már állás a bért [értelem]

6. Melyért kívánhatom,
Méltán is várhatom
Ajánlott, kegyes gráciádat,
Hogy meg nem veted hív szolgádat,
Úgy hiszem, reménylem.

7. De ennél is több k*e*ll!
Ne kés*sél*, ha jöjj el!
Mivel csak tégedet egyedöl
Óhajt*la*k s vár*la*k szüntelenöl,
Mint gerlice társát.

8. És meddig nem látlak,
Zokogva kiáltlak,
Te létvény teljes reménységem,
Egyetlen egy gyönörőségem
És vigasztalásom.

9. Most azért nyélik,
Mint test nélköl lélek,
Kegyesen mosolgó szemednek,
Örömet szerző vég kedvednek
Mert nem *l*öltem mását.

10. Végre már azt kérem,
Talán meg is nyerem,
Bús szívem vigasztalására,
Több ok*o*t ne adj bánatjár*a*,
Hozzám gyönni siess!

11. Ha az meg nem lehet,
Tégy azt a kegyelmet,

---

31 köl [rím] **32** ne készöl [értelem] **34** ohajtok, s várják [értelem] **45** töltem [értelem] **49** okát [értelem]; bábánattyáro [értelem, rím]

Hévedről el ne felejtkezzél,
És rúlam gyakra*n* emlékezzél!
Szívedből ki ne vesd!

12. Hallom panaszidat,
Érzem kénjaidat,
Fájdalmidat nem enyhéthetem,
Mert magam alég viselhetem,
Csak kén az életem!

№ 93.

1. Jaj, gonosz szerencse, énvelem mint bántál,
Híremben, nevemben mely igen gázoltál,
Engedd, tovább hadd folytassam éltem,
Kemény, nagy rabságra, jaj, mért ejted fejem?

2. Jaj, tudom, hogy vannak sok irégyim nékem,
Kik sok hamisságot gondolnak ellenem,
Némelyek hamisan bévádoltak engem,
És most igyekesznek, hogy vehessék fejem.

3. Mindazáltal én is kész vagyok halálra,
Kinyújtom nyakomat hóhér pallosára,
Nem irtózom semmit, bátran megyek arra,
Isten gondot visel szegény szolgájára.

4. Régi jó barátim, már Isten hozzátok,
Én tékteknek többé már nem szolgálhatok!
Már végbúcsút v*e*szek, s többé nem harcolok,
Istennek áldása légyen tirajtatok!

---

54 gyakram [értelem]

9 s most [szótagszám] **15** viszek [értelem]

5. Ez kis verseimet aki megvizsgálja,
Nevemet hogy tudja, azt ő ne kívánja,
Hanem csak egyedül magában azt mondja:
Én bőnös lelkemet Isten vigasztalja!

№ 94.

1. Jaj, ha tudnád, én szerelmem,
Én szívemnek fájdalmát,
Tűled eredett sebemnek
Kimondhatatlan kénját,
Nálad nélkül rab szívemnek
Békój*án* tágéttanál,
Úgy minden órában érted
Nem kerölne az halál.

2. *Bár* aludja*k*, bár vigyázzak,
Csak te forgasz elmémben;
Te kívöled soha én mást
Bé nem zártam szívemben;
Azért kívánom magamat
Tenéked feláldozni,
És a te szerelmedben
Örökkí élni s halni.

3. Szívem, kérlek, ne tekéntsed
Ez mostani sorsomat,
Te szép személyedhez való
Érdemtelen voltomat!

Ad № 93.**18** azt nekivánnya [szótagszám]

Ad № 94. **6** békóját [értelem] **9** Aludgyam bár vigyázzak [értelem, szótagszám, belső rím]

Tarts*d* egyedül jó*l* elmédben
Gyenge if*j*úságomat,
Sok sorsokat már próbáltam,
Várom vég óráimat!

4. El nem titkolhatom tovább
Hozzád hív szerelmemet!
Te is mondd meg, ha kedvelsz-é?
Ne gyötörjed szívemet!
Ne hitegess! Mondd szememben,
Csak bátrán készéts mérget,
Ha utálsz if*j*ú id*ő*mben,
Azért nem vetek véget.

5. Ha béfogadsz hív szívedben,
Halálrúl hozz életre!
És így tenéked magamot
Ajánlom hívségedbe!
Élni, s halni termetedért
Kész vagyok mindenekben,
Még egy csepp vér megmozdulhat
Elbágyadott testemben!

6. Még életem fogytakor is,
Koporsómban ha szállok,
Még az h*a*ló földembe' is
Tehozzád felkiáltok;
Isten előtt hívségedért
Reád szép áldást mondok,
Hogy véled ott is élhessek
Egyetembe, kívánok!

---

21 tartts egyedül jó elmédben [értelem] **22** Iffiuságomat [szótagszám] **31** Iffiu idűmben [értelem, szótagszám] **43** háló földembe [értelem]

7. Szűnjen meg szomorúsága
Siralmas verseimnek!
Mert Cupidó nyilaival
Ellenállott nyelvemnek,
Az Venus is hegyes tűrit
Irányozza szívemnek,
Végét érem, higgyed, rózsám,
Érted gyászos éltemnek!

№ 95.

1. Jaj, hogy kezdjem búcsúzásom?
Hogy lehessen elválásom
Az én szerelmemtől,
Egyetlen egy kincsemtől?

2. Hogy hagyom el gyémántomat,
Télben is friss virágomat?
Nem lesz, ki öntözéssel,
Tartson nedvességgel!

3. Nem reméltem szándékomat,
Hogy kövessem utamat,
De hértelen érkezett
Posta már nem kedvezhet.

4. Marsot *vész**ek*** már, vialám,
Narancsfán nőtt aranyalmám,
Csak *n**e*** vesszél szárazsággal,
Jobb: terjedjél vígsággal!

---

3 szerelmemtül [rím] **13** viszel [értelem] **15** te veszszél [értelem]

5. Egekben nőtt drága virág,
Nevelkedjél, rozmaring ág!
Sokáig virágozzál,
Bukrétámba változzál!

6. Előbb, hogy veled beszéltem,
Ismeretsége*de*t vettem,
Oly sebesen meglőttél,
És szívembe' kárt tettél!

7. Mivel éjjel is álmomban,
Nappal gondolkozásimban
Szívem el nem felejthet,
Titkából ki nem vethet.

8. Sokszor nálod mulatoznom
Szabad volt meglátogatnom,
Olykor véled játszottam,
Szívesen is szólottam.

9. Csak lehetne többször is bár,
Környölettünk oly ékes vár,
Hol ketten mulatoznánk,
Szívesen, szívem, szólnánk!

10. Többször is csak reménlem,
Szívem titkát beszélhetem,
Mert te vagy reménységem,
Mindennél drágább kincsem.

11. Jaj, ha volna oly ládácskán,
Belső részén érc zárocskám,
Abban helyheztetnélek,
Szívemmel elvinnélek!

---

22 isméretséget [szótagszám]

12. Már egyedül maradsz, árván,
Magam is csak járok sírván,
Még szembe nem lehetek,
Véled nem beszélhetek.

13. De bár magam nem láthatlak,
Levelemmel tudósétlak,
Kérlek, vegyed kedvesen,
Mert köszöntlek szívesen!

№ 96.

1. Jaj, énnékem, szívem, szerelmem!
Hogy ezt kölletik tartanom nékem,
Mindjárást, szívem,
Változott színem,
Édesem!

2. Búcsúzni kelletik immár nékem,
Mert masírozni tőled kell mennem,
Jaj, mely nyomorúság,
Bánat, s szomorúság
Égy élnem!

3. Itt hagy*l*ak immár, szívem, szerelmem,
Szívem óhajtó, kedves gerlicém!
Két szívönk között
Nem lészen rekeszt,
Hiszem azt!

4. „Vale, szerelmem!" – mondom, édesem,
Itt hagylak immár, meghidd, kedvesem!
Lelkemhez ragadsz,
Kezemhez akadsz
Ezentűl!

11 It hagytak [értelem]

№ 97.

1. Jaj, jaj, szemem könyvezdegél,
Mert keserves hér érdegél,
Szomorú szívem nyögdögél,
Alég, alég pihegdegél!

2. Ugyan pezseg bennem a vér,
Rothad tagjaimban az ér,
Bánat szívembe nem fér,
Hívségemért ez a bér!

3. Engem vonzó mosolygásod,
Szívem ölő sóhajtásod,
Megemészthet szeléd voltod,
Szánást ér, de nem siratod.

4. Lefekvésem- s kelésemben,
Éjjeli felserkenésemben,
Rólad emlékezésemben,
Nincs megszőnés nyögésemben.

5. Kedvesed immár elmegyen,
Bellonától búcsút veszen,
Szép Venustól valét viszen,
Mégis csak te híved lészen.

6. Azért elődbe borulván,
Könyörgek előtted, sírván;
Ne légyen szíved kő márvány,
Szánj meg engem, ne hagyj árván!

---

1 könyvezdegel [rím] **2** érdegel [rím] **4** pihegdegel [rím] **6** rothat [értelem] **24** szán meg [értelem]

№ 98.

1. Jaj, kínomat ki nem beszélhetem,
Csak *nagy* nyögve fájdalmit szenvedem,
Melyért bizony majd megemésztetem,
Csak hallgatok, csak hallgatok, és ki nem jelentem.

2. Ó, csak t*ű*rve kell világo*n* élnem,
Vigasztalást mivel kell keresnem?
Sok bánatot örömmel szenvednem,
Bár lehetne, bár lehetne *egyszer* menekednem!

3. Szívem egyszer bárcsak vigadhatna,
Csak egy óra szempillantás volna,
Búbánatot mely nékem nem adna,
Nyugodalmat, nyugodalm*a*t magának találna.

4. Elmém sem talál már módot ebben,
Mert elmerölt nagy keserűség*b*en,
Teljes bizony a nagy gyötrelemben,
Emésztődik, emésztődik, mert vagyok énségben.

5. Partrúl hajó*m* hát szélnek eresztem,
Búval rakott kormányát vezetem,
Vitorláját bánattal szépétem,
Siralommal, siralommal fel *is* ékesétem.

6. Hatalmas Isten, vezesd te szolgádat,
Látod, nyögve tőröm ostorodat,
Kegyelmesen mutasd malasztodat,
Mutasd, kérlek, mutasd, kérlek, irgalmasságodat!

---

2 tsak nyögve [szótagszám] **5** tőrve kel Világot [értelem] **8** eszsze menekednem [értelem] **12** nyugodalmát [értelem] **14** keserűségiben [szótagszám] **17** Hajót [értelem] **20** fel ékesétem [szótagszám]

7. Ez bánatnak hadd lehessen vége,
Csillapodjék szívem sok ínsége,
Tűled immár légyek megsegétve,
Utamnak is, versemnek is légyen egyszer vége!

№ 99.

1. Jaj, miként folytassam siralmas verseim?
Jaj, miként kezdjem el keserves beszédim?
Jaj, miként számláljam érted lett kínaim?
Jaj, mert megemésztnek nyughatatlanságim!

2. Nem régen, szerelmem, hallottam héredet,
Noha nem ismértem, szívem, hívségedet,
Úgy kívántam látni, Bábi, személyedet,
Mint halálom után az üdvösségemet.

3. Miolta hívséged hozzám mutogattad,
Gyenge karjaidat reám rakogattad,
Piros ajakiddal orcám csókolgattad,
Azúta elmémet mindég hervasztottad.

4. Jaj, szívem gyászának jaj, több gyász adója!
Jaj, szívem vígságát messzire vonója!
Jaj, szívem, szívemnek megszomorétója!
Jaj, szívem bánatját, jaj, már *meg*nyitója!

5. Liliom módjára felnőtt édes virág,
Aki termetedben szép vagy, mint pálmaág,
Soha szerelmedtűl senki is el nem vágy,
Valamíg az halál vállaimra nem hág.

---

16 már nyitója [szótagszám]

6. Liliom lágyétó, gyenge kezeidet,
Mikor veted reám kegyes szemeidet?
Rozmaréng zárja fel szép keszkenyőidet,
De egyik sem sértse, szívem, tetemidet.

7. Narcissus tegye fel ékes paplanodat,
Hyacint vesse meg szép, puha ágyodat,
Liliom, viola őrézzék tagodat,
Hogy ekképpen vegyed kedves álmaidat!

8. Ne késsél hát, lelkem, édes szerelmeddel!
Ne bánj úgy raboddal, mint ellenségeddel!
Vesd meg gyenge hálód szép mesterségeddel,
Zárj belé, oldozz ki drága kezeiddel!

9. Ekképpen megnyugszom, szívem, szerelmedben,
Csak *engem* is v*égy* ki, s ne tarts tömlöcödben!
Zárasztass bé, rózsám, kincses kebeledben,
Holtig lészek szolgád, csak végy bé kedvedben!

10. Nincsen olyan óra, hogy nálam ne volnál,
Szívem részeiben hogy ne forgolódnál,
Nincs oly szempillantás, hogy nem háborgatnál,
Elmémben, gerlicém, hogy ne szállonganál!

11. De az *a* keserves, hogy meg nem foghatlak,
Megvetett hálómban hogy bé nem kaphatlak,
Magam kebelemben bé nem szoréthatlak,
Hanem személyedben csak távulrúl látlak.

12. Mely miatt sem étel, sem ital, sem álom
Nem kell, s nyugtomat is sohol nem találom,
Éltem helett inkább szeretném halálom,
Mert e nagy világot kívöled utálom!

---

24 tetemédet [értelem] **31** hálót [értelem] **34** engemet is vedd ki [értelem, szótagszám] **41** De az keserves [szótagszám]

13. Atyámot, anyámot annyit nem sirattam,
Sem atyámfiamért annyit nem búsultam,
Mint érted, szerelmem, nyughatatlankodtam,
Miolta foglyoddá én magamat adtam.

14. Ad*ja*d hát kezemben kegyesem, kezedet!
Szíve*d* rejtekébe zár*d* bé személyemet,
Hogy tapogathassam gyenge melleidet!
Ne vond meg éntőlem kezdett h*ű*ségedet!

15. Én is mind holtomig szolgád s rabod lészek,
Nyughatatlanságot érted sokat *érzek,*
Fohászkodásokat Isten előtt tészek,
Éltedért halált is szenvedni kész lészek!

16. *Ezer*hétszázban, kilencvennyolcadikban,
Szent Mihály havának utoljára éppen,
Estem egy gerlice, édesem t*ő*rében,
Kívánom, Istenem tartson holtig ebben!

№ 100.

1. Jaj, mit kínlódom,
Érted olvadom,
Árnyékhoz folyamodom!
Mint a tűz lángozom,
Vérrel áldozom,
Nincsen semmi jutalmom.

---

50 semmi Atyám fiamért [szótagszám] **53** Ad hát [szótagszám] **54** szivem [értelem]; zárj bé [értelem] **56** hőségedet [értelem] **58** tészek [értelem] **61** Egy ezer hét százban [szótagszám] **63** édessem türében [értelem]

Sok égéretе*d,*
Ingyen temeted,
Ártatlan szenved hívе*d.*
Mégis igaz vagyok,
Ámbár ezek nagyok,
Lankadok!

2. Tenger habozik,
Ámbár változik,
De mégis partot égér.
Szolgád kínlódi*k*,
Érted aggódik,
De még remélni sem mér.
Ámor példája,
Szívem bárkája
Mint nyughatatlankodik.
Nincs vezérfáklyája,
Eltört vitorlája,
Borétja.

3. Ha meg kell lenni,
Nincs már mit tenni,
Erőszakkal pártulok;
Van más több és szép,
És nem lárva kép,
Soha reád nem szorulok!
Tudjátok, egek,
Mely sebet szegek,
Állandó, hív szívemben;
Verd meg nagy Istenem!
M*i*ért oly kegyetlen
Éltében.

---

7 égéretett [értelem] **9** hivem [értelem] **16** kinlódig [értelem] **35** mért [szótagszám]

4. Acteon módra
Akadtam *sor*sra
Kell gyötrődnöm azoktúl,
Kiket szerettem,
S magam szenteltem,
Más olyat nyájamtúl
Többször nem érem,
Égy fizet bérem,
Bizony, szegény szemérem!
De mégis megszánod,
Megsiratod, bánod,
Szerelmem, megérem!

№ 101.

1. Játszadozó szerelem arra felindétott,
Hogy utamra *in*dulnék;
Cupidó sebes nyila arra háborétott,
Hogy szerelmet koldulnék;
Meg sem vetvén intésit szép Vénusnak,
Térgye*t* hajtok ragyogó trónusnak.
Ámor után is, fávor után nagy sietséggel,
Utat vévé*n* el is érvén nagy nevetséggel,
Követem azt hűséggel.

2. Gyenge személyedhez mást nem hasonléthatok,
Mint görögök csillagját;
Termetedhez hasonlóbbat nem álléthatok,
Mint Paris Helenáját;
Azért Trójáját egészlen megrontották,
Személyiért füstben bocsátották;

---

38 Sasra [értelem]

2 hódulnék [értelem] **6** térgyed [értelem] **8** vévém [értelem] **15** föstben [értelem]

Azért szívem, szép szerelmem, utánad hódul,
Személyedtől, szerelmedtől hűséget koldul;
Reám tekénts egyedül!

3. Nehéz dolog én szívemnek azt meg nem nyerni,
Kit kíván vidámsággal;
Mert higgyed, szép violám,
Hogy utánad az én szívem annyira ellankad,
Hogyha úgy bánsz és meg nem szánsz,
Kegyesség*et*, ídesség*et* tovább halasztasz,
Talán meghalok személyedért,
Elhervadok szépségedért,
Egy szóval: odavagyok.

4. Angyali személyedet mikor szemlélgetem,
A vér mozdul szívemben;
Friss és drága termetedet mikor nézegetem,
Öröm támad lelkemben;
Gyémánttal viaskodó két, szép szemed,
Ó, Vénusom, nyújtsd kevéssé kezed,
Tűlem ne szánd szíved, reám hánd szép szerelmedet!
Tekénthessem és nézhessem te drága szemedet,
Csak bétöltsem kedvemet!

5. Csendes magadviselésed azt jelentgeti,
Hogy méltó dicséret*re*;
Szép, módos járásod szívemet integeti,
Hogy méltó szeretet*re*;
Piros orcád rózsái erre hoztak,
Hogy kedvemtől e*ng*em megfosztott*ak*;
Ha énreám, szép violám, szemed nem veted,
Hív szolgádat, már rabodat csak kinevetted,
Azt mondod: nem szereted.

---

17 hővséget [értelem] **38** dicsérettel [értelem] **40** szeretettel [értelem, rím]
42 essem megfosztott [értelem, szótagszám]

6. Zárva vagy, kegyesem, igaz, hív szerelmemben,
Mondom úgy hívségből;
Zár*j* be szívedben, egészlen készségedben,
Kívánom tiszta szívből!
Hogy ha úgy lesz, egészlen rabod vagyok,
Szép gerlice, éretted meghalok.
Sok jó napot és holnapot *l*égy egészséggel,
Szerelmemet, szerelmedet kapcsold hívséggel,
Kívánom teljességgel!

№ 102.

1. Ifjú legény lévén sokat gondolkodom,
Magányos sorsomon mely igen bánkódom,
Dolgomat már merre fordétsam, nem tudom,
Mert ideje volna jó társra akadnom.

2. Meg kellene tehát feleségesülnöm,
Páros gerliceként fészkemben repülnöm;
De az van el*ő*ttem, hogy kit kelljen vennem?
Sok út van el*ő*ttem, melyikre erednem?

3. Egyik út a szépség, amely kívánatos,
Másik pedig rútság, amely utálatos,
Harmadi*k* gazdagság, amely volna hasznos,
Ki szert rea tehet, szerencse fér ahhoz.

4. Negyedik út pedig lészen a szegénység,
Mely az emberek közt utolsó, nagy énség,
Aki reatalál, éri keserűség,
Falusi, városi közt van nagy kölö*n*bség.

---

48 zárd [értelem] **52** így [értelem]

5 feleségesölnöm [értelem, rím] **7** elüttem [értelem] **11** harmadig [értelem] **16** kőlőmbség [értelem]

5. Mert ha szépet veszek, elég fejem *gő*zi
Lészen az*t* strázsálni, ki mindenkor győzi?
Hamar elhódétják, ha ember nem őrzi,
Így is bánat árja én fejemet űzi.

6. Ha rút lesz, a rútat jaj, hogy szerethetem?
Igaz, jó kedvemből meg nem ölelhetem,
Veszű*d*ség s kárhozat lészen vele éltem,
Minden örömemet véle eltemetem.

7. Ha gazdago*t* veszek, lesz súlyos keresztem,
Azt hányja szememre, hogy csak készre gyöttem,
Az övé a jó*s*zág, amit nem kerestem,
Azt is panaszolja, amit iszom, s eszem.

8. Hogyha szegényt veszek, jaj, miként élhetek?
Most is szegény vagyok, még szegényebb lészek!
Egy koldusból kettűt, nyomorultat tészek,
Égy lesz házasságom gondból rakott fészek.

9. Ha udvarit veszek, nem szokott munkához,
Nem kell bézni sokat gazdaasszonyságához,
A sült galamb pedig nem repül szájához,
Ha serényen nem lát ő maga dolgához.

10. Ha falusit veszek, otthon nőtt, goromba,
Nem tud becsületet és éppen ostoba;
Nem lészen életem boldog véle soha,
Látom, a szerencse nékem csak mostoha!

11. Ennyi sok út között úgy eltévelyedtem,
Gondolkozásomban annyira meröltem,
Bánat tengerében fejemet kevertem,
Ily sok habok között fel s alá vettettem.

---

17 fejem őzi [értelem] **18** az [értelem] **23** veszütség [értelem] **25** gazdagod [értelem] **27** jóság [értelem]

12. Egyedöl csak ebben táplál a reménység,
Jobb lészen énnékem az ifjú legénység,
Úgy nem éri fejem annyi bú és énség,
Szívemet *nem* rontja annyi keserűség.

13. Ha eszem vagy iszom, lészek békességben,
Valahova megyek, nem veszik kérdésben,
Éjszakát álommal tültem békességben,
Nem háborgat senki *e*z árnyékéletben.

14. Csak tebenned, Uram, vetem reménységem,
Minden dolgaimban reád vetem ügyem,
Hogysem ennyi búval terheljem én éltem,
Jobb holtig viselnem ifjú legénségem.

15. Ezerhétszáz fölött hetvenhetedikben,
Karácsony havának harmadik hetiben,
Írám ez verseket nyőtelenség*em*ben,
Hányatván szélvésztűl megbúsult elmémben.

16. Ki hasonló hozzám, jól tekéntsen ebben,
Min*t* igaz színt adó, világos tökörben,
Meglássa, téendő mi légyen éltében;
Jobb néki maradni ifjú legénységben!

№ 103.

1. Ifjúság, mint sólyommadár,
Addig vég, még szabadon jár;
De jaj, nékem, szegénynek már,
Vég örömet szívem nem vár!

---

42 sok gondolkozásomban [szótagszám] **48** szivemet rontya [értelem, szótagszám] **52** az [értelem] **59** nyőtelenségben [szótagszám] **62** mind igaz [értelem]

2. Mert meg vagyok határozva,
Szabadságom bé van zárva,
Mint megnyomorodott árva,
Ki magányosan jár sírva.

3. Meghervadott bennem a szű,
Mint a lekaszált, gyenge fű,
Reménységem csak addig hű,
Még kívánt napon jár, s eljő.

4. Mint ősszel kis fölemile,
Kinek elvált zengő nyelve,
Mely meg van szegény rekesztve,
Lehajtva *bánkódik feje.*

5. Hol mások járnak kettesen,
Mint egy Apolló, kedvesen,
Szemem lehajtom könyvesen,
Nézek én csak keservesen.

6. Mennék én is, ha mehetnék,
Szárnyaimra ha kelhetnék,
Mint madár, társot keresnék,
Ily magányosan nem élnék.

7. Illik annak keseregni,
Ki világát búval éli,
Szeretőjét csak szemléli,
Ha látja is, csak kesergi.

8. Felöltözött gyászban szívem,
Nincsen immár semmi kedvem,
Mert elhagyott szép szerelmem,
Istenem, mutass mást nékem!

---

10 fő [értelem, rím] **16** bánkódik a feje [szótagszám] **32** mutasd [értelem]

№ 104.

1. Igaz nevem Adolphusnak,
Mondattatik Markolphusnak,
Az *Golphusok Golphusának*
Én méltán neveztettem.

2. Nagyra termett férfi lettem,
Egynek s másnak kedvét leltem,
Szerencsével megegyeztem,
Jó erkölcs volt táplálóm.

3. Nemzetemnek nagy volt hére,
Atyám s anyám dicsősége
S mindenfelől vitézsége –
Mindezeken nem kaptam.

4. Ezt megvetvén levetkőztem,
Mint szarándok fölőtöztem,
Kereszt jelet rám vetettem,
Nevem vala remete.

5. Ezzel pusztát látogatván,
Istent s fiát tudakozván,
De sokáig nem találván,
Kaptam Amodeusra.

6. Most a barlang lakószékem,
Némelykori pihenésem,
Már hidegem, már melegem,
Ezer kereszt nyakamon.

---

3 Golphusának Golphusok [értelem, rím] **4** méltán [szótagszám, rím]

7. Mintegy Limbus helyén vagyok,
Fenevadi étket falok,
Kenyér- s véznél majd meghalok,
Háborgatván gyomromat.

8. Mind egész nap, mind étszaka
Nem hád el a phantásia,
Kiáltok, min*t* torkom bérja:
„Uram, ments meg engemet!”

9. Egyszer mondván a reggelét,
Látom távul szamár fejét,
Hogy megeszi a bojaét,
Megéjedvén elestem.

10. Nem kell nékem többé puszta,
Mert törvényben nincsen írva,
Hogy természet parancsolja
A sanyarú életet.

11. Meguntam már a pusztákat,
Szélnek hagyom a zablákat.
Szenvedjétek a poklokat,
Kik ezekben maradtok!

12. Jobb világot megkóstolni,
Kurta ruhát gyakorolni,
Szép nyeregben lovagolni,
Jobb világot tisztelni.

---

31 mind [értelem]

№ 105.

1. Isten hozzád!
Ily áldást ád
Híved, az, ki szeretett
Síránkozik
És búcsúzik
Tűled az, ki kedvellett;
Mivel tűlem híven pártulsz,
Megkövessél, messze távulsz,
Még sem térsz, úgy indulsz.

2. Csak távozzál
És utazzál,
Mivel másképp nem lehet!
Csak azt bánja
És fáj*l*alja,
Maga véled nem lehet,
Mégis késér óhajtással,
Szörnyő sok fohászkodással,
Róla szegény mit tehet?

3. Könyve csordul
És úgy borul
Lábaidhoz végtire,
Próbált hívet,
Igaz szívet
Látván, megyen messzire;
Bátor azt nem mutathatja,
És csak alég titkolyhatja,
S ez hoz nagy ként szívére.

4. Ég kedvezzen
S kegyelmezzen,
Isten legyen vezéred,
Mert szolgádat
És árvádat

Többször lássad, nem éred.
Minden szerencse késérjen,
És legkisebb meg se sértsen,
Néked légyen ez béred.

5. Ha vétettem,
Azt nem tettem
Győlölségből, elhiggyed!
Mert jókedvvel,
Szerencsével
Jár szerelem, elhiggyed!
Pálmafa annál erősebb,
Minél hajlóbb és terhesebb,
Bennem is ezt szenvedjed!

6. Már hallgatok
S nem szólhatok,
Zokogásim ellenzik,
Mert két hív szív
És szíves hív
Már egymástúl távozik.
Kérlek, arrúl emlékezzél,
Kit sírban tész, tovább nem él,
S ki még ott sem változik!

№ 106.

Fírfi

1. Isten hozzád, ó, Nagyszombat,
Te úri lakóhelyem!
Mit vétettem, nem tudhatom,
Csak azt mondják, hallom,
Menj el, Jankó, mert elárult
Az ellenség, de elájul
Szívem, hogy kell távoznom.

Leány

2. Jaj, nékem, árva fejemnek!
Mi tévő már légyek?
Mikor nézi búcsúzását
Szívem az szívednek?
Mint a hegyes tőr megjárna,
Mikor szívem néz utána,
Megreped ő magában.

Fírfi

3. Mert jól tudod, mostanában
Nékem el kell mennem;
Várom én még Istenemtől
Visszajövetelem;
Hogy engemet meg fog szánni,
Néked mindenkor szolgálni,
Édes, szép galambocskám!

Leány

4. Sebes szívem gyógyétója,
Csak te voltál egyedöl,
Meg nem gyógyét már engemet
Senki tenálod kévöl,
Mert szívemet néked adtam,
Holtig szolgálni akartam,
De mint látom, hasztalan.

Fírfi

5. Ne szomorkodjál, én szívem,
Te édes, szép violám!
Téged szeret mindenkoron,
Holtig lészesz virágom,

Mert meggyőztél hívségeddel,
Mind szép, igaz szeretetteddel,
Az kit mutattál hozzám.

Leány

6. Azért szívemnek szándékit
Neked immár mondottam,
Hogyha szeretsz tiszta szívből,
Szán meg engemet mostan!
Néked holtig kész szolgálni,
Mindenekben szót fogadni,
Egyedöl az én szívem.

Fírfi

7. Vakon hiszem én szavadnak,
Gyönyörő, szép csillagom,
Szánlak ugyan tiszta szívből
Tégedet, én angyalom,;
De mi tevő légy immár,
Ha megölném magamat bár
Éretted, virágszálom?

Leány

8. Szánj meg, szánj meg, ugyan engem,
Édes, gyönyörő szívem!
Maradj nálom, azt kívánom,
Egyedöl én mellőlem;
Kész vagyok éretted halni,
Véremet is kiontanyi,
Mindenekben éretted.

Fírfi

9. Nincsen immár maradásom
Előtted, én angyalom.
Látod, hogyan árulkodnak
Mindenfelől rajtam,
Mint az farkas az bárányon,
Űk úgy járnak én utamon,
Isten veled, virágszál!

Leány

10. Légyen úgy, hát, édes szívem,
Maradj jó egészségben!
Zárj bé engem a szívedben,
Én is téged eképpen!
Hogyha Isten erre hozna,
Szánj meg engem, mindenkorra,
Eztet kérem egyedül!

№ 107.

1. Istenem! Vigasztalj szerelmem tözében,
Ne legyek sokáig magányos éltemben,
Mint remete Szent Pál a sötét tömlöcben,
Mostani szerzetes papok a szerzetben!

2. Mert mint a páratlan galamb szomorkodik,
Gyakran ő párjárúl mélyen gondolkodik,
Úgy az én szívem is nyughatatlankodik,
Mert kívánt párjával nem szerelmeskedik.

3. Hogy vagy, és édesem, kegyes Juliannám?
Közeléts énhozzám, szerelmes Diannám!
Kiért, ha lehetne, véremet ontanám,
Testemből lelkemet azonnal kiadnám.

4. Van itt jó idő, a kor, van gyenge ifjúság;
Van erő, van érték, van ész, van okosság;
Van nemzet, van hér s név, van tiszt, van uraság;
Van minden, valamit kíván az házasság.

№ 108.

1. Inkább bosszont hamisságod,
Mintsem szomorétana,
Ha megveted barátságom,
Csak temagad vagy oka;
Másnak vétkét ne mondd reám,
Ne is véld, hogy magadként,
Mással szívből cimborálván
Néked csak mutassak szént!

2. Jut-e vajon még eszedben,
Amit régen mondottál?
Az hely, melyen hívségemre
Esküvéssel állottál?
Én ugyan nem felejtettem
Meg nem tartott hitedet,
Melyből mindjárt észrevettem
Tökéletlenségedet.

3. Egyszer ugyan megejtettél,
Nagy, vitézi dicsőség!
Sok, szép szókkal hitegettél,
Illett hozzám kegyesség,
Melyből akkor, amit vettél,
Tied légyen most is bár,
Többször jégre ha vezetnél,
Bolond volnék akkor már!

4. Isten hozzád! Ílj kedvedre
Azzal, kinek híve vagy!
De az is jusson eszedbe,
Hogy az ég hatalma nagy;
Az hamisnak olykor enged,
De végtire bosszút áll,
Szánja vétkét ámbár akkor,
De bánatja nem használ.

№ 109.

1. Jól tudod, hogy szeretlek,
Már el sem felejthetlek,
Az én szívem nálad nélkül,
Valamint test lélek nélkül
Ez rossz, csalárd világban
Semmit sem ér magában.

2. Mivel szeléd bárányhoz,
Nem kölönben aranyhoz
Ékességed, kegyességed
Nagyon décséred,
Viselésed igen nagyon hasonlét,
És engemet gyámolét.

3. Azért hozzád egyedül
Járul szívem bizonyul;
Sokat immár megvetettem,
Személyedért nem kedveltem;
Tehát te is, édesem,
Mutasd szíved kegyesen!

4. Ha te is úgy szeretnél,
Mint én téged szeretlek,
Minden kedved bennem volna,
Szíved tőlem el nem vonna,

Készségedet nyújtanád,
Jobb kezedet kiadnád.

5. Kérlek azért, kegyesem,
Teljesedjék kérésem;
Örömedet, vég kedvedet,
Ajánld hozzám személyedet,
Ha szolgádnak romlását,
Nem kívánod halálát!

6. Eltökélett szándékom,
Hogy tenéked ajánlom
Holtig való hívségemet,
Szolgálatomat s éltemet,
Szépségednek kedviért
És nem másnak áldozom.

7. Ez utolsó versemre,
Isméretes nevemre,
Add utolsó szándékodat,
És az végső válaszodat
Amint Isten áldásul
Kimutatja szívedből.

№ 110.

1. Jusson egyszer már eszedben,
Kit metszettél bé szívedben!
Légy hajlandó nevének,
Örökös hívséginek!

2. Úgy ég érted, mint égő tűz,
Szerelmiben tiszta és szűz,
Kész parancsolatodra,
Örökös rabságodra.

3. Lásd szegénynek aggódásit,
És ártatlan bánkódásit;
Szánd szegénynek sérelmét,
Most is véres sebeit!

4. Ítéld meg, hogy nem pogány,
Sem pedig kemény márvány!
Lesz engedelmességem,
Engedelmes készségem.

5. Ámor tudod, nem gyermekség,
S mégis Cupidótúl lágyul s ég;
Én is mindjárt szerettem,
Mihelyest csak születtem.

6. Nézz reám, bár csak egy ézbe,
Mint Pyramusra az Thysbe!
De mi haszna szeretném,
Ha jutalmát nem venném.

7. Nincs már más mód éltemben,
Egyedöl vagy szívemben,
Te vagy lelke éltemnek,
Szíve megholt testemnek.

8. Áldott lészek, hogyha szeretsz,
Boldogtalan, hogyha megvetsz,
Hív szívedhez borulok,
Már hallgatok s nem szólok.

№ 111.

1. Kuku, kuku, kukucskám,
Szállj énhozzám, madarkám!
Szívem *hozzád* hódul,
Ha lát, ugyan újul,
Készen van már kalitkám.

2. Jaj, jaj, jaj, jaj reményem,
Ne bánj vélem keményen,
Midőn simogatlak,
Sípocskámra híjlak!
Szelédöl' hozzám, kincsem!

3. Sok aranyért, ezöstért,
Drága karbunkulusért,
Szívem, nem adnálak
……
Ez világ kincséért.

4. Mert szebbet tenáladnál,
Szebbet drága tagodnál,
*Hí*vebbet szívednél,
Kedves személyednél,
Soha, senki nem talál

5. No, no, no, no, ne menj el!
Vagy szívemet is vidd el!
Veled elrepülök,
Szárnyacskádra ülök,
Tőled nem távozok el.

---

3 hozzád hozzád [értelem, szótagszám] **14** [hiányzó sor] **18** szívebbet [értelem] **23** el repölök [rím]

№ 112.

1. Kedvesen tartott, szívem, asszonyom!
Ki szépségeddel neveled kínom,
Gondolkodással csak magam bágyasztom,
Csak néked szólok, szívem, asszonyom!

2. Meg kell vallanom, szép vagy, asszonyom,
Vénus kertében nyőlt piros rúzsám,
Cédrus erdein zengő madárkám,
Mert szebbet nálad, nem láttam hozzám.

3. Mert gyöngy ajakad, gyöngykláris nyakad,
Fémlik homlokod, gyöngy ábrázatod;
Olyak szemeid mint az gyémántok,
Szépek csecseid, mint az márjások.

4. Gyöngy vagy, asszonyom, gyöngy még az szád is,
Gyöngy víkony, karcsú derekacskád is,
Gyöngyebb vagy, lelkem, drága gyöngynél is,
Gyöngy vagy, asszonyom, gyöngy a lábod is.

5. Tudod, asszonyom, miért jöttem hozzád,
Ha nem utálod egyögyő szolgád,
Légyen a szóm is kedves tehozzád,
Éljünk egymással, én is te szolgád!

№ 113.

1. Keservesen kezdi búcsúzó verseit
Egy gyenge ifjacska, törli könyvtől szemit,
Szánja szíve szerént elhannyi kegyesét,
Tőle elbúcsúzik, égy kezdi verseit:

2. Haszontalan voltam szívem, szerelmedben,
Igaz, nem is voltál, tudod, mindenekben,
Az mint el is pártolsz, most veszem eszembe,
Végbúcsút majd veszem, légy jó egészségbe!

3. Gazdálkodjál, szívem, az te hajlékodba'!
Nyugodjál békével csendes nyoszoládba'!
Ne búsítlak többet, higgyed, e világba',
Noha szívem érted sokszor van bánatba'.

4. Amint látod, szívem, szüntelen kesergek,
Éretted kínokat bizony elszenvedek,
Azt is tudom, szívem, bús szívvel hogy élek:
Egész életemben holtig gyászt viselek.

5. Jártomban-költömben forgattál elmémben,
Ösméreten voltál mindenkor szívemben,
Annyira éretted voltam gyötrelemben,
Sokszor azt gondoltam, temettetem földben.

6. Zokogással töltöm az én napjaimat,
Keserves bánattal élem világomat,
Siralmas jajszóval fújom nótáimat,
Keserves betőkkel lerajzolt versemet.

7. Ámbár még valaha csak egyszer látnálak,
Tündöklő ajakid rám mosolganának,
Égő két fákláid reám gyulladnának,
Bizony, megkönnyebdnék terhe fájdalmimnak.

8. De megbocsáss, szívem, hogy tőled elmegyek,
Nehéz szévvel mostan hogy útra készölök,
Sérnak én szemeim, hogy téged itt hagylak,
Magammal, örömem, hogy nem hordozhatlak.

---

17 költömben [értelem]

9. Lovam is nyergelve, kapud előtt állván
Pár puskám porozva nyereg fejébe áll
Vezetékim készen, reám várakozván,
Hányja-rázza fejét, ő is úgy bánkódván.

10. No, már vigyázhattok, gonosz ellenségim,
Híremben, nevemben megölő gyilkosim,
Tetőled, szerelmem, álnok megfosztóim,
Kiért könyveimtűl most áznak orcáim.

№ 114.

Asszony

1. Kedves társom, vajon hol vagy?
Talán most is a korcsmán vagy?!
Nem tudod, hogy az városon
Házunk van, gyermekünk is vagyon?

2. Inkább látsz te a korsóhoz,
Mintsem hazafelé való úthoz;
Én koplalok gyermekekkel,
Te vagy végan korhelekkel!

Fírfi

3. Ah, édes, aranyos társom,
De szívesen színed vártam!
Téged hozott az Úristen!
Fizetés borért itt nincsen.

4. Magad látod, édes szívem,
Hogy a korsó illik nékem.
Jobb az, mondom, szántóvasnál
Vagy akármi más munkánál.

Asszony

Azt elhiszem, jól igen is,
Azt gondolod te még most is,
Azért jöttem a korcsmára,
Hogy vigyázz teli pohárra?!

Fírfi

Ne haragudj, én galambom!
Hiszen otthon nincsen dolgom,
Te egészségedért iszom,
Korcsmárossal bizonyítom,

Vajon, mi dolgom otthon van?
Egész házom öresen van.
A szegénység nem árt nékem,
Ha borért adom is pénzem.

Asszony

Jól van, ha a torkod tele,
Ha jő szádon a bor szele.
Bár gondolnád, hogy jő a tél,
Gyermekidnek nem kerestél!

Jól tudod, *hogy* öres a ház,
Konyhán, ládába nincsen száz!
Még a torkodba a bor mász,
Lészesz végtire te még váz!

Fírfi

Még mersz engem pirongatni,
Énrám, mit az eb, ugatni?

---

33 tudod öres [szótagszám]

Te rossz asszony, zörgölődni,
Nem általlod itt kocódni?!

11. Látod, hogy csendesen ülök,
Korsó mellett meg nem hűlök,
Nem félek nyomorúságtúl,
Csak bor légyen sok hordóstúl!

Asszony

12. Higgyed, még torkod megszárad,
Midőn egy pénzed sem marad!
Másként fogsz te hegedülni!
Megtanulsz velem búsulni!

13. *Mi* is már éhhel meghalunk,
Rongyos ruhákban is járunk,
Végtire *mi is* koldulunk,
Korhelységed miatt sírunk.

Fírfi

14. Nem vagy te asszony, próféta,
Nem mutatja azt planéta!
Az Úristen megtart minket,
Adja borunk-, kinyerönket!

Asszony

15. Be szent vagy a korsó mellett,
Tanáltál magadnak helet!
Az Írást itt feszegeted,
Holott tudom, tök a fejed.

---

41 őllök [értelem] **42** höllök [rím] **49** Már is [értelem] **51** végtire kóldúlunk [szótagszám]

16. Hagyd az Írást a papoknak,
Inkább adj szénát *barmoknak*!
Gyere haza, szólok szépen,
Lész a dolgod mert másképpen!

Fírfi

17. Lassan, lassan, ne fújj nagyon!
Látod, pálcám nálam vagyon.
Malmod ne ereszd hirtelen,
Mert *te* nem maradsz bünte*t*len!

Asszony

18. Ihon az úr, hallgassátok!
Haragra ne indítsátok!
Miképpen tud parancsolni,
Vajon ki fog tűle félni?

Fírfi

19. Ördög hozott, kurva, téged!
Átkozott légyen a nyelved!
Hóhérnak való a bőred,
Bár megnyúzna, csúnya, téged!

Asszony

20. Ha téged az ördög korcsmán
Nem tartana mindég, ocsmány,
Én is kár nélkül lehetnék,
Gyermekekkel otthon ülnék.

---

62 a barmoknak [szótagszám] **68** mert nem [szótagszám]; büntelen [értelem]

Fírfi

21. Ezt a zsoltárt énekölni,
Fogtad pokolba tanulni,
Nem szenvedek többet tűled,
Lusta disznó, pokol helyed!

22. Még egyszer próbáll ugatni,
Cserepekkel jól fogsz lakni,
Tálakat és fazikakat
Fejedhez hányom azokat!

Asszony

23. Hiszem sokat tudtál venni,
Jó vagy a fejemhez hánnyi!
Bizony meg fogod fizetni,
Én sem fogom magam hadni!

24. Hidd el, nékem is van kezem,
Én is, hogyha rútul kezdem,
Minden hajadat kitépem,
Szemeid szőrét kiszedem.

Fírfi

25. Nem kell immár tovább várni,
Meg kell az asszonyt rongálni,
Mint a vasat, kovácsolni,
Féljen ura után járni!

26. Ha otthon, seggeden ülnél,
Az uraddal nem versengnél,
Ilyeneket te nem nyernél,
És megvert testtel nem lennél!

---

96 szűrét [értelem] **101** ölnél [értelem] **104** 's [szótagszám]

Asszony

27. Barátim, *asszony*állatok!
Korcsmán ha vagyon uratok,
Utána ne járkáljatok,
Úgy lesz szép minden tagotok!

28. A süveget becsüllétek,
Ko*nty*nál elsőbb, ismérjétek!
Uratokat hát féljétek,
Az légyen kérlek, tisztetek.

29. Égy lészen ép ti testetek,
S nem vert, mint enyém, bőretek!
Gondot erre viseljetek,
Tanácsul adom, értsétek!

№ 115.

1. Ki vagy? Ki vagy? Kit háborgatsz?
Csendesen nyugodni miért nem hadsz?
Alusznak mások, alhatnám és is,
Ha tetszik, lefekhetsz ott kint is!

2. Talám, talám már nem ismersz?
Nem tudod, gondolom, kivel beszélsz.
Nem alhatom, nem nyughatom,
Még kedves személyed nem láthatom.

3. Hol jársz? hol jársz ilen későn?
Túl van már az óra tizenkettőn!
Mért nem alszol csendességben,
Hogy meg ne rontsd magad egészségben?

105 Aszszonyi [szótagszám] **110** konytnál [értelem]

4. Hozzád, hozzád jöttem éppen,
Hogy már nem láttalak tetszik régem.
Nyisd fel, kérlek, ablakidat,
Hogy csókoljam egyszer ajakidat!

5. Tehát, tehát jöjj be hozzám!
Készen van megvetve az nyoszolám,
Itten alhatsz, itt pihenhetsz,
Holnap, jókor regvel hazamehetsz!

6. El kell, el kell haza mennem,
Holnap, jókor regvel föl kell kelnem!
Nincs mulatnyi módom itten,
Jó éjtszakát, szívem, adjon Isten!

7. Adjon, adjon tenéked is,
És más állandó híveknek is!
Adjon Isten jó éjtszakát,
Az holnapi napra fölvirradást!
Légyen!

№ 116.

1. Kesergő szívemre nagy fájdalom szállott,
Én minden örömem tőlem eltávozott,
Engemet elhagyott.
Jaj, jaj, mikor érek örvendetes napot?

2. Özöni szememnek orcáimon folynak,
Fel s alá serényen, szomorún vigyáznak,
Hogyha láthatnának oly postákat,
Akik jó hért mondanának.

3. Kétséges reményben forog az én szívem
Mert nincs jóakaróm, barátom vagy hívem,

Aki szánjon engem,
Avagy vigasztaljon s könnyebbétse terhem.

4. Énnékem úgy sorsom, mint bús gerlicének,
Aki tévesztette hű társát fészkének,
Kiért nyögésének
Nincs vége, nyárban is van tele éltének.

5. Nyelvem elégtelen mondani fájdalmom,
Gond, bú, bánat miatt nincs éjjeli álmom,
Nőttön nő siralmom,
Mint Biblisnek, könyvem árja lész sérhalmom.

6. Enone, sem Biblis szívemnek bánatja,
Nem volt oly nagy, mint mely én szívemet hajtja,
Azt nem fogyaszthatja
Vég ének, sem pengő muzsika szózatja.

7. Szerencse bal kézzel poharát nyújtotta,
Szomorétó borát velem megitatta,
Szívem felfojtotta,
Hervasztó festékkel orcám rútétotta.

8. Siralommal eszem ebéd- s vacsorámot,
Bánattal terétik meg az én asztalomat,
Háló nyoszolyámot,
Teli helyett sok gonddal sok gonddal töltik vánkusimat.

9. Igyefogyott fejem vigasztalást nem vár
Nem újul énnekem sem vég tavasz, sem nyár,
Mind holtig búba jár,
Szívem bémocskolta könyvvel egyelölt sár.

10. Mint a bús pelikán, ki mellyit szaggatja,
Vírivel fiait hinti és apolygatja,
Ő magát bágyasztja,
Jajos gond, bú, bánat éltem úgy fogyasztja.

11. Ím, amitűl inkább éltemben rettegtem,
Széntén azon tőrben véletlenül estem,
És bekeveredtem,
Mint labirintusból, nem menekedhettem.

12. Homályba vég napom véletlen borula,
Kedvem hajnalára rút felhő tódula,
Szele megrúdula
Mord, hideg telemnek, s lelkem elbúsula.

13. A vég fölemile hangos éneklése,
Zöld erdők szigetén madarok zengése,
Sem vég nap fénylése,
Szívem fájdalminak nem megenyhítése.

14. Lehullnak csillagi a magos, kék égnek,
Virági nem lésznek a Flóra kertjének
Vagy Hibla hegyének,
Még előkerölnek vígsági lelkemnek.

15. Istenem! Éltemnek sajkáját evezni,
Bánatim tengerén sokáig vesződni,
És abban merülni
Ha hadd, engedd hamar csendes partra jutni!

№ 117.

1. Keserves fájdalom,
Kínos aggodalom
Furdalla szívemet,
Epeszti lelkemet,
Rongálja éltemet,
Tompétja elmémet,
Rontja vég kedvemet.

2. Mert az én édesem
És egyetlenegyem
Elméne mellőlem,
Eltőne előlem,
Távul esik tőlem,
Nem hall hért felőlem,
Nem tehet jót vélem.

3. Én kegyes angyalom,
Gyönyörű galambom,
Ugyan mit vétettem,
Vagyis rosszat tettem,
……
Vagy mit cselekedtem,
Melyért érdemlettem?

4. Tudod, nálod nélkül,
Személyeden kévül
Oly vagyok, mint a rab,
Hány mindenfelé hab,
Keserves éj és nap,
De az még mint rosszabb,
Az halál is elkap.

5. De ámbár messze lép,
Más országban légy,
Marad szád szívemben,
Szép színed eszedben,
Személyed elmémben,
S emlékezetemben,
Maradsz éltemben.

6. Te is cselekedj, hogy
Koronáját végy
Az állandóságnak,
Drága nagy jóságnak,
Nem feslett hívságnak,

Hanem tisztaságnak,
S igaz barátságnak!

№ 118.

1. Keserűség éltemet,
Bokros bú járja fejemet,
Mi az oka, hogy kedvemet,
Bánat elfogta szívemet?

2. Oka ennek csak te lettél,
Hogy engem raboddá tettél,
Szépségeddel mert meggyőztél
Szerelem adóját szedtél.

3. Zöldellő, szép liliomszál,
Kérlek, tőlem ne irtózzál!
Rabod vagyok, mert megfogtál,
Ah, csak vélem könnyen bánjál!

4. Igyekezzél, találd utát,
Enyhétsd meg szívem fájdalmát!
Ajakidnak csak egy szóját,
Kérlek, hogy vehessem csókját!

5. Mint gerlice ő társától,
Elválasztottak egymástól,
Szívünket is nagy csalárdul
Tiltanak kívánságától.

6. Ágyomban is, álmomban is
Kínlódik szívem érted is,
Tudom, szerelmednek is
Szakad szíve énértem is.

7. Ha veled örvendezhetnék,
Bátor mindjárást meghalnék,
Szívemben, hogy ne kénlódnék,
Lelkem érted ne gyötrődnék.

8. Éjtszaka is, ha aluszom,
Azt gondolom, veled játszom,
Gyenge melled tapogatom
Piros orcád csókolgatom.

9. Szívem, adj békét szívemnek!
Ne légy oka gyötrelmemnek!
Mindazáltal azon kérlek,
Mutasd jelét szerelmednek!

10. Ó, szép kikelet*i* idő,
Mindeneket felserkentő,
Ifjakat gyönyörködtető,
Nékem pedig csak bút szerző.

11. Újítsd napom fényességét!
Űzd el kérlek, setétségét!
Vidámítsd meg lelkem terhét!
Gerjeszd fel szívem örömét!

12. Immár Isten hozzád szívem!
Lelkem, légy jó egészségben!
Amég élsz e gyarló testben,
Szíved essék meg érettem!

13. Ne hagyj el, gyönyörűségem,
Egyetlenegy, édes szívem!
Bús szívemet ne gyötörjed!
Lelkemet ne keserétsed!

---

37 kikelet [szótagszám]

14. Angyali ábrázatodat,
Kebeledből nőtt rózsádat,
Víkony, karcsú derekadat,
Hogy nékem adnád magadat!

15. Felfogadnám, hogy zöld ágra,
Nem néznék többi pálmára,
Bár szívemet nagy búra,
Érted adnám siralomra.

16. Ezerhétszázhetvenhétben
Ez ennyihány verset rendben
Írám kegyesemnek híven,
Róla keserőségemben.

№ 119.

1. Ki-ki az leánynak szépségét nézed,
Vigyázz, mert álnokság csábétja fejed!
Szemnek alkotmánya,
Arcnak tisztasága
Mert tetszenek.

2. Vizsgáld erkölcsét, hogyha szereted,
Annak tisztaságát, ha kedvelheted!
Azok szerencsésnek,
Tésznek is kedvesnek
Gondolatidat.

3. Az mely ajándékkal kedvedet tölti,
Ajakidat csókol, meg is ölelgeti,
Ne hidd az olyannak,
Jelenti puhának
Csalfa dolgait!

4. Kinek józan erkölcs egész élete,
Tisztaság szerető, ékes termete,
Méltán szeretheted,
Titkon hívségedet
Mutassad ehhez!

5. Tekéntsd a szívnek böcsös életét,
Avval járó, ékes beszélgetését!
Mert ki vigyorogva
Köszön, az olyanra
Te szert ne tegyél!

6. Közmondás az: vágy macska az tejfelre,
Ki gazdag ember, mindég több kincsre,
Mert mint hamis róka,
Úgy az a szűz csalfa
Szeretetiben.

7. E volt első próbám nékem két szűzben,
Mind a kettő szép volt friss termetében,
De egynek életét,
Meguntam termetét,
Hajlott mindenhez.

8. A másikát pedig tökélettem,
Hogy kötött hálómban bérekesztem,
Mert avval Istennek
Szolgálok, s éltemet
Evvel végzem.

№ 120.

1. Kik rózsának a szépségét
Verse hozni kívánták,
Már kezdetén munkájoknak
Azt ugyancsak vallották:

Hogy mivoltát formájának
Méltán is nem írhatják,
Hát én téged hogy írhassak,
Kit rózsák is imádtak?

2. Rózsa is vagy, nymphám, mert ha
Előbb nem formált volna
Természet azokat, tőled
Színeket vettek volna;
Mert mint Napnak arany fénye
Felölmúly csillagokat,
Úgy képednek gyenge színe
Szígyenéti a rózsákat.

3. Jaj, mi történt carbunculus
Égő fényességeddel?
Tied volt még eddig a jus
Habzó töndökléseddel,
De látom, homály borétja
Messze térő fényedet,
És idegen újság fojtja
Napot szerző tüzedet.

4. Szép, nagyméltóságú nymphám,
Te vagy azon fő újság,
Kinek pár szeme valóban
Ez világon ritkaság.
Carbunculus a szénivel
Vidámét csak szemeket
Te, ráró szemed fényével
Meghatod a szíveket.

5. Téged, mikor a szerencse
Először látni adott,
És hogy van oly drága kincse,
Mutatni méltóztatott,

Hogy rám azon pár szemedet
Véletlenül vetetted.
Elálmékodó szívemet
Egyszersmind el is vetted.

6. Illik kevély liliomnak
Gyönyörő fehérsége,
Csakhogy csupán ebben annak
Áll egész ékessége;
De te országd liliomi
Más szénre is tanultak,
Hogy szép fehérnek pirulni
Természettűl oktattak.

7. Nem szólok rózsákkal nyíló
Gyenge, szép ajakidrúl,
Sem azokbúl mézzel folyó
Fontos, mély beszédidrűl;
Mi haszna hattyú mellednek
Friss vánkosit dicsérnem?
Ha méltóságát ezeknek
Elmémmel nem érhetem.

8. Ah, megbocsásd, violám,
Mért pirulsz ékes képedben?
Mért dicséretidre, nymphám,
Háborodol szívedben?
Megvallom egyögyűségem,
Nem tudok hízelkedni;
Ha tudnék is, kicsénségem
Nem tud méltán leírni.

9. Csendességgel vegyed tehát
Erőtlen képzésemet,
Árnyékodat gyengén érő,
Buzgó dicséretimet,

Te, kinek szép termetére
Gyors természet munkáját
Mint lehetett, kiöntötte,
S nem szánta fáradságát.

10. Sokaságát irégyednek
Semminek se ítéljed!
Sorsok ez szerencséseknek,
S ékeseknek, úgy vélled!
Ó, átkozott írégylő szív!
Ne árts ezen szépségnek!
Szegezd belém, íme állok,
Bal fullánkját nyelvednek.

11. Előbb a kegyetlen párka
Elmetszi életemet,
Mindenhatóság fátuma
Porrá teszi testemet,
Minthogy a te ékes képed
Mélyen rajzolt szívembe,
Elenyésszen, hagyjon szégyent
Háladatlan elmémbe!

12. Régen érted égő szívem
Részesétsd kegyelmedben!
Írdemlen tisztelődet,
Tarts emlékezetedben!
Ne irtózzál hőségitől,
Ki nem tud színeskedni!
Ne fuss, állandóságost
Ki híven tud szeretni!

13. Isten hozzád, kegyes nymphám!
Tisztelem személyedet,
Hozzád hajlok, megcsókolván
Méltóságos kezedet,

Már szívemet nem tarthatom,
Mert utánad vágyódik,
Vedd el, éme, néked adom,
Mely érted úgy gyötrődik.

№ 121.

1. Lövék foglya
Virágzó éltemnek,
Holtomig szívednek
Lettem rabja.
De mégis, mint tigris
Könnyen megvetsz,
Kit igaz szívemnek,
Reméltem hívemnek,
Páros lészesz.

2. Ily kínosan,
Lángozó tűzben,
Ezer sebeimen
Árva éltem,
Csúfolást, vegzálást
Tapasztalok.
De mégsem távozom,
Míg porrá változom
És hamuvá.

3. Próbálhatja
Valaki, nem tudja,
Szeretetnek útja,
Mit míveljen,
Hogy az szív igaz, hív
Egyhez légyen.

1 Lövéd [értelem]

Mert többhez ha siet,
Egyet könnyen megvet,
Bizony szégyen!

4. Consoláljad,
Én hozzád hódulok,
Gráciát koldulok
Leborulva.
Őzecském, méhecském,
Ne légy darázs!
Gyógyétsad sebemet!
Szabadétsd rabodat,
Ki hozzád hív!

5. Szánd árvádat
Gyötrelmim mérgeit,
Sebeim kérgeit
Ne újétsad!
Kegyesem, mágnesem,
Vond magadhoz!
Hogy veled élhessem,
Együtt temettessem
Halálomkor!

№ 122.

1. Meglátván az kis Bábi
Asszonyanyját csókolni, csókolni
Megcsalt – úgymond a néném,
Kába volnék, ha hinném,
Hogy az fírficsók tilalmas,
Hogy az fírficsók tilalmas.

2. Antuska is mondotta
Estve, kint az kapuba, kapuba,
Jó tudják az legények,
10 …….
Hogy firficsók nem tilalmas,
Hogy firficsók nem tilalmas.

3. Mit tud ahhoz Antuska,
Mi légyen a csók dolga, csók dolga?
15 Hogyha egyszer anya léssz,
Akkor csókot adsz vagy véssz,
Nem lész fírficsók tilalmas.
Nem lész fírficsók tilalmas.

4. Úgy, de mikor lesz az meg?
20 Ó, asszonyanyám, mondja meg:
Leszek-é hamar anya?
Mert már tudom, akkorra
Nem lész férficsók tilalmas,
Nem lész férficsók tilalmas.

№ 123.

1. Magos hegyek, szeléd erdők,
Pán istennek sátora!
Hantos halmok, híves ernyők,
Diannának udvara!

5 2. Szűz nympháknak vég utcái,
Úgy tetszik, hogy újulok,
Driadesek palotái,
Ha hozzátok járulok.

Ad № 122. **10** [hiányzó sor]

Ad № 123. **7** Driadesnek [értelem]

3. Itt a hajnal gyengén festi
Az erdőknek teteit.
Jön az Flóra és *él*eszti
Az virágok mezeit.

4. Jön az harmat, alég várja,
Sylvanusnak völgyeit
Csendes lábbal hogy megjárja,
És elhintse gyöngyeit.

5. Pán megfújja trombitáját,
Echó néki válaszol,
Viszik szelek ily postáját:
Kel*j* fel, aki aluszol!

6. Erre ki-ki puha ágyát
Elfelejti, talpra kél,
Odarúgja nyoszoláját,
És az egész erdő él.

7. Támad az Nap új sugárral,
Hegyet, völgyet vidám*ít*;
Közli magát fél világgal,
Szárnyas népnek kedvet *ny*it.

8. Az madarkák megörülnek,
Ellepik az ágakat,
Hím és nyőstén esszeülnek,
Énekelik álmokat.

9. Ásít Faunus és nyújtózik,
Rút turháját kiveti,
Gubás testén vakaródzik,
Csúfos álmát neveti.

---

11 illeszti [értelem] **20** kel fel [értelem] **26** vidamét [rím] **28** nitt [értelem] **31** Hém [értelem]

10. Satyrusok a múzsáknak
Szép jó reggelt mondanak,
*Hí*zelkednek a nymphákna
Mosdóvizet hordanak.

11. Feji Fillis tejes nyáját
És a völgynek vezeti,
Tytirus is ő csordáját
Gondos kézzel kergeti.

12. Együtt járják a berkeket,
Elbeszélik károkat,
Emlegetik szerelmeket
És tegnapi táncokat.

13. Siet Phaebus, és szekerét
Megindétván ide tér,
*É*gen hagyja fényes székét,
Az erdőktűl szállást kér.

14. Másra bézza Nap járásit,
Másra bézza lovait,
Itt keresi mulatásit,
Itt forgatja nyilait.

15. Itt van húga személyében,
Sétálja az utakat,
Arany *dz*sidát tart keziben,
Puskázza az vadakat.

16. Fut a szarvas, vadkan üget,
Rókák féltik farkokat;
Sok a hajtó, zeng a sziget,
Hull sok drága dám-falat.

---

39 kizelkednek [értelem] **51** igen [értelem] **59** Tsidát [értelem]

17. Megelégli a mulatást
Maga Phoebus, jelt adat,
Kik-ki keres árnyék-szállást
A leveles fák alatt.

18. Megpihenvén, ebéd után
Sereggel az erdei nép
Egy szép gyöngyvirágos utcán
Mulatságra öszvelép.

19. Itt van Daph*n*is, *itt Faunus,*
Sok játékos satyrus;
Sok sípossal jön Sylvanus,
Pásztorokkal Tytirus.

20. Látszanak sok, friss nápeák,
Pásztorokat nézgetik,
Utánok sok, gyöngyös nymphák,
Kik magokat kelletik.

21. Elkeverve öszvekapnak,
Jól forgatják inokat,
Hol egymástúl elszakadnak,
S magán ropják táncokat.

22. A vég nymphák elbujkálnak,
Satyrusok keresik,
Akit benne*k* feltalálnak,
Tenyerekkel megszedik.

23. A napeák pásztorokkal
Himbáltatják magokat,
Szép, virágos bukrétákkal
Kifizetvén azokat.

---

73 Daphis [értelem], itt van Faunus [szótagszám] **87** benne [értelem]

24. Satyrusok megverődnek,
Tépik egymás szakállát,
95 És szarvokkal öklelődnek,
Hogy elnyer*jé*k a pályát.

25. Így járják az erdő dolgát,
Ide semmi gond nem fér;
Itt találja nyugodalmát,
100 Akit bú és bánat ér.

26. Nem panaszos itt a lakás,
Senki meg nem étel itt,
Távul van a vásott szokás,
Senki meg nem szomor*í*t.

105 27. Isten hozzád, márvány hajlék,
Vont ezüstös kárpitok!
Kiket borét arany tajték,
T*ü*ndérkedtek, nem titok.

28. Bársony ágyok, hímes székek,
110 Roppant tornyok, cifra pép!
Gyöngyök, tökrök, írott képek,
Isten hozzád, százszor szép!

29. Tapasztaltam, hogy a tornyok,
Kiknek hágtam oldalát,
115 Hegyhez képest alacsonyok,
Itt a szemem tovább lát.

30. Amaryllis a bársonynak
Itt nyér gyapjút, nemde nem?
Városokon akit fonynak,
120 Arany, ezüst itt terem.

---

96 el nyerik [értelem] **104** szomorét [rím] **108** töndérkedtek [értelem]

31. A márványt is itten fejtik,
Smaragd, rubint, drágakő
Noha másutt fényesítik,
Hegyek tárháziban nő.

32. Az asztalok csemegéit
A bő erdők nevelik,
A paloták nagy tetejét
Erdei fák emelik.

33. Visszált hajak, majmos orcák,
Kiken csak a fészek szép,
Noha többet mosogatják,
Csak szebb az erdei nép.

34. Isten hozzád, város! Azért
Boldog, aki ide tér
Mulatságért, vég óráért
Senki vámot itt nem kér.

№ 124.

1. Mit futsz tőlem, édes szívem?
Éntőlem elszaladsz-é?
Kire hagyo*d* te árvádot?
Tőlem eltávozol-é?
Talán *engem* megutáltál?
Vagy éppen idegennek hadtál,
Hív voltáért szolgádat?

---

128 tsak Erdei [szótagszám] **132** de tsak [szótagszám]

3 hagyott [értelem] **5** talán ugyan engem [szótagszám]

2. Holott láttad, tapasztaltad
Hívségemet mindenben,
Sok gyötrelmet és szerelmet
Tettem *érted* szívemben.
Ily könnyen hogy elváltozhatsz,
És mért állandó nem maradsz,
Hanem inkább elszaladsz?

3. Amit mondtál, s reám béztál,
Abban tudod, eljártam:
Nem hibáztam, rád vigyáztam,
Igaz, állandó voltam.
Sokaknak kedvét megvetettem,
És teéretted hátratettem,
Hogy igaz lész, azt véltem.

4. Hogy megcsaltál, árván hattál,
Szívem szerént sajnálom.
Amit vártam, óhajtottam,
Attúl köllött megválnom.
El nem felejtlek, még csak élek,
És még testemben tart az lélek,
Te se felejts el, kérlek!

5. Hozzád járok s folamodok,
Meg ne vesd én kérésem!
Mert elmúlok s elájulok,
Szánj meg, édes reményem!
Ne húzd el tőlem kegyelmedet,
Nyújtsad inkább hozzám hívségedet!
Engedd, töltsem kedvemet!

---

11 éretted [szótagszám] **13** maradhacz [rím, szótagszám]

№ 125.

1. Már végan élek,
Bútúl nem félek,
Szívem gyötrője,
Kemény sértője
Más szív után szállt,
Szívemtől elállt.
Midőn nem is véltem,
S noha gondoltam,
Hogy kárt vallottam,
Midőn kezdett megvetni,
De már ismérem,
Hogy nyugtom érem,
Midőn oly álnok szív,
Hozzám nem volt hív,
Nem fog késérgetni.

2. Most már tapasztalom,
Végit várom,
Csalárd nyelveknek,
Rossz embereknek,
Az kik rontották,
Mindég bántották
Szívemnek szándékát.
Annyi eszek nincs,
És erejek sincs,
Hogy több*é* késértsenek
Van reménségem
Én Istenemben,
Hogy nem ronthat*na*k,
Meg nem foghat*na*k
Csalárd hálójokban.

---

25 többi [értelem] **28** ronthattyák [értelem] **29** foghattyák [értelem]

3. Mindennek többi
Nem fogok hinni,
Nyugodalomban
Kívánok élni.
Békét hagyjanak
És ne marjanak
A rossz, giz-gaz nyelvek!
Én békét hagyok,
Nem is kívánok
Valakinek ártanyi;
És égy vég kedvvel,
Nyugodt elmével,
Másnak truccára,
Magam hasznára
Csendesen élek.

№ 126.

1. Mely kénos a szívnek titkon élni,
És föltett szándékját el nem érni;
Kívánthoz nem férni, sőt kitérni,
És föltett céllában tévelegni!

2. Kis példája ennek kénos szívem,
Mert az kit szeretni kíván szívem,
Annak csak látása téltatik,
Szememtől, szívemtől zárattatik.

3. Te vagy ennek oka, oh, kegyetlen!
Hogy az én bánatom feneketlen,
Mert nem szánsz, velem bánsz *i*ly képtelen,
És kénozod szívemet mind szü*nt*elen!

---

11 ély [értelem] **12** szütelen [értelem]

4. Fájdalmas szívemnek orvoslója
Csak te magad, nem más, gyógyétója.
Azért jöjj, kegyesem, légy kedvesem,
Gyógyétó szavadat hogy vehessem!

5. Csak egy órát engedj, hogy szívemet,
Nyújthassam elődben szerelmemet!
Akkor újul szívem, m*e*gjön kedvem,
Ha veled beszélhe*t* bágyad*t* nyelvem.

6. Ha szívem szívednél oly kedves lesz,
Hogy szívem szíveddel gráciát tesz,
Szíve*m*et szívednek örökösen,
Szolgának ajánlom kötelesen.

№ 127.

1. M*i*ért gyüttél, szívem, most hozzám búcsúzni?
Mi okon találtál idegenyéteni?
Azt hallom, édesem, el akarsz bujdosni,
Más, rossz ember mi*att* nem akarsz szeretnyi.

2. Talán gya*r*lóképpen valamit vétettem?
Tud*t*om szerént, szívem, semmit nem vétettem.
Mert én abban jártam, abban igyekeztem,
Hogy kedved keressem, s vagy kedvedbe essem.

3. Fíkom az kezemben, gyönyörő édesem,
Lábam is bétészem könnyő kengyelemben,
Lovamot fordétom most el házod előtt,
Többet nem jártatom soha ajtód előtt.

---

19 még jön [értelem] **20** beszélhed bágyad [értelem] **23** Szivedet [értelem] **24** kütelessen [értelem]

1 Mért [szótagszám] **4** miát [értelem] **5** gyalló [értelem] **6** tudom [értelem] **9** ketzemben [értelem]

4. Akarmely országra utam engem viszen,
Utánam ne siess, gyönyörű édesem,
Hanem kérjed azon a te Istenedet,
Hogy *en*gem fordétson vissza szerencsédre!

5. Tudom, én édesem, bánkódol érettem,
Ne búsulj, s ne bánykódj! Jobban adja Isten.
Talán még végtire játszódhatunk ketten!
……

6. Ho*l* ember nem látja, ott kezdjél siratni!
Hogy tudjam, édesem, néked megszolgálni?
Minden utcák között téged vig*yázt*alak,
Minden ablak alatt téged hallgattalak.

7. Mikor lészen, szívem, véznek fölfolatja,
Erős kőszikláknak tűzben borulása,
Akkor légyen, szívem, tűled megválása,
Akkor légyen, szívem, tőled megválása.

8. Hanem kérjed azon az te Istenedet,
Gyászos ruhád helye*tt víg* szént adjon érte,
Hogy minden órában lásd jó egészségben
Az te édesedet.

Sig. Nagykászony, Erdélybe
Die 3ª January, 754.

---

16 szívem [értelem] **20** [hiányzó sor] **21** Holy [értelem] **23** vigaztallak [értelem]
30 helyette ez szént [értelem]

№ 128.

1. Mások mondják, hogy szeretlek,
Sokan is már megítéltek,
De én őket csak nevetem,
Ki mit szeret, én úgy vélem,
Nehéz attúl megválni.

2. Ítéltettem személyedért,
Az ki szenved szerelmemért,
De mely elmét határozni
És a szóknak ellentállni
Nincs nehezebb, úgy vélem.

3. Szememre is sokszor hánták,
Szerelmünket úgy vizsgálták,
Azt gondolták, majd megmondom,
Kit szeretek, én jól tudom,
Ő is tudja, jól tudom.

4. Ne gondolj az rossz nyelvekkel,
Sem az irégy emberekkel!
Enged*j* nekik vég napokot,
Hadd mulassák ők magokot!
Hordom conceptussokat.

5. Te is azért, szép szerelmem,
Tőrj és szenvedj énérettem!
Rövid napon contentumod,
Lészen nálom nyugodalmod,
Csak az Isten éltessen!

18 enged [értelem]

№ 129.

1. Már állandó
S nem változó,
Légy hozzám, kegyesem,
Maradandó!
Ne higgy minden szónak,
Ne vélj mindent jónak,
Ne jelentsd titkodat,
Mert megcsalnak!

2. Azért kérlek
Szívből téged,
Tartson és tovább is
Kegyességed!
Ne hagyj elromlani,
Éretted kínlódni!
Ne kívánd véremet
Kiontani!

3. Régen láttad,
Tapasztaltad,
Hogy hív voltam,
Azt vallottam;
Én mégsem tagadom,
Hitemmel fogadom;
Rabja vagy szívemnek
Mert azt tartom.

4. Feltett célom
Te vagy, mondom,
Nem is lészen egyéb,
Azt fogadom.

---

5 ne hid [értelem] **13** hagy el [értelem] **15** ne kívánt [értelem] **27** légyen [értelem]

Csak nálomnál szebbet,
Ne kívánj hívebbet!
Elhiggyed, nem is találsz
Hívebb szívet!

5. Így nyugodjál,
S ne változzál!
Kérlek csak engemet
Meg ne utálj!
Nincs is nagyobb kincs annál,
Mint az, ki híven áll,
Nem hajlik, min*t* nádszál,
Örömmel vár.

№ 130.

1. Még az méznél is édesebb
A szerelem gyümölcse,
Kivált, ha a szeretőknek
Vagyon egy erkölcse:
Hogyha mindketten kedvesek,
Min*t* galambok, szerelmesek,
Megvallom, javallom,
Valaki módját ejtheti,
Szeléddé, kövérré
S mint akár teheti.

2. Okosan is bánj, ki akarsz
Az igaz, hív szívre
Rátalálni s mindenekben
Állhatatos hívre!

---

39 mind [értelem]

6 mind [értelem]

Mert e világ szép szént mutat,
De sokfelé is ád utat,
Változó, habozó,
Fogadását meg nem állja,
Szemének, fényének
Van gyakor homálya.

3. Láttattatnék, ki nem tudná
Venusnak ő dolgát,
Hogy Cupidót úgy tarthatja,
Majdcsak mint egy *szolgát,*
De azt bizony nem jól véli,
Mérges igen nyila éli,
Az hol sért .....
Mesterséges practikája,
Nyilának, horgának
Van ezer visszája.

4. Nézd csak, mi baj e dologban:
Egy irégyek nyelve,
Kik ha valamit meglátnak,
Mindjárt vele telve
Mindenött e széles világ,
De mi haszna; lám a virág
Magával, szagával
Kedves, sőt ültetik,
Végtére ez bére:
Hogy tűzre vettetik.

5. Azért tehát ez világ
Ily rossz mért lehet?
Hiszen a természet ellen
Az ember mit tehet?

---

24 dolgát [értelem]

Hogysem pedig baja légyen,
Melyből nyavalyát *is* v*é*gyen,
Tanácsosb és hasznosb
Megtésztani a vesét
És a vért, ki megsért,
Hanem vájjak azért.

6. Rendesebb-é egy kevéssé
A nyelvektűl félni,
És eképpen magánosan
Árván égni s élni?
Vagy pediglen szerelmesen
Ketten lenni szép kedvesen?
Úgy vélem, ítélem:
Kettő egynél csak többet ér,
A*z* nem veszt, aki ezt
Követheti, sőt nyér.

7. Innend az lesz a tudomány:
Szabad a szerelem,
Mert szerető nélköl lenni
Nagy lélek-gyötrelem,
Keservesebb az halálnál,
Több ott a bú a fűszálnál,
Hol e kincs készen nincs;
Azért minden, aki csak ép,
Mondhatja, vallhatja:
Szép az eleven kép.

8. Annak nincs is embersége,
Ki szeretni nem mér;
Mivel olynak a testiben
Csak véz vagyon, nem vér;

---

46 nyavallyát vigyen [értelem, rím, szótagszám] **59** a nem [értelem] **68** százért [értelem]

Meghűlt benne, vagy megveszett,
Vagy megromlott a természet,
Mert másként, mint napfént,
Nem lehetne eltitkolni,
Senkinek lelkinek,
Ezt égy kell gondolni.

9. Néha ugyan siránkozik
S zokog, aki szeret,
Méreggel váltja fel sokszor
Az édesgyökeret.
Gyakorta nem másképp vagyon,
Mintha verettetnék agyon,
Hánykódik, bánkódik,
Sohase tudja, mit tégyen,
Dolgának, magának
Jó vége, hogy légyen.

10. Óhajtaná pedig: ne lehessen ez mind igaz!
Mert ha jól meghányjuk s vetjük,
Csak van benne sok gaz.
De a Nap sem egyaránt kél,
Hol nyár vagyon, hol pedig tél;
Világnak, virágnak
Minden ékessége elkél,
Diófát, szép rózsát
Elhervasztja a szél.

11. Szükség ezt elszenvedni,
Mert valami van mit ér;
Arany, ezüst, egyéb jószág,
Mely az ég alá fér,
Azt az ember mind elhadja,
Sőt magát is megtagadja,

---

75 meg hölt [értelem] **80** ez égy [értelem] **88** tegyen [rím] **92** meg hánnyák [értelem] **105** mint [értelem] **106** magad [értelem]

Csak légyen, kit vigyen
Szíve rejtekében,
Másképpen nincs épen,
Jó falat étkében.

№ 131.

1. Minden az ég alatt mulandóság,
És éppen semmiben sincs állandóság.
Gazdagság, tisztelet, avagy szépség,
Csak kevés ideig tartó dicsőség,
Mert a szép rúttá,
Gazdag koldussá
Lehet mindenkoron,
Lehet mindenkoron,
Lett is már az*zá*.

2. A szép virágok, ím, elhervadnak,
Az erős, zöld fák is, ím, elszáradnak,
Az egészségesek betegekké,
Az ifjúk idővel lésznek vényekké.
Mert sokan voltak,
Kik megholtak,
És porrá, hamuvá,
És porrá, hamuvá
Csakhamar váltak.

3. Hol vagyon Julius nagy hatalma,
Vagy Augustus császár nagy *birodalma?*
Ho*vá* lett Darius dicsősége,
Hector és Akhiles nagy vitézsége?

---

3 Gazdagsák [értelem] **9** azzal [értelem] **19** császár nagy [szótagszám, rím]
21 Hol lett [értelem, szótagszám]

Mind elvesztek,
Semmivé lettek,
Min*t* a köd, avagy füst,
Min*t* a köd, avagy füst
Mind elenyésztek.

4. Ezt tehát minden jól megtekéntse,
És féljen, bár légyen számtalan kincse,
Ifjúság vagy erő ne bíztassa,
Hanem a sok példa őtet oktassa,
Hogy mind romlandó,
Mind elmúlandó,
És nin*cs* az ég alatt,
És nincs az ég alatt
Semmi állandó.

№ 132.

1. Megholt feleségem,
Satis tarde quidem,
Oda reménségem
Debuisset pridem.

2. Ó, te mérges halál!
Cur sero venisti!
Mért vitted el tűlem?
Pridem debuisti.

3. Jó gazdasszony vala,
Cuncta perpotavit,
Engemet szeretett,
Alios servavit.

---

25 mind [értelem] **26** mind [értelem] **34** nint [értelem]

4. Be jól gazdálkodott!
Cuncta expillavit.
Egy inget sem hagyott,
Totum perpotavit.

5. Mit csinálok véle?
Adibo popinam,
Imádkozok érte
Pulchriorem ducam.

№ 133.

1. Még vagyok hív szolgád, kegyességed rabja,
Kit megsebesétett szerelmednek nyila.
Ha reám nem tekéntsz,
Szerelmem, meg nem szánsz,
Higgyed, meg kell halnom!

2. Megvallom, másutt is sokat sebesedtem;
Szerelmed nyilától ki sokat szenvedtem;
De szívem fájdalmát,
Epesztő nagy kénját
Idővel meggyőztem.

3. Csak te vagy egyedül állandó gyütrelem,
Cupidó táborán ki volt ellenségem;
Az ő *é*les tőre,
Kegyetlen fegyvere
*Majd meg*emészt engem.

4. Nem volt Tytiusnak szíve szakadása
Oly nehéz, min*t* nékem szívemnek fog*y*ása,

---

13 édes [értelem] **15** mait emészt [értelem, szótagszám]

Mert sohasem újul,
Óhajtva sem gyógyul
Titkom szép rózsámért.

5. Vala bizony méltó kegyességed *a*rra,
Magamat hogy adjam éretted halálra.
Úgyis szívem készen,
Minden órán lészen
Örök hál*a*dásra.

6. Achilles példáját engedjed meg, szívem:
Ahol sebesedtem, oda visszatérnem!
Sebesítő nyilad
Epesztő olajjal
Enge*djed* megkennem!

7. De tudom, származtál fene Lybiában,
Ottan neveltettél vadak barlangjában;
Szerelmedtűl megvetsz,
Kegyesem, nem keressz,
Temess föld gyomrában!

№ 134.

1. Méltán tehát gyötrődöm,
Szüntelen emésztődöm,
Kell is búban merölnöm,
Csak lehessen eltőrnöm;
Mert sok vég napokat,
És kedves órákat,
Jaj, érted köll kerölnöm!

---

17 mind [értelem]; fogássa [értelem] **21** árra [értelem] **25** hála adásra [szótagszám] **30** engedged [értelem]

2. Oda kedve éltemnek,
Mert nyugta nincs szívemnek!
Tapasztaltam színesnek,
Ki engedhet mindennek,
Ki ma egyet látván,
Mástúl eltávozván
Azt fogadja kedvesnek.

3. Lásd, felőle*d* mit véljek,
De én m*e*g *n*em ítéllek,
Sőt holtomig tisztellek,
S szívemben elrejt*e*lek,
Csak vigyázz magadra,
Hogy nagyobb károdra
Ne forduljon, még intlek.

4. Nagyon ugyan vétettem,
Midőn hív szíved, véltem,
S személyedről ítéltem,
Hogy benne igazt leltem;
De nem érezhettem,
Mert igen szerettem,
Oktalan, és nem féltem.

5. Ah, már tudom, távozni
Hát jobb, mint több bajt hozni;
Nincs is egyéb mit tenni,
Szív*e*n erőt kell venni!
Mint idő jártára,
Szívem siralmára
Sokkal jobb most elszokni.

---

15 felőlek [értelem] **16** még sem [értelem] **18** el rejtlek [szótagszám] **32** szívem [értelem]

6. Rész szerént kár elválnom,
De könnyebb, mint kínlódnom,
Éltemet fogyasztanom,
Jutalmát meg sem várnom,
Melyről még szólhatnék,
Többet is érhatnék,
De pennám megállétom.

№ 135.

1. Mely régen titkoltam szerelmemet!
Ki nem nyilatkoztattam hívségemet!
Nem tagadhat immár szívem,
Mert nagyon óhajtja lelkem.

2. Úgy senkit világon nem kedveltem,
Mint tégedet eddig én *nem* szerettem,
Minden lépésemben s eszemben vagy,
Rólad felejtkezni szívem nem hágy.

3. Ha lefekszem, mindég vagy álmomban,
Mint*ha* mellettem lennél te valóban,
De sokszor álm*o*któl megcsalattam,
Felébredvén téged nem is láttam.

4. Tebenned volt minden reménységem,
Mert tehozzád volt mindenkor hívségem,
Szívemet szívednek én ajánl*o*m,
Ha enge*dsz,* kezedet én csókolom.

---

6 én szerettem [értelem, szótagszám] **10** mint [értelem, szótagszám] **11** álmáktúl [értelem] **15** ajánlam [értelem, rím] **16** engetz [értelem]

№ 136.

1. Menj el, édes fecském, violám köszöntsed,
Nagy alázatosan házban való*t* kér*j*ed,
Ezen fáradt szóval nékie jelentsed,
Ne kegyetlenkedjé*k*, amit szól, megértsed!

2. Erős kütelekkel kötözték Sámsomot,
Mégis elsza*k*asztá, mint erős ló hámot,
Mágneskövet visel, aki sok igámot
Csak egy hajszálon is hozzá húzhatná most.

3. Arannyal kellene nevedet felérni,
Gyémántkő táblára szépen lerajzolni,
Rubintkőből formált ládában tartani,
Ünnepet kellene nevednek szentelni.

4. Hogy kell décsérnem: szép, min*t* hajnali csillag,
Angyelika *módra* ki előttem ballag;
Neveti, ha kérdem: hol lakol, szép *alak?*
Két szép szemeivel *integet,* s úgy ballag.

5. Vagy meghalok érted, vagy enyémmé tészlek,
Vagy elválok tőled, *vagy* hozzám hódétlak,
Szánj meg, édes Bábi, igen szépen kérlek!
Isten úgy segéljen, szívemből szeretlek!

---

2 valók kérgyed [értelem] **3** edgyel járat [értelem] **4** kegyetlenkedgyél [értelem] **6** el szalasztá [értelem] **13** mind [értelem] **14** módjára [szótagszám] **15** álag [értelem] **16** viteget [értelem] **18** hogy [értelem] **20** én [értelem, szótagszám]

№ 137.

1. Mennyit nem fáradtam,
Nyughatatlankodtam,
Hogy elmémből kivesselek.
Hányszor nem gyötrődtem,
Magamban feltettem,
Hogy elfelejthesselek.
De átkozott szempillantás,
És oh, kegyetlen látás!
Újabb kínokat
És fájdalmokat,
Gyötrő napokat
És bús órákat
Teéretted szenvedtem.

2. Akármire nézek,
Enyhétést nem érzek,
Nyomorult, bús szívemben.
Ezer óhajtással
És nagy zokogással
Neveden nevezlek.
De mi haszna, hogy kesergem,
Teéretted én gyötrődöm?
Ha te nem szeretsz,
Nem is emlegetsz,
Csak kinevetsz,
Sőt inkább megvetsz;
Ily kegyetlen hogy lehetsz?

3. Már csak azon kérlek,
Engedj meg, még élek,
Hogy holtomig tisztelhesselek!
Éltem fogytáig,
Koporsóm partjáig,
Héven szemlélhesselek!

Hozzám való barátságodért
És régi jóvoltodért
Egek áldjanak
És megtartsanak!
Sok vég napokat,
Boldog órákat,
S amit kívánsz, adjanak!

4. Én pedig éretted,
Mert megérdemletted,
Szívbéli gyászban járok;
Semmi vigasztalást
S jobb sorsban változást
Nem kérek, nem is várok.
Hogyha meghallod halálomat,
Akkor mutasd jóvoltodat:
Megemlékezzél,
Ne felejtkezzél,
Hogy híved voltam,
Végemig maradtam,
Csak érted megholtam.

№ 138.

1. Mért kínzod életemet,
Keseréted kedvemet?
Búban hoztad hív szívemet,
Mért újétod sebemet?
Csak azt vélem, hogy hívségem
Nem érdemli ezeket,
Hogy vegzáljad és próbáljad
Állandó hívségemet.

---

42 járók [értelem, rím]

7 vexállyad [értelem]

2. Ha akarnám, revansolnám
Én mind vissza ezeket;
Kitelhetne könnyen tűlem:
Búban hozni kedvedet.
De nem látom ezt virtusnak,
Nem cselekszem ilyeket,
Csendes szívvel, ha szenvedem,
Convineálom ezeket.

3. Tanácsolnék néked egyet;
Úgymint az állandóságot,
Mert az fog béhozni néked
Kincsnél drágább jószágot.
Ne kedvezzél a szemednek,
Hanem inkább *szívednek!*
Amit akarsz végbevinni
Fontold meg mindeneket!

4. Ezeket már jól tudhatod,
Tehetsz bennek választást!
Mert az idő csak elmúlik,
Nem enged már halasztást.
Revansolj*ad* hívségemet,
Ne kínozd életemet!
Avagy revocáld kedvedet,
Felejtsem el nevedet!

№ 139.

1. Minap egy szigetben bajos *utaz*ással,
Mintha tévelyegnék hosszas bujdosással,

---

22 szemednek [értelem] **29** Revantsollyák [értelem]

1 izzadással [értelem] **2** tévellyenék [értelem]

Úgy félelmem örömemmel,
Gondos elmém jókedvemmel
Volt sok bajvívással,
Ütközvén egymással.

2. Hová tévelyegtem? Szívem elbúsula,
Mind feltett szándéka már tőle elmúla;
Kezdi szegény törekedni,
Min*t* gerlice keseregni,
Hogy ide fordula;
Miként tégyen róla?

3. Bár nehéz, kéntelen szerencsétől várni,
Talán úgy akarta a szélvész megválni;
Méltó szépért és jóért járni,
Veszélyt a kegyesért látni!
Sokat kell próbálni,
Nem kell aztot szánni!

4. Folynak az órák mulandóságokkal,
Az nap is, mint másszor, hosszabb több órákkal;
De így szenved az igaz szív,
Ki maga kegyeséhez hív;
Sok változásokkal
Hánykódik *habokkal*.

5. Nyughatatlanságban már égy tusakodom;
Hol bú- s hol örömmel elmémet fárasztom.
Ügyét látom szerelmemnek,
Szavát hallom kegyesemnek,
Szigeti szállásom
Lesz vigasztalásom.

---

10 mind [értelem] **24** hánykódik s habokkal [értelem]

6. Áldott légy, szerencse, ki ily jó*t* szerzettél!
Ez szigetes helyre s örömre vezettél;
Hitvány párja életemnek,
Elnyelt Scylla bús fejemnek,
Noha te égettél,
De jóval fizettél.

7. Hogy kezdjem beszédem ily nagy örömemben?
Mert változást érzek én minden testemben.
Nyújtsd ki, szívem, karjaidat!
Engedd piros ajakidat!
Kit szerencse hajtott,
Ne légy elszalajtott!

8. Hozott az Úristen, kit szívem óhajtott,
Ez szigetes helyen ezerszer sóhajtott!
Már édesem előttem áll,
Igyenesen előmbe száll,
Kegyes tekéntetben,
Venus öltözetben.

9. Ezer áldásokkal, édesem, köszöntlek!
Ezer s még, még ezer csókokkal illetlek;
Engedd, szívem, személyedet:
Ne titkold el szerelmedet,
Tudván, hogy kedvellek,
Szívesen szeretlek.

10. Dicsekedjék ki-ki maga szerelmével!
Maradjon magának *a* jó szerencsével!
Éljen az én galambocskám,
Venus módra nőtt rózsácskám!
Éljen egészséggel,
Vélem kegyességgel!

---

31 jól [értelem] **56** magának jó [szótagszám]

№ 140.

1. Mint gerlice madár, ki társától elvál,
Jaj, kesergi társát, zöld ágra nem is száll,
Csak óhajt és fárad valaholott megáll,
Mindaddig bujdosik, még társára talál.

2. *Az én* életemnek is úgy vagyon a sorsa,
Mert bokros búbánat azt igen futkossa,
Szívemet a sírás, mint *víz*, partját mossa,
Hervadni kezdettem, mint ősszel a rózsa.

3. Amellett keserves jajszót kiált *én* szám,
Mert többet gyakorta nem látlak, violám.
Elmégyek-e hozzád? Nem tudhatom nyilván,
Láthatlak-e többet, avagy sem ezután?

4. Nálad nélköl lészen már egyedöl *élt*em,
Az idegen földön rettentő gyötrel*m*em,
Én soha terólad *el nem* felejtkezem,
Valamég testemből ki nem kél a lelkem.

5. Szívem fáj, hogy tőled meg kelletik válnom,
Szemeiddel látod, útra kell indulnom,
De utánam kérlek, ne siess, mert tudom,
Sehol fel nem találsz, annyira bujdosom.

6. Jaj az én életem e világon immár,
Bujdosom egyedül, mint gerlice madár,
Mert szívem éretted fekete gyászban jár,
Méltatlan szenvedni éretted *bizony* kár!

7. Ó, bánatba merült keserves életem!
Nagy kínokkal teljes gyengén tartott testem,

---

5 Azér életemnek [értelem] **7** véz [értelem] **9** az én [szótagszám] **13** életem [szótagszám] **14** gyötrelem [értelem] **24** jaj bizony [szótagszám]

Mert idegen földön ki lészen mellettem?
Jaj, ki temet földbe, ki sirat meg engem?

8. El kell tehát mennem tűled, édes szívem,
Ki voltál énnékem sokszor vég örömem,
Melyért minden jókkal áldjon meg Istenem,
Azért éjjel-nappal lészen könyörgésem.

9. Tudom, hogy tovább is kívánnál szolgálni,
Érettem szüntelen járni, fáradozni,
Sőt, velem egy útra kívánnál indulni,
De minthogy nem lehet, csak el ke*ll maradni*.

10. Istenem, Istenem, mint egy szegény árva,
Bujdosik egyedül idegen országra;
Elbujdosásában te légy kalauza!
Az idegen földen te légy édesatyja!

№ 141.

1. Mostan azt megvallom,
Magamat vádolom,
Hogy szeretetem hozzád vagyon.

2. De csak azt bánom,
Nagyon sajnálom,
Hogy min*d*hiáb*a* szenvedtem.

3. Érted hívségemet,
Vesztem életemet,
Csak kínzom búval szívemet.

---

36 el kel mulatni [értelem]

6 mint [értelem]

4. Próbáltál engemet,
Lát*tad* szerelmemet,
Tapasztaltad addig hívségemet.

5. De hogy elhagytál
És máshoz adtál,
Annak én oka nem vagyok.

6. Azért hozzád térek,
Gráciát reménlek,
Hogy te még egyszer szívedbe szállsz.

7. Bár annyit próbálsz,
Akárhogy vegzálsz,
De még egyszer szívedbe zársz.

8. Noha mondottad,
Ámbár fogadtad,
Hogy tűlem soha el nem válsz.

9. Mindeneket tettem,
Miattad gyötrődtem,
Személyed kedvéért sokat tőrtem.

10. Mégis fájdalom,
Csak aggodalom
Ez, s nem egyéb jutalmom.

11. Reménységem már nincs,
Ámbár reám tek*i*nts,
Szívedben egy csöpp jó vér nincs.

12. Azt tapasztaltam,
Midőn próbáltam,
Hívséged vártam, de nem láttam.

---

11 láttál [értelem] **32** tekénts [rím]

13. Ámbár kinevetsz,
Ámbár nem szeretsz,
Engemet bár éppen megvetsz.

14. Utánad én többet
Nem indulok, véljed,
Szerelm*et* többé nem koldulok.

15. Nem is szeretlek,
Se nem kedvellek
Ezután, immár elhiggyed!

№ 142.

1. Most kezdett énhozzám egy kismadár járni,
Szívem tornácára fészket akart rakni;
Azt is az irégyek el akarják csalni,
Szívemből énnékem ki akarják zárni.

2. Úgy szeretlek, szánlak, szám ki sem mondhatja!
Szív szívemen kévül ki sem gondolhatja!
Sem tinta, sem penna azt ki nem írhatja,
Szíved szerelmedre szívemet mint vonja.

3. Feltekert órának miként nyugta nincsen,
A sok apró kerék valahánya*t* percen,
Úgy az én szívem is szerelmedre serken,
Sem éjjel, sem nappal nyugodalma nincsen.

4. Az igaz szeretet igaz szívet kíván,
Nem jár az oly két szem csalárdság nyomdokán,

---

43 szerelmedet [értelem, szótagszám]

10 valahányan [értelem]

Jár a szerelemnek szép, egyenes útján,
Azért kérlek, egymást szeressük igazán!

№ 143.

5. Most, most nevess életednek
Gyengén folyó napjain!
Örölj bátor jó szelednek
Já*ts*zadozó óráin!
Kedved szerént való kocka
Ámbár légyen kezedben,
Meglátod, még vakra fordu*l*,
S akkor veszed eszedben,
Hogy nem arany mind, mi fénlik
Venusnak az ujjain.

2. Oly szép s vidám tavaszod van,
Ami*t* mutatsz télben is,
Hogy keljenek szép rózsáid,
Noha keményen fagy is.
De hitesd el, elhervadnak
Legkedvesebb idein,
Nagy a bosszú, kit Cupidó
Tészen csalárd hívein,
Mert ő szívet, melyet sértett
Gyógyétani mindég kész.

3. Látom, néked jó kedved van,
De én szívem kesereg;
Mulatságid- s tréfáidban
Én szemeim nedvesek.

---

4 jádzadozó [értelem] **7** forduly [értelem] **10** az újain [értelem] **12** amind [értelem]

Csak ne bánjad még magad is,
Hogy tűled elhagyattam!
Engem*et* zárs*z* el szívedtől,
Ki szeretlek igazán,
Másnak engedsz, engem tiltasz,
Ki csak téged kedvellek.

4. Noha ritka hívségemet
Te már nem is becsüled,
Ki óhajtott mindég téged,
Elméd róla leteszed.
Elhiggyed, hogy nemsokára
Lesz emlékezetedben,
És még ahol senki nem lát,
Ott jut sírva eszedben,
Ott emlétesz, ott kívánod,
Hogy kínoddal megleljed!

5. Akkor talán nevethetnék
Én, ha szívem engedn*é*,
Bánat*id*ban kacagásom,
Szíve*d* jobban sérthetn*é*:
De nem vagyok oly kegyetlen,
Hogy fájdalmi*d* terjesszem,
Inkább vélem, ha szenvedek
Véled, lészesz kegyesem!
Ah, határát kénjaimnak
Bárcsak eszem érthetn*é*!

6. Romlott kedvem ködjeiből
Setét felhők támadnak:
Verejték*em* csöppeiből
Folyóvizek áradnak;

---

27 engem zárod el szivedtöl [értelem] **40** s tsak kinoddal [értelem] **42** engedne [értelem, rím] **43** bánatimban [értelem] **44** szívem [értelem]; sérthetne [rím] **46** fajdalmit [értelem] **50** érhetne [értelem] **53** verejteken [értelem]

Keserves, sok bánatimbúl
Hegyek felemelkednek,
Szüntelen sok jajaimtúl
Minden erdők zengenek;
Gyakor szavam, sóhajtásim
Égben is felhallanak.

7. Jókedvedet mégis várom,
Hogy lesz segétségemre;
Nem igyekszel, azt gondolom,
Én sérban lépésemre;
Gyászos voltát életemnek
Most bár nem vigasztalod,
Mindazáltal én halálig
Hogy szeretlek, meglátod;
Mert te neved s elmés eszed
Szegeztetik szívemre.

8. Árad*t* vizek m*íg* felfolynak,
S csillagok lehullanak;
Nagy kősziklák leomlanak,
S hegyek is leolvadnak,
Én tégedet kezeimmel
Mindakkoráig ölellek,
S min*t* édesde*d,* szép virágot
Hív szívemben rekesztlek,
Nem lesz halál, se más énség,
Kik onnand elzárjanak.

9. Napnak fénye még elmúlik,
És homályban béborul,
Csillagoknak ragyogása
Még világrúl elfordul,

---

57 szűtelen [értelem] **61** meg is [értelem] **63** igyekezel [szótagszám] **71** Árad vizek még [értelem] **77** s mind édesdett [értelem]

Még tengerek kiszáradnak,
És az halak repdesnek,
Ágyomban is, álmomban is
Mindég, szívem, nevezlek,
De te szíved, ah, nem szán m*e*g,
Búmon nem is könyöröl.

10. Órájában halálomnak,
Amikor kivitetem,
Koporsómnak rejtekében
Gyászosan bététetem,
Ha szemeim nem láthatnak,
És ajakim nem szólnak,
S mégis szívem, minden kedvem
Csak tégedet óhajtnak,
Mert szolgáddá, sőt rab*od*dá
Személyednek tétetem.

11. Sírban immár mikor lészek
Én elválik értel*m*em,
Az testemben holtom után
Midőn nem lesz kegyelem,
Koporsómnak fedelén is
Általég az én szívem,
Hogy tudassék: szeretetért
Ki megszűnt és holt híven;
Milyen élet, olyan halál;
Nem tud véget szerelem.

---

89 nem szán, még [értelem] **99** Rabddá [értelem] **102** értelem [értelem]

№ 144.

1. Múljék mind*en* el,
Álnok szíveddel!
Nem gondolok szerelmeddel!
Már boldog vagyok,
Hogy alább hagyok,
S *nem* szoréthat*sz* küteleddel.
Elég volt az nyílra szorulni,
Ily csalárd bálványhoz borulni,
Most bágyadni,
Most ájulni,
S mindentől elpártulni.

2. Sokszor megváltam,
Magamba szálltam,
Hozzád voltam mégis irgalmas;
Sokszor esküdtem,
Mégis epedtem,
Voltam hozzád mégis jutalmas.
Bánom, magam égy megaláztam,
S ily hitetlen szívvel gyaláztam;
Meg kell lenni,
Nincs mit tenni,
Egyszer meg kell nyugodni!

3. Elgyön az óra,
Csak egy-két szóra
Szabadon fogsz mehetni;
Keserves jajra,
Örökös bajra
Tőlem ha fog*sz* távozni,
Akkor magadban megismérед,
Ha azon pillantást megéred,

---

1 mind el [szótagszám] **6** s szoréthatsz küteleddel [értelem, szótagszám] **28** ha fog [értelem]

Álnok véred,
Hogy ilyes béred,
S magad sírban temeted.

№ 145.

1. Nem tudom én semmit tótul, mert én magyar vagyom,
Ha megtudni akarjátok, én Liptovában lakom.

2. De ti szegény nagysúriak, nem tudjátok semmit,
Csak pivával és bretskával az kapusztát ennyi.

3. De mi, szegény liptaiak, sok krainákot járunk,
Do Turcában, Oravában pálinkát hordozunk.

4. Valamit egész héten robotába nyerünk,
Negyelába do krcsmába az pivára megyünk.

5. Az huszlákkal és gajdákkal ulicákot járunk,
Holubákot zabiálunk, hipip, hopop, kiáltunk.

6. Valamikor huszár voltam Rákóczy vojnába,
Cifra szplachty zasztavába jártam Moravába.

7. Mikor én az Szűnybe az kvártélyba mentem,
Drága ételt, demikátot ettem.

8. Ha a gazda jól nem tartott kiszelicával,
Kaptam, fogtam valaskámot, vertem palitzával.

9. Moravában, Osztrihomba híres legény voltam,
Konyát, kozát, krovát, volát, ovcát gyakran elhajtottam.

№ 146.

1. Nagy nyomorúságban,
Élek is rabságban,
Mert szerelemben estem,
De tőled megvetettem.
Már kedvet nem várok,
Azért sírban szállok.

2. Óh, állhatatlan szív!
Majd itt, majd ott vagy hív!
Fényest, majd szényest szeretsz;
Hozzám mikor jövendesz?
Adj szívemnek helyet
Szívedben, ha lehet!

3. Ha pedig nem lehet,
Szívem majd megeped,
Lát Isten hamisságot,
Úgy teszen igazságot.
Bár sokat szenvedek,
Mégis híved leszek.

4. Éltem és halálom,
Szívem, néked adom,
Szerelmem nem lesz kénod,
Haragom meg nem bosszont.
Akkor légyen nyugtod,
Ha földben rothadok.

№ 147.

1. Nem dicsérem, de szép, mint az *hajnal*csillag,
Angelika módra ki előttem ballag.
Neveti, hogy kérdem: Hol jártál, szép alak?
Fekete szemével integet, s úgy ballag.

2. Hajnalcsillag módra két szép szemed fénlik,
Min*t* az drága rubint, orcád úgy töndöklik,
Kebeledben két szép arany *alma* látszik,
Az kik én szívemet kínokra gerjesztik.

3. Nem lészen szívemnek még addiglan nyugta,
Valameddig karom vállodat nem nyomja,
Piros két orcádot szám nem csókolhatja,
Édes beszédedet fülem nem hallhatja.

4. Csudálom, hogy nem szánsz, rózsaszál, engemet,
Holott érted tettem próbára éltemet.
Szánj meg, szép Bábikám! Igen szépen kérlek,
Elhiggyed, szerelmem, szívemből szeretlek!

5. Ne restelld érettem elhagyni álmodat!
Nám, én *sem* restelltem sok fáradságimat,
*Érted félre*tettem terhes munkáimat,
Kel*j* fel, édes Bábi*m,* hadd értsem meg szódat!

6. Szeretőm előttem mikoron elindul,
Cimbalom módjára fülem akkor hangul,
Úgy tetszik, alattam még a föld is indul,
Annak szerelmétűl egész testem meggyúl.

---

1 mint az hajnali [szótagszám] **6** mind az [értelem] **7** arany látszik [értelem, szótagszám] **18** nam én resteltem [értelem, szótagszám] **19** éretted fel tettem [értelem] **20** kel [értelem]; Bábikám [szótagszám] **22** fölem [értelem]

7. Hadd hajtsam öledben, szívem, a fejemet!
Törölgesd orcámrúl sőrő könyveimet,
Mert majd elszalasztod árva gerlicédet,
Nem láthatod többet a te édesedet!

№ 148.

1. Nem tudom, ki szeretne,
Ha min*t* én, úgy ösmérne.
Szépek ugyan fogadásid,
Édesdedek ajánlásid
De szavad nem állandó,
Szíved máshoz hajlandó.

2. Bizonyosnak ételtem,
Híve*m* maradsz, azt véltem,
De mely hamar megváltoztál,
Mással összvebarátkoztál,
Tekéntetid mutatják,
És kinyilatkoztatják.

3. Nincs haszna már bánkódnom,
Késő most gondolkodnom,
Néked mert szívemet adtam,
Érted annyit mert fáradtam,
Holott jobban szeretne
Más, ennyi bút nem tenne.

4. Légy bár most vég kedvedbe,
Sírva jut még eszedbe,
Hogy szívbéli jóvoltomat,
És sok hív szolgálatomat
Csak könnyen elfelejted,
Illetlenül megveted.

---

2 mind én [értelem] **8** hiven [értelem]

5. Fáj a szívem, megvallom,
De Istennek ajánlom,
Ettől hívségem fizetve,
Csalárdságod lesz büntetve,
Midőn szíved bánkódni
Fog érte*m* fohászkodni.

№ 149.

1. Nem gondolok hiteddel,
Álnok, csalárd szíveddel!
Mit mondtál, jól tudod,
Megcsaltál, tagadod.
Kínlódni már meguntam,
Bogár után indultam.

2. Másoknak tudsz kedvezni,
Egy hajóban evezni;
Én, szegény, *habozom*,
Partrúl messze távozom.
Hogysem égy kell szenvednem,
Jobb inkább nem szeretnem!

3. Én tudom, hogy mely nehéz,
Sok fullánk közt lépes méz.
Találtam egy méhre,
Ki szállott szívemre,
Mérgit is bennem hagyta,
De mézét másnak adta.

---

28 böntetve [értelem] **30** érted [értelem]

9 árvozom [értelem]

4. Akarom, hogy égy történt,
Mert szívem nem szenved ként;
Bár más is próbálja,
Ha szíve megállja,
Megmondom, mindenkor: nem,
Hogy így kell szenvednem.

5. Megvallom, hogy vétettem,
Néked hogy könnyen hittem.
Hiába rabságo*t*,
Nyughatatlanságo*t*
Éretted szenvedtem,
Jobb inkább nem szeretnem.

6. Azért, álnok szív, tőlem
Távozz! Nem viszed kedvem.
Egy álnok csalárdnak
És ügyefogyattnak
Én szívemet nem adom,
Hanem igaznak tartom.

№ 150.

1. Ne készülj, szerelmem, tőlem elbujdosni,
Engemet keserves árvaságra hadni,
Magad életedet szerencsére vetni,
Szép ifjúságodat ily hamar veszteni!

2. Az idegen földön ki fog téged szánni?
Ha te megbetegszel, ki fog hozzád látni?
Csak egy pohár vizet ki fog néked adni?
Szomorúságidban ki fog vigasztalni?

---

27 Rabságod [értelem] **28** nyughatatlanságod [értelem]

3. Talán tűlem akarsz, édesem, megválni?
Azért messze útra el akarsz bujdosni,
Hogy módot találhass idegenyéteni,
Engemet ekképpen mag*ad*túl elvetni?

4. Soha, senki nem szán jobb szívvel tégedet,
Sem nem kíván senki jobb szerencsé*t* néked,
Mint aki most jelen kesereg előtted,
Ha elhadsz, édesem, véget vetsz éltemnek.

5. Me*ly* szomorú az ég, a szép napfény nélkül,
Úgy, min*t* kalitkában zárt madár egyedül,
Kinek nincs öröme kedves párja nélkü*l*,
Úgy az én szívem is te szerelmed nélkül.

6. Ha igaz nem voltam veled egy szólásban,
Verjen meg az Isten, egy szempillantásban!
Látom, édes szívem, meg nem maraszthatlak,
Sok szép könyörgésim semmit nem használnak.

7. Vigyen el az Isten, hordozzon békével!
Hozzon meg énhozzám friss, jó egészségben,
Hogy lehessek én is veled vég örömben,
Mint Tóbiás anyja fia megtértében.

8. Ha elhadsz, édesem, úgy járok, min*t* Didó,
Piros rózsaszínem meghervad, min*t* kóró,
Éltem nálad nélkül nem lészen állandó,
Gyászt viselek, szívem, éltemben, mint holló.

---

12 magától [értelem] **14** szerencséd [értelem] **17** Mel [értelem] **19** nelköl [értelem, rím] **29** mind [értelem] **30** mind [értelem]

№ 151.

1. Nézd el, pajtás, miképpen bolondult meg a világ!
Két táncosnak e nagy ház se nem hosszú, se nem tág.
Férfi kezdi, asszony nézi, még reája gyön a sor,
Egyik járja, másik várja; máris igen nagy a por.

2. Egyik lábát magosan hányja-veti a legény,
Társa pediglen búsul, mint kövesse azt, szegény,
De csak járja, és nem bánja, ha lebeg is a szoknya,
Iparkodik, pöckölődik: szakad cipő, harisnya.

3. Újít megént: keresztül szükdécsel a gavallér,
Tánc-társától csakhamar visszafordul, mint tallér,
De nyomában van az asszony, a gavallért követi,
Szakad rajta selem, vászony – még maga is neveti.

4. Mondd meg, pajtás, már mi ez? Vagy miféle tánc lehet?
Azt mondják, hogy kozák tánc, nincsen rá más felelet.
Én pedig ezt szarkatáncnak inkább merném mondani,
Mert ezek is úgy ugrálnak, amint gyakran láthatni.

№ 152.

1. Ne fuss tőlem, én szerelmem!
Hozzád hajlik az én szívem.
Föláldozom hívségemet,
Nem kívánhatsz tőlem többet,
Tőlem többet, én szerelmem!

2. Ha nem látlak, már újulok,
Ha lefekszem, nem alhatok,
Mutasd hozzám jókedvedet,
Igaz és hív szerelmedet,
Szerelmedet, hívségedet!

3. Mért úgy vegzálsz, annyit próbálsz?
Oly jó hívet nem is találsz.
Mért nem akar*od* szeretni,
Aki érted kész szenvedni?
Kész szenvedni és meghalni.

4. Rabod lészek, még csak élek,
Te is nyugta légy szívemnek!
Soha bizony nem felejtlek,
Megesköszöm Istenemnek,
Istenemnek, mert szeretlek.

№ 153.

1. Nem vagyok én azért álnok,
Tűled gyakran, hogy elválok,
Jó szomszédokhoz járkálok,
Tőled gyenge szív*et* várok.
Ez barát*s*ág, *nem* álnokság,
Szokásban vett gavallérság.

2. Hívségemet bizonyétom,
Személyedet, hogy láthatom,
Mosolygásid, ha tekéntem,
Ájul szívem, kijelentem.
Én hívségemnek jutalma:
Kinyílt szívednek ajtaja.

3, Kedveskedő mosolgásod,
Kellemetes vidámságod,
Szívem sértő nyájasságod,

---

11 vexálsz [értelem] **13** akarsz azt szeretni [értelem]

4 szivel [értelem] **5** ez baradság, nede nokság, [értelem]

Felserken*tő* társaságod
Szívem szívedhez kapcsolta,
Hív szerelm*ét* feláldozta.

4. Ne vesd hát meg személyemet!
Tekéntsd *én* szívességemet,
Hozzád forró szerelmemet,
Néked szentelt hívségemet!
Ez nem szénes, kísedelmes,
Nem kétséges, veszedelmes.

5. Azért szívedet, galambom,
Ajándékul tőled várom,
Sajátomot nem sajnálom,
Szívemet néked ajánlom.,
Add szívedet! Vedd szívemet,
Hozzád igaz szerelmemet!

№ 154.

1. Nem kell a szívnek nyelviről ételni,
Sem egy v*íg* szemvetést gyanúra vélni!
A szeretet vigyázva jár,
Vizsgálkodjon, mely okos bár,
Mert az kettős bölcs szívesség,
Hogy kitet*sszen*, nagy mesterség,
Minthogy ha azt észre veszik, igen kár.

2. Én is voltam gyakran oly gyanúszóban,
De csaló*dt*ak, nem találtak valóban.

---

16 fel serkendő [értelem] **18** szerelmet [értelem] **20** tekéntsd szivességemet [szótagszám]

2 vég [értelem] **6** hogy ki tetzen [értelem] **9** csalattak [értelem]

Szem, szájra figyelmezhetünk,
De szívben nem tekénthetünk,
Nincs titkosabb szerelemnél
Elmís és bölcs személeknél,
Akibűl cígérezést nem tehetnek.

3. Igaz, hogy most is valaki csi*k*lándoz,
Kirűl szívem éjjel-nappal álmodoz.
Imádom angyali képét,
Minden észnek s tagnak szépét,
De nem tudja még az világ,
Hogy ki az a drága virág,
Mely e tájon ékeséti föld *ké*pét.

№ 155.

1. Nagy munka a szíven erőszakot tenni,
Akit ember szeret az nélkül ellenni,
Aztot szívbűl kivetni,
Róla könnyen felejtkezni,
Akivel szenvedni
Kész, s mind élni s halni.

2. Nehéz dolgok ezek, csak el kell hinni,
De több hasonlót is lehet ehhez tenni,
Mint: várakozni s nem jönni,
Lefekönni s nem alunni,
Szeretni s nem látni,
A szépet utálni.

3. Még nehezebbek is vannak mindezeknél,
De előszámlálni nem köll többet ennél,

15 csiglándoz [értelem] **21** népét [értelem]

Úgymint: valakit szeretni,
Attúl viszont győlöltetni,
A szépet megunni,
S meguntat szeretni.

4. Bolondság embernek *ég* ellen csapdosni,
Vagy az hangyát kemény kősziklán nyomozni,
Mézet *ü*veg által nyalni,
Olyan szekér után menni,
Ki nem akar várni,
S nem akar felvenni.

5. Vagyon ugyan oly fortély a szeretetben is,
Hogy hajlandóságát némely kéretlen is
Mutatja hozzád *jókedvét,*
Ajánlván minden h*ű*ségét,
Azonban személyét,
Másnak tartja a szívét.

6. De azt csak álnok szívű elküveti,
Nem is egyéb okbúl aztot cselekeszi,
Hanem hogy mit kivehessen,
Osztán rabjává tehessen,
Végre ételhessen,
S végén nevethessen.

7. Okosan kell azért a dolgot felvenni,
A szénes szíveknek nem oly könnyen hinni!
Hinni, de látni, hogy kinek,
Ne is bátor minden szívnek:
Mert friss vézre visznek,
De szomjan eresztnek.

---

19 az ég [szótagszám] **21** öveg [értelem] **27** jó kedvét is [szótagszám, rím]
28 hőségét [értelem]

№ 156.

1. Ne járj, szívem, hozzám éjjel,
Inkább látlak nappal, jöjj el!
Ha fogsz hozzám nappal járni, nem félhetsz senkitűl,
Akik fogják irégyleni, távozzál azoktúl!

2. Ámbár fogok nappal járni,
Mégis fognak irégyleni,
Hogy én téged, édes kincsem, szeretlek szívesen,
És utánad én szívemet untatom erősen.

3. Hadd irégyle, kinek tetszik,
Csak tarts*d* magad, amint illik!
Ha elkezdt*él* szeretni, szeressél mindaddig,
Méglen test*ed* holt*od* után földbe nem ásatik.

4. Utoljára galambocskám,
Szép virágom, angyalocskám,
Piros orcád és kezedet ezerszer csókolom,
És magamat kosaradba tovább is ajánlom.

№ 157.

1. Nékem most egy szép gondolat ütközött elmémben,
Feltettem is én magam teljes életemben:
Holtig az bort nyalni,
Az korcsmán meghalni,
Dínom, dánom,
Tölts, bizony nem bánom!

10 tarts [értelem] **11** el kezted [értelem] **12** méglen Test holta [értelem, szótagszám]

2. Meg is hagyom az uramnak az testamentomban:
Hogy engemet holtom után temessen hordóban.
Az úri koporsó,
Teli pintes korsó,
Dínom, dánom,
Tölts, bizony nem bánom!

3. Midőn fonyok, ujjamot feltöri az orsó,
Azért vélem, hogy énnékem jobb a pintes korsó,
De te, *kedves* vendég,
Úgy szeretlek, hogy még!
Dínom, dánom,
Tölts, bizony nem bánom!

4. Amit egyszer megszeretek, az meg van szeretve,
Ha bort látok, *cs*ak meg nem fakadok nevetve,
Újulok, megvallom,
Hacsak hérét hallom,
Dínom, dánom,
Tölts, bizony nem bánom!

5. Nem tudom, mért olyan csúfos az én természetem,
Hogy én ama sovány vizet csak nem szerethetem,
Hogyha számba veszem,
Csak meg nem betegszem,
Dínom, dánom,
Tölts, bizony nem bánom!

6. Nem vagyok én parasztasszony, úgy nézzetek reám!
Azt próbálja s bizonétja nemes famíliám:
Sógorom az Butkó,
A nagy veres Gyurkó,
Dínom, dánom,
Tölts, bizony nem bánom!

---

9 az az Úri [szótagszám] **15** gazda [értelem] **20** tak meg nem [értelem]

7. Salus ke*n*dnek, komámasszony, gyerünk az pincébe!
Meggyühetünk, ha akarunk, onnand holnap dé*l*re!
Menjönk a malomban,
Igyunk ott azonban!
Dínom, dánom,
Tölts, bizony nem bánom!

8. Gyugd el, koma, a csutorát, mert itt gyün a gazda!
Úgy elpácáz haragjában, mint egy piszkos rozsda.
Ha megveri vállom,
Felkopi*k* az állom,
Dínom, dánom,
Tölts, bizony nem bánom!

№ 158.

1. Nem kívánok mást, csak halálomat!
Nem t*ű*rhetem többet kínomat!
Egek, mit gondoltok?
Jól tudom, látjátok.
Rám mennyi bánatok
Szállnak, s nem szánjátok
Sorsomat.

2. Szerencsétlen órában lettem,
Gonosz csillag alatt születtem.
Nyilván tapasztalom,
Mely csupán fájdalom,
Keserves sírásom,
Én bús aggódásom
Életem.

---

37 kednek [értelem] **38** dére [értelem] **46** fel kopig [értelem]

2 törhetem [értelem] **5** [hiányzó sor]

3. Árván, gyámoltalanul kell élnem,
Fájdalommal kell aztot szemlélnem,
Kit sokszor keröltem,
Mert mindenkor féltem,
Ha azt megszerettem,
Jaj lészen életem,
Istenem!

4. Jól tudom, te bünte*t*sz engemet,
Hogy ily bú bírja bús szívemet;
Aki nem örömre,
Nem vidám életre,
Sőt nagy gyötrelemre
Nagy keserőségre
Születtem.

5. Siralommal eszem ételemet,
Ha eszemben forgatom ügyemet:
Miként kell szenvednem,
Miként keseregnem,
Hiában szenvednem!
Ó, jaj, nem kívánom
Éltemet.

6. Tantalussal hasonlót érzem,
Mert én is a szép almát nézem,
De *el* nem érhetem, nem is remélhetem,
Kit tisztán szerettem,
Attúl gyölöltettem,
Úgy képzem.

7. Oh, nyomorult szív, csak szenvedj már!
Kívánt örö*met* jaj, ne is várj!

---

22 bűntesz [értelem, tollhiba] **38** de nem érhetem [értelem, szótagszám] **43** örömedet [értelem, szótagszám]

Vége lesz mindennek,
Vége életednek,
S te szép jókedvednek,
Gyönyörőségednek.
Csak az kár,

8. Hogy olyan lészen gyilkosod,
Ki bézvást lehetne orvosod,
De bízzál Istenben,
Megkoronáz mennyben,
Mivel sok ínségben,
Keserőségben
Volt sorsod.

№ 159.

1. Oda megyek étszakára,
Hol az a leány az anyjával
Szép, derék termető,
Rendes mind az kettő.
Majd föl*ülök* az postára.

2. Postamester, siess hamar!
Ne jár*j* lassa*n*, min*t* a szamár!
Jól tudod, ki vagyok,
Gyakran erre járok,
Nem vagyok én egri kalmár!

3. Elérkeztem parulámra,
De nem vendég-fogadóra.
Nyittasd föl a kaput!
Serkenj fel, ne aludj!
Hozzád jöttem étszakára.

---

5 föl öllek [értelem] **7** ne jár lassam mind [értelem]

4. Bonus vesper, én Bábikám,
Édes kincsem, violácskám!
Itt lészen testemnek,
Lelkem' s mindenemnek
Nyugodalma ez étszakán.

№ 160.

1. Ó, ti boldog órák, frissen hogy múltatok,
Záporeső gyanánt oly hamar folytatok!
Ti, ki egykor nékem kedvem töltésire
Gyakran szolgáltatok szívem örömére.
Főképp még szabad volt zálogom ölében,
Tölteni bennetek szerelmem keblében.
Ah, akkor! Akkor ám! Állott távul, félre
Bú, bánat, komorság, futott messze földre,
S csak örömvidulás tetszett homlokomon,
És olyan szózatok nyíltak ajakomon:

2. „Ó, ti áldott órák! Hol vattok elrejtve?
Mely táján a földnek vattok bérekesztve?
Tudjalak keresni, hogy tudjalak lelni,
Hol, tibenneteket, újra halljak verni?
Jaj! (bánat), nem vattok a Vágnak már partján,
Sem annak mellyékén fekvő kis falucskán.
Bujdosni mentetek, mentetek nagy vízre,
Kaptok-é, nem tudom, ottan is jó ízre?
Ha kaptok jó ízre, – csak egy percentésre
Jertek ismét vissza a Vágnak vizére!"

Ad № 160. **18** vézre [rím]

№ 161.

1. Ó, mely nehéz szeretni,
Kedvestől távul lenni!
Tud is az búban élni,
Ki híven tud szeretni.

2. Búban élek, megvallom,
Éltemet sem kívánom,
És mindaddig fohászkodom,
Még héredet nem hallom.

3. Teéret*t*ed kesergek,
Teéretted epedek,
És mindaddig szenvedek,
Még veled nem lehetek.

4. Már ad*ieu,* kegyesem,
Élj helettem te, frissen!
Kérlek, meg ne vettessem,
Szívedből ki ne essem!

№ 162.

1. Óhajtozó gondolatim,
Mikor környőlvésznek,
Nagy bánatim sokasági
Hálójában tésznek,
Mindjárást földszínre hullok,
Azt gondolom, hogy meghalok,
Zokogástúl nem maradok,
Segétséget várok.

9 Te érted [szótagszám] **13** adie [tollhiba] **15** meg ne vetesem [értelem]

2. Rövid idő az ilyen kín,
Sokaknak halált *hozó*,
Hív szíveknek keservesen
Fájdalmat okozó;
De ha szükség, csak eltűrni,
Egyebet se lehet tenni,
Mintsem kegyestől megválni,
Jobb inkább meghalni.

3. De úgy látom, hogy személyed
Nékem is már tőrt hányt,
Nagyon kínzó gyütrelmével
Így kénozni nem szánt,
Szabadságomtúl megfosztott,
Midőn kegyesség*et* nyújtott,
Azzal kínokat újétott,
Magához hódétott.

4. Szenvednem kell, mert táplál még
Engem a reménség,
Megtudván azt, kínok miatt
Nincsen bennem épség.
Azért kegyesemet kértem,
Ne kívánja olcsón vérem!
Mert ha szívét el nem nyerem,
Holnapot sem érem.

5. Sokszor, mikor jelen vannak,
Hízelkednek szóval,
Midőn pedig távul vannak
Mulatnak másokkal.
Hogyha szó köll, pénzen ne vedd!
Tudd meg azt, érted,
Kétszénű, ember nem szenved!

---

2 környöl visznek [értelem, rím] **10** sokaknak halált [szóhiányos sor] **12** okozó fájdalma [értelem, rím] **22** kegyességed [értelem] **25** Senvednem [értelem]

6. El kell menni bús fejemnek
Messze földre lakni.
Siralommal, gyötrelemmel
Szívem búját látni.
Nincsen ember, aki itten
Vigasztalja az én szívem,
Mert *mint* bús, árva gerlice
Magamat emésztem.

7. Megérem még azt az időt,
Sírván kapum előtt
Fogsz sétálni, rám vigyázni,
De nem lészen idő*d*;
Ha szólasz is, meg nem hallom,
Szerelmedet megtagadom,
Ha köszöntesz, *nem* fogadom,
Magad megutálom.

№ 163.

1. Oh, én reménтelen,
Igen szerencsétlen,
Szegény, árva életem!
Hol van régi kedvem?
Elmúlt már éntűlem,
Mert csak kesereg szívem.
Mi haszna életem,
E világban lennem,
Ha csak bú emészt engem?

2. Nincsen panaszimat,
Keserves sok búmat

46 nints [értelem] **51** időtt [értelem] **54** meg fogadom [értelem]

Kinek kelljen számlálnom,
Mert szűk az igaz szív,
Ki csak egyedül hív,
Mi haszna mondanom?
Azért szegény fejem
Csak *magamban* főzem,
Keserves panaszom.

3. Elűzéd szolgádat,
Bujdosó árvádat
Szabad szállást keresni;
Az ő menetelét,
Avagy szerencséjét
Szabad néki próbálni;
A bűntől mert félek,
Hogyha min*d* égy élek.
Ítélje meg *bár* ki-ki!

4. Az igaz szeretet
Nem teként úri vért;
Hanem *kivel meg*nyugszik,
Azt akarja légyen,
Noha szegény légyen;
Azzal megelégszik;
Ezen szeretetet
Semminémő esetek
Tőle el nem ve*s*zik.

5. Csak egy gerlicécske,
Ártatlan férgecske,
Társától ha megvál,
Jaj, mit nem cselekszik,
Mód nélkül bánkódik,

---

17 magába főzem [értelem] **26** mint égy [értelem] **27** itéllye meg kiki [szótagszám] **30** csak akivel nyugszik [szótagszám] **32** [hiányzó sor] **36** el nem viszik [értelem]

Zöld ágra nem is száll;
Vizet felzavarja,
Úgy marad szomjúzva,
Gyakran követi halál.

6. Soha nagy titkodat,
Titkos tanácsodat
Ki nem jelentsd senkinek!
Azonnal megölöd,
Mihely*t* kijelented,
Szabadságát éltednek.
Lészesz annak rabja,
Ki titkodat tudja,
Kell szolgálni kedvének.

№ 164.

1. Oh jaj, porrá váló és elmúló éltem,
Vajon koporsómban mikor már tétetem?
Szomorúan setét sírban rekesztetem,
Gondolod-é, hogy majd elvégeztetem?

2. Nem tudom, mi légyen bánatja szívemnek,
Szomorú napjai keserves éltemnek,
Fájdalma nem kevés elbágyad*t* lelkemnek,
Mert vége szakadott minden örömemnek.

3. Bánattúl az orcám rútul elhervadott,
Mert ém, a szerencse veszedelmet hozott,
Éntűlem elvonta kedvemet, kit adott,
Kiért én szívemre nagy bánat ragadott.

---

44 [hiányzó sor] **50** mihely [tollhiba, értelem]

7 el bágyad [értelem]

4. Rettegek szüntelen, és szívemben félek,
Siralmas szemekkel valamerre nézek,
Örömet szívemnek sohol már nem lelek,
Holtomiglan talán ilyképpen kesergek.

5. Régi nyájasságom sírván jut eszemben,
Sok szép vigasságim ha jönnek elmémben,
Keserves jajt érzek, elbágyadt lelkemben,
Mert elmerült szívem sok keserőségben.

6. Kesergem éltemet magamban naponként,
Szörnyő nagy bánatom folytan-foly óránként,
Talán már el sem fogy, sőt többet reám hint,
Kiért mind halálig szenvednem kell nagy ként.

7. Gyászos siralommal immár elhervadtam,
Hervadt orcáimat addig eláztattam,
Ázott tagjaimban ugyan ellankadtam,
Lankadásba halált gyakran óhajtottam.

8. Nem vala mindaddig bánatja szívemnek,
Érégye még nem volt én árva fejemnek,
De gyászos fajdalma vagyon már lelkemnek,
Mert végire értem régi vég kedvemnek.

9. Panaszim s bánatim nyelvem nem mondhatja,
Sem kezem tollával azt le nem írhatja,
Árva fejem búját el nem számlálhatja,
Búsult szívem sorsát nem is titkolhatja.

10. Ritkán van oly napom, melyben nyomorúság,
Szívemet nem érné nehéz szomorúság,
Testemet eljárta szörnyű nagy bágyadtság,
Szívemre nem jöhet sohonnét vigasság.

---

17 sirvánt [értelem] **19** el bágyad [értelem] **22** folytam foly [értelem] **26** hervad [értelem] **38** érne [értelem] **39** szűrnyő [értelem]; bágyad ság [értelem]

11. Irégyim mert hozzám szépszín alatt jönnek,
Hízelkedésekkel engem megkerölnek,
Azon vannak, ha mit tőlem kivehetnek,
Ahhoz többet tévén engem kisebbétnek.

12. Ellenségim mert már úgy megsokasodtak,
Kik alég ismérnek, még azok is szólnak,
Cselekedetimről engemet dorgálnak,
Noha tudom, rólam rosszat nem hallottak.

13. Jobb volna énnékem hegyekben lakoznom,
Bár lehetne innét messze eltávoznom!
Jobb volna kősziklák között mulatoznom,
Hogysem ennyi terhet nagy búval hordoznom!

14. Nem kívánom soká ilyképpen éltemet,
Ennyi búval ölni én árva fejemet,
Hogysem ily bánattal terheljem szívemet,
Hozd el, oh, Istenem, utolsó végemet!

15. Gyászos életében ilyképpen kesergi
Egy szegény gerlice, kit rágott bú férgi.
Istennek könyörög: éltében segélje,
Hogy tovább bús szívét bánattal ne ölje.

16. Mely kegyes olvasó e verseket látja,
Versek fején nevét itt nem számlálhatja,
Keserves éltének siralmit mutatja,
Sírással tölt sorsát minden megszánhatja.

---

41 Szép Szén [értelem]

№ 165.

1. Oh, kegyetlen! Mit vétettem?
Mért sérted még én szívem?
Te sírásid s fohászkodásid,
Sokszor értem eskövésid,
Megcsalásnak, elárultatásnak
Te vagy gonosz szerzője!

2. Álnokságod, hitszegésed
Mondja: többé ne szeresd!
Távozz azért, állhatatlan!
Távozz tűlem, háládatlan!
Megcsalásnak, elárultatásnak
Te vagy gonosz szerzője!

3. Élj kedvedre! Légy örömre,
Az kit kértél szeretetre!
Mert már szabad az én szívem,
És csak marad az énnékem:
Megcsalásnak, elárultatásnak
Te vagy gonosz szerzője!

№ 166.

1. Oh, mely keservesek én eltölt napjaim,
Siralmasak voltak minden én óráim!
Jaj, nem lésznek talán örömmel napjaim!
Mint pusztán pelikán, bujdosnak elméim.

2. Eltölt én örömem, vagyok szomorúan,
Miképpen hagyattam én egyedül, árván
Az én kedvesem*től*, kivel vigadozván
Voltam én örömben, személyedet látván.

---

7 kedvessemröl [értelem]

3. Nem szólok már többet, hanem beszédemet
Már reád fordétom, elhagyván kedvemet,
Mert nagy bú elfogta mostan én szívemet,
Kiért el kelletik hadnom kedvesemet.

4. Azért elhúnt napom és gyönyörőségem,
Mert már beszélgetnem nincsen kivel nékem,
Ki voltál egyedül minden reménységem,
Légy jó szóval kérlek, azért énfelőlem!

5. Megbocsáss, édesem, mostan mindenekről,
Az én ellened tett gyakor vétkeimről!
Így adatván mostan szerencsétlenségtől,
Hogy beszédem véled ne lenne ezentől.

6. Oh, mely keservesen fáj ezen én szívem!
Az nagy bánatoktúl elepedett lelkem,
Hogy nem láthat téged gyakorta én szemem,
Néked mindazáltal kíván jót én szívem.

7. Azért Isten hozzád, kedves liliomszál,
Kinek szép *személye* ékes gyöngyvirágszál,
Orcáid pediglen mint piros rózsaszál,
Eljárván elmémet végképpen belém száll.

8. De nem várhatom már vigasztalásodat,
Mert elvetted rólam te minden gondodat,
Talá*n* nem is várod velem szólásodat,
Mert siralmas órák fo*jtják* napjainkat.

9. Az Úristen ezért éltedet és éltemet
Vezérelje mindenkor kegyes életedet!
Fordétsa örömre szomorú kedvedet,
Hogy lássák mások is virágzó éltedet!

---

26 szemei [értelem] **31** talám [értelem] **32** folynak [értelem]

10. Ragyogjon életed, min*t* csillag az égen,
Héred s becsületen minden embereken
Terjedjen, s haladjon felül mindeneken,
Végre hogy az Isten meg is dicsőítsen!

11. Egyszóval: áldásid oly sokak legyenek,
Nyárban mennyi fövek a mezőn teremnek,
Azok közt virágok szépen töndöklenek,
Annyi áldást szívem kíván személyednek!

№ 167.

Ifjú

1. Oh, mely nehéz *megválásom*,
Tűled távul búcsúzásom,
Messze földre változásom!
Jaj, nincsen maradásom!

Leány

2. Igaz szívvel együtt élni,
Nem mesterség végan lenni,
Órát, napot eltölteni,
Esztendőket befejezni,
De nehéz azt megérni!

Ifjú

3. Éjjelt nappá ha tehetnék,
Hidd el, tűled meg nem válnék!
Sőt, teérted halált kérnék,

37 mind [értelem]

1 meg vallásom [értelem]

Min*t*sem nálad nélkül lennék,
Csakhogy módot lelhetnék!

Leány

4. Engem szeretsz, aztot vallod,
De talán csak álnokságod,
Hogy közelget már az marsod,
Mást kaphatsz, te azt gondolod,
Égy csalárdság tész dolgot!

Ifjú

5. Hát azt mondod most is rólam,
Utoljára, én violám,
A*m*it soha nem is vártam?
Tá*n* személyem már unalom?
Oh, *m*i szörnyű fájdalom!

Leány

6. Azért akarsz talá*n* tőlem
Messze menni, én szerelmem,
Hogy nem teszik én személyem?
A*m*it én soha nem véltem,
Soha nem is vélhettem.

Ifjú

7. Ne kénszeré*t*s, azon kérlek,
Ha ismértél, áldott lélek!
Mert én téged jónak véllek,
Igaz szívnek és hívemnek,
Minden jóval teljesnek.

---

13 mind sem [értelem] **22** a kit [értelem] **23** tám [értelem] **24** oh ki szürnyű [értelem] **25** talám [értelem] **28** a kit [értelem] **30** Ne kénszerétsd [értelem]

Leány

8. Már ismérlek állandónak,
Nem gondollak változónak,
Hanem inkább akarómnak,
Melyért holtig híved vagyok,
Szívességim, hidd, nagyok!

Ifjú

9. Régen várom ezt az órát,
Hogy megismérd szívem javát,
Hozzád való buzgóságát,
Valóságos adózatját,
Nyughatatlan szív árját.

Leány

10. *J*árd meg uta*d*, siess vissza!
Idegennek ne légy rabja!
Mert azoknak nagy a súlya,
Nékem pedig szívem szúrja,
Égéreted így hozza.

№ 168.

1. Parola, hogy enyém lészesz,
Lekötözöm hitemet,
Csak te hozzám vég kedveddel
Mutasd igaz szívedet!
’S égy az egek hosszabbétsák
Velem együtt éltedet!

45 Zárd meg útat [értelem]

2. Az is igaz, személyedet
Nagyobbra az aranynál,
Avagy szebben ragyogdogó
Brilliant- *és* gyémántál
Becsülöm, mert sokkal szebb vagy
Az kinyílt violánál.

3. Szép termeted állásának
Párja éppen nem lehet,
Mert természet e szépséggel
Talptúl főig felemelt,
Mely időben az Dianna
Szépségeket hintetett.

4. Zöldölljön meg koronája,
Gyöngy ala*k*, életednek!
Virágozzék ki pálmája
Szüzesség*e**d** fényének!
Szép ajakid mosolygási
Reám szívből essenek!

5. Igaz, szíved vágyódásit
Ki nem nyilatkoztattad,
De szeméremes mosolygással
Azt megbizonyétottad,
Avval *örök* szeretetre
Szívemet hódétotta*d*.

6. Vale, azért, szép szerelmem!
Míglen két szív eggyé lesz,
Vale, vale! Mert szerencse
Tudom, az *ö*lembe tesz.
Semmi móddal, praktikával
Tőlem többé el nem vesz!

---

10 Briliant is Gyémantnál [értelem] **20** gyöngy álag [értelem] **22** Szüzességgel [értelem] **29** aval szeretetre [szótagszám] **30** hó détotta [értelem, rím] **34** ülembe [értelem]

№ 169.

1. Ritka álom, nincs is nálom,
Hogy te ékes személyed
Magamnak ne praesentálljam
Az te vidám termeted.
Ámbár kívánnám magamat
Meggyőzni teellened,
Nincs mód benne, van reménye,
Személyem meg nem veted.

2. Oly szépséget, bár nagy kincset
Ha is nékem nyújtanál,
Királyok*nál*, császárok*nál*
Nagyobbra magasztalnál,
Azzal mégis soha nékem
Kedvemre nem akadnál,
Mintha engem holtig való
Hívséggel consolálnál.

3. Szállj bé azért te szívedben!
Meg ne csal*j* reményem*m*ben!
Ha szeretsz is, nem kedvelsz is,
Bátran valld azt szememben!
Akkor búmbú*l,* bánatombúl
Felébre*d* éltem,
Ha meg nem vetsz, inkább szenvedsz,
Veled élni egyetemben.

4. Azt ajánlom, s megfogadom
Hogy holtig igaz leszek!
Magamnak én mást helye*t*ted
Nem szerzek s nem kedve*l*ek,

---

11 királyok nak Tsászároknak [értelem] **18** meg ne csal reményedben [értelem] **21** bumbuty [értelem] **22** fel ébretz [értelem] **27** helyedted [értelem] **28** kedvellek [értelem]

Csak azt lássam 's tapasztaljam,
Hogy hozzád kerülhetek!
Érted szenved (!) gyász-éltemből
Fenixszel felílledek.

5. Látom külső hívségedet,
Állandó-é? – Nem tudom.
Hajlandó-é s tartandó-é
Hozzám? – Azt én nem vallom,
Méglen két szívünknek titkát
Egynek lenni nem látom.
Akkor én is személyednek
Mindezeket meggyónom.

6. Ily titkosan s állandósan
Nincs, ki téged szeretett.
Ily hosszason, mégis titkon,
Mint én téged, kedvellett.
Mert ámbár mutatná szívét,
De hamar az megvetett,
Téged szívem hajlékából
Eddig ki nem rekesztett.

7. Azért hosszú szenvedésem
Meg ne csa*la*tkoz*t*asson,
Kérlek, általad már egyszer
Hogy megvigasztaltasson!
Fárad*t* szívem, bágyad*t* lelkem,
Nálad megnyugodhasson!
Véled együtt holta után
Kívánt helyre juthasson!

---

40 mindeneket [értelem] **50** csatkostasson [értelem, szótagszám] **53** fárad [értelem]; bágyad [értelem]

№ 170.

1. Szüntelen kesergek temiattad szívem
Sér, *és* könyvez gyakran temiatt*ad* szemem
De lankadt ügyemet,
S nyughatatlan éltemet
Nem szánod.

2. Száll*j* tehát kegyesem, szállj már szívedben!
Ne gyöt*örj* többé nehéz terhemben!
Halálnál nehezebb,
Rabságnál terhesebb
Én életem.

3. Piros ajakidat engedd csókolnom!
Gyönge mellyedre enged*j* borulnom!
Hozzád hívségemet
És igaz szívemet
Megismered.

№ 171.

1. Szívem fájdalmi újulnak,
Senki meg nem enyhéti,
Kitűl vártam vígasztalást,
Az is magát emészti;
Ah, mely nehéz reménségért
Oly hajóban *eve*zni,
Sok t*ű*résben, szenvedésben
Soha végét nem érni.

Ad № 170. **1** Szöntelen [értelem] **2** Sér, s könyvez …te miatt [értelem, szótagszámhiány] **6** Sál…szálj [értelem] **7** ne gyötröj [értelem] **12** enged [értelem]

Ad № 171. **6** öveczni [értelem] **7** törésben [értelem]

2. Mi haszna, hogy emésztődöm,
Életemet fogyasztom?
Hozzád igaz szeretetem
Röjtökbe*n* kell tartanom.
Jaj, talán soha nem lészen
Oly szerencsém énnékem,
Hogy személyed elnyerhessem,
Kit mindenkor tisztel*t*em.

3. *Vedd eszedben,* akit illet,
Tedd le az vélekedést!
Úgyis látod, hogy bús vagyok,
Többé hát ne szomoréts!
Ne kételkedj hív szolgádban,
Kiben egy csöpp rossz vér nincs!
Valld meg cél*j*át szerelmednek,
Bánatimat ne újétsd!

№ 172.

1. Szép, ép kép! Észre nem veheted
Sok óhajtásimból,
Fohászkodásimból,
Hogy lángolok éretted;
De mégsem szánsz,
Sőt bűnt kévánsz,
Kit reám hánsz;
Velem úgy bánsz,
Min*t* ellenség, rabjával.

---

12 röjtökbe [értelem] **16** tisztelem [értelem] **17** Ved hát eszedben [szótagszám] **23** czéllát [értelem]

9 mind [értelem]

2. Szép, hív szív! Régen ösmérem
Könyves szemeidből,
Titkos jeleidből,
Hogy szerelem rabja vagy;
Bizony bánom,
És nagyon sajnálom,
De segéteni,
Könnyebbéteni,
Akarnám és nem lehet.

3. Lás*d*! Más társ hol van ilyen hív?
Aki *csak egy* szépért
Lángol, de nem hívért?
Hanem csak kegyetlenért.
……
Ah egyetlen,
Te kegyetlen!
Hogy sebetlen
A te szíved lehetne!

4. Mert bár párhívség sehol nincs,
Amely benned lángol,
S engem nem vigasztal.
Mert szívemnek nagyon fáj,
Hogy kínzódnak,
Gyilkosodnak,
Kegyetlennek,
Hitetlennek
Mondogatni nem sajnálsz.

5. Szenved, tedd sz*ű*nő szívedre
Kínzó fájdalmimat,
Szörnyő siralmimat!
Gyötrelmemen ne *örülj*!

---

19 Lást [értelem] **20** a ki egy egy szépért [értelem, szótagszám] **23** [hiányzó sor] **36** szönő [értelem] **39** ököly [értelem]

Mert bár szeretsz,
Engem megvetsz,
Vagy kinevetsz,
És elkerget*sz*
*É*n ugyan csak szeretlek.

6. H*á*t *mi* vitt arra engemet,
Hogy véres sebednek,
Bajos gyötrelmidnek
Halálodnak örülök?
Segétenélek,
Hidd el, kérlek!
De jaj, késő!
Mert ez végső!
Már szeretnem nem lehet!

№ 173.

1. Semmi kedvem nincsen, mert szeretőm nincsen!
Ha szeretőm volna, kedvem is úgy volna.
Talán minden testem jobban helyén volna,
Elmém is gyakorta annyit nem fáradna.

2. Volt rózsám, s elpártult. Másnak jár kedvére.
De bizony jól tudom, szégyent vall végt*é*re,
Mert ő egynek sem jár igazán kedvére,
Kiért büntetésit várhatja fejére.

3. Keserves az nékem, hogy *ő* elhánt tűle!
De ő ez*t* megbán*j*a, nem gondolok véle!
Talá*n* mégis lészek szerencsés végtire,
Jobbat is találok az magam kedv*i*re!

---

43 el kerges [értelem] **44** in ugyan [értelem] **45** Hit mint [értelem]

6 végtire [rím] **8** böntetésit [értelem] **9** hogy elhánt tűle [szótagszám] **10** eő ez meg bánya [értelem] **11** talám [értelem] **12** kedvére [rím]

4. Reménségért tűrtem, az kit most is bánok!
De hogyha még egyszer oly módra találok,
Vaktában szerencsét tȍbbet nem próbálok,
Hanem okosabban, vadász módon járok.

№ 174.

1. Szívem*en* most felépült kedves, édes virágom,
Én szívemnek közepén kinyélt rozmaring ágom.
Kedvem volna elmenni,
Csókot orcádra tenni,
De nem merem próbálni.

2. Mert az igen sőrő ág, melynek közében szorultál,
Meg sem látlak hirtelen, mert arcra leborultál,
Kiért szívem nem felejt,
Sőt sőrő könyveket ejt,
Testem sínlik kínjában.

3. Álmom sincsen kedvemre, jól tudom, te is úgy vagy.
Keserves gondolkodás rajtad is, szívem, oly nagy.
Jaj *hát,* kincsem, mit tegyek?
Vigasztalást hol vegyek?
Hogy mentsem magam bútúl?

4. Venus, ki ennek oka, azt mondhatom, átkozott!
Az én szabad életemre vasbilincset mért hozott?
Hogy én szívem tehozzád,
Te pediglen énhozzám
Nem mehetünk egymáshoz.

---

15 tűbbet [értelem]

1 Szivem most [értelem, szótagszám] **2** Rozmarint [értelem] **13** jaj hait [értelem]

5. Tündér szénben öltözni, ölelni is kész volnék,
*Te*éretted, édesem, nagy kínokat szenvednék!
Ha lehet, rajtam enyhíts!
Szerelmimen könnyebbíts!
Mert nagy tűzben ég szívem.

6. Ha fecskévé lehetnék, az ágyadba repölnék,
Keserves kínjaimr*úl* panaszolkodást tennék.
Talán enyhülne szívem,
Kisebbednék gyötrelmem,
Mely most orcám hervasztja.

7. Hervad is orcám azért, mert a szerelem tüze,
Elborétja szíveme*t* Venus étkének éze,
Csak gyötrődöm naponként,
És kénlódom óránként,
Nincs kínjaimnak vége.

8. *Sz*erelem, veszedelem! Sokakkal mért bánol így?
Miért hozol bánatot, ó, halált hozó mérigy?!
Engem mire jut*tat*tál?
Halálomhoz futtattál,
Ó, halált hozó mirigy!

№ 175.

1. Szerencsével az kinek van frigye,
Szaporodik annak sok irigye.
Azért nékem bár minden elhiggye,
És megpróbált igaz gyanánt vigye,
Minden megengedje,
Szívekben feltegye,
Huj, haj, szerencsének támad sok irigye.

---

22 éretted [szótagszám] **23** enyhéts [rím] **27** kinyaimrül [értelem] **32** el boréttya szívem [szótagszám] **36** Serelem [tollhiba] **38** mire jutottál [értelem]

2. Mert valakit vég örömben látnak,
Annak alá nagy, mély vermet ásnak,
Irégylői a szépen járásnak.
De azért, mert ők úgy nem járhatnak,
Mint ebek, ugatnak,
Ujjal mutogatnak,
Hej, hej, nincs fullánk, semmit nem *árt*hatnak.

3. Alattomban melléd adja magát,
Azt vélnéd, hogy erős ő, mint kőgát,
Ha eszedben nem veszed az módját,
Utánad veti az szekere rúdját,
Szíved nagy fájdalmát,
Öregbéti gondját,
Hej, hej, mert ellened rakja tüzes lángját.

4. *Nincs tanácsa*, noha ő nagy *agyú*,
Nyelve mégis jár, mint sebes ágyú,
Azt tudja: rák, ökör, ikra, faggyú,
A vénasszony, csak süsd ki, pattantyú,
Zab-gyerek a fattyú,
Fehér madár: hattyú,
Hej, hej, nyalka legént illet a sarkantyú.

5. Házrúl házra azért te hordozzad,
Az jó embert másutt ne gyalázzad!
Fogd az orrod, és ne rágalmazzad!
Mint magad*at*, azt úgy oltalmazzad!
Nyelved zabolázzad,
Ezekben ne rázzad!
Hej, hej, a te büdös segged alá rakjad!

---

9 ájnak [értelem] **14** tarthatnak [értelem] **18** szekered [értelem] **22** Nintsen lántza [értelem]; Ágyú [értelem] **29** Háztúl [értelem] **30** gyalázzád [értelem, rím] **32** mint magad [értelem, szótagszám]

6. Ró*kahá*jjal kenték meg az talpát,
Az hol fehér*t* kere*ssz*, mutat tarkát,
Bár el ne vágd az ebednek farkát,
Vagy meg ne ölj előtte egy szarkát!
Csak pöki az markát,
De megássa árkát,
Hej, hej, r*izs*kásának mondja az pohánkát.

7. Életedben ki voltál ily ravasz,
Fergeteget hajtson rád a tavasz!
Valahol jársz, ugasson a kuvasz!
Házad alól dőljön ki a támasz!
Mint a t*ő*ke, meg*assz*,
Mert hamisat mondasz,
Hej, hej, amit nem tudsz, azzal ne rágalmazz!

№ 176.

1. Siralmas életem,
Bánom cselekedetem,
Hogy asszonnyá lettem.
Éltem boldogságban,
Mint szűz, magányosságban,
Férjet nem ösmértem;
Nem jött kedvemre gond,
Bú, bánat fejemre,
Siralom szememre.

2. Éltem ez világon,
Min*t* kismadár az ágon,
Teljes szabadságban.

---

36 Rókáká hájjal [értelem, tollhiba] **37** fehér kereszt [értelem] **40** püki [értelem]
42 réskássának [értelem] **47** Tüke meg ázz [értelem, rím]

11 mind kis [értelem]

Sorsomon örültem,
Csakhogy nyakig nem *ü*ltem,
Minden boldogságban;
Nem jött kedvemre gond,
Bú, bánat fejemre,
Siralom szememre.

3. Szüzesség pálmája,
Szűz fejem koronája,
Volt vigasztalásom.
Nem is volt mondhatom,
Amint elgondolhatom
Boldogságban másom.
Jaj, szűz virágom!
Oda van jó világom,
Minden boldogságom!

4. Csókolt*á*k kezemet,
Karom fogvást engemet
Sétálni vezettek;
Dianna kertjében,
A nymphák seregiben
Királnénak tettek.
Jaj, szűz virágom!
Odavan jó világom,
Minden boldogságom!

5. Senki sem bírt velem,
Kezes volt a szerelem,
Az pediglen szűzen
Szabadon *evezett,*
És háborút nem érzett
Kis hajó*m* az vízen.

---

13 öröltem [értelem, rím] **14** nyakik nem öltem [értelem, rím] **28** Tsókóltak [értelem] **40** üvedzett [értelem] **42** hajó [értelem]

Nem jött kedvemre gond,
Bú, bánat fejemre,
Siralom szememre.

6. Szép társoságokat,
Úri gavallérokat
Jó szívvel fogadtam;
Mutattam magamat,
Szűz hajlandóságomat,
De kezet nem adtam.
Jaj, szűz virágom!
Odavan jó világom,
Minden boldogságom!

7. Egyedül nyugodtam,
Vég álmokat álmodtam
Magányos ágyomban.
Megunván kedvemet,
Vég örömenekeket
Danultam magamban.
Jaj, szűz virágom!
Odavan jó világom,
Minden boldogságom!

8. De jaj már énnékem!
Változik vég énekem
Ezer siralomra;
Azki mellett ültem,
Hálójában kerültem,
Lép ragad*t* lábomra.
Jaj, szűz virágom!
Odavan jó világom,
Minden boldogságom!

---

69 ragad [értelem]

9. Van immár parancsoló,
Van kedvem ellen szóló,
Van, ki keserétsen.
Van úr az házomban,
Van, az ki bánatimban
Sírni kénszerétsen.
Jaj, szűz virágom!
Odavan jó világom,
Minden boldogságom!

10. Uram az ágyomban,
Kis gyermek az pólyában
Nyugodni nem hadnak;
Siralom szememet,
Gond, bú, bánat kedvemet
Egészlen ragadja.
Jaj, szűz virágom!
Odavan jó világom,
Minden boldogságom!

11. Sírban már életem
Elevenyen temettem,
Jaj, jaj, hova megyek?
Az magos hegyekre,
Kegyetlen szigetekre,
Magamat rendelek.
Jaj, szűz virágom!
Odavan jó világom,
Minden boldogságom!

№ 177.

1. Senki titkát, se szándékát fenekire ne bocsás*d*!
Gondolatid, vágyódásid céljait ne lássa más!
Mert rabja lész, akit nem vélsz,
Addig míg élsz, sohol nem félsz,
Nagy kárba dönt, bút, búra *ö*nt,
Irégy szív árkot ás.

2. Szép ajaknak, vég orcáknak jól meggondold fortélyát!
Gyakor *a*rra, mint *horog*ra reáfűzi fullánkját;
……
Az ravasz szív, szeretett hív,
Hol vígan jársz, képzést nem várs*z*,
Kicégérzi lárváját.

3. Minap eggyel, vélvén hévvel, gondolatim tárházát
Én eljártam, s megmutattam hozzá magam nagy voltát.
De megvallom, nagyon bánom,
S mint útálom, úgy fogadom,
Töb*bé* hívem nem lesz szívem,
Bárhogy képzi járását.

№ 178.

1. Siralomnak, fájdalomnak völgyében kesergek;
Egy erdőben, nagy mezőben, mint árva, tévelygek;
Nem akadhatok egy útra,
Egy friss vízzel folyó kútra,
Melyet immár, árva madár, jól elhagytam hátra.

---

5 ünt [értelem] **8** árra, mint haragra [értelem] **11** járs [tollhiba] **12** ki tzégérsz [értelem] **17** tübbül [értelem]

2. Zavarosan, nem is tisztán, mint gerlice madár,
Mely bújában, fájdalmában csak száraz ágra száll,
Béveszem én italomat,
Égy enyhítem bús sorsomat,
Mégsem szánják, akik hallják kemény panaszimat.

3. Oh, én árva, mely bézárva vagyok kalitkában!
Eped szívem, hervad színem kemény rabságomban!
Békóban vannak lábaim,
Rabságban minden tagjaim,
Nem szabadok, jaj, meghalok, ellankadt szárnyaim!

4. Már elestem, s tőrbe estem, és megfogattattam,
Véletlenül s kéntelenül magamat megadtam;
Nem lehet szabadulásom,
Magam koporsómat ásom,
Mert elmúlt, s tőlem elfordult régi vidámságom.

5. Oh, mely távul tőlem járul régi szabadságom!
Már elhervadt s megfonnyadt szép leányi ágom.
Csörög én lábaimon a lánc,
Kör*ü*löttem keserves sánc,
Nem vidámét és nem ámét ama szép, úri tánc.

6. Rabbá lettem, elvétettem szabadságnak útját,
Hogy nem láttam, s ott nem h*agyt*am rabságomnak kútját,
Mert Venus vala vezérem,
Kinek f*ü*libe jött hérem,
Égy változott, s erre hozott friss leányi vérem.

7. Úri házban, de *nem* gyászban amidőn sétáltam,
Asszonyokat, nagy rabokat midőn sírni láttam,

---

24 kürőlőttem [értelem] **27** hágtam [értelem] **29** fölibe [értelem] **31** de nagy gyázban [értelem]

Azokat csak kinevettem,
Mert jól eszembe nem vettem,
Bús szíveknek állapotját, melybe én is estem.

8. Gyenge pártám nem akartam fejemről letenni,
Koszorúmat, virágomat ily hamar veszteni.
De igen erőtlen lévén,
Jövendőkre nem tekéntvén,
Az poharat, szívem kárát, bús árva, bevévém.

9. Ez bús völgybe, s nagy erdőbe már lábom béhágott,
Leányságom vidámsága ily nagy gyászba hagyott;
Mert koszorúm levétetett,
Kedves pártám letétetett,
Én fejemről, életemtűl messze elvettetett.

10. Repöljön bár *a* sasmadár sebes szárnyival,
Vagy az hajós, jó kormányos sajka hajójával,
Soha vissza nem hozhatják,
Hozzám többé nem hajthatják,
Noha látni, s azt szemlélni szemeim óhajtják.

11. Leányságom, szabadságom amidőn fontolom,
Tantalusnak, árva rabnak almáját kóstolom,
Mert lehetetlen megfognom,
Leányi örömbe hágnom,
Csak rabságban, ily bús gyászban kölletik maradnom.

12. Isten tudja, mert ő látja szomorú szívemet,
Hogy égy estem s elvesztettem leányi kedvemet,
Szabadság*b*úl nagy rabságra,
Zöld virágrúl száraz ágra,
Mint árvácska, én jutottam sok keserves jajra.

---

40 poharát [értelem] **45** el vétetet [értelem] **46** bár Sas Madár [szótagszám]
58 szabadságtúl [értelem]

13. Csak Isten*hez* mind ezekben szívből imádkozom,
Én szívemet, bús kedvemet *néki* feláld*o*zom,
Mert akik bíznak Istenben,
Vigasztaltatnak szívekben,
Szomoréttatnak, kik bíznak csak gyarló emberben.

14. Zárj bé engem, édes Istenem, szentséges szívedbe!
Leányodat, szolgálódat vedd bé szent kedvedbe!
Mutasd ki szent malasztodat!
Add meg égi áldásodat!
Oltalmazzad, vigasztaljad árva szolgálódat!

15. Ezerhétszázhetvenhétben, gyászos életemben,
Mint rabságban, nagy fogságban és bal esetemben,
Ilyenképpen fohászkodtam,
Leányságomat sajnáltam,
Asszonyságom, nagy fogságom immár megkóstoltam.

№ 179.

1. Sirathatom, amik rajtam estek, lettek;
Minap engem kéretének ennek, egynek,
De nem me*n*ék, bút szerzék fejemnek,
Nagy bánatot, gyötrelmet szívemnek.

2. Csak egy úttal kilenc legény kére, mére,
De egynél több nem mehete erre helyre,
Nem volt többnek jó singe mérésre,
Azért hozzám csak ez az egy fére.

3. Megfőtt bennem a fársangi lencse-bencse,
Elgyött immár hív szívemnek kincse, *k*intse,

---

61 Istenben [értelem **62** őnéki feláldom [értelem, szótagszám, rím]

3 mennék [értelem] **10** hintse [értelem]

Szoknyám al*ja* alfelem kerítse,
Minden ránca szeretőm*et* intse.

4. Elszaggattam harminchárom pártát-kártát,
Noha búval fizettem az árát, *kárát,*
Mégis mostan tettem el a pártát,
Majd megiszom áldomás poharát.

5. Jó fársáng volt, mert énnékem szolgált, használt;
A szerencse jobb kezemnél sétált, talált,
Íljen sok*á*, ki két hétre csinált!
Elkerölje, ne lássa az halált!

6. A jó fársáng szüzeket ragadja, hordja;
A páratlant párossá csinálja, adja.
A rossz fársáng leányt szomorétja,
Mert a pártát árva fején hordja.

7. Fársáng után *van szájában* átok, szitok:
Legényeknek házot nem tisztétok, nyitok!
Csak b*a*l szemmel nézek már, kit látok,
Mondja: *fá*ra méltók mind volnátok!

8. A vé*n*leány várja a fársángot, táncot;
Mert megunta a nyomorúságot, lángot,
Mely őnéki okozott aggságot,
Sír, kesereg s óhajt boldogságot.

9. Én is sírtam, de immár nem sírok, rívok,
Mert immáron friss legénnyel hálok, bírok;
Kedvem szerént vele ke*l*ek, járok,
Éjjel, nappal mindent tőle várok.

---

11 alá [értelem]; kerétse [értelem] **12** szeretőmnek [értelem] **14** [hiányzó szó, szótagszám] **19** Illyen sokká [értelem] **20** el kerölje és ne lássa [szótagszám] **25** után a Szájában van átok [szótagszám] **27** bál szemmel [értelem] **28** zára méltok [értelem] **29** A vény Leány [értelem] **35** kellek [értelem]

10. Tudom, napam sokszor mondja: „Állj fel! Kelj fel!
Dühödjél meg, nyugodtál az éjjel, ülj fel!”
Mert a méztűl a méh nem szalad el,
De ezeket hall*gat*om bal f*ü*llel.

11. Én ezután csak azt mondom: haja, huja!
Szép a mátkám, nincsen semmi h*í*ja, búja!
Csókra termett szép orcája, szája,
Vagyon néki kedvem szerint hája.

12. Megvan, amit régen óhajtottam, vártam!
Vég órákat máris megkóstoltam, láttam.
Minden búmat szélre bocsájtottam,
Régi gondtúl ím el is búcsúztam.

13. Mind virradatig *e*zután aluszom, nyugszom,
Szere*le*mnek tengerében úszom, iszom;
Gyöngy urammal magam mulatgatom,
Szép orcáját gyakran csókolgatom.

14. Csókok után elmém nem is nagyon hányom,
Gyenge testem tőle nem sajnálom, szánom,
Hanem őtet párnám alá hajtom,
Mikor tetszik, néha előrántom.

№ 180.

1. Soha nem reméltem ily nagy esetemet,
Kegyesemtől midőn szívem keseredett!
Kitűl én jót vártam, szemlélem *sebhelyét*,
És ha nem vigasztal, elvesztem éltemet.

---

37 ál fel, kel fel [értelem] **40** hallom bal föllel [értelem, szótagszám] **42** héja [értelem] **49** azután [értelem] **50** szeretömnek [értelem]

3 szebb helyet [értelem]

2. Nem adtam rá okot, nagy keserőségre,
Élet-halál között forgó gyütrelemre,
Állj*o*n elő, s mondjon rosszat én fejemre!
Ártatlan lévőnek nem lesz nagy terhemre.

3. Az ki nem vét, s vigyáz, jó ösvényen járhat,
Érdemes hívségért nagy jutalmat várhat,
Azért én szívem is senkitűl nem tarthat,
De inkább kegyelmet szívesen óhajthat.

4. Térj azért mindjárást sebesült hívedhez!
Elhódult szívemet kapcsold személyedhez!
Másképp nincs reményem kevés életemhez,
Ez versem repöljön kegyes személyedhez!

№ 181.

Leány

1. Sokat futtatom elmémet,
Hogy senki ne láthassa,
Mi sértette bús szívemet,
Magát ki ne mutassa,
Éltemnek tündér próbája,
Vajon mit mutat kockája?
Szerencsétlen szerelmemnek
Mint forog vitorlája?

Ifjú

2. Álnok elmékedésidet
Ámbár sokszor futtatod,

8 állon elő [értelem]

5 töndér [értelem]

Kitűl légyen sértve szíved,
Titkolni parancsolod,
Változó gondolatidat
Szerencsétlenségnek tartod,
De ezeket, hidd el, tudom,
Csak színesen mutatod.

Leány

3. Tudom, felkél még valaha
Napom sugára, fénye;
Jóllehet most sem mostoha
Éltemnek egy reménye.
Jöjj el immár, boldog óra,
Hogy *váljon* ugyan valóra
Én hívségemnek jutalma,
K*i*t szívem vár, sóhajt*va!*

Ifjú

4. Hiában nyújtasz magadnak
Tápláló reménységet,
Hogy valaha fogod látni
Napod sugárja fényét!
Nem engedik az istenek,
Hogy te hívsége*d* képét
Fortélyos csalárdságokkal
Naponként födözgessed!

Leány

5. Igaz tökéletességem
Ahhoz, akit szeretek.

---

24 Két [értelem]; sohajtya [értelem] **30** hivséget [értelem] **33** tűkélletességem [értelem]

Tudva vagyon szolgálatom,
Egyebet sem kedve*l*ek.
Hívségemet én megtarto*m*,
Személle*d*től el sem válok,
Hitet én soha nem szegek,
Bizonyságim az egek!

Ifjú

6. Az tökéletes igazság
Távol vagyon tetűled;
Ennek próbáját mutatja
Eddig való hívséged.
Szereteted és hívséged
Jóllehet megerőséted,
De hamis eskövésedért
Égből is gyön böntetésed!

Leány

7. Sokan olyan balgatagok,
Vélik, hogy vagyok álnok,
De én tudom, mit gondolok,
Csak hát maradjon titok!
Azért meg nem magyarázom.
De nevemet én leírom,
Hidd el azt, amit *mondok*:
Örökös rabod vagyok.

Ifjú

8. Maradj már tehát magadnak,
Álnokságokkal teljes!

---

36 kedvellek [értelem] **37** meg tartok [értelem] **38** személlemtül [értelem]
41 tükelletes [értelem] **55** mondok mostan [szótagszám]

Nálam igaz szeretetet
Ezután ne is keress!
Nem kívánom rabságodat
Tudván, hogy *az csak* színes,
Kik talán még nem ösmérnek,
Lehetsz azoknál kedves!

№ 182.

1. Sok kínokkal terheltettem,
Mihelyest szemléltelek,
Sok fájdalmakat szenvedtem,
Midőn megismértelek;
Mert rabbá lettem,
Hálódba jöttem,
Sebeket vettem,
Nagy ként szenvedtem,
Midőn jól megnéztelek.

2. Szép szemeid pillantási
Hozzád vonták szívemet,
Szép ajakid mosolygási
Megkötötték kedvemet.
Ékes beszéded,
Nagy kegyességed,
Kegyes személyed,
Sok szép érdemed
Hozzád vontá*k* elmémet.

---

59 szereteted [értelem] **60** szeress [értelem] **62** hogy az, és tsak [értelem, szótagszám]

18 vontál [értelem]

3. Pünkösd tájban a rózsa,
Ékesebben nem nyílik,
Fehér orcádnak pirosa
Amiképpen töndöklik;
Melyekért szívemet
És vég kedvemet,
Egész életemet,
Tehetségemet
Hogy ajánl*j*am, érdemlik.

4. Kegyes vagy, sőt kegyesség,
Minden szavad okosság,
Kebledben van a bölcsesség,
Minden fölött a jóság.
Rendes állásod,
Módos járásod,
Minden mozgásod,
És mosolygásod,
Egészlen kész vigasság.

5. Azért kérek engedelmet,
Hogy hát szerethesselek!
Add *meg* azt a szép kegyelmet:
Holtig tisztelhesselek!
Nagy malasztoddal,
Ékes voltoddal,
Nyőlt jóságoddal,
Barátságoddal
Szüntelen hogy élhessek!

27 ajánlam [értelem] **31** a jósság [értelem] **39** ad azt a [szótagszám]

№ 183.

1. Szánom gyászos életemet,
Ki adja meg vég kedvemet?
Ki győzi irégyimet?
Bízom csak Istenemet,
Meg is szánja szívemet,
Bokros búnak habjai,
Sok bánatom árjai
Feldúljak szívemet.

2. Zárva vagyok, mint madár,
Tudom, Charon máris vár,
Szívem bárkája ámbár
Irigy tengerében jár,
Parthoz juthat egyszer már,
Vitorlája messze néz,
Nem borétja a szélvész,
Mérge lészen lépes méz.

3. Él még az igaz Isten,
Ki volt ottan, az itten,
Reménségem már nincsen,
Szegénynek ez egy kincsem,
Ezt egyedül tekéntsem,
H*add* mulassák magokat,
Contemnálom azokat,
Fogják magok orrokat!

4. Nézze ki-ki tükörben,
Maga titkát szíviben,
Legyen bíró ügyemben,
Úgy mást tégyen szégyenben,
Nincs jobb mód mindezekben.

---

17 Igas [értelem] **20** Szegények [értelem] **22** hat [értelem] **25** Tökörben [értelem]

Bogár után indulnak,
Agyarságok elmúlnak,
Igaz idők elfolynak.

5. Cukornál hogy édesebb,
Hív szeretet kegyesebb,
Mások tudják, kedvesebb,
Nincsen kellemetesebb,
Azért irégyli az eb,
Egy csonton hogy rágódnak,
Egy koncon vonakodnak,
Min*t* az ebek, ugatnak.

6. Zúg a szélvész ellenem,
Mint Eolus képtelen
Hajócskámra szüntelen,
De megtartja Istenem.
Mindaddig kell eveznem,
Végre hozza célomat,
Közeléti partomat,
Felhozza csillagomat.

7. Égy próbálta ezeket,
Ki írta ez verseket,
Próbált sok irégyeket,
Sokat szenve*d* ilyeket,
Hamis, csalárd szíveket.
De mégis talált egyre,
Irégyi szégyenére,
Contentáló szívére.

---

28 szégyemben [értelem] **29** nintsen jobb mód [szótagszám] **39** mind az ebek [értelem] **51** szenvedett illyeket [szótagszám]

№ 184.

1. Szép virágok, zengő ágok, kiket itten szemlélek,
Diannával s Minervával, ímé, társotok lészek;
Mulatságink is készek:
A nympháknak, citharáknak zengések.

2. Az nyájasság, szűz mulatság életünket fo*ly*tatja,
Mert Cliónak, Calenónak fonalát hosszabbíttja,
Életünket nyújtja,
S jövendőnket több időkre juttatja.

3. Íme, rózsák, szép violák, mit okoz a nyájasság!
De ellenben, mély veremben taszét a szomorúság.
Azért, gyenge ifjúság,
Légyen jussod, tulajdonod az *víg*ság!

№ 185.

1. Szerelem már gyötrelemmel együtt jár,
Szíveket, láncolja keserves zár,
Fárasztja elméket,
Fonnyasztja szíveket,
Felgyújtja, nem oltja
Újétja s nagyétja
A sebeket.

2. Nincs csalárd világban semmi öröm,
Abban mindenfelől forog üröm,
Változnak mindenek,
Elmúlnak jókedvek,

Ad № 184. **2** imi [értelem]; leszek [rím] **5** foltattya [értelem] **8** jövendőnket s több [értelem] **12** hívság [értelem]

Nincsen állandóság,
Szíves, jó barátság,
Van ravaszság.

3. Irégyek, rossz nyelvek feltámadtak,
Mint konkoly, búza közt szaporodtak,
Sokakat gyaláznak,
Rossz nyelvvel mocskolnak,
Végtire veszélyre,
Keserves életre
Okot adnak.

4. Ezek nem gondolják meg magokat,
Csak hiában koptatják szájokat,
Istennek haragját,
Várandó ostorát,
Semminek állétják,
Magokat elbézzák,
Embert szólják.

№ 186[0]

1. Szerencsétlen állapotom,
Keserves én életem,
Panaszszóval, jaj, mondhatom,
Nincs semmi becsületem.

2. Kénoz uram, hurcol, kerget,
Helyem, nyugtom nincs háznál,
Mennyi szót ád, annyi mérget,
Rosszabbnak tart kutyánál.

3. Ha szép szóval édesgetem:
Nevez hízelkedőnek,
Vagy ha kedvét keresgetem,
Gyaláz hitegetőnek

4. Zárva élek, mint a fogoly,
Szívem búban gyötrődik,
Reám vigyáz, mint a bagoly,
Ki egérre leskődik.

5. Maga korcsmán rossz társokkal
Iszik, eszik, dobzódik,
Korhely lator, lelki kárral
Táncol, cimborálódik.

6. Én pediglen, mint rab, otthon
Sóhajtozom, éhezek,
És napestig szomjúhozom,
S rabságomon könyvezek.

7. A sok gyermek a nyakamon
Sírva-réva ennyi kér,
Ringy-rongy ruha én magamon,
Három bapkát, jaj, nem ér!

8. Jószágomon korcsmárosnak
Gazdálkodik erszénye,
Tett engemet nagy koldusnak
Uram torka örvénye.

9. Naprúl napra a fájdalom
Nevelkedik szívemben,
Nincsen attúl nyugodalmom,
Kárt tész én életemben.

10. Bizony volna jobb meghalni,
Mintsem tovább gyötrődni,
A világtúl jobb megválni,
Mintsem abban tengődni.

13 mind [értelem] **22** éhezik [értelem, rím] **23** napestik [értelem]

№ 187[0]

1. Szeretni jó ugyan, szeretni kell,
De vigyázz, hogy te is igaz légy! Mert
Ritka oly szív,
Mely holtig lesz hív,
Hanem csak ideig tart szerelme.

2. Én is tudom ugyan, kik szerettek,
De kevés vétekért megvetettek.
Ne nézz szépségire,
Vagy nagy értékire!
Vigyázz csak az szokott, jó erkölcsre!

3. A szépség nem mindenkor állandó;
Gazdagság is, mint kerék, forgandó;
De igaz hívért,
Állandó szívért
Élted s holtad ajánld azért!

4. Így szeretlek, hidd el, mind holtig,
Kinek hív maradok koporsómig!
Nem kell gazdagság,
Sem más vagyonság!
Csak kívánságom az állandóság.

5. Azért ha szívedben van egy csöpp vér,
És ép tetemedben mozdul az ér,
Nem vágyok máshoz,
Kapcsolj magadhoz,
Hasonló lészek kívánságodhoz!

№ 188[0]

Ifjú

1. Szerettem személyedet,
Te ékes termetedet.
Azt gondoltam felőled:
Igaz lészen beszéded.
Sokat láttam, sokat jártam,
De olyanra nem találtam,
Mint te vagy: szemben szép,
Szívedben álorcás kép.

Leány

2. Azt gondolod, hogy bánom,
Barátságom sajnálom.
De hidd el, hogy nem bánom,
Sőt még inkább akarom,
Hogy menekedhessem tűled,
Régen gondoltam felőled,
Mindétig azt vártam,
Szívemben elzártam.

Ifjú

3. Barátságodat vesd el,
Nem bánom, úgy hidd el!
Valakivel te akarsz,
Azzal bátrán mulathatsz!
Bizonyos légy, hogy nem kellesz!
Akárhová légy, elveszhetsz!
El mehetsz, nem kellesz,
*E*bben bizonyos lehetsz!

24 abban [értelem]

Leány

4. Nem bánom, ha nem szeretsz,
Azt akarom, ha megvetsz.
Természetünk nem egyez,
Mint ég földtűl kölömbez.
Csak elhiszem, sokat jártál,
Tudja guta, hol kószáltál!
Magadhoz hasonlót
Még ott sem találtál.

Ifjú

5. Nálod nélkül ellészek,
Soha híved nem lészek!
Tudd meg, nem kívántalak!
Bár sohase lássalak!
Csak könnyen menekedhetsz,
Hová tetszik, oda mehetsz!
Szívedet csak zárd bé!
Erős kapccsal kapcsold bé!

№ 189[0]

1. Szomorú hérekkel a szívek sértetnek,
Úgy tetszik, amidőn állanak, hirdetnek,
Mindazon nyilakkal megsebeséttetnek,
Néked is aszerént ily formán jelentnek.

2. Regvel a szép hajnal pirosan ereszti,
Ragyogó sugárit hegyeknek vezeti,
Sörőséget kezdi, *erkölcsét* követi,
Az egész világot magával é*l*eszti.

7 ez koltsét [értelem] **8** illeszti [értelem]

3. De kereke után megfordul estvére,
Elhagyja szárnyait a nagy setétségre,
Felhők közt befedi orcáját egekre,
Nyújtja szikrácskáját csillagos mezűkre.

4. A Radovits Juliskát is ily kép vidétotta,
Lágy zokogásira János Szalóky hozta,
Mert igaz szívéért álnokul megcsalta,
Tenger habjaival fátumát siratja.

5. Bár Ariadnéval sírta keservesen
Hívsége bánatit kősziklás völgyiben,
Már nem volt reménye az maga életén,
Sírási után vált még egy reménségén.

6. Sok holnapok múlva gyászos szerelminek,
Csurgó, gyöngy pataki folyó *szemei*nek,
Társa után fordul reménye szívének,
Szalóky érkezik, s nyit kedvet éltinek.

7. Nem is csudálhatom, hogy páratlansága,
János Szalók*yé*rt szívén vett nagy árvasága
Ily hamar változott az párosodásra,
Mert az ily szíveknek nincs állandósága.

8. Az isméretséget kezdették az táncban,
Szerelmeket űzték addig alattomban,
Még Szalóky János homályos agyában
Bé nem boréttatott hamis practicában.

9. Homályos estvéket végan szentelgettek,
Midőn *sok* időket mindketten nyerhettek;
A setét falak közt bátrán nevetőztek,
Hogy ily titkos szerelmeket ennyire födöztek.

17 irta [értelem] **22** szerelminek [értelem] **23** Tárja [értelem]; hivének [értelem] **24** kedvét [értelem] **26** Szalókiirt [értelem] **34** tsak [értelem]

10. Vigadhatsz, Juliska, napja reményednek
Felvirrad! Leomlott homály*a* szívednek,
A kispapok közöl kiugrott, kedvedben,
Kívánatos párja lész*el* hívségedben.

11. Az ifjúnak ugyan állhatatlanságát
Személye mutatja annak valóságát,
Hol egynek, hol másnak tartja barátságát,
Ekképp szeretetnek mutat olcsóságát.

12. Szeretőcske azért, nem igaz szerető;
Hamar ele*ny*észlő, csak napfény*t* követő
Bizodalom ebben éppen nem tehető,
Hamis, tőle hívség mert ki nem telhető.

13. Neheztelés terhe nyújtja az hívséget,
Ugyanez is szerzi szívében kétséget;
Te azért távoztasd ilyen ellenséged,
Csorbát ne szenvedjen tűle reménységed!

№ 190[0]

1. Szomorú már nékem járásom, kelésem,
Talán ez világban nem lészen örömem,
Mert az én édesem eltávozott tűlem,
Kiért elbágyadott szomorodott szívem.

2. Látom, a tavasznak mindenek örülnek,
Gyenge violákbúl koszorúkat kötnek;
De az én bánatim mind csak öregbednek,
Mert nehéz gyötrelmek szívemen nem szűnnek.

38 homályos [értelem] **40** lészen [értelem] **46** el emészlő [értelem]; nap fénye [értelem]

5 örölnek [értelem]

3. Zengedez az erdő sok szép énekszókkal,
Töndöklik a mező sok szép virágokkal,
De én szegény fejem csak búval, bánattal,
Világból *kimúlok* iszonyú kínokkal.

4. Ládd, mely csudálatos a szerelem dolga!
Nincsen ez világban őnékie mása.
Nincs oly erős bástya, ki őtet megtartsa,
Mert a kővárat is meg meri hágnia.

5. Áldjon meg az Isten téged, édes rózsám!
Ha már nem lehet is veled mulatásom,
Kérlek, édes szívem, vegyed ez *í*rásom,
Jó szívvel, lélekkel, kedves tulipánom!

6. Ne csalogass, kérlek! Mondd meg akaratod!
Hogy mint bézzam hozzád, mutasd meg szándékod!
Ha igaz légyen-e a te akaratod,
Hogy amit mondottál, azt meg nem másítod.

7. Akarnám megtudni szívednek szándékát,
Én szívemhez való szíved ajánlását,
Kiért az Istennek *ne várjad áldását*,
Mert megszegted szívem fogadásit, szavát.

8. Kérlek, édes szívem, kérlek, hogy tudóséts!
Hogy az én szívem már tö̈bb búba ne merétsd!
Eleget kénzottad elbágyadott szívem,
Akit meg nem mondhat előtted a nyelvem.

9. Talán azt gondolod: hazudok elűtted, –
De biz, édes szívem, majd meghalok érted!
Ugyannyira lettem már, szívem, éretted,
Az járt*á*nyi erő*m* sincsen már éretted.

12 ki nem múlok [értelem, szótagszám] **19** járásom [értelem] **27** áldását ne várjad [rím] **29** tudósítsd [értelem] **30** tübb [értelem] **36** jártonyi erő [értelem]

10. Olyan vagyok érted, min*t* szélvészben madár,
Kit a záporeső úgy ellankasztott már,
Szárnyai nem bérják, nem is járhat immár,
Minden felől szegény fejire vesztét vár.

11. Olyan vagyok immár, mint útfél*en* az ág,
Kit ha immár egyszer valaki ott levág,
Ámbár légyen elég ottan széles az út *és* tág,
Minden útonjáró mégis rátapod és hág.

12. Azért immár nékem a koporsó készen,
Kiben már énnékem temetésem lészen.
Az fejem fölött is egynyehány vers légyen,
Hogy még énrólam is emlékezet légyen!

13. Itt fekszik egy árva, itt eltemettetett,
Kinek már éltében a bú véget vetett.
Nyugodjon ő, szegény, bírja az egeket,
Mert éltében egyért ő sokat szenvedett!

№ 191[0]

1. Szép Cicerkém,
Szeléd birkám,
Már hozzád hódultam,
Vidám kedv*e*t,
Hív szerelm*e*t
Tetűled kódultam,
Csöcsi, csöcsi, szívem!
Jaj, jaj, édes lelkem!
Him, hum, ham, hum,
Him, hum, ham, hum,
Csak azért vidultam.

37 mind [értelem] **41** út félén [értelem] **43** út *s* tág [szótagszám, rím]
4 kedvét [értelem, rím] **5** szerelmét [értelem, rím]

2. Szép Cicerkém,
Szeléd birkám,
Engedd gyapjacskádat!
Emlőcskédből,
Tejecskédből,
Nyomjad sajtocskádat!
Magam megőrizlek,
Farkastúl megmentlek,
Öblömb*ű*l,
Keblemből
Jászl*a*cskádba teszlek.

3. Sok juhászok
És pásztorok
Érted ellenkeznek,
Irigylenek
És tőrt v*e*tnek,
Sokakat égérnek;
Mert fehér vagy, mint hó,
Bo*d*ros, kövér és jó.
Eb, eb kérjen!
Eb, eb merjen!
Nem adlak senkinek!

4. Szép Cic*e*rkém,
Szeléd birkám,
Tudom, édesgettek,
Minap láttam,
Kerten hágtam,
Miképp kés*é*rgettek;
Én, szegény, csak sértam,
Jaj, jaj, jajgattam;
Füty-, fütyültek,
S*ü*völtöttek,
Talán meg is kértek.

20 öblömböl [rím] **22** jászlótskádban [értelem] **27** vétnek [értelem, rím]
30 bokros [értelem] **39** késirgettek [értelem] **43** sövöltöttek [értelem]

5. Tudom, érted,
Koridono*k*
Leskednek, várnak,
Elegen is
Hív Ale*x*is,
Bár utánod járnak,
Nem enged*l*ek másnak,
Bár sok vermet ássanak,
Vagy menyecske,
Min*t* őzecske,
Már magamnál tar*tl*ak.

№ 192⁰

1. Sebes szívem nagy gyötrelmi
Min*du*ntalan áradnak.
Érted éltemnek virági
Majdnem mind elhullanak,
Hervad szívem, lankad testem,
Mert búcsúztál végsőképpen,
Hozzám nyújto*tt* ily szavaid
Koporsómban záratnak.

2. Zokogással, s nagy sírással
Tölti szívem ideit,
Mert habozol s títovázol,
Kétséged van hív létén,
Kinek igaz, hív szerelme
Hozzád vagyon kész hívsége,
Téged szeret, téged keres
Minden élte napján.

46 Koridonak [értelem] **54** min [értelem] **55** tartalak [szótagszám]

2 mint úntalan [értelem] **7** nyújtod [értelem]

3. Ily igaz szív, ki hozzád hív,
Csak egyedül azt vallja:
Te vagy szíve és reménye,
Egyébre nincs oly gondja.
„Kegyes hívem, szép szerelmem,
Te vagy szüntelen eszemben!"
– Így szól híved, ki is néked
Holtig magát ajánlja.

4. Vigasztald meg, engeszteld meg
Ily hívednek bús szívét!
Szállj szívedben, vedd kedvedben,
Meg se vessed személyét!
Ki kegyelmet nálod koldul,
Könyörögvén földre borul,
Hogy hűséggel, szeretettel
Vidámétsad életét.

5. Égy emészti, majd elveszti,
Gyászba borult éltemet,
Hogy kedvemet, hívségemet,
Titkolnom köll szívemet.
Ah, reménység! Ne légy kétség!
Sőt, légy igaz, hív segétség!
Hogy valaha szerelemmel
Bátran töltsem kedvemet.

6. Már megnyugszom, ha bízhatom
Szép személyed árához.
Nem kívánok, nem akarok
Soha esni én máshoz!
Elég nékem az te szíved,
Vélem bírván hív szerelmed,
Már óhajtok, kész is vagyok
Jutni szíved ágához.

26 hiveknek [értelem] **31** hőséggel [értelem] **32** életett [értelem] **34** jázban [értelem] **39** szerelemmel [értelem]

№ 193[0]

Szerencsétlen fátum, s gyarló olyan hívség,
Az kinek nem társa az kaján ir*igy*ség.

1. Boldogtalan az igaz olyan szerencse,
Kinek irigye, frigye nincs ellensége;
Hadd lássák, mulassák,
Nyelveket koptassák!
Hogy téged szívem, hívem,
Tisztán imádlak.

2. Azt con*t*emnálom nálom és köll nevetnem
Téged, édesem, kincsem, égy köll szeretnem
Másoknak truccára,
Lángjára, kárára,
Hogy így epednek, égnek
S nem emésztődnek.

3. Lássák az gazok, azok bármit mívelnek,
Teljes mindenem bennem, bármit ét*é*lnek;
Magokat ítélik,
Végtire szégyenlik,
Pirulnak, dúlnak-fúlnak,
Ebek ugatnak.

4. Okok ha nincsen, kincsem, mégsem árthatnak;
Szívekben mérget, férget szülnek magoknak.
Jobb: vannak irégyink,
Min*t* szánakodóink,
Így elenyésznek, vesznek,
Vagy máskint lesznek.

[Mottó] irétség [értelem] **3** hat [értelem] **7** condemnálom [értelem] **14** ételnek [értelem] **22** mind [értelem]

5. Gyarló oly remény s szegény, ki tart ezektűl,
Szívek ámétó, gyújtó, hazug nyelvektűl,
Ki igaz, állandó,
Soha nem hajlandó,
Erős kőszál, fönt áll,
Nem tart szelektől.

6. Holtig csak így *élj*, remélj az egy hívségben!
Ezzel ne gondolj, mint moly, elvesznek ebben;
Jónak van irégye,
Ezer ellensége,
Szerelmünk is jó; rossz *szó*
Nem árt szívünkben.

№ 194.

1. Sokan mondják, hogy szeretlek,
De már sokan megétéltek,
Mert az elmét határozni,
És a szónak ellent állni
Nincs nehezebb, úgy vélem.

2. Sokan szemünkre is hánt*á*k,
Szerelmünket megvizsgálták,
Mert ezt tudják, hogy megmondom,
Kit szeretek, én jól tudom,
Ő is tudja, jól tudom.

3. Ne gondolj a rossz nyelvekkel,
Sem az irégy emberekkel!
Engedj nékik vég napokat,
Hadd mulassák ők magokat!
Rontom conceptusokat.

31 így ill [értelem] **35** rosz só [értelem]

6 hántak [rím] **14** hat [értelem]

4. Te is azért, édes szívem,
Tűrj és szenvedj énérettem!
Nemsokára contemtumom,
Véled lészen nyugodalmom,
Csak az Isten éltessen!

№ 195.

1. Távozzál, istentelen,
Átkozott és hitetlen!
Bánom, magam majd megcsaltam,
És majd gyilkos nyilad faltam,
Jól esett, meggondoltam,
És jókor tőled távoztam.

2. Eszveszedtem minden színt,
Kit tudtam alkalmasint,
Titkon is megjövendöltem,
És szívemben úgy ítéltem;
Valóban is úgy történt.
Meggondoltam valamint.

3. Ritka példa is lettem,
Ellenségim szenvedtem,
Boldog vagyok, nem szerettem,
Csak mutattam, hogy kedveltem,
Bezzeg volna esetem,
De most könnyen nevetem.

4. Ezerszer is áldott légy!
S együtt ezer átkot végy!

17 törj [értelem]

7 mindent, szint [értelem] **17** bezek [értelem]

Hogy bár szívvel is kedveltél,
Esetemben hamis lettél,
Egyben voltál hajlandó,
Másikban nem állandó.

5. Szabad vagy most, mint madár,
Ami tetszik, míveld bár!
Úgyis zárt soha sem voltál,
Mert mindenhez szabad voltál,
Szép dolog, ki égy élhet,
De még szebb, ki hív lehet.

6. Köszönhed ezt magadnak,
S a gyilkos bar*át*ságnak!
Egy hajóban hogy eveztél,
S így kíntelen rabbá tettél,
Köszönd ezt a fejednek,
És bolond hívségednek!

7. Áldott vagyok én azért,
Hogy gyötrődöm nincsen mért.
Köszönd meg, hogy ismértelek,
S hogy méltán megvetettelek,
Ezt ítéltem szívedről,
Emlékezzél nevemről!

№ 196.

1. Téged ugyan el kell hagynom,
Egyetlen egy örömem,
Ily szaporán el kell válnom,
Jaj, irtózva gondolom:

28 [hiányzó sor] **32** baradságnak [értelem] **42** nevemrül [rím]

Ó, istenek, kik még eddig
Kedveztetek énnékem,
Mért ily szörnyen választjátok
El éltemet éntűlem?

2. Ifjúságom szépségiben
Kell *világban* örvendnem,
De szívemnek bús képében
Már ily hamar öltözöm.
Mi szükség vala születnem
Ily nagy szomorúságra?
Jobb lett volna elvesztetnem,
Mintsem jönnöm világra!

3. Kegyes társom meg*vet* engem,
Az epeszti szívemet,
Nemzetem gyalázatjára
Fegyver önti véremet.
Ah, ti fene vadállatok!
Férjen ez szívetekben:
Éltemet ha elvesz*i*tek,
Lészen minden örömem.

4. Életemnek gyöngyvirágja
Éme, csak elvettetik!
Szerencsémnek első ága
Lábbal öszvenyomatik!
Ó, ragyogó csillagzatok,
Tőletek ezt nyerhessem!
Ezen hívséget szere*t*ve,
Büntessetek helyettem!

10 kel ez világban [szótagszám] **17** meg vett [értelem] **24** ha elvesztek [értelem, szótagszám] **31** szerezve [értelem] **32** böntessetek [értelem]

№ 197.

1. Tehát elmenjek, végbúcsút vegyek?
Az én jegyesemtűl ily hamar eltérjek?
Elhagyjam szerelmem, én legdrágább kincsem?
Egek, jó tanáccsal engem segéljetek
És védelmezzetek!

2. De mit aggódom? Mit hánykódom?
Én elmegyek, életemre nincs más módom.
Szerencse forgása, idők változása
Alkalmatosságot szolgáltat futásra
Majd nemsokára.

№ 198.

1. Tehát elmentél, végbúcsút vettél,
Ó, én szerelmem, drága kincsem!
Orestes társát, meghitt barátját
Úgy nem siratta, mint én téged.
Mert tebenned tölt, mely szívemben költ:
Minden rendbéli vigasságom.

2. Te voltál, szívem, mindenben hívem,
Bal- s víg sorsomban tanácslóm.
Mint pásztor nyáját, Cyrus dajkáját,
Oly szeretettel kedveltelek,
Mégis elmentél, végbúcsút vettél,
És megvetettél, oh, fájdalom!

Ad № 198. **8** vég [értelem]

№ 199.

1. Tehát ugyan meg kell halnom,
Nincs e földön gyámolom!
Ily mocskosan kell elválnom,
Jaj, értózva gondolom!
Ó, nagy egek! Ti mondjátok,
Mondjátok bús fejemnek,
Mért ily szürnyen szakasztjátok
Fonalát életemnek?

2. Ifjúságom zsengéjében
Kell világbúl költöznöm,
S az halálnak gyász képében
Már ily korán öltöznöm.
Mi szükség vala születnem
A boldogtalanságra?
Jobb lett volna megöletnem,
Hogysem jönnöm világra!

3. Életemnek zöld virágja,
Íme, lekoncoltatik;
Szerencsémnek első ága
Koporsóba oltatik.
Oh, ragyogó csillagzatok!
Ha voltam kedvetekben,
Sorsomon siránkozzatok,
S vegyetek öletekben!

13 szöletnem [értelem] **17** Éltemnek [szótagszám] **20** Koporsóban óltatik [értelem]

№ 200.

1. Tekén*ts* már, szép rózsám, te hív szolgálódra,
Szíved tömlöcében sebesült rabodra!
Ne epesz*d* szívemet,
Sőt mutasd kedvedet,
Ne hagyj árvaságra!

2. Mert meggyőzött engem szerelemnek lángja,
Majd, majd meg is emészt ő mérges fullánkja.
Légy azért, szerelmem,
Én gyönyörűségem,
Sebem gyógyétója!

3. Nincsen olyan óra, melyben szép személyed,
Múzsákhoz hasonló te kegyes termeted
Eszembe nem jutna,
Elmémben forogna
Te gyönyörőséged.

4. Mint árva gerlice, szöntelen gyötrődöm,
Ki társától elvált, széntén úgy kénlódom.
Szállj mellém, én rózsám,
Gyönyörő violám,
Mert te vagy örömem!

5. Tigris természető ne légy, tulipánom!
Hanem hajol*j* hozzám, szívem, szép galambom!
Orcádat csókolnom,
Téged apolygatnom
Enged*d* meg, édesem!

1 Tekéntsd [értelem] **3** ne epeszt [értelem] **4** süt [értelem] **13** szemben [értelem]
22 hajól hozzám [értelem] **15** engedgy meg [értelem]

№ 201.

1. Te szép személyed óhajtom,
Szeretlek, szívem, megvallom,
Magamat neked ajánlom,
Tenéked presentálom.
Végy bé kedvedbe, kívánom!
Mert h*ű*séged látom s tudom.
Édesem, kegyesem,
Ne kíván*d* halálom!

2. Néked az én életemet,
Köteleztem hűségemet,
Csak tarts*d* hozzám szerelmedet,
Régi kütelességedet!
Ne vond tőlem személyedet,
Zárj bé szívedben engemet!
Édesem, kegyesem,
Ne kín*ozd* hívedet!

3. Csókjaiddal sőt vidámíts!
Reám kegyes szemmel tekénts!
Kivel szívemben kedvet hints,
Azzal engemet meggyógyéts!
Bánattal engem *ne* szomoréts!
Inkább vég kedveddel vidámíts!
Édesem, kegyesem,
Tűled el ne v*a*díts!

4. Kiért én is, hidd, kész lészek,
Igaz szolgád, méglen élek!
Még bennem teng a lélek,
Veled együtt halok, élek!

6 hővséged [értelem] **11** tarts [értelem] **16** ne kinzod [értelem] **21** meg szomoréts [értelem] **24** vádits [értelem]

Kívüled mást nem kedve*l*ek,
És higgyed, nem is szeretek!
Édesem, kegyesem,
Csak téged szeretlek.

№ 202.

1. Te csintalan szerelem,
Mit akarsz már énvélem?
Nám, eleget meggyötröttél,
Elég tréfát elkövettél,
Énvelem, énvelem,
Te csintalan szerelem!

2. Vesszél immár éntűlem!
Takarodjál mellőlem!
Látod, hogy már elfáradtam,
Lángod miatt kiszáradtam;
Éntűlem, éntűlem,
Szaladj, menj el mellőlem!

3. Lánggerjesztő fickóval,
Ama rossz Cupidóval
Nem lesz immár semmi közem,
Másra hagyom, nem érkezem
Egyszóval, egyszóval,
Végét érem most jóval.

4. Mert az hamis és csalárd,
Nyíllal hamar úgy megárt,
Az hol észre nem is veszed,
Mindjárt nyilát béereszted,

29 kedvellek [értelem]

Úgy megárt, azhol kap,
Hogy szívednek tészen *k*árt.

5. Már egyszóval csak rab vagy,
Akármely nyílra akadj,
Úgy elámét a rossz fattyú,
Hogy azt vélnéd: lúd *is* hattyú,
Nyila lágy, kénja nagy,
Vakmerő tüze nem fagy.

6. Azért éntűlem szaladj,
Rossz Cupidó! Békét hagy*j*!
Eredj az ifiakhoz,
Ott a nyilad sok prédát hoz!
Békét hagy*j*! Elmaradj!
Mert csalárd, vakmerő vagy!

7. Te tudod, az én rabom,
Fölötted van *még lábom*.
Ne szólj, mintha sebes volnál,
Rabságodat béráspolynál (!),
Csak rabom, csak rabom,
Akit egyszer megkapom.

8. Hiába *berzenkedned,*
Köll engedelmeskedned!
Nem *vagy sebes* még nyilamtúl,
Nem szabad*ulsz* az ig*á*mtúl!
Szeretned, szenvedned,
Mit akarok, köll tenned!

24 zárt [értelem] **28** Lúd és Hatttyu [értelem, rím] **32** hagy [értelem] **35** hagy [értelem] **38** még én lábom [értelem, szótagszám] **43** versenkedned [értelem] **45** nem sebes vagy még [értelem, szórend] **46** nem szabad úgy az igamtúl [értelem]

9. Ha elfogja szívedet,
Bár tedd *a*rra fejedet,
Nem lesz annyi erőd soha,
Hogy *el*mehess akárhova!
Szívedet, fejedet,
Elfogja mindenedet.

№ 203.

Leány

1. Tovább nem tűrhetem,
Azért kihirdetem,
Nincs reád szükségem!
Tübbet nem bosszontasz,
Nem kínzasz, nem rontasz!
Elhagyott, megfagyott
Eddig volt hívségem.

Ifjú

2. Én sem szorultam reád,
Nem nőtt oly ingó nád
Mint te, Isten hozzád!
Nem volt mért szeretnem,
Szabadságot kötnem,
Szívemet, kedvemet
Néked feláldoznom.

50 árra [értelem] **52** hogy mehes el akar hova [szórend]

9 nem köl égy inganod [értelem]

Leány

3. Azért ha kedvedre
Élsz és szerelmedre,
Azt bizony nem bánom!
Régi jóvoltodért
És barátságodért,
Az egek, istenek
Áldjanak, kívánom!

Ifjú

5. Azért ha kedvemre
És nem szerelmedre
Folytatom éltemet,
Nincsen mit bánkódnod,
Mivel azt jól tudod,
Hogy nékem soha sem
Köllött csalárd szíved!

Leány

6. Egy gráciát kérek,
Kit könnyen megnyerek,
Felej*ts* el engemet!
Vesd ki az eszedből,
……
Ne mondjad, tagadjad
Eddig hívségemet!

Ifjú

7. Azért bánom egyedül,
Hogy olykor csak szénből,
Széllel tápláltalak.

31 felejtsd el [értelem]

Azt megfoghatom,
Sőt, inkább mondhatom,
Eszemben, szívemben
Heledet nem tudom.

Leány

8. Mert nékem más vagyon,
Kit tisztellek nagyon,
Holtomig imádom.
Náladnál kegyesebb,
Okosabb s jelesebb
Az, min*d* szebb, min*d* hívebb,
Szívem annak adom.

Ifjú

9. Add azért szívedet,
Szenteld hívségedet
Akinek ételed!
Ha nálam kegyesebb,
Okosabb s jelesebb,
Jól tudom, ebrúdon
Kivet az tégedet.

№ 204.

1. Tréfa kívül én csak bízok,
Szerelmedben ugyan hízok,
Jöttem udvarlásodra,
Kész parancsolatidra.

1 bézok [rím]

2. Hatalmasan én szenvedtem,
Hogy tebenned nem reméltem,
Olyformán, hogy szerettem,
Venus ellen vétettem.

3. Enyhétsd lángo*d*, ki megvetett,
Mert Cupido nyila sértett!
Általégett szívemmel,
Tovább kérlek kedvemmel.

4. Ravasz nyelveknek ne higgyél!
Szívemben ne kételkedjél!
Netalán váltóztatnék,
És szívemhez mást vennék.

5. Ezer szívek ha változnak,
Mert méz helyett mérget adnak,
Nem tudok én változni,
Csak egyhez igaz lenni.

6. Szíved nélkül semmi kedvem,
S azért kérlek, szép szerelmem,
Engedd *szívem* szívedbe!
Én is tartlak kedvembe'.

7. Így ördögnek nincs hatalma,
Világ- s testnek birodalma,
Szerelemben ha élünk,
S két *szívben* egyet értünk.

8. Adhat Isten aztot nékünk,
Tisztaságba hogyha lészünk,
Néha javát is vesszük
Annak, ha jól követjük.

9 Lángott [értelem] **23** szivemet [szótagszám] **28** szivemben [értelem, szótagszám]

№ 205.

1. Csak el nem ájultam, midőn hallottam,
Hogy németet szeretsz, eliszonyodtam.
Magyartúl vett pártolásod, higgyed, megbánod!
Hogy bugyogót *megszeretted*, még megutálod,
Midőn foltozgatod, akkor meglátod!

2. Be rossz szív az olyan, ki azt béveszi,
Hogy némethez menjen, cselekedheti;
Hasogatott mundérjáért magyart megveti,
Lábra való hosszú üngit mért kedvelheti!?
Talán azt gondolja, maga viseli.

3. Nem csudálkozhatom immár eleget,
Hogy némethez *l*egyen ily nagy hívsége*d*,
Talán szellőző lyukáért szereted őtet?
Melyet hátul, bugyogóján gyakran szemléled,
Gyönyörőségedet csak abban tülted.

4. Kérdjük hát mind*nyájan*: mért szeretheti?
Talán hogy az lábán legyeket veri.
Bödösségét az kujonnak mért szenvedheti?
Kopasz száját az selmának hogy kedvelheti?
Méltóságos gyomra *hogy* béveheti?

5. Élj tehát már véle, ha úgy kedveled
Az hacukás, rongyos, tetves németet!
Te*lj*ék kedved t*á*szl*i*jában, mandzsetájában,
Melyet kezén-mellyén hordoz, a kurv'anyjában!
Coki a németnek Magyarországban!
Bújnál, rühes német, szaróládában!

4 nem szereted [értelem] **9** Lábra hoszszú való üngit [értelem, szórend]
12 megyen [értelem]; hivséget [értelem] **16** mindjáján [értelem] **20** ha [értelem]
23 Tellék kedved Taszléjában [értelem]

№ 206.

1. Csak forgandó állapotja, s min*t* hold, változandó,
Szerelemnek az ő sorsa, s min*t* árnyék, mulandó;
Állhatatlan s nyughatatlan,
Változik minden órában,
Nincs állása s maradása, mert álnok magában.

2. Híres képírónak mondják az Apellest lenni,
Mégsem tudná a szerelem képét lerajzolni.
Ehhez elegendő festék
Világon nem találtatik,
Nem egyféle ő személye, mindenkor változik.

3. Egy kis gyermek a szerelem, amint írattatik,
De őbenne a félelem soha nem láttatik,
Mert nagy az ő merészsége,
Okossága s erőssége,
Nincs olyan *kéz*, nincs olyan *ész*, mely őtet meggyőzze.

4. Ritka mása okosságban a bölcs Salamonnak,
Nem is volt párja az harcban vitézlő Sámsonnak;
Okosabb volt Salamonnál,
Hatalmas*b* vitéz Sámsonnál,
Mesterségek szerelmeknek mert álno*k*ságban áll.

5. Ez va*k*sága szerelemnek, sőt *sz*ívek halála,
Jaj azoknak, akik esnek ő hálója alá!
Melyet az megsebesétett
És álnok tőrében ejtett,
Semmi*képpen* vagy nehezen szabadságra mehet.

1 mind Hold [értelem] **2** mind árnyék [értelem] **15** nints ollyan téz, nints ollyan éz [értelem] **19** hatalmasabb vitéz [szótagszám] **20** álnogságban [értelem] **21** vagsága [értelem]; sivek [értelem] **25** semmiken [értelem, szótagszám]

6. Szerelem mint az mágneskő húzza a szíveket,
De midőn már ő fordétja ezeket,
A majom tulajdonságát
Követi, mely ő fiát
Szeret s nyalván, szorongatván, okozza halálát.

7. Irtóztató ennek nyila kit megsebesétett,
És édes mérgő pohára kit megrészegétett;
Nehezen vár gyógyulását,
Igaz megjózanodását,
Mert kényesen, de mérgesen béadá fullánkját.

8. A szerelem és az halál egy úton sétálnak,
Sokszor ezek nyilaikkal egy célba céloznak.
Ahol szerelem bélépett,
Ott halál is készét lépet,
Így fogdozzák s tőrbe húzzák a vakmerő népet.

9. Bizony, nincsen szerelemnél már vakmerőbb állat,
Ez nem nézi kedvesének életét s halálát;
Csak ez szeme előtt forog,
Nem látja, minémő horog
Készéttetik, vetettetik, mely halálos károk.

10. Elég szegény, ki szerelem poharát megivá,
Már meg vagyon szerencsétlen koporsója nyitva,
Melybe őtet halál várja,
Hogy boldogtalant bézárja,
Siralomra, fájdalomra fordu*l* víg órája.

11. Repült bátor, kin szerelem nyila az haláltúl
Előztetett, mert távúl lett Cupido horgátúl;
Jobb volt koporsóba menni,
Mint Venus rabjává lenni,
Életitűl, szerelmitűl végső búcsút venni.

39 készet [értelem] **40** tűrbe [értelem] **50** forduly vég [értelem]

12. Tehát lássad, szerelmesem, mi légyen a szerelem!
Ennek az ő mérges nyila csak léleksérelem.
Aki szerelem útján jár,
Mellette jár a lelki kár,
Nem jó útra, nem friss kútra repül ez a madár.

13. Igen vigyázz, ha lelkednek nem kívánod kárát,
És óhajtod *látni néki készült égi* várát!
Kerüld szerelemnek nyilát,
Kövesd *ü*dvességed célját!
Így várhatod, s megláthatod Istennek malasztját!

14. Ne szeress*e*d a szépségét ennek a világnak!
De imádjad Teremtőjét ezen s más jószágnak!
Ezt szeretni nem téltatik,
Sőt inkább parancsoltatik,
De ki-ki szeret, mit nem kellett, az elkárhoztatik.

№ 207.

Leány

1. Úgy hallottam, ……
Megnyergelted lovadat,
Árván hagyod s megutálod
Te hív s igaz rabodat.
Így köll jóvoltát fizetned,
Hívségét ezzel köszönned?
Várj, *majd vé*sz*e*d jutalmát!

62 ohajtott néki készült látni égi [értelem, szórend] **64** küvesd ödvességed [értelem] **66** Ne szeresd a [értelem, szótagszám]

7 várj viszed jutalmát [szótagszám, értelem] **13** beszédet [értelem]

Ifjú

2. Bágyad szívem, hervad képem,
Hogy távoznom kölletik,
Személedtűl, hívségedtűl,
Búcsút vennem történik.
Ha forgatom kegyességed,
Sokszor nyújtott szép beszéde*d*,
Búba szívem döntődik.

Leány

3. Mért hát elhagysz, szívemnek adsz
Halálhozó mérges bajt?
Hogy megcsaltál, eltávoztál,
Okoztál nékem nagy jajt.
Én nyelvem csak téged kiált,
Mivel szívemre sok bú szállt,
Míg nem lát, hozzád óhajt.

Ifjú

4. Elhagytalak, de meglátlak,
Lesz még oly boldog órám!
Felderöl nap, vidám holnap
Meg*gyön, teként* Isten rám!
Szívemet ív hol sértette,
S gonosz nyila általverte
Orvoslóm ott lesz talán.

25 meg gyön s meg tekint Isten rám [értelem, szótagszám]

Leány

5. Amit mond szád, ne felejtsd hát,
Mert én vallom a kárát!
Még fölszedéd, fölvehetéd
Nálam galambok árát,
Addig szénből hízelkedtél,
Csalárdsággal széneskedtél,
De fordéttad fék szárát.

Ifjú

6. Ültem lóra, hogy még jóra
Forduljon nékem s néked.
De nem csalom, s nem kívánom,
Hogy légyen szégyenszéked.
Nem is igyekszem árra,
Hogy sorsod forduljon balra,
Hogy bú légyen *a* béred.

Leány

7. Nem vélem azt, inkább támaszt
Énbennem nagy kétsége*t*,
Hogy csak béztatsz, búra izgatsz,
Szerze*sz* nagy epedtséget.
De megbánod valahára,
Nem is viszed azt sokára,
Mért szólsz oly nevetsége*t*!

42 hogy bú légyen béred [szótagszám] **44** kétséged [értelem] **46** szerzetz [értelem] **49** nevetséged [értelem]

Ifjú

8. Hidd, kerölöm és mellőzöm
A fecsegő nyelveket
Irégyimnek, mint ebeknek,
Kik követik ezeket.
Rólunk szólást vagy megunják,
Rágalmazást vagy megbánják,
Ha tölthetik kedveket.

Leány

9. *Szív* szerelme, egyes elme
Ne gondolj az ilyekkel!
Aki volt hív, állandó szív,
Az irégy emberekkel
Nem törődik, attól félvén,
Hív társával együtt lévén
Távul nem megy szelekkel.

Ifjú

10. Távul vagyok, de hidd, nagyok
Búm s kín*j*aim énbennem!
Minden órán, estvén, korán
Kívánnék véled lennem.
Jaj, bár látnálak *bár* egyszer!
Születtetném akkor kétszer,
Bú helyett kedvet venn*e*m.

50 kerölem [értelem] **57** Siv [tollhiba, értelem] **65** kinamim [értelem] **68** látnálak már edgyszer [értelem] **70** venném [rím]

Leány

11. Jó madarász, úgy a halász
Mikor tőrt s hálót veti,
Rejtekeket, örvényeket
Mindkettő kerölgeti;
Lép*be* madarat szép szókkal,
Halász is halat hálókkal
Végre bekerengeti.

Ifjú

12. „Ki hol bézik, ottan hézik" –
Hallottad már ezeket?
Egy tekéntés, szíves intés
Vidámétja szíveket.
Bágyadtságokból újulnak,
Sötét napjai*k* elmúlnak,
Látván szerelme*seket*.

Leány

13. Vagyok árva, tűled zárva,
Ital nem köll, sem étel!
Bús gondokkal, nem álmokkal
Nálam éj csak telik el.
Szemben létem véled várnám,
Csókjaid vennem akarnám,
Napom lenne rút éjjel.

75 lépben [értelem] **80** széves intés [értelem] **83** napjáig [értelem] **84** szerelmességet [értelem, rím]

Ifjú

14. Azt úgy hinném, ha nézhetném
Szíved rejtekét belől.
Ha valóban szólsz újobban
Nem futsz el rabod mellől.
Szíves csókot tőle*m* venne*d*
Hív foglyoddal szemben lenne*d*
Így lehetne ezentől.

Leány

15. Mért hát kerülsz, meg nem térülsz
Hosszú bujdosásidból?
Mellém nem ülsz, újra nem szülsz
Jöjj meg utazásidból!
Bágyad*t* szívem, kérlek, újétsd!
Szerelmimet végre indétsd
Ígért fogadásidból!

Ifjú

16. Én úgy bízom, nem kínozom
Már sokára magamat,
És oly utat Isten mutat,
Melyen föltett célomat
Nemsokára elérhetem,
Mit szívem kíván, tehetem
A me*lly*re bús tagomat.

96 tőled vennem [értelem] **97** szembe lennem [értelem, rím] **103** bágyad [értelem] **111** mind [értelem] **112** a melyre [értelem]

Leány

17. De már értem, hozzáfértem
Elmédet hol járatod;
Szénlett jóság, nem valóság
Most immár megláttatod;
Fogadásod visszahúzod,
Ily nyilakkal szívem kínzod,
Hogy ezt velem hallatod.

Ifjú

18. Egyeséttel bár ily léttel
Min*t* azelőtt fájdalm*a*t;
Már nem tehet, nem is *lelhet*
Szívem más nyugodalm*a*t,
Szerzek, *aki* enyhétője,
Bús gondomnak felejtője
Lesz, s nem tesz aggodalmat.

Leány

19. Ezt hogy hallom, elhanyatlom
Hajam szála borzadoz.
Vérem mozdul, orcám kékül,
Szívem bennem bágyadoz.
Titkos beszédidből látom,
Hogy elhattál, szép virágom,
Szíved másért gyulladoz.

121 mind [értelem]; fájdalmát [értelem] **122** nem is lehet [értelem] **113** nyugodalmát [értelem, rím] **124** amely [értelem]

Ifjú

20. Úgy van, mert párt veszek, ki kárt,
S gyalázatot nem okoz,
Sőt vidámét és megújét,
Bánatot fejemre nem hoz.
Tovább szerencse próbája,
Nem lesz*ek* rossz nyelvek tárja,
Éltem búk közt nem haboz.

Leány

21. Nem ezt mondád, midőn tol*d*tad
Erős eskövéseddel
Beszédidet, de szívedet
Ravasz szénességeddel
Nékem égér*t*ed egyedül,
Hozzám szerelmed meg nem hűl,
S elmúl tőled lelkeddel.

Ifjú

22. Ki mindjárt hisz, prédát nem visz
Az ily pályafutásrúl.
Ha már hittél és engedtél,
Mért nem tanultál másrúl?
Ki kíván Venust követni,
Okosnak köll annak lenni,
Nem ágni (!) csak alvásrúl!

139 nem lesz rosz [értelem, szótagszám] **141** toltad [értelem] **145** égéred [értelem] **151** mert nem [értelem]

Leány

23. Jaj, mit tégyek, hova légyek
Fájdalmiban szívemnek?
Elhagyattam, elmaradtam
Örömétűl éltemnek!
Éltem tovább nem kívánom,
Mért nem gyön immár halálom?
Sér kellenék testemnek!

Ifjú

23. Nyomd a pócot, rágd a kócot,
Fogaidat készétsed!
Forga*ss* rokkát, emelj vékát,
Kezed ne kényesétsed!
Aratni menj, fogd a sarlót,
Ne restelld járni a tarlót,
Halált még ne emlétsed!

Leány

24. Ah, nem hittem, s még nem véltem,
Míg jól meg nem fontoltam,
Szív epesztést, lélek vesztést
Ó, mely nagyot okoztam!
Hogy sarlóra magam adjam,
Melegbe a tarlót nyomjam,
Azt jól tudod, nem szoktam.

164 forgasd [értelem]

Ifjú

25. Pörgess orsót, pintes korsót
A korcsmákon ne forgass!
Varrj ingeket, köss csipkéket,
Kapca tűket hajtogass!
Ezeket követni tudnád,
Jól tudom, ha meg nem unnád,
Tálat, kalánt mosogass!

Leány

26. Könyvem árad, s el nem apad
Záporeső szememből;
Jajkiáltás, bú, sóhajtás
Származik én nyelvemről.
Jaj, jaj, szívem majd meghasad!
Orcám könyvemtől nem szárad,
Kimén lelkem testemből.

№ 208.

1. Ugyan egyszer szállj szívedben!
Ne változzál hívségedben!
Ki mégis szeretett,
Bár úgy nem szeretted.

2. De vajon mi ennek oka?
Mert meggyőzte már a soka
Hitetlenségednek,
Sokféle színednek.

177 ne forgasd [értelem, rím] **179** tőket hajtogasd [értelem, rím] **182** mosogasd [értelem, rím] **186** nyelvemről [rím]

3. Mert most szent vagy, most tetszetes,
Most világi, most szerelmes,
Most édes, ízetlen,
Most kedves, kedvetlen.

4. Hogy magadat mind menthessed,
Azzal szívem meggyőzhessed,
De ezeknek örve
Megszakad, s van törve.

5. Kérlek, egyszer fogadj még szót!
Mert kíván néked minden jót,
Kinek nincsen társa,
Ez világon mása.

№ 209.

Hÿpolitus – Phaedrához

1. Úri nemzet eredete,
Deli, jeles, szép termete;
Gyöngyös, köves szép ruhája,
Ruhájánál szebb orcája;
– De mit használ, ha hamis?

2. Szeme kökény csillagfénye,
Ámor csuda épétménye,
Tözet lobbant pillantása,
Mint az egek villámlása,
– De mit használ, ha hamis?

3. Alabástrom fehér nyaka,
Piros rózsát nyit ajaka,

Sima márvány picény álla,
Hónál tisztább fehér válla,
– De mit használ, ha hamis?

4. Pindus hegyén szebb verseket
Nem hallottak, jobb éneket,
Mint mikor ő torkát *ny*itja,
És hárfáját megindétja,
– De mit használ, ha hamis?

5. Szép, mikor vár, szép, mikor ér,
Szép, ha nevet, ámbár sér,
Szép, mikor ül, szép, mikor áll,
Jól hajt térdet, szépen sétál,
– De mit használ, ha hamis?

6. Tréfás, nyájas, hízelkedő,
Bátor, védám, kedveskedő,
Teljes tárház ajánlása,
Sokkal béztat mosolygása,
– De mit használ, ha hamis?

7. Emberek közt légyen szépség,
Kinek mását ritkán lát ég,
De keveset ér nagysága,
Szívnek ha nincs igazsága,
Légyen azért bár angyal,
De ha hamis, nem használ.

14 tiszta hónál fehérebb [szórend, szótagszám] **18** nittya [értelem] **23** öll [értelem]

№ 210.

Ifjú

1. Vale, szívem, én szerelmem!
Vale, édes kegyesem!
Búcsút vészek, már nem lészek
Többé veled, édesem.
Nem lehet itt maradásom,
S veled való mulatásom,
Vale, szívem, szerelmem!

Leány

2. Szerencsétlen és bús óra,
Melyben ezt kell hallanom;
Nem fordult az eset jóra,
Következik halálom.
Nincsen helyén az én szívem,
Elváltozott piros szényem,
Jaj, szívem, meg kell halnom!

Ifjú

3. Így kell lenni, nincs mit tennyi,
Elérkezett az óra,
Nem lehet tovább mulatnom,
Fel kell *ü*lnöm az lóra,
Országot megyek próbálni,
És politiát tanulni,
Vale, szívem gyámola!

3 viszek [értelem] **18** ölnöm [értelem]

Leány

4. Jaj nékem, árvácskának!
Jaj szomorú szívemnek!
Most történik egy madárnak
Vége ő életének.
Nem érzem én tagjaimat,
Kezem, fejem, lábaimat,
Vége már örömimnek!

Ifjú

5. Hiszem, *szívem*, hogy nehezen
Esik én elmenetem.
Nagy bút szerez te szívednek
Ez a lóra fel*ü*ltem.
Jól tudom, hogy epeszt szíved,
És fájdalmat szerez néked
Ez utolsó éntésem.

Leány

6. Ha jól tudod fájdalmimat
És szívem állapotját.
Mért újétod szerencsétlen
És búval teljes sorsát?
Mért akarsz tűlem elmennyi,
Én örömömet elvennyi?
Adj inkább vigasztalást!

32 fel öltem [értelem] **29** Hiszem hogy nehezen [szótagszámhiány]

Ifjú

7. Nem tehetek én ezekről,
Ezeknek úgy kell lenni!
Már kell nékem mindezektűl
Utolsó valét venni.
Lehetetlen megmaradnom,
Véled együtt társalkodnom,
S többé téged szeretni!

Leány

8. Jaj, mit hallok? Majd meghalok!
Újulnak én fájdalmim;
Jobban kezd*nek* könyvhullássa*l*
Áradozni szemeim.
Hegyes tőrrel el-felvertél,
Mert engemet megvetettél,
Lankadnak én tagjaim.

Ifjú

9. Régen kellett volna néked
Ezekről gondol*koz*nod,
Szerelemnek állapotját
Még jobban megfontolnod!
Későn immáron bánkódol,
És hiába siránkozol,
Itt kelletik maradnod.

52 kezdenek könyvhullása [értelem, szótagszámtöbblet] **53** áradni szemeim [értelem, szótagszámhiány] **58** gondolnod [értelem, szótagszámhiány]

Leány

10. Talán szeretetben hibát
Tapasztalt*ál*, kegyesem?
Gondolod, nem szerettelek
Én tégedet szívesen?
Hogy ily feleletet adtál,
Engemet égy megutáltál,
Hova sietsz, édesem?

Ifjú

11. Úgy van, ezért elkerö*llek*,
És tetőled távozom,
Mert a te álno*k*ságodtúl
Immáron én értózom.
Hamis voltál szeretetben,
Hamis minden lépésedben,
Már lészen ut*a*zásom.

Leány

12. Állj meg, szívem! Tartóztassad
Szép paripa lovadat!
Hallgasd meg kegyes f*ü*leddel
Megvetett szolgálódat!
Mert ha még egyet nem szólok,
Én ezentűl elájulok,
Fordétsd rám szép orcádat!

65 tapasztaltad [értelem] **71** el kerölöm [értelem] **73** álnogságodtúl [értelem] **77** útozásom [értelem] **80** föleddel [értelem] **86** hiszem [értelem] **96** hijában öltöznöm [értelem]

Ifjú

13. Hamis voltál ennek előtte,
Most sem hiszek szavadnak.
Szívem érzette fullánkját
Szíved álnokságának.
Mert szíved teli méreggel,
Hamis és álnok féreggel,
Mint az áspiskígyónak.

Leány

14. Mint az árva gellice madár,
Árvaságra maradtam.
Én szívemtől, kedvesemtől
Ily hamar megfosztattam.
Gyászba öltözöm ezentől,
Mert elváltam kegyesemtől
És nagy búra jutottam.

Ifjú

15. Ugyanégy szokott sépjával
Madarász ínekelni,
Mezőn repdöső madárkát
Hálóban keréteni.
Bús szavaidat jól hallom,
De szíved titkát nem látom,
Vale, s tanulj szeretni!

№ 211.

1. Vajha kimondhatnám kénját én szívemnek,
Megmagyarázhatnám fájdalmit lelkemnek!

2. Avagy csak írásban ezeket tehetném,
S az én kegyesemnek kezihez köldhetném!

3. De nem tudom, kire dolg*aim* bézhassam?
Kinek minden szómat bátrán megmondhassam.

4. Mert oly állhatatlan most a földi ember,
Min*t* szelekkel játszó, nyughatatlan tenger.

5. Mindjárt öszvefutnak én gonosz irégyim,
Letesznek s felvesznek, nem tudom, mit tegyek?

6. Ha madárra bízom, az sem mindenik hív,
Azok között is van tétovázó szív.

7. Galam*b* a párjától messze útra nem megy,
Galambi pölhéshez természetben csak egy.

8. Hollóra nem bézom, holló dögöt talál,
Mert megesnék, hogy ő levelemmel leszáll.

9. Szajkóra nem bézom, mert csak fészkét őrzi,
Valamennyi titkom mindenött fötyöli.

10. Bagó csak éjjel jár, álmos, ágyban henyél,
Az én kegyesemet felverni nem mér.

11. Gólya csak kígyókkal rakja meg a száját,
Iré*gy*ség foglalja annak szíve táját.

12. Kéményemben lakik egy f*ü*stös fecskécském,
Csak a lészen nékem igaz követecském.

5 dolgaimat [szótagszám] **13** Galam [értelem] **22** irétség [értelem] **23** föstös [értelem]

13. Aki a szélnél is sebesebben rep*ül*,
Repölve jóllakik legyekkel, le nem *ü*l.

14. Vidd el, madár, vidd el, vidd el levélkémet!
Hadd jó reménységben az én kegyesemet!

15. Hajnalra odajutsz, szállj bé ablakjába!
Amaz szép, hajnali nótácskádat kezdd el!

16. Ha kérdi: ki köldött? Mondd meg, én köldtelek,
Bizony, szánnyi fogja bánatos szívemet.

№ 212. [1]

1. Vajha ki tudná, vagy tapasztalná keserves éltemet,
Talán megbánná, *a*vagy megszánná szomorú szívemet,
Panaszolkodni nem akarok,
Szívet hízlalni nem kívánok,
Csak addig főzöm, ameddig győzöm keserves, bús gondolatimat.

2. Járok, vigadok, de mit gondolok, azt csak magam tudom.
Kívöl mosolygok, de belöl sírok, fájdalmim számlálom,
Noha bánatom *szenvedhetetlen*,
Mégis nevetek, de kíntelen,
Ezzel titkolom, magamat tartom kegyetlen nagy keserőséggel.

3. Ha módját látnám, vagy búmnak tudnám, hogy lesz könnyebbsége,
Örömmel várnám, nem sokallanám, látván, lészen vége,

25 repőly [értelem, rím] **26** le nem öll [értelem, rím]

8 szenvedetettlen [értelem, szótagszám]

De még reménység sem adatik,
Mert módja s útja elzárattatik,
Csak az koporsó lészen utolsó, melyen ez versnek
látszatik vége.

4. Egy árva fekszik itt, ha úgy tetszik, sorsát megláthatod,
Végső panaszit, bal fátumjait, ím, kitanulhatod,
Ez életében nem vigado*tt*,
Csak sok bút, bajt s bánatot látott,
Ezzel még éle, elfogyott élte, jaj, ennek ugyan lett vége!

№ 212. [2]

1. Vajon nyiladat ellenem
Mért célozod Cupido?
Talán, hogy szívem megszaggasd,
Min*t* egy m*a*rdosó kígyó?
Ne bocsásd ki még tegzedből nyilad,
Mert ha ereszted, repül, s nem állhat,
Így több szívet megronthat!

2. Igen szilaj unikor*n*is
És tigris természető
Ne légy, kérlek, te énhozzám
Mint Czenkris, mérges szemő!
Úgy ez minden szívről vesz életet,
Kérlek, hát ne gyötrődte*sd* szívemet!
Szánj meg, tedd le tegzedet!

3. Dianna szűznek szerelme,
Sem Orpheus lantja
Tűled engem el nem csábétja
Múzsáknak szózatja.

18 vigadod [értelem]

4 mind egy mordosó [értelem] **8** Unikormis [értelem] **13** gyötrődted [értelem]

Állandóságban szerelmed légyen!
Vélem nincs is épétve fövényen.
Hanem erős kősziklán.

4. Ím, öröktűl én is néked
Ajánlom életemet.
El sem választhat tetőled
Senki pedig engemet.
Sőt, még szívemben a vér megpezsdül,
Pulzusim nem szűnnek vergődéstűl,
Lészek, szívem, hozzád hű!

5. Így ha az én szeretetemért
Meghal az én testem,
Pora is szeretetemnek
Megtartja épen.
Síromra ha követ hengerét *is*,
Ily írás olvashat ottan mégis:
Nem maga holt meg hívem.

6. Rólad gondolkodom, szívem,
Midőn ébren vagyok is;
Te forgasz az én elmémben,
Jóízű álmomban is;
Hogy szád, s szíved engemet kíván*jon*
Elméd is felőlem gondolkodjon,
Ez mind magától vagyon.

7. Te azért emlékezzél
Én *örök* hívségemről!
Ha vég éneklésben leszek,
Én is te személyedről

20 fövényem [értelem] **26** meg pesdöl [rím] **27** Pulsusim [értelem] **33** hengerét és [értelem, rím] **37** ébrent [értelem] **40** kivánom [értelem, rím] **44** ürög [értelem]

Megemlékezem, azt megcsókolom,
Vigasságra add tudnom, angyalom,
Kedvvel lát engem szemed.

8. Ah, már el nem hallgathatom,
Hanem csak meg kell lenni,
Hozzád való szeretetem
Ki kell nyilatkoztatni!
Állandóságban szerelmed légyen,
Még testemben lélegzetem lészen,
Hozzád hív lészek, szívem!

9. A te gondolatid, szívem,
Ha tudhatnám, akarnám,
Úgy jobban szolgálatodra
Magam alkalmaz*hat*nám.
Észre vehetném én is elmédből,
Hogyha te is engemet szívedből
Te hívednek tartasz-é?

№ 213.

1. Változással, kedvmúlással
Folynak az esztendők.
A vég öröm ……..
Bánatra menendők.
Így van dolga az világnak,
Töredékeny aszú ágnak,
Nyájassági, vigassági
Csak elenyészendők.

60 alkalmaztatnám [értelem]

2. Illatozó, végsághozó
Kerteknek virági,
Híves berkek, erdő*k s* mezők
Kedves vigassági
Elszáradnak, elhervadnak,
Virág után kórót hoznak,
Folynak, mint víz, kihez ne b*í*zz,
Az ő vigassági.

3. Zengedező, örvendező
Ifjúságom kedve.
Énnekem is, csakhamar is
Föl lészen *mind* szedve.
Kegyesség közt, ahol laktam,
Kik kedvektűl újultattam,
Ottan laknom és maradnom
Nincsen megengedve.

4. Kedves nymphám, édes Rózám,
Szép liliomszálom!
Kedvén élő, szép nevelő,
Tűled majd elválnom,
Változnom köll, az idő jár,
Kedvem ellen tőle*d* elzár,
Szívet szívért, kedvet kedvért
Tenéked ajánlom.

5. El kell menni, nincs mit tenni
Szomorú fejemnek.
Jaj, szomorú, emésztő bú!
Kiért is szívemnek
Nehéz válni az kegyestűl,
Távul lenni az kegyestűl,
Elbúcsúzás, lesz megválás
Egymást szeretőknek.

11 Erdös [értelem] **15** ne béz [rím] **20** föl lészen [szótagszám] **30** tőlem [értelem]

6. Légyen kedve itt bételve
Az egek Urának,
Rendelője, vezérlője
Én fejem sorsának!
Bár bujdossam, szívemben vagy,
Rólad emlékezetem nagy,
Szíved kérem, úgy lesz bérem,
S tartson magáinak.

7. Én aranyom, friss galambom,
Isten véled légyen!
Emlékezést, nem felejtést
Szívem rólad tégyen!
Nem felejtlek, és még élek,
Felőled hasonlót vélek;
Szívem titkán írva égy van:
Hív szív hívet vegyen!

8. Tenger vize, fűnek íze,
Csillagi egeknek,
Fák leveli és füvei
Az magos hegyeknek
*Keves*ebbek gondjaimnál,
Érted fohászkodásimnál,
Mely keserves és gyötrelmes
Égy válni szíveknek!

9. Igaz szívem, kedves hívem,
Szívedet szerettem,
Életemben valamiben
Ellened vétettem,
Arrúl bocsánatot várok,
És valahol ke*l*ek s járok,

---

46 rólam [értelem] **47** szivét [értelem] **61** kedvesebbek [értelem] **70** kellek [értelem]

*Áld*lak szódért, azon jóért,
Melyet tőled vettem.

10. Járásodban, állásodban,
Te*lj*es életedben
Hány lehelet tűled esett,
Hány hajszál fejeden,
Áldjon Isten annyi jókkal,
Életed hosszabétásával!
Szomorúság, háborúság
Ne jöjjön szívedben!

11. Orcácskádnak, ékes szádnak
Szép, piros rózsái,
Nálam kedves, kellemetes,
Szép tested virág*i*
Hervadást ne szenvedjenek,
Állandó színben legyenek,
Tündökljenek és fényljenek
Boldog nap*ocskái*!

12. *Szereteteddel,* személyeddel
Való mulatságim,
Örvendező s illatozó,
Kedves vigasságim,
Véled való sétálásom,
Testecskéd tapogatásom
Keservesen jut eszemben
Kívánt nyájasságom.

13. Érdemedre, szép nevedre
Szívem majd meghasad.
Akaratom, gondolatom,
Ha kedvemben akad,

---

71 adlak [értelem] **74** telles [értelem] **84** virágja [értelem, rím] **88** napotskáján [értelem, rím] **89** [szótagtöbbletes sor]

Ott is szívem, tiéd lészek,
Szívemben épült szép fészek,
Én hívségem soha, szívem,
Tőled el nem apad.

14. Parancsolni vagy özenni
Tetszik a szolgádnak,
Kedvet viszen, csak hadd vegyem
Rendit az te szódnak!
Kérlek, szívem, emlegess meg!
Szíved rejtekében tarts meg!
Ha szereted, megkeresed
Verseimben nevem.

№ 214.

1. Vidámságát szívemnek,
Virágját szép éltemnek,
Jaj, mely igen nagyon féltem,
Ebből áll holtom és éltem,
Ha szívem jóra talál,
Élek – másképp lesz halál.

2. Ifjúságom, mint virág,
Hasonló, mint szép zöld ág,
Örvendezhet szívem addig,
Még zöld ágom virágozik.
Éltem vakul vesztenem,
Kár volna küteleznem.

3. Sínlődhetnek szívekben,
Kik nem vigyáznak ebben.

---

107 kedvet viszem [értelem]

Holtig tartó bú-gyötrelmet,
Szívepesztő veszedelmet
Gondatlanul szereztek,
Vigyáza*tl*anul vesztek.

4. Istenem, mint kell élni?
Hamis szívtől kell félni.
Lásd, meddig kell evezned,
Szíved kihez kütelezned!
Mély tenger a szerelem,
Véle jár nagy gyötrelem.

5. Állandó légy szívedben,
Ártatlan szerelmedben!
De félhetsz a változástúl,
Hamis, csalárd vádolástúl,
Noha szíved kész légyen,
És mint t*ű*z, híven égjen.

6. Nincs sokaknál kegyesség,
Szépség, jóság, édesség,
Nem tud minden jót becsülni,
Kegyessel kegyesen élni,
Ily goromba az világ,
Kár kezébe szép virág!

7. Noha én sem csúfolnám,
Sőt szívesen csókolnám,
Ki jót jóval jutalmazna,
Szerelmektűl oltalmazna.
Istenem! Adj hív szívet,
Hozzám hasonló hívet!

8. Áldást nyerek fejemre,
Ha Isten kérésemre

18 vigyaztalanúl [értelem] **30** tőz [értelem]

Ő szolgáját meghallgatja,
Bajom kegyesen forgatja.
Ha holtig jóval élek,
Bűntűl, bútúl nem félek.

№ 215.

1. Vigassága ez világnak
Még tűlem el nem múlik,
Mert én gyenge szerelmemnek
Abban vég kedve telik.
Szívemet megemészti már,
Noha igaz légyen ámbár,
Forr szerelem t*üzétűl*.

2. Venus, te szeretetedet
Mit tartóztatod tűlem?
Talán kívánod, szívemnek
Hogy eleget ne tegyen?
Mert igen sok irégyektűl,
Azoknak csalárd nyelvektűl
Szerelem meghidegül.

3. Cupido, mérges nyiladat
Mit célozod testemnek?
Szerelmét talán kívánod
Tartóztatni szívemnek?
Avagy pedig, hogy raboddá
Akarsz örökös házodba
Te ejteni engemet?

4. Nem akarom Árgirusnak
Én mivoltát követni,

7 tözétűl [értelem]

Hanem inkább mindenkoron
Szép szeretetit űzni,
Szerelmemért bár meghalni,
Kész vagyok vérem ontani,
Mintsem tőle *távozni*.

5. Nincsen szerelem t*űz*é*nél*
Ez világon kegyesebb,
Egyik-másik közö*tt* való
Szeretet*én*é*l* ékesebb,
Mert egyik szív a másiknak
Önnönmagokat ajánlják,
Mintha egyek volnának.

6. Ne n*éz*z reám, mint Tzenkris,
Az te mord szemeiddel!
Hanem inkább mindenkoron
Táplá*lj* kegyességeddel!
Nem fekete, min*t* az holló,
Hanem szeléd, min*t* Apolló,
Légy énhozzám mindenkor!

7. Szerelmedet mért vonszod hát
Én szívemtűl, galambom?
Ki kívánja szeretet*ed*
Mindenkoron, gyémántom,
Immár mag*át* adja néked,
Tiszta szívből óhajt téged,
És szerelmed kívánja.

8. Aki pedig ezt megírta
A szép szívek kedviért,

---

28 sem töle el távozni [szótagszám] **29** tőznél [szótagszám] **31** közöl való [értelem] **32** szeretetének [értelem] **36** Ne nézd [értelem] **39** táplál [értelem] **40** mind [értelem] **41** mind [értelem] 45 szeretetedet [szótagszám] **47** magad [értelem]

És azokhoz megmutatta
Itt állandó szerelmét,
Hogy az kit egyszer kedvelnek,
Jó szívvel ahhoz legyenek,
Mindenkoron óhajtja.

№ 216.

1. Vég szerelmed álnoksága mostan kitetszik,
Kitűl szívem naprúl-napra szorongattatik,
Midőn szíved gondolatit forgani látom,
Színes kegyelem ravaszságit jól tapasztalom.

2. Zálogba van nyughatatlan szíved másoknál,
Kivel engem sok ideig híven tápláltál.
Hittem ugyan szavaidnak, midőn fogadtál,
De oh, álnok! Mások előtt meg is utáltál.

3. Álorcáddal én szívemet megvakétottad,
Hogy hív s állandó légy hozzám, úgy mutattad.
Áspiskígyónál ravaszabb, aztat akartad,
Hogy mindennek csúfja legyek, híremet rontád.

4. Bú, bánat és nagy fájdalom árad szívemre,
Mert nem férhe*t* csalárdságod csekély éltemre.
Jobb volt volna nem ismérni rossz személyedet,
Mintsem érted vesztegetni kell é*l*etemet!

5. Oda vagyon vég örömem, melyet mutattam,
Mert tetőled, rossz fenevad, megcsalattattam!
Azért ve*ssz* már! Nem kívánlak, szavam utolsó,
Ez is légyen személyednél versem búcsúzó!

---

14 férhed [értelem] **16** éltemet [szótagszám] **19** vesz már [értelem]

№ 217.

1. Most az öröm járja, majd siralom,
Élete csak gyászos aggodalom,
Szent szeretet, amely kölcsönözött,
Egyező szív dobog egy pár között.

2. A szerelem édes keserőség,
Szomorúnak teljes gyönyörőség;
Kis Cupido kinek szívét vérzi,
Különösen e bajt csak az érzi.

3. Szép szerencse bár, de haszontalan,
Mikor boldog volna, boldogtalan,
Mert nincs soha teljes elégsége,
Dolga csak Tantalus ínsége.

4. Tárgyát ha szemléli, tűzben forog,
Tűle ha távozik, könyve csorog;
A bokros öröm itt szertelen baj,
Mert azt egyeléti sokszor jaj.

5. A szerelem lánca, a szent hűség,
Szíveket epesztő keserőség.
Cÿpria, rabszíjadra kötöttél,
Vége van a harcnak, már meggyőztél.

6. Ha megszédétettél jóságoddal,
Bánj kegyesen velem, te raboddal!
A szerelem keserves csatája,
Ilyen a Cupido praktikája.

---

18 epesztű [értelem]

№ 218.

1. Sóhajtozik egy szép nympha magában,
Majd nem leli sehol helit bújában,
Egymást éri könyvhullása,
Sebes szívén orvoslása
Hiában.

2. Ámor ejtett rajta sebet nyilával,
Melyet módosan titkolt el szavával.
De mihelest rabbá tette,
Akkor eltönt, s kinevette
Magában.

3. Regvel éppen, mikor Venus öltözett,
A nympha a panaszra békérődzett,
E' lévén első szózatja:
Jaj! Istenséged magzatja
Meggyőzött.

4. Ki hinné el ezt tenéked? – mond Venus,
Hiszen Ámor, az én fiam, csak koldus,
Vak gyermek, tenéked szemed,
Ép, egészséges termeted,
Mit bódulsz?

5. Alig tudta nympha ezt kiállani,
Mikor kíntelen volt eztet hallani.
Lehetetlen! – appellálja,
Még pártfogóját találja,
Próbálja.

6. Júnó, Hymen és Dianna megnézik,
És a nymphának ügyét úgy intézik:

A szeme*it* kötesse b*e*,
Ámort viszont ejtse sebbe,
Ha tetszik!

№ 219.

1. Világ haszontalanság,
Nincs benne állandóság,
Az újságot szereti,
Minden aztat kedveli.
A régi már nem becses,
Nem módi, nem is kedves,
Tralla – la – lalom – tralla.

2. Igaz barát már nincsen,
Még jó barátné sincsen,
Ki-ki magát szereti,
És ha ád is, elveszi.
Ilyen immár a világ,
Aki mindenkinek ád,
Tralla – la – lalom – tralla.

3. Zsíros bundában bújni,
Inassal nevetkezni,
A kocsist ölelgetni,
Komordénert szeretni,
Ez a módi nemes vér,
Jobb sokkal, mint gavallér,
Tralla – la – lalom – tralla.

4. Ezer módi ruházat
És bémázolt ábrázat

28 szemét küttesse bé [szótagszám, értelem, rím]

Sok ember*t* megnyomorét,
Sok erszént megüresét,
Sok szíveket csalogat,
Sok jámbor vért felborgat,
Tralla – la – lalom – tralla.

5. Régi magyar öltözet,
Nem kedves már a nemzet,
Magyarul beszélleni,
Szégyen immár szólani,
Béjött a szakter-bakter,
Mást szólani nem is mer,
Tralla – la – lalom – tralla.

6. Irigykednek a lányok,
Ha nincs német mátkájok,
Leteszik kontyokat,
Égetik a hajokat,
Csak hogy sapót kapjanak,
Azzal nyalakodjanak,
Tralla – la – lalom – tralla.

7. Arany csipkés fejkötő
És pillangós karkötő,
Magyar mente, magyar váll
Magyarnak már nem jól áll,
Szennyes, rongyos b*ó*bita,
Módi a sok pántlika,
Tralla – la – lalom – tralla.

8. Nagy az ő keszkenyője,
Mint anyja lepedője,
Ha kicsény a termete,
Van magos cipellője,

---

24 ember [értelem] **47** bubita [értelem]

Ha felteszi bufányát,
Megszéleséti farát,
Tralla – la – lalom – tralla.

9. Óra *függ* a kötényén,
Aranylánc van a mellén,
Szalmakalap a fején,
Torony épült tetején;
Otthon pedig semmi sincs,
Csupán ez az egész kincs,
Tralla – la – lalom – tralla.

10. Sok ruhát csináltatni,
Így kell most gazdálkodni!
Ami régi, elvetni,
Mindjárt módiba kapni,
Ilyen immár a világ,
Mert *mindenik* arra vágy,
Tralla – la – lalom – tralla.

11. Csizma dámát nem illett,
Mert kevélyen nem léphet;
Konyhába most nem menni,
Sem a rántást keverni,
Az ágyakat nem vetni,
Sem szobákat söpörnyi,
Tralla – la – lalom – tralla.

12. Muzsika, tánc, vigasság,
Mindennapi nyájasság,
Eszem-iszom, traktálás,
Másokkal való hálás,
Sok adósságot tenni,
Így köll most gazdálkodni!
Tralla – la – lallom – tralla.

57 főg [értelem] **69** mindeniknek [értelem, szótagszám]

13. Téz órakor sétálni,
Módi karazérozni,
A gavallér vezeti,
A dáma csak neveti,
Karjaival öleli,
„Sie sind s*l*im” – azt beszéli,
Tralla – la – lallom – tralla.

14. Éjjel, ha hazajönnek,
Kanapéra ledőlnek,
Egyrűl-másrúl beszélnek,
Végre csak megegyeznek,
Magok tudják, mit tesznek,
Tudom, öszve nem vesznek.
Tralla – la – lallom – tralla.

15. A dáma ha lefekszik,
Szagos vízben megmosdik,
Festegeti orcáját,
Hajporozza a haját,
Másnap hogy szebb lehessen,
Megént kedveskedhessen.
Tralla – la – lallom – tralla.

16. Úri módra fölkelni,
Módira fölöltözni.
Egérfogó csípején,
Bolhakelepce fején,
Tunik, viganó, csajkli,
Mert a világ csopedli,
Tralla – la – lallom – tralla.

17. Sapót tartani módi,
Meg elrúgni, fogadni,

90 stim azt beséli [értelem]

Combos, faros legényke,
Az tetszik őnékie,
Szügyes, vállas, termetes,
Egész teste tetemes,
Tralla – la – lallom – tralla.

18. Feszes dolmány és nadrág,
A szűk csizma, kicsény láb,
Sudár termet, mint cédrus,
Szép arcában, mint Bachus –
Ez imádság dámáknál,
Ez olvasó lányoknál.
Tralla – la – lallom – tralla.

19. Jámbor élet nem kedves,
Rossz már a szemérmetes,
Csalfa, hazug, rátartó,
Pipes, kevély, ámétó.
Ezek most az okosok
És mindenütt boldogok,
Tralla – la – lallom – tralla.

20. Aki most ezt vizsgálja,
Mindenik úgy találja,
Még csúfosabbat érnek,
Akik továbbá élnek,
Mert a világ már hívság
És csupa merő vakság,
Tralla – la – lallom – tralla.

---

115 faras [értelem] **117** Szögyős [értelem] **122** sugár [értelem]

№ 220.

1. Boldog az, akit Kupido nem sértett,
Kire Venus magzatival nevetett,
Szerencsétlen, kinek szíve érezett,
Kit Kupido szeretőnek nevezett.

2. Holtig reménlt boldog üdőt éltének,
Nyög, mert rabja marad hív szerelminek,
Szíve sér, gondolatja gyászban borult,
Hullat ezer könyvcseppeket, nyomorult.

3. Oh, egek! nyomorultnak születtem,
Híven egy angyali képet szerettem.
Szent tisztelője lészek, még élek,
Koporsómig szeretetet reménylek.

4. Lesz oly üdő, melyben kincsem szívemet,
Elöleli fogadásom s hitemet,
Szerelmemért szerelmével áldozik,
Gyászos egem vég fellegre változik.

5. Vagy kevélyen keserétvén szívemet
Lesz gyilkosom, eltemeti éltemet.
Ha nem szán szerelme, aki sértette,
Elmúlok, elmúl szívem szeretete.

6. Csendes partra halálommal én érek,
Az egektűl csak egyedül azt kérek,
Vitorláim ha ily révhez hajthatják
Gályám, éltem csak égy boldogétják.

7. Ha majd keserves életem elvesztem,
Ha elnyugszom, ha elmúlik keresztem,

---

3 irezett [értelem] **11** szint [értelem]

Hamvam mellé emeljenek oszlopot,
Ezt metsszík rá, tudhassák, ki nyugszik ott:

8. „Szeretett-é? Nem szeretett, álnok volt!
Ez a szív volt oka ennek, hogy megholt,
Kénjaitúl ellankada, elmúló,
Bánatos élete végire forduló.

9. Csendes, nyugodjék Venus áldozatja!
Kit kénzo*tt* Kupido, már nem szaggatja
Nyilas szívét bánatos keser*vi*vel,
Kincsét várja kiterjesztett kezével."

№ 221.

1. Galamb az galambját úgy szereti,
Száját az szájához egyengeti,
Ételét-italját véle közli,
Szerelem rózsáját szedegeti.

2. Szerelem, gyötrelem mind együtt jár,
Szerencsétlen szív az, akit az jár,
Égesse szívemet lángja ámbár,
Szeretlek min*d* holtig, drága madár!

3. Kupido, Kupido, kedves Ámor!
Szívem orvoslásában légy *gyámol*!
Életem napjait fölajánlom,
Csak tegyed édessé ezen bajom!

---

34 kénzod [értelem] **35** keserőimmel [értelem] **36** kezemit [értelem, rím]

8 mint holtig [értelem] **10** gyámolom [értelem, szótagszám, rím]

№ 222.

1. Szerettelek, álnok lélek, te nem szerettél.
Szemmel, szóval csalogattál, titkon győlöltél.
Abban lelted kedvedet, hogy rabbá tettél,
Annak titkon árultál, akit kedveltél.

2. Hízelkedve kikémletted titkos célomat,
És szívemrűl számra csaltad minden titkomat.
Titkaidbúl valam*it* te is mondottál,
Csak hogy mesterségesen jégre csalhas*sál*.

3. Isten hozzád! Élj kedvedre azzal, kit szeretsz!
Teljen abban minden kedved, hogy engem megvetsz!
De tudd meg, az magos ég semmit sem felejt,
Mikor legtöbbet reménlsz, akkor tőrben ejt!

4. Nem szeretek már én többet, nem szeretek már!
Erre tanétott engemet, az tett nékem kárt.
Látom, van *annak* oka, mért nincs több panasz,
Hogy egy szívhez *hű szív nincs,* valóban igaz.

5. Azon senki ne épétsen, hogy vigadni lát,
Vagy hogy kiderült homlokom egy kis szép szént ád;
Kedvet ott is mutatni tanultam szénnel,
Hol többek közt mulatok beteges szívvel.

6. Volt örömöm, bánatom is igen sok ézben,
Ebben s abban volt már részem teljes éltemben.
De több volt a bánatom vég örömömnél,
Azt is fogja hordozni szívem, m*íg* lennél.

7. Eltávozok tűled immár, el is búcsúzok,
De megmarad ejtett sebe sérölt szívemnek,

---

7 valamint [értelem] **8** tsalhattál [értelem] **15** van oka [értelem, szótagszám]
16 egy sziv sints mint az valoban igaz [értelem, szótagszám] **24** még [értelem]

A bánathoz törődtem, csak *az egy* szólás
Egy emésztheti fájdalmim sebeit, nem más.

№ 223.

1. Égek érted, de nem érzed,
Nem is látod tüzemet.
Noha hiszed, de nem képzed,
Mely kén gyötri szívemet.
Magam ugyan tapasztalom,
Nem tudom kifejezni,
Úgy kénlódom, mint mely hajós
Hab közt nem tud evezni.

2. Régtűl fogva hogy szeretlek,
Azt mihaszna titkolom,
Hívség mellett de szenvedek,
A ként kénnal pótolom.
A szeretet szívet éget,
Ki nem hiszi, próbálja,
Melyben hogyha nem ér véget,
Nyugalmát nem találja!

3. Félve kell reá tekéntnem,
Kit szívemben imádok.
Mert nem szabad jelentenem,
Érte mennyit kínlódok.
Csak titkos fohászkodásim
Enyhétik kénjaimat,
Szomorú gondolkodásim
Emésztik napjaimat.

27 az az egy [értelem, szótagszám]

4. Duplás ám ott gyötrelem,
Hol van igaz szerelem,
Ha hozzátér a félelem,
Már egész veszedelem;
Mert hogyha félsz, kell titkolnod,
Szerelmed kötve vagyon,
Melyet, ha ki nem jelenthetsz,
Marja szívedet nagyon.

5. Dolgom van mind a kettővel,
Szerelem- s félelemmel,
Szúratom két hegyes tőrrel,
Alig bírok szívemmel;
Egyik éjeszt, másik éleszt,
Mind a kettő tántorét,
Ez hidegét, az melegét,
Hol vidít s hol szomorít.

6. Noha sokan igyekeznek,
Futtatják elméjeket,
Éjjel-nappal törekednek,
Hogy rontsák szerelmünket,
Csak te légy hív és állandó,
Ne figyelmezz ezekre!
Szívem csak hozzád hajlandó,
Esköszöm az egekre!

7. Légy hát magad is hévedhez
Örökös kegyességgel!
Mutasd meg szerelmedet
Tekélletes hévséggel!
Én még élek, még testemben
Pihegdegél a pára,
Nem félek, hogy szerelmemnek
Megszoruljon határa.

№ 224.

1. Szívem fájdalmi újulnak,
Senki meg nem enyhíti;
Kitűl vártam vigasztalást
Az is magát epeszti.
Jaj, mely nehéz reménségért
Ily hajóban evezni,
Sok tűrésnek, szenvedésnek
Soha végét nem érni.

2. Mi haszna, hogy emésztődöm,
Éltemet csak fogyasztom?
Hozzád való hívségemet
Rejtekben köll tartanom.
Jaj, talán soha sem lészen
Oly szerencsém énnekem,
Hogy személyedet elnyerjem,
Kit örökké tisztel*t*em.

3. Énbennem ha kételkedel,
Kitanulni akarod,
Ha tud-é szívem szeretni?
Hívségemet próbálod.
Amit egyszer már fogadtam,
Megtartom örökösen:
Ha igaz híved nem leszek,
Isten engem böntessen!

4. Vedd hát észre te magadat,
Tedd le a vélekedést!
Ne kételkedj én szívembe*n*,
Melyben egy csepp vér rossz nincs!

---

6 evedzni [értelem] **16** tisztelem [értelem] **27** szivembem [értelem, tollhiba]

Azt ha bánod, hogy szeretlek,
Avagy ha ezzel megsértlek,
De elhiggyed, szerelmesem,
Hogy soha meg nem vetlek!

5. Mit vétettem, ily sokáig
Hogy így kínzani kévánsz?
Bőnöm nem tudom, és mégis
Ily mostohán vélem bánsz.
Valld meg célját szerelmednek,
Bánatimat ne újítsd!
Kapcsold szívedet szívemhez,
Örömem égy szaporítsd!

6. Érc, kőszikla, kemény márvány
Gyakor csepp víznek enged;
Az legerősebb gyémánt is
Kevés vértől megreped.
Ne légy ezektől keményebb,
Lágyul*jon* acél szíved,
Könyörgő, sok könyveimnek,
Érted égő szívemnek!

№ 225.

1. Oh, szívem öröme, mit habozol?
Régi jókedvedtől mért távozol?
Légy csendességben! Légy békességben!
Megjönnek, s megtérnek vég napjaid,
Örömre fordulnak sok bajaid.
Örömre fordulnak sok bajaid.

---

37 váld meg [értelem] **46** lágyullon [értelem]

2. Tudom, hogy fájdalmid igen nagyok,
Elhidd, hogy azokban részes vagyok.
De mit van tenni? Kell még szenvedni,
Megadja az Isten, amit akar,
Szívem vigasztalást mennyekből vár,
Szívem vigasztalást mennyekből vár.

3. Távozom, de szívem nálad marad.
Kérlek, hogy tiedben azt bézárjad!
Úgy lészen készen, két szív egy lészen,
Szeretet, tisztelet eggyé lészen,
Semmi külső szívet bé nem vészen,
Semmi külső szívet bé nem vészen.

4. Ha pedig megelőz lopó halál,
Koporsómat festesd ezen szókkal:
Itt fekszik egy szív, állandó és hív,
Nyogodjék Istenben, békességben!
Adjad, Uram látnom dicsőségben!
Adjad, Uram látnom dicsőségben!

№ 226.

1. Gondolatim közt arra jutottam,
Hogy világ folyását megvizsgáljam:
Emberinek s rendjeinek az szokását,
Lássam az mostani barátságát.

2. Fehérnépe rendes és szerelmes,
Osztogatja szívét, nem figyelmez;
Állandóság és valóság nincs előtte,
Repdez madár gyanánt az ő szíve.

---

15 szév [értelem] **16** egyi [értelem] **17–18** kölső [értelem]; viszen [értelem]

1 között árra [értelem, szótagszám] **3** Rendejnek [értelem]

3. Férfiúi felől mit szólhatok?
Csak hogy csintalanok s igen gyorsak,
Barátságban, társoságban színeskedők,
Kapott prédájokban gyönyörködők.

4. Én ezek példáját nem követem,
Állandóra kaptam, az*t* tisztelem;
Annak holtáig és holtomig híve leszek,
Igaz hívségére figyelmezek.

5. Kinek erkölcsei igen nagyok,
Szívessége példás, melyen kapok,
Hívségemet, szívségemet föláldozom,
Tisztelője lenni óhajtozom.

№ 227.

1. Oh, keserves szenvedés!
Ki tudja, mi jelenés
Okozott ily nagy változást,
Szívnek szívtűl eltávozást?
De egek úgy rendelték,
Szívemet megsebhették.

2. Az idő elenyészett,
Minden kedvem elveszett.
Hova lett, ki vigasztalta,
Bús szívemet megnyugtatta?
Nem reménlek semmi jót,
Csak úgy élek, mint megholt.

10 tsintalanok, igen s igen [értelem, szótagszám] **14** az tisztelem [értelem]

3. Mégis holtig tisztel*l*ek,
Szívemben berekesztlek,
Szívemet néked szentelem,
Oltárod ezzel tisztelem,
Mert csak te vagy az a szív,
Kihez holtig lészek hív.

4. Holtom után síromra,
Kérlek, jegyezd fel *a*rra:
Itt, ebben a setétségben
Fekszik egy szív hívségiben,
Mert egy szívtől megv*á*la,
Lett véletlen halála.

№ 228.

1. Hidd el, szívből, nem szénből szeretlek,
Lelkemből kedvellek!
Vélem én is, reménlem, hogy szeretsz,
Engemet meg nem vetsz;
Csak kérlek, légy titkos,
Szerelemben okos,
És minden dolgaidban módos!

2. Ha felőlem szólanak,
Vagy téged énvelem vegzálnak,
Meg ne indulj, ne pirulj!
Úgy semmit ők ki nem tanulnak.
A szerelem titkot,
Kíván fortélt s módot,
De főképpen állandóságot.

---

13 tisztelek [értelem] **20** árra [értelem] **23** meg vala [értelem]

9 vexálnak [értelem]

3. Végre kérlek, igaz légy!
Hívem légy és álnokul ne tégy!
Szolgádnak, mint magadnak,
Úgy higgyél állandóságomnak,
Mert még egy csepp vérem
Szívem köröl érzem,
Tiszteleteden híven lészek.

№ 229.

1. Sokat futtattam elmémet,
Hogy senki ne láthassa,
Mi sértette bús szívemet,
Magát ki ne mutassa.
Éltemnek tündér próbája,
Vajon mit mutat kockája?
Szerencsétlen életemnek
Mint forog vitorlája?

2. Tudom, felkél még valaha
Napom sugára, fénye,
Ámbár jelen sem mostoha
Éltemnek egy reménye.
Siess immár, boldog óra,
Hogy váljon éltem valóra!
Szegény sorsom állapotja
Lássam, mint fordul jóra!

3. Igaz tekéletességem
Ahhoz, akit szeretek.
Tudva vagyon szolgálatom,
Egyebet sem kedvelek.

5 töndér [értelem] **20** kedvellek [értelem]

Azért meg sem magyarázom,
Nevemet is le nem írom,
Hidd el azt, mit mostan mondok:
Örökös rabod vagyok.

4. Sokan olyan balgatagok,
Vélik, hogy vagyok álnok.
Én tudom, hogy mit gondolok,
Csak maradjon az titok.
Eskövésemet megtartom,
Személyedet el sem hagyom,
Hitet én soha nem szegek,
Bizonyságim az egek!

№ 230.

1. Árva szívem nyögésit,
Hív szívem kesergésit,
Oh, vajha te hallgatnád,
Vagy messziről hallhatnád!
Mely nagy baj, kénos jaj,
Érzi szívem szöntelen,
Elborít, úgy szorít,
Győznöm hogy lehetetlen.
Sóhajtással kesergek,
Nyugodalm*a*t nem lelek,
Oh, jaj, fátum, vess véget,
Mert tüze nagyon ége*t*!

2. Szeretetedben élek,
Tőled mégis jaj, félek.
Nincsen, aki segétse,
Fájdalmima*t* enyhétse;

---

10 nyugodalmát [értelem] **12** égett [értelem] **16** fájdalmimal [értelem]

Sóhajtlak, óhajtlak,
Szívedet nem találom;
Kereslek, nem lellek,
Ez az én nagy halálom.
Nincsen oly szempillantás,
Melyben rajtad kívöl más
Jutna gyászos szívemben,
Velem van egyetemben.

3. Mást én szívem nem ismér,
Nálad nélköl nem is él,
Mert csak tied egyedül,
Csupán melletted enyhül.
Több oly kincs sehol nincs,
Ahol nyugtát találja,
Csak rebeg, úgy lebeg,
Mint az repülő gálya.
Oh, de kínos fájdalom!
Lesz-é még nyugodal*m*om?
Csak akkor lesz, ha halál
Rajtam fordétást talál.

№ 231.

1. Kegyes tavasz rózsámat,
Véle piros orcámat
Kertecskémben mulatja,
Örömkönyvem hullatja.
Gyöngy alak, csóko*ll*ak,
Sebet ejtesz szívemen;
Szomorú háború
Csoportra gy*ű*l fejemen.

---

34 nyugodalom [értelem] **27** egyedől [értelem, rím]

5 tsókollyak [értelem] **8** gyúl [értelem]

Ím a rózsa illatja
Kedvelteti kertemet,
De fonnyasztja éltemet.

2. Mert tulipánágacska,
Szé*ll*el já*t*szó szálacska
Rózsa közt emelkedik,
Módosan nevelkedik.
Nyújt szép szí*n*t, hozzá*m* int,
De illetni nem merem;
Ékesség és szépség
Kertemben, jól ismérem,
Kígyó fészkel tövében,
Álnokságnak nevében,
Nem lehet hát elérnem,
Mégis csak köll dicsérnem.

3. Ó, tulipán alakom!
Csókot rak rád ajakom,
De füstben megy örömöm,
Mert magam azon töröm:
Sza*b*ad-é, akad-é
Gondok után vég napom?
Ez szép szál szemközt áll
Kertemben tulipánom.
Oh, természet munkája,
Ártatlanság dajkája,
Enyém vagy, leszakasztalak,
Rózsatőre akasztlak.

4. Úgy kötök új bukrétát,
Fejemre öröm-pártát,
Benne fog illatozni,
Rózsámmal mulatozni.

---

13 széllyel jádzó [értelem] **16** szént, hozzá int [értelem, rím] **26** örömem [rím] **28** szakad é [értelem]

Egy virág, gyümölcs-ág,
Mely nem lehet kedvetlen,
Mert neme, érdeme
Kertben becsölhetetlen.
Ezüst, arany s brilliánt,
Szívek lánca, kincs, gyémánt
Többet nálom nem tehet,
Ha szív ilyent ültethet.

5. Hűs árnyékban lefekszem,
Gyönyörködve igyekszem
Lantom hangra intézni,
Kertecském körölnézni.
Énnékem *énekem*
Sokkal örvendetesebb,
Mint a kincs, ha az nincs,
Ami kellemetesebb.
Nem lel a szív enyhülést,
Ha azt arany fogyasztja,
Tulipán*já*t szaggatja.

6. Oh, most nyíló rózsácskám,
Gyönyörű violácskám,
Gyenge liliomszálom,
Drága kincs vagy nálom!
Hiacint, mely szép szín*t*
Ad*sz* s vigasztalsz engemet,
Nézd búmat, halld szómat:
Illatoztasd kertemet!
Ím, hervad tulipánom,
Sorsát felettébb bánom,
Add, ültessem kertemben,
Leszek nyugo*dt* elmémben.

---

47 szév [értelem] **52** énnékem [értelem] **58** Tulipányat [értelem] **63** szént [értelem] **64** adzs [értelem] **70** nyúgot [értelem]

№ 232.

1. Egek, mért sértettetek?
Rám ily bút mért mértetek?
Élte*m a*kik alko*tt*átok,
Vissza nyugtom adjátok!
Mástúl f*ü*gg, s mástúl csügg
Szabadságom s rabságom,
Nincs közi, nyőgözi
Várt sorsom s boldogságom.
Oh, magosságban *ülő*,
Légy rajtam könyör*ü*lő!
Tekéntsd szörnyő énségem!
Hódétsd meg ellenségem!

2. Hogy a tiszta szeretet
Ösvényére vezetett,
Nem gondolván sérelmem,
Kettőzte*tt*em szerelmem.
Szörnyőség, az hívség
Véteknek mért tartatik?
Két oly szív, az mely hív,
Egymástúl elzáratik.
Az egek megengedték,
Szerelmük elszenvedték,
Itt az földi istenek
Engesztelhetetlenek.

3. Oh, kegyetlen szerencse,
Célod az, hogy rettentse
Reménységem? Az*t* hidd el,
Adom csak éltemet fel;

---

3 élteka kik alkodtátok [értelem] **5** főg [értelem, rím] **9** űllő [értelem]
10 könyörölő [értelem, rím] **16** kettőztetem [értelem] **28** az hidd [értelem]

Még élek, eszmélek,
Egynek tartom szívemet,
Tisztelem s kedvelem,
Mint egyetlenegyemet.
Érted piheg bús mellyem,
Nincs más menedékhelyem,
Bárha testem sírban száll,
Lelkem tőled meg nem vál.

4. Drága vérem folyása,
Hív szívem dobogása
Érted forr csak eremben,
Érted mozog mellyemben;
Majd árad, kiszárad
Könyvem cseppjének árja,
Így forog s háborog
Bús éltem, végét várja.
Ajakom ha búcsút vesz,
Végső szózatja ez lesz:
Szívem csak érted égett,
Szerelmében ért véget.

№ 233.

1. Szívem, jön már szerelmünknek,
Boldog szerelmünknek,
Elválásnak órája;
Próbaköve hívségünknek,
Esküdt hívségünknek,
Szenvedésnek *pályája*.

---

29 eszmélyek [értelem] **31** tisztellyem s kedvellyem [értelem]

6 Pallája [értelem]

Bátran csüggtem ajkaidrúl
S eddig veled mulattam,
Ragad a sors karjaidrúl,
Gyenge karjaidrúl
Búra kárhoztattam,
Elhagyattam, elhagyattam.

2. Nyúl*j* mellemre kezeiddel,
Drága kezeiddel
Érezd elholt szívemet!
De ne sérj, mert könyveiddel,
Igaz könyveiddel
Kettőzteted seb*em*et!
Oh, ég! Mért adtál oly szívet,
Mely annyit érezhessen?
Vagy mért ismértem oly hívet,
Imádandó szívet,
Kiért szívem éghessen,
Esdekhessen, esdekhessen.

3. Nem szegezem az végzése*k*,
Örök, sz*ent* végzése*k*
Ellenében magamat.
Eltitkolom szenvedések,
Kénos szenvedések
Tengerében bajomat.
Eltávozom személyedtűl,
Szívedtűl nem távozom;
Miként válhatnék el ettűl
S nemes hívségedtűl?
Ah, ettűl sem távozom,
Nem távozom, nem távozom!

---

10 [hiányzó sor] **11** karhaztattam [értelem] **13** Nyúl [értelem] **14** [hiányzó sor] **18** sebeimet [szótagszám, rím] **25** végzésik [értelem] **26** Sz: végzések [értelem]

4. Látlak én messzeségemben,
Nagy messzeségemben,
S lelkeddel beszélgetek;
Csókjaidra képzésimben,
Édes képzésimben
Csókokkal felelgetek.
Estvéli gyenge szellőktűl
Kérdezd hollétemet,
Megmondják ők, s nyögésektűl,
Csendes nyögésektűl
Tanuld ki hol*létel*emet,
Szerelmemet, szerelmemet.

5. Emlékezz meg imádódrúl,
Igaz imádódrúl,
Te is, szívem reménye!
Gondolkodjál barátodrúl,
Esküdt barátodról;
Ez szerelem törvénye.
Számot tartok hívségedre,
Fél világért nem adom,
Emlékezz eskü*dt* hívedre,
Oh, eskü*dt* hívedre!
Lásd, én immár bujdosom,
Már bujdosom, már bujdosom.

№ 234.

1. Mely bolondság titkon szenvedni,
Haszontalan bajvívással szüntelen köszködni,
Szíved tárgyát félve szemlélni,
S ha meglátod, örömödet panaszosnak vélni!

---

53 [hiányzó sor] **56–57** esküt [értelem]

Aranyláncra szíveket f*ű*zni,
Zsákmányokat több szívről szedni
Szép ugyan, de a szabadság jobb, mint rabnak lenni.

2. Ha gondolod, hogy még szeretlek,
Tedd le büszke képzelésed, vége lesz mindennek!
Nem mondom, hogy *nem szenved*hetlek,
De már nem vagy egyetlenegy öröme szívemnek.
Igaz, hogy óhajtva szemléllek,
Szépnek s jónak még most is véllek,
De te mégis, ha magam *n*em, hidd el, nem kedvellek.

3. Mégis hamis sóhajtásidra
Eltitkolhatatlan örömmel vigyorodik szívem,
Csalogató mosolygásidra
Majd elájul, úgy ellankad érzékenyebb részem.
De ez ámbár tetszésedre *l*ész,
Kedve s b*á*ja hamar elenyész,
Mint az égen futó csillag egybefémlik s elvész.

4. Állhatatlan s mint nád, ingandó,
Oly tréfára juthatsz, mellyel másokat játszattál,
Minden szellőcskére hajlandó!
Mint madárka, ágrúl ágra repdesgetni szoktál,
Szerencsédet én nem irégylem,
Megcsalhatsz mást könnyen, úgy vélem,
De énrajtam oly hatalmad többé nem lesz, nem, nem!

---

5 fözni [értelem] **10** nem jó vedhetlek [értelem] **14** magam sem [értelem]
19 kész [értelem] **20** baja [értelem]

№ 235.

1. Szép szűz, kék szemekkel, együtt vándorlunk,
Hogy egek örömét lelkünk ind*ulj*unk.
Ámor csöndes árnyék völgyben,
Érzékeny hold homály fényben
Mulassunk!

2. Ékes liliom, mint kertben virágzik,
Úgy orcádon piros rózsacsali*t* látszik,
Ezen töskés rózsabokor
Ámornak hele mindenkor
Nyilával.

3. Természet remek munkája az te vagy,
Nyőlésed, lépésed érdeme *mely* nagy!
Mint a vízben deli nádszál,
Szeléd természet benned áll
Örömmel.

4. Hadd szorétsam szíved*et* jól szívemhez!
Önts igaz hévséget bajos é*lt*emhez!
Kegyes angyal, szeretetem
Jutalma csak te légy! – kértem
Egeket.

5. Kegyesen barátod lábodhoz borul,
Szíved örökre ha néki meghódul,
Néked csupán mint rab élni,
Fogja boldogságnak vélni
Halálig.

---

2 indollunk [értelem] **7** Rósa tsali [értelem] **12** érdeme oh melly [szótagszám] **16** szived [szótagszám] **18** életemhez [szótagszám]

6. Méglen *készül szeretetünk* oltárja,
Érzékenség elgyön tündér orcá*d*ra,
Angyal légyen oltalmazód,
Szerencse hív kormányozód,
Jól nyugodj!

№ 236.

1. Éltünknek éljük végan örömeit!
Rózsáit szedjük, most meg vérit!
Mit gyűjtenénk mi barátot,
S eltöltve búval a napot,
Ne tépnénk, járván az utat,
A szép virágokat?

2. Éltünknek éljük végan örömeit!
Rózsáit szedjük, most meg vérit!
Felh*ő*ben bár egünk borul,
A menny köve ropogva hull,
Napunk úgy-é mosolgva néz,
S megént elmúl a vé*sz*.

3. Éltünknek éljük végan örömeit!
Rózsáit szedjük, most meg vérit!
Haragban aki nem merül,
S ir*égy*séget gyorsan kerül,
Elégedség kezén mégyen
Ez *át* az életen.

---

26 Méglen szeretetűnk készül [értelem, szórend] **27** orczákra [értelem]
8 véreit [értelem] **9** felhüben [értelem] **12** véz [értelem] **16** irédséget [értelem]
18 ez ált [értelem]

4. Éltünknek éljük végan örömeit!
Rózsáit szedjük, most meg vérit!
A szív szerént aki beszél,
Híven szeret, s nyugodtan él,
A vígság azt környölveszi,
S azt boldoggá teszi.

5. Éltünknek éljük végan örömeit!
Rózsáit szedjük, most meg vérit!
Ha útja olynak elszorul,
Barátja karja jámborul
Segedöljön ottan néki,
S abbúl kivezeti.

6. Éltünknek éljük végan örömeit!
Rózsáit szedjük, most meg vérit!
Letörli bánat könnyeit,
S eltöntetve keserveit,
Hajnalt derít fel éjére
Barát*s*ág szent keze.

7. Éltünknek éljük végan örömeit!
Rózsáit szedjük, most meg vérit!
B*arát*ság, éltünk napjait,
Nék*i* szenteljük *í*m felét;
Éljen, aki barátunk lett!
Éljen, aki szeret!

№ 237.

1. Tenger búknak közepén
Mihez fogjak, epedt szív?

---

36 Barádság [értelem] **39** Bárádság [értelem] **40** nékünk [értelem]; ém [értelem]

1 küzepén [értelem]

Kegyetlen sors, törj bármire,
Lesz szerelmem mégis hív!
Mely kínokra születtem,
Én, nyomorult,
Búban borult!
Nemde untig *szen*vedtem?

2. Víg óráim sírba dőltek,
Örök gyászba öltöztek;
Régi napim elenyésztek,
Mert már mit remélhetek?
Ó, ily szerencsétlenségen
Ki bánkódni,
Szánakodni,
S meg fog esni hívségen?

3. Nincsen, az ki szánakodjon,
Hasztalanok panaszim,
Nincsen, az ki vigasztaljon,
Neveltetnek kín*j*aim!
Titkon vagyon mert sebem,
Sz*e*m nem látja,
Csak szív tudja,
Mely szálka van szívemben.

4. Kegyes egek! Csak bennetek
Ve*t*em minden reményem.
Sötét fölhők, bár béfödtök,
Vagytok vezérlő fényem.
Néktek minden búm, bajom,
Ínségemmel,
Keservemmel
Áldozom és ajánlom.

---

4 les é [értelem] **8** szem vedtem [értelem] **20** kinaim [értelem] **22** szom [értelem] **26** vettem [értelem]

№ 238.

[1]

Nossza, magyar, mit akarsz? Van példád, nagyra mehetsz most,
Boldog időt s útat francia, belga mutat.
Francia, belga indét, nem mersz, készen áll a sírod,
Mely eleven tetemed rusnya gödörbe tegye.

[2]

1. Jer, magyar, sér*j* velem,
Gyászoljad szüntelen
Romlásodat,
Hajdani voltodat,
Mostani sorsodat,
Rabságodat!
Mi voltál? Gondold meg,
Mint veszett népünk meg,
Hogy nyomorult lehess,
Oly futva ne siess,
Becses, nagy vér!

2. Sógorb*ól* cimbora
Lettél, átok óra,
Bajnok haza,
Mely égy tántorétott,
S vesztedre taszétott,
Hogy légy oda!
Németnek mért hittél?
Tűle sok kárt vettél,
Így bilincsed szerzed,
S önként azt felvered –
Tedd le most már!

---

5 sér [értelem] **16** Sogorbor [értelem]

3. Ah, hol van hazádért,
Szép szabadságodért
Vérontásod?
Gerjedező szíved,
Nagyra késztő kedved,
Elszánásod?
Oda van, elvetéd,
Készakartva tevéd
Cégéres rútságra,
Vidék pajkosságra,
Jaj, mit tettél?

4. Nyakadon a német,
Lesi életedet,
Borzadozol,
Fojtja szabadságod,
Rontja tartományod,
Nem irtózol.
Feji erszényedet,
Kiszopja véredet,
Fényedet torkolja,
Neved marcangolja,
Szenveded ezt?

5. Most szédül elméje,
Szöpög d*ü*höd*t* feje,
Dühösködik,
Magyarul invitál,
Dietával kínál,
Mesterkedik.
De e nyújtott remény
Csak elmecsaló fény,
Lépet rak s tőrbe tesz,
Ha hiszel, t*ö*nkre tesz,
Ébredj tehát!

50 szöpök döhöt [értelem] **58** tünkre tesz [értelem]

6. Ha van még benned vér,
S szíved hazádért vér,
Vitéz magyar,
Gyullaszd fel lángodat,
Hamvas parázsodat,
Siess hamar!
Ne enge*dd* nevedet,
Dicső nemzetedet
Sárba tapodtatni
S csúful rongáltatni –
Még van időd!

7. Igaz perért fáradsz,
Sajátodért izzadsz,
Te nagy nemzet!
Ne fél*j* az árnyéktúl
S remegő páráktúl,
Prédát nyerhetsz!
Magyarok Istene,
Reménye s mindene
Igazságot szeret,
Megsegét tégedet,
Merj s boldogulsz!

[3]

8. Nosza, magyar, mit akarsz? Van példád, nagyra
mehetsz most,
Boldog időt s útat francia, belga mutat.
Francia, belga indét, nem mersz, készen áll a sírod,
Mely eleven tetemed rusnya gödörbe tegye.

---

66 enged [értelem] **74** nefél [értelem]

№ 239.

1. Babi, bús sóhajtásimbúl,
Fílelmes pillantásimbúl
/: Egyszer mért nem érted,
Hogy gyötrődöm érted,
Hogy szeretlek. [:/]

2. Szóval ki nem fejezhetem
Hozzád viselt tiszteletem,
/: Szavaimat vesztem,
Szívemet emésztem,
Elnémulok. [:/]

3. Érzékeny légyen a szíved,
Könyörölj azon, ki híved,
/: Első pillantás*t*úl,
Téged szünet nélkül
Szeret híven. [:/]

4. Jusson olykor az eszedben,
Ki forró szeretetedben
/: Szerencsét*lenné lett,*
A te hideg szíve*d*
Áldozatja! [:/]

5. Boldogtalan szerelmemnek,
Örökös szenvedésemnek
/: Emlékezetére
Tartsd meg ezt v*é*gtére,
Vedd kedvedre! [:/]

---

13 pillantásbúl [értelem] **18** szerentsétlen élet [értelem] **19** Szivet [értelem] **24** vigtére [értelem]

Jegyzetek

1.

Ks.: *Aethnához hassonló szivem…* (3a–4a).

14 strófás, Amade stílusát utánzó *szerelmi panasz*. Más forrásból egyelőre nem ismerjük.

2.

Ks.: *Ah, ah, ah, ha nem élhetek távúl személlyedtűl…* (4a). A versfőkben: AMADE.

5 strófás e*pekedő szerelmi dal*. Amade László (RMKT XVIII/7, 40. sz.) versének változata, több kifejezés/félsor/sor módosításával, ill. „félrehallásból" eredő vagy másolási hibával. Az összkiadás ezen kívül még hat kéziratos forrását említi.

Első kiadása: Amade 1836, XL. sz., 99–101.

Az Amade-vers eltérései:

3 Égnem szerelmedtül **8** megválnom **10** vár végső veszéllyem **11** Hivségemben károm **12** Azért halált **13** meg is: had élllyen! **16** Társnak vészen **16** Ez nem lészen **20** Ki magyarázhattya **21** S-bátrán ki mondhattya **22** Az ki álnok **23** Szólly: egy **30** gyötrelmimet **32** Mit tesz vallyon **33** Csak meg hallyon **34** Ez én bérem **34** Azt égérem **36** Te vagy kincsem: köll élni **37** vég az én pályámnak **40** Illy bért adtak átkai **42** Ah **43** gyilkosom **44** Élly hiv párom *vagy*: paisom

3.

Ks.: *Ah hova légyek búmban mit tégyek…* (4b).

3 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *szerelmi búcsú* és *vallomás.* Erdélyi Pál Amade-versnek tartotta, s úgy adta ki (1907, 93). Az ének kezdősora valószínűleg Maracskó Anzelm bencés szerzetes keserveséből önállósult, s vált közköltészeti formulává. Lásd kötetünkben a 38. vers 6. szakaszának 1. sorát: *Ah, jaj, már mit tégyek, búmban hová légyek?* Két, egymástól különböző szövegváltozatát a *Vízkeleti-kódex*ből (1764 k., Stoll 278, 14. és 27. sz.) adta ki Dézsi Lajos (1932, 180). A versindító panaszos költői kérdés kisebb változtatásokkal kéziratunk más keserveseinek (7. és 92. sz.) kezdősoraként is felbukkan.

4.

Ks.: *Ah jaj! ah fáj! búra tér örömem…* (4b–5a).

4 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, Amade László stílusában írt *szerelmi kesergés,* mely költői eszközeivel: felkiáltásaival, szó- és félsorismétléseivel, szójátékaival (*ész–vész; ront–vont–font–bont*) a mesterkedő poézis és a „érzékeny" líra előfutárának, stílusgyakorlatának tekinthető.

5.

Ks.: *Ah jaj mit látok, szivemmel mit szemlélek…* (5a–6a).

14 vsz.-os *kesergés.* A kikosarazott ifjú azon tűnődik, mihez kezdjen az életével, miután elhagyta vagy becsapta az a leány, akit szeretett. Az utolsó versszak jótanács a házasodni készülő szüzeknek és legényeknek. A szöveg több helyütt esetlegesnek, romlottnak tűnik, strófái is változók: a páratlanok ötsorosak (kivéve a hatsoros 13-at), a páros szakaszok hét- és nyolcsorosak, ritmikájuk egyenetlen. Ezzel a kezdettel megjelent a *Négy szép Uj VILÁGI ÉNEKEK A' SZERELMES CUPIDÓNAK Allandósága után való állhatatlanságáról* c. ponyván 1770-ben (OSZK PNy 2.932, Negye-

dik). Valószínűleg innen másolták a kézirat 22. versét is (*Átkozott Venus, tülem messze fuss,* Harmadik).
Stoll Béla hívta fel a figyelmet arra, hogy az 1. vsz. másutt nem ismert népi változatát Bartók Béla jegyezte le 1910-ben Nagymegyerben (Komárom megye):

Héj, héj, mit tegyek,
Pozsony alá hogy menjek,
Ott egyedül éjjek?
A szeretőm elhagyott,
A szivibűl kizárott,
Egy kis bolondságért.

Kodály–Vargyas 1969, 376. sz.

Az ének XVIII. századból származó dallamának sok szlovák variánsa van (Bartha–Kiss J. 1953, 705 –706).

25 *foglalnám a regulákban* – szerzetesi szabályok szerint élnék
51–52 *Szívem titkos ajtaját / néki felnyitom* – a XVIII. századtól a XIX. század elejéig igen népszerű anonim ének kezdetének parafrázisa: *Felnyitnám már bús szívemnek régen bezárt ajtaját*. Változatát lásd kötetünkben a 74. sz. alatt.

6.

Ks.: *Ah már egyszer engeszteld meg keő kemény szivedet…* (6a–b). A versfőkben: AMADE.

5. vsz.-os *szerelmi vallomás, könyörgés.* Amade László (RMKT XVIII/7, 8. sz.) népszerű versének talán emlékezetből vagy hallás után leírt változata, több fonéma, kifejezés vagy félsor grammatikai változtatásával, amelyek mind az ének szóbeli, egyénített használatára utalnak. Ezt erősíti pl. a 19. sorban: a „szélre, mint nád" helyett a „szóra mindgyárt", a 27. sorban az „Ebbül érthed, *szivre vehed*" helyett: „ebbül érthed, *s észre veszed*" változtatás; a „saját" (?) nyelvjárást tükröző fonémacserék, vagy a vers üzenetének, summájának hiánya.

Az Amade-vers közkedveltségét mutatja, hogy a kritikai kiadás e kéziraton kívül tíz másik kéziratos forrását is felsorolja (RMKT XVIII/7, 375–376). Kreskay Imre *Magyar Ódái*ban *Szerelem koldulása* címmel szerepel, Toldy Ferenc *Kérlelő* címmel nyolcsoros vsz.-okban adja ki *Handbuch*jában (1828). Számos parafrázisa is született: a *Nemzeti Dalok Gyűjteményé*ben ANNA akrosztichonnal szerepel (Stoll 531, VIII. 160), s Jankovich megjegyzi, hogy Amade egy régi zempléni éneket „sokat benne megváltoztatván, maga nevére fordította, mely nem árt az éneknek" (idézi Varga 1957, 327). Varga Imre szerint Jankovich „megjegyzése sokkal inkább csak azt igazolja, hogy Amadé László versei már a XVIII. század közepén eljutottak a messzi Zemplénbe, mint azt, hogy kész verset használt fel és alakított át saját érzései kifejezésére" *(uo.).* A XVIII. századi verseket tartalmazó SZUB 6 vsz.-os, *Oh, már egyszer engeszteld meg kemény kőszívedet kezdetű* XII. énekének csak az első három szakasza variálja Amade versét, a többi azonos hangulatú és stílusú új strófa (Varga 1957, 331).
Első kiadása: Kultsár 1817, 21–22. Dallamváltozatait lásd Bartha 1935, 212–213, 140. sz.

Az Amade-vers szöveg előtti tanulsága hiányzik a kéziratból:

> Szép szóra s-zengésre ki nem fog hajlani,
> Annak vagy angyalnak, vagy könek köl lenni.

Az Amade-alapszöveg eltérései:

2 egy punctumban biztasd **3** Tekintsd érted mint kinlódom **4** ell olvadom **5** Enged hozzád le borúlnom **6** Szerelmet **8** En szivemet szerelemnek **22** Fény csillagom **23** már parttyához **25** szélre **26** mint nád **27** s complementre **21** látván hivségemet **29** Válaszd ki **31** Ki kemény s állandó **33** már én töbre **35** szivre vehed **37** kivánok **38** Sött, [...] még **39** De élni és

7.

Ks.: *Ah már hová légyek, nagy bumban mit tégyek…* (6b–7a).

9 vsz.-os, Amade stílusát utánzó *szerelmi panasz,* melyet Erdélyi Pál még Amade szerzeményeként közölt (1907, 93). Kezdősora valószínűleg Maracskó Anzelm bencés szerzetes keserveséből önállósult, s vált közköltészeti formulává (Lásd kötetünkben a 38. ének 6. vsz. 1. sorát: *Ah, jaj, már mit tégyek, búmban hová légyek?*) E panaszos költői kérdés kisebb változtatásokkal kéziratunk más panaszos verseinek (3. és 92. sz.) kezdősoraként is felbukkan. A 92. sz. alatt ennek az éneknek hét strófája szerepel, csak sorrendjük más. A *Vízkeleti-kódex*be (1764, Stoll 278) két, ilyen kezdetű szöveget is bemásoltak (kiadta Dézsi 1932, 173–184, 288–301). A 27. számú hosszú, kontaminált vers eleje szó szintű változata e panaszos vers 1–5. szakaszának.

8.

Ks.: *Álhatatlan Bolena, mert változó vagy bút hozó…* (7a–b). A versfőkben: ANNA

4 strófás, ismeretlen szerzőjű, Amade stílusában írt *allegorikus vers,* mely megszólítja a harc és öldöklés római istennőjét, Bellonát. Azt a régi költői toposzt fejti ki, mely szerint a szerelmi viszony – harc, háborúság. Az *állhatatlan* jelzővel a XVII–XVIII. századi közköltészetben a leggyakrabban a szerencsét, a világot és a női nemet illették.

1 *Bolena* – helyesen: Bellona
12 *transenálist* – ?
16 *bagazsi szekeressen* – poggyászos szekérrel
17 *ortelt tettél* – véleményt nyilvánítottál, ítéletet hoztál (ném. *Urteil*)
24 *stégessen túl* – ?
41 *fogyattokat* – (testi) fogyatékosokat, nyomorékokat, csonkákat
46 *vösött énekkel* – homályos értelmű, romlott sor
47–48 *tözöket nevelek áldozot töményeket* – tüzüket nevelem, áldozok tömjéneket

9.

Ks.: *Ambár Egek, hozzád le borúltam…* (7b–8a). A versfőkben: AMADE.
5 vsz.-os *szerelmi panasz,* Amade László (RMKT XVIII/7, 6. sz.) versének személyesebbé tett változata. A 3–4. strófa igéi, ill. főnévi ragozása mind E/2 személyűek, ellentétben Amade versével, ahol csak az 5. szakasz tegező formájú. A kritikai kiadás ezen kívül tíz kéziratos és egy nyomtatott változatát említ. Első kiadása: Amade 1836, VI. sz., 12–14.
Az Amade-féle eredetiben szereplő előzetes tanulság hiányzik a kéziratból:

> Az meg vertt gyermeknek szabad légyen sirni,
> Szabad sérültt szivnek így panaszolkodni.

Az Amade-vers eltérései:

11 látom **19** És nem lesz **20** Igy hodólni **23** Es maid ell olvadtam **30** Oh, kegyetlen! **31** volna **32** meg szánhatna **33** bánhatna **35** Szivében **36** Kedvében **37** Be zárhatna **40** Meg nem csalna **42** ennyit **43** Eretted **45** az **49** S-tovább

10.

Ks.: *Atkozot Sziv mert égy meg vetetted…* (8a–b). A versfőkben: AMADE.
5 vsz.-os bosszús *szerelmi dal.* Amade László (RMKT XVIII/7, 7. sz.) szakító versének változata. A kritikai kiadás ezen kívül kilenc kéziratos és egy nyomtatott változatát említi.
Első kiadása: Amade 1836, VII. sz., 15–17.

Az Amade-vers előtti tanulság hiányzik a kéziratból:

> Ingyen sok szenvedés mélto boszuságra,
> Mennyen a' gyilkos sziv érdemlett halálra.

Az eredeti szöveg 4. strófájának két utolsó sora fel van cserélve a kéziratban. További eltérések:

4 Azt, ki **6** Ösmérem **7** Ah, szemérem! **10** Öntöm **12** Midön **22** Nem minden **23** Lesz olly **30** Lészen üzem **32** Hogy csaltad **37** Mascharádat **42** irigység **44** Ez fortéllyát **45** hiv vagy.

11.

Ks.: *Ah mit kénzo*d *én Szivemet hogy ha nem vagy állandó…* (8b–9a). A versfőkben: AMADE.

5. vsz.-os epekedő *szerelmi vallomás,* Amade László (RMKT XVIII/7, 45. sz.) versének változata.

Első nyomtatott verziója (Hasznos Mulatságok, 1817, I. 174–175) eltér a kritikai kiadás alapjául szolgáló kézirattól, az ún. *Főkódex*től (OSZK. Quart. Hung. 141), melyet Amade és titkárai másoltak.

Az Amade-vers eltérései:

1 mikor nem **3** szerelmönknek **4** szönyete gyötrelmönknek **6** mind ell is **9** Meg is halni **10** jutalma **11** szeretz […], meg vettz **12** Hogy ha […], mind egy arányt **15** Ha nem élek **16** s-legyen példa **17** Az ki **18** igy **19** Nem is **20** Mégis bánnyad […] gyötrelmét szivének **24** Ambár […]kedvedben

12.

Ks.: *Ah mit kinzod én Szivemet, mikor nem vagy állandó…* (9a–b). A versfőkben: AMADE.

5. vsz.-os panaszos *szerelmi dal,* Amade László (RMKT XVIII/7, 45. sz.) költeményének parafrázisa, ill. e kézirat 11. versének személyesebbé formált, panaszkodó változata. Az eredeti Amade-vershez képest új a vers 3–4. sora; a 4. vsz. utolsó sora és egész 5. strófája, viszont az Amade-vers utolsó sora zárja a 3. szakaszt. A 11. szöveghez képest is fel vannak benne cserélve félsorok és kifejezések, továbbá előfordulnak benne értelemzavaró másolási

hibák is, pl. az 5. sorban: s*zegény legyek* helyett: szegény l*egény*; a 17. -ben *vers fejekben vagyon neve* helyett: *veres fejeben* v*agyon neve*; az 5. vsz. 2. sorában: *hadd érthessem* helyett: *had érhessem* szerepel. Úgy tűnik tehát, a kötet másolója két különböző kéziratból dolgozott, ezért is adott külön sorszámot a költemény kétféle verziójának.
Első nyomtatott verziója: Kultsár 1817, I, 174–175.

Az Amade-vers eltérései:

3 De nints haszna szerelmének **4** Nints szünete gyötrelmének **5** Engesztellyed, ne [...] legyek **6** mind ell is **7** Szépségedért, hivsegedért nintsen semmi nyugalma **8** szerelmedért **9** személyedért **10** De nints **11** Hogy ha [...] kedvellek **15** Ha nem élek, még sem félek, soha ell sem felejtlek **16** Ditsekedgyék [...] s-legyen példa mindennek **17** vers fejekben **18** kiván így **20** Mégis bánnyad és sajnállyad gyötrelmét szivének!

A kéziratból hiányzó strófa (21–25)

Emlékezzél mégis arrúl, az ki hiven szeretett,
Erdemedért és nevedért mindenekett meg vetett,
Ved bé nevit kegyelmedben,
Ambár maga nints kedvedben,
Ell is hidgyed, ne is véllyed, hogy mast soha szeretett.

13.

Ks.: *Ah távozzál ne kénozzál Szivem sértő kegyetlen…* (9b–10a).
7 vsz.-os, szemrehányásokkal teli *szerelmi szakítás* Amade stílusában. Érdekes és újszerű benne az a gondolat, hogy az érzelmi függetlenség, a „szabadság” a legnagyobb kincs. Más kéziratos forrásból még nem került elő.

14.

Ks.: *Ambár nékem* n*intsen kintsem…* (10a–b) A versfőkben: AMAD.
4. vsz.-os, epekedő *szerelmi vallomás*, Amade László (RMKT XVIII/7, 3. sz.) ekhós versének hiányos verziója, szórendi cserékkel, sor, szó és fonéma szintű változtatásokkal. 8–9. sora az eredetihez képest fel van cserélve; 13–15. sora teljesen új. A sorvégi szóismétlésen alapuló ekhós versforma az antik költészetre vezethető vissza (Ovidius: *Átváltozások*, III, 379–393), az egymás melletti szavakat rímeltető forma Zrínyinél és Gyöngyösinél is előfordul. A szójátékokkal, belső rímekkel, rímtoposzokkal teli ének nem érzelmi mélységével, inkább hangzásával hatott. Közkedveltségét jelzi, hogy Varga Imre (1957, 332) ezzel együtt hét kéziratos, a kritikai Amade-kiadás pedig tizenkét kéziratos változatát említi. Ötstrófás változatát a *Vízkeleti-kódex*ből (1764 k., Stoll 278, 3. sz.) adta ki Dézsi Lajos (1932, 176).
Első kiadása: Amade 1836, III. sz., 5–6.

Hiányzik a kéziratból az Amade-vers mottószerű tanulsága:

> Egészlen kétségben végre estem vólna,
> Ha csak már az Echo engem nem biztatna.

2 Kiért semmi […] sintsen **3** De talám meg érem **4** ismérem **6** szánom s bánom **8** Meg nem csókolhatlak **9** Meg nem szorithatlak **12** Kedvében van ki illy **13–15** Valóért kinlódik, Ingyen nem aggódik, De vallyon ki lesz az? Igaz! **16** már bennem mindenem **17** Árnyékért hogy **19** Úgy szivre

A hiányzó 5. vsz.:

> Elegett biztattz, reménnyem,
> Ell húnt csillagomat, fénnyem,
> Azért már imádlak,
> Es magamnak tartlak
> Nints már benned kétség, hüség!
> vagy: De jai, talán hüség: jég, égh!

15.

Ks.: *Atkozot szerelem nints benned kegyelem…* (10b). A versfőkben: AMAD.

4 strófás, panaszos *szerelmi dal,* Amade László (RMKT XVIII/7, 16. sz.) versének hiányos parafrázisa, az élőszónak jobban megfelelő szó- és sorcserékkel (*isten* helyett: *illyen*; *hatalmadban* helyett: *halálomban*), új sorokkal: 29–33. és 37–40. A 3. vsz. vége az eredeti vers 40–44. sorának „félrehallott", átértelmezett változata: *Engemet tőrödben* helyett: *engemet örömből*; *nincs hatalmadban* helyett: *mint hattál módban*. Mindezek együttesen némileg megváltoztatták az eredeti költemény hangulatát, mondanivalóját.

Amade a szerelmet, ill. a szerelem csalárd istenét vádló versébe jellegzetes XVII–XVIII. századi közköltési (és a népköltészetben is továbbélő) motívumokat épített be. Ilyen: a mézbe rejtett méreg, a madarat megfogó lépes vessző/tőr; a szerelmes mint rab.

Első kiadása: Amade 1836, XVI. sz., 41–44.

Az Amade-vers eltérései:

3 isten? **10** s-tóditó **11** Szivek kinzó **11** Miképpen **12** Szépen **15** madarat az **16** Meg fogál **20** mit hozott **21** Titkossan, gyilkossan **23** Akkor azt **26** praedája **27** példája **29–33** De akadt társára, Rabjának mássára Egy szivnek, illy hivnek Nagy annak az ára Vesd próbára! **37–44** Engemet törödben Meg csaltál szivemben Meg is fogtál. De nints hatalmadban Az én hatalmomban Bár vérem én bérem Nem félek, mert élek Hiv voltomban.

Az 5. vsz. (45–55. sor) hiányzik a kéziratból:

En rólam tanúllyon,
Mást mikép árúllyon,
Bár isten légyen;
Isten az Cupido,
De hamis, mint sidó,
Nints mit tégyen.
Boldog légyen vétkem,
Hogy meg csalt ez egyben,

Nem mászor, utólszor,
Nem többször, csak egyszer
Vólt szivemben.

40 *Dalila* – Delila

16.

Ks.: *Arva vagyok szivem nálad nélkül…* (10b–11a).

3. vsz.-os, panaszos *szerelmi vallomás*. Eredetileg egy hosszabb XVII. századi szerelmi ének három közkedvelt strófája. Hosszabb kéziratos változatai már a XVII–XVIII. század fordulóján összeírt énekeskönyvekben (*Thoroczkai Zsigmond-ék.,* 1695 után; *Kelecsényi-ék*., 1723–1765, két változatban is; *Bathó Mihály-ék.,* 1728) megtalálhatók, szövegüket betűhíven kiadta Stoll Béla az RMKT XVII/3, 111. sz. alatt. Mindhárom versszaka „vándorstrófává" válva számos XVIII–XIX. századi kéziratban és a szájhagyományozó népköltészetben is fennmaradt.

Szövegünk kiadása: RMKT XVII/3, 111/V. sz., 189.

A kezdőstrófa *árva gerlice* képe arra az Arisztotelésznél felbukkanó (*Historia Animalium,* IX, 7), majd a középkorban elterjedt hiedelemre vezethető vissza, mely szerint a párja vesztett gerlice nem választ más társat, úgy gyászol, hogy csak száraz ágra száll, tiszta vizet nem iszik, inkább felkavarja azt. Ez a költői kép – motívum általános kifejezése volt a (szerelmi) bánatnak az antikvitástól kezdve a XVII. századi szerelmi közköltésen át a XIX–XX. századig. Előfordult Zrínyinél, Gyöngyösinél többször, Virág Benedeknél, Lévay Józsefnél és a népköltészetben is, lásd pl. a párjavesztett, „bús" gerlicéről szóló balladákat (Kallós 1971, 66–71. sz.).

„Ha a gerlice-indítékot elemeire bontjuk, a következő, bizonyos fejlődést mutató sorozatot kapjuk: a) az özvegyen maradt gerlice bánatában siránkozik, nyög; b) nem száll zöld ágra, csak szárazra; c) tiszta vizet nem iszik, hanem előbb fölzavarja; d) nem száll tiszta búzába, hanem konkolyágra" (Tolnai 1929, 240). Az itt említett a) viselkedést lásd kötetünkben a 44. szöveg 6. vsz.-ában, a

116. ének 4. vsz.-ában; az a) és c) viselkedést együtt pedig a 42. vers 7. vsz.-ában.
A *bús/árva gerlice* motívum szemléletes népköltési változatát egy verses katonalevélből tette közzé Sebestyén Gyula:

> Ugy bujdosom én itt, mint gilicze-madár,
> Ki bánat közt eped, ha párjától elvál,
> Jaj kesergi társát, zöld ágra nem is száll,
> Csak sóhajtva nyög, mig párjára nem talál.
> Az én életemnek szint' így van most sora,
> Mert bokros búbánat szüntelenül sújtja.
>
> Monoszló, Zala m., verses levél, MNGY VIII, 396.

Stoll Béla a motívum kéziratos előfordulásaiból idéz (RMKT XVII/3, 607–608; 283, a 234. sz. jegyzete). Bővebben lásd Eckhardt Sándor tanulmányát (1929, 93–99) Tolnai Vilmos már idézett kiegészítéseivel (*uo.,* 236–240).

17.

Ks.: *Aldot vagyok én reményem…* (11a). A versfőkben: AMADE.
5. vsz.-os *szerelmi vallomás.* Amade László (RMKT XVIII/7, 17. sz.) versének szó és fonéma szintű változata. Metrikája meglepő módon következetesebb, a strófák utolsó előtti két sorában egy-egy szóval hosszabb (azaz 8–8 szótagos), mint az Amade és titkárai által összeírt *Főkódex*ben, melyben hol 6–6, hol 7–7 a sorok szótagszáma. Valószínűleg másolási hiba, hogy az 5. vsz. 4. sorát (itt 32. sor: „bé metzlek és szorétlak") kétszer, záró sorként (35. sor) is leírja.
Első kiadása: Amade 1836, XXI. sz., 55–56.

Az Amade-vers eltérései:

3 Tapasztalom és **5** s-nem **6** szemléllek **10** Kétt hiv szemed kész rabodatt **11** üz és **12** öszve kötözve **13** Szolgád szive, szegödve **14** Egtül **15** Ezt

szenvedem **17** Ez örvendem **26** Illy szépért, édessért **27** Kegyessért, kedvessért **29** ne **30** Hogy óhajtlak **31** Hiv **32** Bé veszlek **33** s-holtomban **34** Hamvamban és poromban **35** Szeretlek és imádlak.

18.

Ks.: *Allando az én hivségem…* (11b). A versfőkben: ANNA.

4 vsz.-os *udvarló vers,* Amade László (RMKT XVIII/7, 54. sz.) költeményének egy sor híján szó és fonéma szintű változata, mely a régi magyar szerelmi közköltészet gyakran alkalmazott motívumaiból építkezik: nem rozsdásodó arany szív; tüzes, szikrázó, fényes női szemek; okos színlelés; titkos szerelem; a szerelem, mely méreg és méz; kegyetlen fátum. Ezt a személyes hangú Amade-verset a XVIII. században összeírt, vegyes tartalmú primer énekeskönyvek közül csak ez a kézirat őrizte meg.

Első kiadása: Amade 1836, LIII. sz., 131–132.

Az Amade-vers eltérései:

2 Vak és gyors (*vagy:* Hajlandó) **6** Méltó is **7** Továb is **9** Két sziv egy lenne [hiányzó sor] **15** S-még küszkednek **18** szin **19** Noha titkos kin **21** bár van vas **25** izlenem **26** az ki **32** Az **33** s-hizelkedik

26 *Vézzé nem válik az igaz, régi vér* – ezt a gyakori közmondást elsőként *Tsak nem válik a' vér vízzé* formában Kovács Pál 1794-es győri közmondásgyűjteményéből idézi Szemerkényi 2009, 1434.

19.

Ks.: *Az nehéz midőn véled vagyok…* (11b–12a).

5 strófás, ismeretlen szerzőjű *udvarló ének,* amely különböző hosszúságban több kéziratban is előfordul a XVIII. század utolsó harmadában (Stoll 332, 58; 847, 2a; 1112, 104–105; 1149, 8a).

Egy változata *Állandó vagy, méltán szerethetlek* kezdettel, 6 strófás terjedelemben Kreskay Imre *Magyar Ódák avagy Énekek* c. gyűjteményébe (1788) is bekerült, továbbá a korabeli SZUB (1770) c. antológiába is, ennek XXXIII. sz. alatti, 8 vsz.-os szövegéhez viszonyítva kötetünkben a csak 3, 1, 6–8. vsz. jelenik meg. Noha dallama nem maradt fenn, énekelt voltára enged következtetni az, hogy az említett erdélyi forrásban a strófák 4. sora ismétlődik.

20.

Ks.: *Ály előmbe Rózsam had butsúzam tőled…* (12a).

4 vsz.-os, népies hangvételű *szerelmi búcsúdal,* melyet valószínűleg ponyváról másoltak, ugyanis a *Dallok* (é. n., h. n.; pl. OSZK 821.144) c. kiadványban 3. tételként szerepel, s a füzet egy másik éneke szintén bekerült a *B. P.-kézirat*ba a 211. számmal. Ezt a ponyvát adta ki saját gyűjteményéből Thaly Kálmán (1864, II, 371), majd a nyomában Stoll Béla (1956b, 63. sz.) és Szabó T. Attila (*Haja, haja,* 49. sz.). Az ének elsősorban a ponyvák révén terjedt el, s különböző variációkban került be a szájhagyományba (vö. RMKT XVII/3, 608–609). Az első szakasz sorai formulaként, az utolsó versszak sorpárjai pedig közhely/vándorstrófaként szerepelnek a recens népköltészetben.

21.

Ks.: *Atkozlak te szerelem…* (12b). A versfőkben: AMADE

5 vsz.-os, indulatos, panaszos szerelmes vers. Amade László (RMKT XVIII/7, 10. sz.) énekének mottó nélküli változata, néhány betoldott indulat- és kötőszóval, ill. másolásból eredő tollhibával (*trónust emelsz* helyett: *trónus enne*k; *büszkén ül* helyett: *bús kin ül; enyhít sebeimben* helyett: *enyhitésimben*).

Először Kultsár István adta ki (1817, I, 38–39), szintén mottó nélkül.

Hiányzik a kéziratból az Amade-versszöveg mottószerű tanulsága:

Jai annak, Amornak
Ki hiszen csalárdnak!
Ezer practikája,
Nints annak orcája.

Az Amade-alapszöveg egyéb eltérései:

8 Nints **15** Erzem **16** En szegény **20** eröt vehet **24** Istenekbül **25** Amitó **26** Hoditó, **29** ez porrá **32** Tronust emelsz **33** büszkén **34–35** Rosz gyermek, Rosz gyermek, **36** illyent **44** S-átkozlak

22.

Ks.: *Atkozot Venus tűlem meszsze fuss…* (12b–13b).

12 vsz.-os, Amade stílusában írott *szerelmi panasz*. Versfőiben mintha egy elrontott női név lenne: ÁTEMIDÉ ÉVAEE.

Megvan a tartalmilag sok hasonlóságot mutató, felvidéki *Kelecsényi-ék*.-ben (1723–1765, Stoll 184, 39a), továbbá megjelent a *Négy szép Uj VILÁGI ÉNEKEK A' SZERELMES CUPIDÓNAK Állandósága után való állhatatlanságáról* c. ponyván 1770-ben (OSZK PNy 2.932, Harmadik). Valószínűleg innen másolták a gyűjtemény 5. énekét is.

Az ötsoros szakaszok esetenként hatsorossá bővülnek, feltehetőleg a másolt forrásban is így álltak, alternatív sorokként.

A „méz alatt méreg" motívum költészettörténeti hátteréről több tanulmányt is készített Voigt Vilmos (2014, e-könyv).

23.

Ks.: *Az egész Ég azt vallya, hogy szivem szived Rabja…* (13b)

5 vsz.-os ismeretlen szerzőjű XVIII. századi *udvarló ének*. A versfőkben mintha egy női név, ANNGI volna elrejtve.

Az 1. strófa értelme homályos, az antik mitológiai alakok (Titán, Neptunus) nem illenek bele a vers kontextusába.

3 *Titán* – titánok
5 *Neptunus országa* – a tenger, Neptunus (Poszeidón) a vizek és a tenger istene az antik mitológiában

24.

Ks.: *Álnok szerentse Szivem bilintse…* (14a–b).

7 vsz.-os, Amade stílusában írt *panaszos dal* a hűtlen szerelemeshez. Változatait lásd a *Lőcsei ék.*-ben (1768, Stoll 1080, 217–218) és a *Bakó Karolina-ék.*-ben (1799, Stoll 1129, 32a).

6 *kínokrúl tágulást* – megszabadulást a kínoktól
19 *Himen* – Hymen, a házasság istene az antik mitológiában

25.

Ks.: *Bizonnyal mondom nem vétettem…* (14b).

5. vsz.-os ismeretlen szerzőjű *panaszos, mentegetőző, bocsánatkérő dal* a szeretett, de hűtlen nőhöz. Gyakorlatlan verselő alkotása, több helyütt (pl. az utolsó sorában) romlottnak tűnik. Más kéziratból egyelőre nem került elő.

26.

Ks.: *Bágyadoz én szivem nintsen erőm…* (15a–b). A versfőkben: BOROS JANOS.

5+5 vsz.-nyi, dialogikus formájú *vénlánypanasz.* A *vén leány éneke* címmel ellátott versek a mindenkori populáris szórakoztatás kedvelt műfajaként már a XVII. századi lakodalmi közköltészetben is előfordultak (vö. RMKT XVII/3, 46, 106. és 244. sz.). Dramatikus eredetüket a dialogikus formák csak erősítik, a monológok pedig valószínűleg a mindenáron férjhez menni akaró, de pártában maradt leány komikus betétdalaként hangzottak el a XVIII. századi iskolai iskolai színjátékokban, pl. *Omnia vincit*

amor (*Kocsonya Mihály házassága;* 1773); Kertso Czirják: *Borka asszony és György deák* (Kanta, 1773); Nagy György: *Konok pereskedők* (Marosvásárhely 1780), sőt Csokonai *Dorottyájá*ban is. A vénlánypanaszok jellegzetes motívumai: a rövid farsang és a megunt párta szidalmazása, a főkötő, azaz a férj utáni sóvárgás; fogadkozás arról, hogy dolgos, hű és alázatos felesége lesz bárkinek, aki megkéri, a legtöbb alkotásban helyet kaptak. A segítségül hívott borbély (legény), ill. az ajánlott „gyógymódok" pedig egyértelműen erotikus alluziókat keltettek. A pártában maradt vénlányok panaszaiban első helyen szerepel felfokozott szexuális igényeik kigúnyolása. A monologikus vénlánypanasznak számos népköltési párhuzama is van.

Kéziratunk szövegének legkorábbi, 6+4 vsz.-os változatát *Mészáros Ignác versgyűjteménye* (1765–1795, Stoll 280) őrizte meg (első kiadása: Hargittay 1983, 9. sz.). Kolofonjában az 1765-ös évet jelölte meg a szerző a vers keletkezésének idejeként, viszont az akrosztichonja rontott, tehát már élhetett a kéziratos hagyományban. Szövegünk strófarendje a legkorábbi változathoz képest: 1–3, 5, 4, 7–9, E1, 10. Boros (Borsos?) János személyéről semmit sem tudunk, viszont a verset több XVIII. századi kéziratban is megtaláljuk, Pálóczi Horváth Ádám a dallamát is lejegyezte. Részletesen: RMKT XVIII/4, 54. sz. és jegyzetei: 430–432. A műfaj több szövegét lásd *uo.,* 50–58. sz.

24 *nagy kantarhus* – erotikus szójáték az orvosi nyelvvel. A nagy *catarus* gyulladást, hurutot jelentett.
26 *köpő* – köpöly
36 *a rózsám közepe igen szoros* – eufemisztikus utalás a szüzességre
40 *cigánnyal éltem kötni* – férjként az idős özvegyember és a kanász után a cigány állt a társadalmi értékrend legalján

27.

Ks.: *Bár Dianna Szivessen, mulasson az hivessen…* (15b–16b).
8. vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *udvarló dal.*

43 *áldottam hozzá hajnalát* – romlott sor
44–45 utalás arra, hogy a Párkák sodorják és eresztik (majd vágják el) az emberi élet fonalát

28.

Ks.: *Bár ha ellenkeznek, hogy téged szeretlek…* (16b–17a).
Szólásokkal és közmondásokkal példálódzó talányos vallomásos vers a szerelmesek ellen hasztalan áskálódó irigyekről. Amade László (RMKT XVIII/7, 64. sz.) versének változata, több kifejezés, szórend és az igeragozás módosításával, vagy „félrehallásból" eredő, ill. másolási hibával (pl. *ezren* helyett: *ezen*; *kémeket* helyett: *kénokat; féltnek* helyett: *félnek; hiv Bárom* helyett: *nem bánom; szöllöt* helyett: *szülőt*), amelyek megnehezítik a vers „üzenetének" dekódolását. A *B. P.-kézirat*ba nyolc, sortördelés nélküli szakaszra bontva másolták be a költeményt, de mind Négyesy (1892), mind pedig a kritikai kiadás 15×4 soros tagolásban adta ki. Ez a helyes megoldás, mert a kéziratban a 8. strófa fele olyan hosszú, mint az előző hét. A kritikai kiadás szerint a versszöveg ezen kívül nem szerepel más primer kéziratos énekgyűjteményben.
Első kiadása: Amade 1836, LXI. sz., 151–153.

Az Amade-vers eltérései:

1 ellenzenek **5** Ezren **6** Kémeket **7** azt csak **13** Ezek **14** Azok […] féltnek **16** ezeknek **23** Meg próbálom, hiv Bárom **25** sorsunk szomorú **26** S-reményünk homorú **33** goromba **34** Töretlen otromba **39** némelynek […] gözi **41** szórjam, s-rád hintsem **42** Mindenemet **43** egy **44** szived **46** nem vagyok **47** vagyok **50** különös **54** Ki ki **56** És mint **58** ki találllya **59** És […], s-légyen

Csörsz Rumen István hosszasabban foglalkozott ezzel a szöveggel (2016, 80–84.), mert formulái, rímtoposzai által híven tükrözi Amade László költészetének XVII. századi gyökereit, pl. a *Sokan*

szólnak most énreám nagy ártatlanul kezdetű moralizáló ének utóéletét; a költő „újításait" és verseinek a későbbi közköltészetbe, sőt népdalokba történő beolvadását. Hangsúlyozza, hogy „a proverbiális beszéd- és íráskultúra egyik aranykorát jelenti a XVIII. század első fele, mint arra Mikes Kelemen vagy Faludi Ferenc művei utalnak. […] 1713-ban megjelent Kis-Viczay Péter gigászi közmondástára, amelynek egyik fő forrását Beniczky Péter verses proverbiumai adják, s amely így terjedhet el széles körben. Másfelől a magyar közköltészet már ekkoriban kiveszi részét a szólások–szentenciák népszerűsítéséből." (83.)

10 *kígyókövet fújnak* – valaki vesztére törnek. Régies, közismert szólás. (Vö. Szemerkényi 2009, 787.)

11 *Konkolt hintnek közönkbe* – viszályt kelt, indulatot gerjeszt közöttünk. Régies, közismert szólás. (Vö. Szemerkényi 2009, 812.)

19–20 A szerelem sok fájdalommal jár. Vö. azzal a közmondással: *Szerelem gyötrelem.* (Szemerkényi 2009, 1294.)

29–30 Vö. azzal a közismert szóláshasonlattal, hogy úgy *Szereti, mint medve a mézet,* azaz nagyon szereti. (Szemerkényi 2009, 992.)

31–32 *Ki hág uborkafára, / Bízzák körmös macskára* – két népnyelvi, de átalakított szólásmondás összevonása. Az elsőt az érdemtelenül felemelkedett, „felkapaszkodott", hirtelen, meggazdagodott és elbizakodott emberre mondták – gúnyosan, rosszallóan (vö. Szemerkényi 2009, 1388). A kapcsolódó szólás hívó szava a *fára* volt, ui. már a XVII. századi közköltészetben (általában a házassági tanácsokban) alkalmazták: *Körmötlen lévén ne hágy nagy fára / Hogy visza ne düly fejed lágyára* (RMKT XVII/3. 263/I. 9. vsz.) azaz: szegény legényként ne akarj gazdag lányt elvenni. De ugyanilyen értelemben említi az RMKT XVII/11, 246. és Szirmay Antal (1804, 2008) is: *Körmetlen macskának nehéz a fára hágni* (vö. Szemerkényi 2009, 951).

36 *Préssel jó szőlőt szűrni* – szentencia. Jelentése: mindent csak a megfelelő eszközzel/módon lehet eredményesen csinálni.

39–40 Elég homályos e két sor, mert kissé rontott a lejegyzés, talán azt jelenti: némelyeket akkor is megcsalnak, ha jól megy dolguk, nagy konyhát tartanak. A fej *gőzi* utalhatna a „fő a feje" értsd: sok gondja van) szólásra, mint pl a közismert párosító dalban: „Hej, Vargáné káposztát főz, / Kontya alá ütött a gőz", de ennek a magyarázatnak ellene szól a következő mondat *mégis* kötőszava. „A *gőzi~győzi* rímpár [...] épp abból a XVII. századi legénytanító szövegcsaládból való, amelyre Amade Antal hivatkozott, amikor fia házasodását kommentálta *(Mint az úton járó...)*:

> Ha szép leszen, úgy is megyen fejem gözi,
> Mert azt is strásálni akár ki nem győzi,
> Haszul ki mentemet más gyakorta lesi,
> Az én fazakamban masis konczát fözi.

RMKT XVII/3, 105/I. sz., 15. vsz.; az idézet: Csörsz 2016, 83.

A *konc* primér jelentése a régiségben: (zsíros) hús. Eufemisztikus értelemben a fallosz. A „más fazekában főzni a koncot" szexuális félrelépést, közösülést, házasságtörést jelentett nemcsak a XVII. századi lakodalmi intő és oktató énekekben, hanem a XVIII. századi mulattató-csúfoló férjpanaszokban is: „Szereti más hússal főzni, / Az enyémet hátra vetni." (RMKT XVIII/4, 60/II. sz., 46–47. sor.)

45–46 Rontott sorok, az eredeti szöveg szójátéka szerint: *Neked csak az a héja* – neked csak az a bajod, az hiányzik, hogy *én nem vagyok héja*, azaz nem vagyok ragadozó természetű, erőszakos, hanem *engedelmes* (értsd: engedékeny) vagyok, azért nem lehetek *győzedelmes*.

49–55 Több régi közmondás összevonása és a szövegromlás miatt nem világos a szakasz értelme. A *bagoly – sólyom* ellentétpár, s általában a madarak szimbolikus, metaforikus jelentésű alkalmazása gyakori volt a régi köznyelvben és költészetben, ui. „Az emberi gondolkodás szerint a bagoly arra vágyik, hogy olyan legyen, mint a sólyom", s ezért *Bagoly is azt véli, hogy sólyom az ő fia*, azaz: minden szülő szebbnek és jobbnak látja a maga gyermekét, mint

az valójában; de: „*Bagolynak nem lesz sólyomfia*", hiszen a fiak az apákra hasonlítanak. (Szemerkényi 2009, 94–95.) A más madár fészkébe költő *kakukk* a ravaszság és hálátlanság jelképe volt.

53 *mese* – találós, rejtvény

29.

Ks.: *Bár téged az Diadalom…* (17a–b).

4. vsz.-os *szerelmi vallomás* és az irigyek kárhoztatása. Amade László (RMKT XVIII/7, 67. sz., ad notam: *Had késértsen, édesgessen*) versének változata, több kifejezés, a szórend, az ige- és névszóragozás módosításával, „félrehallásból" eredő, ill. másolási hibával (pl. a 20. sorban *szú* helyett: *szű*; a 27.-ben: Vagy *halál*, vagy *életem!* helyett: Vagy *eláll,* vagy *elejtem* szerepel.*)* A *B. P.-kézirat,* ahogy máshol, itt sem jelzi az ének dallamát. A 28–29. sor közköltési közhelyként előfordul a 213. vers kezdeteként is a kéziratban, de e két soron kívül nincs kapcsolata a versfők szerint VÍZKELETI JÓZSEF szerzeményével, amely több Amade-költeményt is megörökítő XVIII. század eleji erdélyi és felvidéki kéziratos énekeskönyvben megtalálható.

A kritikai kiadás szerint Amade versváltozata ezen kívül nem szerepel más receptuális kéziratos énekgyűjteményben.

Első kiadása: Amade 1836, LXIV. sz., 159–160.

Az Amade-vers eltérései:

1 Bár tied **4** ismértelek **5** Ah, ah, ah, ah, hadgyan **6** ha ez ugy le*n* is **7** türjük, szenvedgyük **10** Zárt **16** Szanom, nagyon **20** mint szú **21** Fullánkokkal **25** kintsem, fényem **27** Vagy halal, vagy eletem! **28** s-kedv **30** vérrell, bérrell **33** s-borulok 36 történnek!

30.

Ks.: *Beteg vagyok testemben…* (17b–18a).

10 vsz.-os, népies hangvételű vándorstrófákból és közhelyszerű frázisokból építkező *udvarló vers*. Szerzője a 9. strófában mentegetőzik, hogy nem ismeri jól a helyesírást, mert nem tanult Egerben. Néhány szakaszát (pl. 3, 5. és 10.) a XVII. századi kéziratos szerelmi költészetben, a keservesekben és a recens népdalokban egyaránt felleljük.

35 *patvarista* – ügyvédbojtár, joggyakornok, itt: iskolázott ember

31.

Ks.: *Boldogtalan sorsa siralmas szivemnek…* (18a–b). A versfőkben: BARÓTI JASN [Baróti János]

10 vsz.-os *bujdosóének*, egy idegen földre kényszerített „szegény legény" *keservese*, mely a XVII. század végén a szerző nevét rejtő versfőkkel terjedt el, de személyéről semmit sem tudunk. Az ének betűhív kiadását lásd RMKT XVII/14, 190/II. sz. E hét variánssal bemutatott, kiterjedt szövegcsalád jegyzeteiben (919–921) Stoll Béla felhívja a figyelmet arra, hogy a kezdő sorpárt, ill. strófát megtartva ekkoriban még két újabb altípus született a szövegből. Az ének változatait a XVIII. században többször, többféle kontaminációban is följegyezték – pl. még egyszer ebben a kéziratban is *Boldogtalan sorsa siralmas éltemnek* kezdettel a 44. sz. alatt. Ezek kritikai kiadása: RMKT XVIII/15, 149–150. sz.

A bujdosóénekeket „Műköltészeti, ill. a vallásos irodalom több regiszterét érintő összövegeik nyomán igazi integratív műfajnak tarthatjuk. Magukba foglalták a bibliai ismereteket, több évszázad sorskérdéseit, a magánéleti konfliktusokból való szabadulástól a vallási-politikai üldöztetésen át a diákidentitáshoz régóta hozzárendelődő vándorló szabadságvágyig, a világlátásért vállalt veszélyes áldozatokig. A szöveghagyomány felől tekintve: már a XVII. század végére kialakultak a műfaj

saját retorikai és poétikai jegyei, amelyek a később keletkező szövegeket is meghatározták. Ugyanakkor a régi (esetleg kontextusvesztett, például végvári tárgyú) énekek rugalmasan viselkedtek, s újra beilleszkedtek a későbbi közköltészeti kánonba, majd a népköltészetben is helyet találtak, s új alkotások inspirátorai lettek (katonadalok, az 1849 utáni emigráció és az amerikai kivándorlás dalai). Erős szálakon kapcsolódtak a keservesekhez, gyakran kölcsönöztek egymástól strófákat, ill. motívumokat" – állapította meg Csörsz Rumen István a műfaj poétikájáról szóló, idézetekkel gazdagon illusztrált tanulmányában (2014, 175).

32.

Ks.: *Bolondság vólt nádhoz bézni…* (19a)

9 vsz.-os *keserves*, *szerelmi példázat*, mely számos XVIII. századi kéziratos énekeskönyvben szerepel. A legkorábbi 13 vsz.-os éneket a *Czombó Mózes-ék.*-ben (1801) találjuk, versfői a BENEFI IÁNOSNÉ nevet adták, a záró strófa szerint 1690-ben írták. Stoll Béla tíz különböző szövegváltozatát adta ki betűhíven az RMKT XVII/3, 226. sz. alatt, a jegyzetekben pedig e népszerű alkotás strófáinak számos népköltési változatát idézte (670–675).

Az énekeskönyvünkben rögzített, rövidített verzió az 1768-ban kiadott *Három szép Uj VILAGI ÉNEKEK* c. ponyváról (OSZK PNy 2.882, Második, vö. RMKT XVII/3, 226/VII. sz.) terjedt el. Ebben a strófák sorrendje már nem tükrözte az akrosztichonos szerkezetet. Szövegünk ehhez képest csak apró szó- és fonémaszintű eltéréseket mutat.

Az 1768-as ponyvaváltozat eltérései:

2 Melly **7** halálomhoz **25** már bár tsak **27** Tudod

33.

Ks.: *Boldog az az sziv, ki magához ollyan hiv, hogy nem gyötrődik…* (19b).

4 szakasznyi, Balassi-strófát imitáló belső rímes *didaktikus vers a szerelemről,* mely a XVII. századtól közismert motívumokkal (Venus kertje – a szerelem kertje; méz és méreg; mocsok nélküli tükör), biblikus és antik (Salamon király, Sámson), sőt mesebeli, históriás hősökkel példálódzik (Árgirus és Tündér Ilona). Ez utóbbit, a nemzetközi mesehősként ismert Árgirus (Árgyélus) királyfi és szerelme históriáját valószínűleg olasz irodalmi forrásból magyarította Gergei Albert *História egy Árgirus nevű királyfiról és egy tündér szűzleányról* címmel. A széphistória első, XVI. századi kiadása ismeretlen, XVII. századi lőcsei kiadásának csak csekély töredéke maradt meg, első fennmaradt teljes kiadása: Buda, 1749. Szerzőjének nevét a versfőkből tudjuk.

A szerelem kertje toposz és a méz és méreg páros motívum költészettörténeti áttekintését a recens népköltési variánsokig bezárólag lásd Voigt Vilmos tanulmányaiban (pl. 2014).

34.

Ks.: *Boldog az igaz, nem gaz, amely szerethet…* (19b–20a).

6. vsz.-os *szerelmi vallomás.* Amade László azonos terjedelmű, akrosztichonos versének (RMKT XVIII/7, 2. sz., a versfőkben: BALOGH) parafrázisa, mely már kezdősorában is megváltoztatta a vers mondanivalóját, „üzenetét". Az eredeti vers 4–6. vsz.-a helyett új, egyedi (E) vsz.-ok vannak. A megtartott 1–3. szakasz néhol új mondatokkal (1^{v}) másutt a szavak és szórend szintjén vannak átalakítva. A kézirat másolója nem ismerte fel, ezért megmásította a versfőket (BAuLsG), a szöveg strófarendje így alakult az eredetihez képest: 1^{v}, 2, E1, 3, E2, E3.

Ezt az Amade-verset mottójával együtt, csak minimális, fonéma szintű változtatással ismét feljegyezték a kézirat 193. darabjaként. Ennek ellenére a kritikai összkiadás jegyzetei csak erre a parafrázisra utalnak, az utóbbira nem.

Az Amade-vers mottója hiányzik:

> Szerentsétlen Fatum, s gyarló ollyan hüségh,
> Az kinek nem társa az kaján irigység.

Az eredeti versben:

1–3 Boldogtalan az igaz, ollyan szerentse Kinek irigye frigye, nints ellensége Had lássák, mulassák **5** szivem, hivem **6** Tisztán imádlak! **7** nálom **8** Téged, édessem, kintsem **10** Lángjára, kárára **11** Hogy igy **12** S **13** bár mit **19** mindenem bennem; bár mit **23** dúlnak, fúlnak **24** Mint eb

18 *Mint eb, ugatnak* – a hitvány emberek, ellenségek áskálódásai nem ártanak az igaz embernek. Vö. azzal az ismert, régi közmondással, melyet már Baranyai Decsi János (1598) és Kis-Viczay Péter is feljegyzett közmondásgyűjteményébe: *Nem hallik ebugatás az mennyországban* (Szemerkényi 2009, 312–313).

35.

Ks.: *Boldogtalan vagyok, mert kinaim nagyok* (20a–b).

9 vsz.-os, különböző korú strófákból és sorokból egybeszerkesztett *szerelmi búcsú és keserves,* amelyet 1762-től több ponyvakiadás népszerűsített (pl. *Négy szép Uj VILÁGI ÉNEKEK A' SZERELMES CUPIDÓNAK Állandósága után való állhatatlanságáról,* OSZK PNy 2.932, Első). Ezt a szöveget is ponyváról másolhatták, apró fonéma és szó szintű, ill. szórendi változtatásokkal, az említett kiadvány több más énekével együtt. Kéziratos és közköltési változataival együtt Stoll Béla adta ki (RMKT XVII/3, 276. sz.). Az éneket – már csak Balassi-strófás formája miatt is – Thaly Kálmán nyomán sokáig hibásan Balassi Bálintnak tulajdonította az irodalmi közvélemény, jóllehet első ismert, 10 vsz.-os lejegyzése *Őszi harmat után, végre mikor osztán* kezdettel a *Bathó Mihály-ék.*-ből való (1728 körül, Stoll 189, 50–52), tehát még csak nem is a XVII. századból.

Az 1. strófa valószínűleg később kapcsolódott ehhez a szerelmi búcsúhoz. Eredetije az 1634–1651 között összeírt *Czerey János-ék.*-ben (Stoll 55, 118b–120a) lejegyzett *istenes ének* volt, annak első két vsz.-ából szakadt ki:

Boldogtalan vagiok
mert kinaim nagiok
mint hólt eleven járok,
Mind eiel es nappal
sokszior el titkolván
keservesen ohaitok,
Mert az üdeo el mult
most más keppen fordult
kihez szokatlan vagiok.

Az szokatlan dolgot
nehez már meg szioknom
giermekseghre haylanom
Megh sem másolhatom
hozzá nem sziokhatom
mit tegiek hát nem tudom,
Mert az ideo el mult
most más keppen fordultt
giermek immár nem vagiok.

Idézi RMKT XVII/3, 706–707.

Az *Őszi harmat után* kezdetű ének a XVIII. század folyamán önálló búcsúénekké alakult, amelyből kimaradtak a szerelmi motívumok. Stoll szerint ennek a szövegnek is két altípusa, nagyobb szövegcsaládja alakult ki: 1) rövid, néhány soros és 2) vallásos strófákkal kibővült hosszabb. A rövid változatot már korán a Rákóczi-szabadságharchoz kapcsolták, ennek szövegét és dallamát jegyezte le Pálóczi Horváth Ádám (ÖÉ 369. sz.), ill. megtaláljuk a sárospataki *Felvidító*ban is *Mikor Rákóczi Erdélybül ki jött* címmel (1824 után, Stoll 720/V, 49). Az *Őszi harmat után* olyan népszerű volt a XVIII. század végén, hogy nótajelzésként *(Zöld erdő*

harmatját) több kéziratban is szerepelt. Az énekről *Énlaki Török Sámuel-ék.* (1729–1730, Stoll 1046) 11 strófás, Udvarhely megyei változatának közlésével Katona Imre készített összehasonlító tanulmányt, de sajnos anélkül, hogy az RMKT XVII/3-ban Stoll Béla által összeszedett és kiadott anyagot ismerte volna (Katona 1988).

A jelen kéziratban lejegyzett ének strófarendje az énlakihoz képest (ez utóbbi mindig zárójelben): 1 (–), 2 (1), 3 (3), 4 (2), 5 (4), 6 (5), 7 (7), 8 (11), 10 (9). Egyetlen olyan szakasza van (10.), amelyik nem fordult elő a többi versszövegben: ez a *solymocskád* ('szerelmed') hívószóra komponált, a sólyommal való fürjvadászatot felidéző strófa.

A XIX–XX. századi közönség a kuruc kori nótának vélt rövid búcsúénekben a magyar nemzeti színek (zöld erdő – piros csizma – fehér hó) szimbolikus megjelenítését „fedezte fel", s ez mintegy hazafias tartalommal töltötte fel és növelte az ének népszerűségét.

36.

Ks.: *Bolondság embernek titkon gerjedezni* (21a–22a).

74 soros, műfajilag nehezen meghatározható ének, XVII–XVIII. századi közhelysorokból és -strófákból összefűzve. A *B. P.-kézirat*ban eredetileg négysoros szakaszokra tagolták, de valójában kétsoros, párrímes szakaszokra oszlik, így kiadásunkban ennek megfelelően tördeltük. A didaktikus énekköltészet szentenciázó hangneme összekapcsolódik benne egy leánykérő ifjú magakellető udvarlásával, a XVII–XVIII. századi szerelmi közköltészet bókoló motívumaival, formuláival (6–10. és 14. vsz.), majd kikosarazás miatt érzett dühével (1–5. és 16–19. vsz.). Az ének közismert lehetett, mert az 1–3 vsz. és a 8. vsz. 3–4 sora külön–külön dalként került bele a szlovák nemzetiségű *Lányi János* 1759–1760-ban leírt *gyűjtemény*ébe (Stoll 257; a magyar szövegeket kiadta Brtáň 1961, 218–219). *Ad notam* jelzésként szerepel a *Szádeczky Miscellaneában* (1755, Stoll 251) egy négystrófás szerelmi dal előtt *(Szerelemmel teljes, ékes szép violám);* 13×4 soros szövegváltozatát feljegyezték a SZUB-ban (1770; VIII. sz.).

Első nyomtatott kiadása talán egy korabeli ponyva volt. A *Lányi János-gyűjtemény* szövegváltozata:

Bolondtsag embernek, titkon gerjedezni,
egy hitvan Damaért, magát vesztegetni.

Bolondság nékem is magam vesztegetnem,
oly személt ki engem nem szeret, szeretnem.

Hiszen nem eset ki, e világ feneke,
Sem meg nem köttettett Szerentsém kereke.

Iffiu legény vagyok, hogy ha járok kellek
felelek hogy én is Szebnél Szebbet lelek.

Bolondság oly szekér után futva járni,
a ki fel sem vészen, meg sem akar várni.

*

Gyöngy vagy rosam gyöngy vagy, gyöngynél is gyöngyebb vagy,
a virágok közzett szép lilio*m* szál vagy.

Brtáň 1961, 218–219.

Az 1. vsz. 1–2 sora megismétlődik a 32. vsz.-ban, az 5. vsz. nyitó sora, az *Iffiú legény vagyok* frázis megismétlődik a 30. vsz.-ban is.

23–24 *Görögország régent bámult Helenára, / Ægyiptom országa szép Cleopatrára* – híresen szép asszonyok az ókorban. Heléna (Helené) Meneláosz spártai király felesége volt, őt tartották a világ legszebb asszonyának. A trójai Párisz királyfi a vendégjog megsértésével megszöktette, áttételesen emiatt tört ki a trójai háború a görög városállamok között. VII. Kleopátra (i. e. 69–30), az utolsó egyiptomi fáraó ugyancsak híres volt szépségéről.

31–32 E soroknak több szövegváltozata maradt fenn a kéziratosságban és a szájhagyományban, pl.

Gyöngy vagy rósám, gyöngy vagy, gyöngynél is gyöngyebb vagy,
A virágok között mindeneknél szebb vagy

Szeel Imre-ék. (1790), Stoll 404, 143.

Gyöngy vagy szívem, gyöngy vagy, gyöngynél is gyöngyebb vagy
Ezüstnél, aranynál nálam/neköm kedvesebb vagy.

Firtosváralja, Udvarhely m.; MNT IV. 39. sz., 5. vsz.
Lásd még uo. 38. sz., 3. vsz.

44 *nem darán hízott, sem nem korpán* – jómódú, „van mit aprítania a tálba". Vö. egy zoborvidéki, ghymesi lakodalmi dalfüzér egyik strófájával:

Nëm adjuk, nëm adjuk,
Nëm korpān tartottuk,
Búzakënyeret ëtt,
Azon nevelkëdëtt.

Bartók 1991, 204, 43. vsz.

55 *együgyű* – itt: egyszerű

37.

Ks.: *Búban én életem siralomban habzik* (22b).

5 vsz.-os *keserves,* melyben az az énekes irigyeit nevezi meg bánatos sorsa okának. A XVIII. század közepétől ismert szöveget több kéziratban megtaláljuk, legkorábbi feljegyzése az *Énekeskönyv* (Stoll 238), s korabeli ponyvanyomtatványok is népszerűsítették. Valószínűleg a *Világi énekek és versek* összeállítója is ponyváról másolta ezt a szöveget. A *Három szép új SZOMORÚ ÉNEKEK*

(OSZK PNy 2.875) második darabjaként kiadott ötstrófás dalnak XVII. századi nótajelzése van (*Hol vagytok, Pegasus, Parnassus leányi,* vö. RMKT XVIII/15, 133/IV. sz.), ezért tartotta a verset Thaly Kálmán XVII. századinak.

Az irigyek, rossz nyelvek, intrikák miatti panaszok, a sorsénekek és keservesek igen tekintélyes részét alkották a XVIII. századi közköltészetnek. Ez az attitűd és az ének utolsó strófája bekerült a szájhagyományba is.

38.

Ks.: *Búm sőrő kődgyébűl kinom felhűibül vég nap fényem tűny már fel* (22b–23b).

7 vsz.-os, Balassi-strófában írt *keserves,* szerzője Maracsko Anzelm (1700–1741) pannonhalmi bencés szerzetes, akinek primer auktorális gyűjteménye (Stoll 227) több anonim magyar és latin vallásos és néhány világi éneket tartalmaz. A vers más XVIII. századi kéziratba is bekerült (vö. Stoll 396; 534).

A 6. vsz. 1. sorának panaszos kiáltása *Ah, jaj, már mit tégyek, búmban hová légyek* állandósult szókapcsolatként kisebb változtatásokkal kéziratunk más panaszos versszövegeiben is felbukkan:

3. sz. kezdősora: *Ah, hova légyek, búmban mit tégyek.*

7. sz. kezdősora: *Ah, már hová légyek, nagy búmban mit tégyek.*

91. sz. kezdősora: *Jaj, már hová legyek, nagy búmban mit tegyek.*

39.

Ks.: *Bánatimnak örvényiben, jaj mint estem nagy véletlen…* (23b).

12 vsz.-os, XVII. századi énekek strófáiból kontaminált *bujdosóének* (RMKT XVII/10, 57/III. sz., részletes elemzés: Csörsz 2014, 149, 166–168).

Az 1–4. strófa Balogh Zsigmond Csáktornyán, Zrínyi Miklós udvarában (1664 előtt) szerzett éneke 1–3. és 6. szakaszának változata. Ezt az éneket a XVIII. századig többször lemásoltak, s ezáltal ez a legkorábbi olyan bujdosódal, amely a maga korában is bizonyosan közkézen forgott, sőt kontaminálódott más, hasonló mű-

fajú keservesekkel, panaszos énekekkel. Először Szentsei György daloskönyvében szerepelt (1704), több más Zrínyi-reminiszcenciával és dunántúli vonatkozású, régebbi végvári énekkel együtt (57/I. sz.). A XVIII. századból viszont elsősorban a Felvidékről, ill. Jankovich Miklós énekeskönyvéből (1789–1793, Stoll 383, 56. sz.) ismerjük *Távul lévén magyar hazájárul sóhajtozik* címmel, melyben hét strófa egyezik Balogh Zsigmond énekével (57/II. sz.).
Az 5–8. vsz. a *Gondviselő édesatyám* kezdetű (lásd RMKT XVII/14, 187/I. sz., 9–12. vsz.), a 9–11. szakasz az *Ideje bujdosásimnak* kezdettel ismert, ponyván is több ízben kiadott bujdosóének és keserves részlete (189/I. sz., 14. és 16–17. vsz.). A 12., záró strófát egy 1768-ban kiadott ponyva is népszerűsítette (lásd kötetünkben a 32. vers 9. szakaszát).
A 2. vsz. olyan közhelystrófa lett, amely nemcsak a közköltésben, hanem a népköltészetben is előfordul:

A tavaszi szép időnek,
Lám, hogy mindenek örülnek,
Erdők, mezők megzöldülnek,
A madarak zengedeznek.

Ortutay–Katona 1970, I, 234.

E motívum XVII–XVIII. századi adatairól bővebben: RMKT XVII/3, 646–647.

A 10–11. vsz. (Jánóczi András énekének kiszakadt részlete) a szájhagyományban így élt tovább:

Isten veled jó pajtásim,
Barátim s felekezetim!
Akik velem jót tettetek,
Isten fizesse meg nektek!

Akik velem jót tettetek,
Isten fizesse meg nektek!

Hosszabbítsa meg éltetek,
Hogy őtet dicsérhessétek!

Gyergyóújfalu, Csík m., Bartók 1924, 188. sz.

40.

Ks.: *Bánatos szivemre nagy fájdalom szállott* (24a–b).

5 vsz.-os szerelmi *kesergés*, egy XVII. századi ének töredéke, amely először a *Bathó Mihály-ék.*-ben (1728) bukkant fel. A szöveg versfői a korai, legépebb változatokban a BORNEMISZA nevet adják. Mind a nyolc kéziratos változatát betűhíven kiadta Stoll Béla az RMKT XVII/3, 231. sz. alatt. Ugyanitt közreadta a szövegcsalád két egymástól eltérő, XVIII. századi átdolgozását is, egyikük kéziratunk 116. számú, *Kesergő szívemre nagy fájdalom szállott* kezdetű éneke (679–680).

7 széllel vigyáznak – széjjel, körbetekintenek
14 *tőrben […] estem* – csapdába kerültem

41.

Ks.: *Bár miképpen ételted… (*24b–25a) A versfőkben: BALO (G)H

5. vsz.-os *szerelmi vallomás,* Amade László 6 vsz.-os akrosztichonos versének (RMKT XVIII/7, 14. sz.) egy strófával rövidebb változata, néhány szócserével, szótagszám- és ragmódosítással. Amade 2. sz. versében is ez a név szerepel a versfőkben (lásd még e kéziratban a 193. sz. alatt *Boldogtalan az igaz, olyan szerentse* kezdettel).

A kritikai kiadás szerint az Amade-vers ezen kívül nem szerepel más receptuális kéziratos énekgyűjteményben. Első kiadása: Amade 1836, XIV. sz., 35–38.

Az Amade-vers eltérései:

1 Bármikép itéllyed **13** Mért **14** futottam **31** Szégyen, hogy **36** hivet **49** nagy ok **54** szint **64** meg éri **65** Hogy üldöztél.

A hiányzó strófa:

Gondolom, nem mondom,
Tudom, de tagadom,
Mit akartál:
Másoknak truttzára,
Kevélység próbádra
Ohajtottál;
De nem kel tréfálni,
Szeretni s-meg válni,
Meg látod, meg bánod,
Hamissan, titkossan
Confundáltál.

42.

Ks.: *Bizony igen nehéz dolog úgy élni* (25a–b).

15. vsz.-os *elmélkedés* a szerelemről és a hűségről. A versfőkben: BARKOTZI SIGMOND, valószínűleg a szerző, kinek személyéről semmit sem tudunk. A verset más kéziratos énekeskönyvből nem ismerjük, jóllehet költője számos XVII–XVIII. századi közköltészeti motívumot és frázist (*halál tőre*, *irigyek nyelve; könnytől ázott orca; titkos óhajtás* stb.) használt. A 6. vsz.-ban kifejtett *árva gerlice* motívumról lásd a 16. ének jegyzetében írottakat.

A 2. vsz. 3. sora („az kedvest megunni s meguntat kedvelni") visszatér a záró strófában.

37 *történetbül* – véletlenül

43.

Ks.: *Bokros bánat mely unalmat szivemben szerzettél* (25b–26a)

5 vsz.-os szemrehányás a megszemélyesített bánatnak címezve, panasz az irigyek miatt. Országosan ismert, ponyván is kiadott, igen népszerű dal. Szerelmi tárgyú parafrázisai is vannak. Az RMKT XVIII/15. kötetében 131. sz. alatt ezzel a változattal együtt 31 hosszabb rövidebb variánsát vettük számba, és főszövegként három különböző formai és metrikai megoldású szöveget, valamint egy négysoros, AABB szerkezetű strófához illő, dúr dallamot közöltünk Bartha Dénes (1935, 138. sz.) nyomán, egy német dallamtípus hazai képviselőjeként. Feltűnő, hogy ránk maradt kéziratos szövegek egyike sem egyezik pontosan a ponyvakiadásokkal. A *Világi énekek és versek*ben feljegyzett, először kötetünkben megjelenő, feltehetően nyugat-magyarországi vagy felvidéki forrásból származó szövegváltozat leginkább a *Bajmóczi kézirat* (XVIII. század 2. fele, Stoll 448, 2a–b), illetőleg a *Szép világi énekek* (XVIII. század 2. fele, Stoll 478, 4b–5b) ötstrófás alkotásaihoz hasonlít, néhol átalakult, rendhagyó metrummal.

Az 5. vsz. 1. sorának káromkodása frázisszerűen megismétlődik több XVII–XVIII. századi versben is.

44.

Ks.: *Boldogtalan sorsa siralmas éltemnek* (26b–27a).

10 vsz.-os panaszos *sorsének*, *keserves*. A kéziratban már 31. számmal rögzítették a Baróti János nevét őrző XVII. századi bujdosóénekbe foglalt „ősszöveget" is. Az éneket a XVIII. században számos kéziratos énekeskönyvbe feljegyezték, s megjelent a *FÉRJHEZ MENENDŐ LEÁNYOK' DALJAI* (é. n.; pl. OSZK 820.777) c. ponyván is. A RMKT XVIII/15, 149. sz. alatt ezzel együtt 17 változatát soroltuk fel. Legkorábbi, 6 vsz.-os szövegváltozatát főszövegként adtuk ki a *Világi énekek*ből (1764, *uo.,* 149/I. sz.), 4 vsz.-os, bizonyára ponyváról másolt, az ének általános szerkezetét tükröző variánsát pedig a *Dávidné Soltári*ból (1790–1791, *uo.,* 149/III. sz.).

A *szerencse–szerencsétlenség* toposzt kifejtő műfaj más XVIII. századi szövegcsaládjai (RMKT XVIII/15, 143–188. sz.) is merítettek a XVII. századi közköltészet és irodalom, elsősorban a jeremiádok, a bujdosóénekek, a panaszdalok és keservesek, valamint a zsoltár- és imádságköltészet hagyományaiból. A forgó *szerencsekerék* metaforáján kívül pl. igen gyakori ezekben a versekben a veszélyes vizeken *hánykódó, törött vitorlájú hajó* képe, a *tenger bú*, a *bokros bú habjai*ban elmerülő, esendő emberi lélek megjelenítése. Korszakunkban Faludi Ferenc két szerencseverse forgott leginkább közkézen: a *Forgandó szerencse (Fortuna szekerén okosan ülj)* és a *Szerencse (A szerencse változásin tanult elme nem indul).* A nyomtatott kiadásokon túl mindkettőt rendszeresen másolgatták kéziratokba is, így nagy hatással voltak az anonim alkotásokra.

Az énekeskönyvünkben lejegyzett vers (RMKT XVIII/15, 149/XIII. sz.) a számos egyedi strófa miatt mintegy a szövegcsalád „túltelítődésének" tekinthető. Ez a változat a Felvidékről származhat, s több rokon műfajú szöveg részletével tart kapcsolatot, amelyek fráziskénti, közhelystrófaként épültek be az újonnan szövegezett strófákba.

A 2. vsz. 2. fele több más korabeli keservesben és a parasztpolgári közegben készült *Makói ék.*-ben is felbukkan ez a formula egyetlen szó megváltoztatásával:

Egész életemet hogyha meggondolom,
Nem egyéb, csak bánat *és szív*-aggadalom.

Makói ék. (XVIII. század vége–1826) Stoll 1267, 32. sz.
Ks.: *Nincsen gyönyörűségemre ez a világ.* RMKT XVIII/15, 90. sz.

Az 5. vsz. Jankovich Miklós *Boldogtalan sorsa siralmas éltemnek* kezdetű 5 vsz.-os énekének 4. egyedi strófája, csupán ebben a kéziratban fordul elő (a szószintű különbségeket *kurziváltam*):

Ó, mely setét felhők borítják *fejemet,*
Mely szokatlan gondok érdeklik *szívemet!*

Különös bánatok terhelik *lelkemet*,
Mely miatt írásra *nem* bírom kezemet.

Nemzeti Dalok Gyűjteménye (XIX. század eleje) Stoll 531/V, 18a.

Ennek 2. sora Kreskay Imre népszerű versének kezdősorából ered: *Jaj, mely rettentő szó érdekli szívemet.*
A 6. vsz. apró módosításokkal, egyedi szakaszként került be egy kortárs dél-alföldi, Szegváron és Hódmezővásárhelyen összeírt énekeskönyvbe:

Árva vagyok, árva, hagyattattam árván,
Kesergő *szívemet* ezer bánat szállván.
Nem búsul gerlice *az* elveszett párján,
Midőn sopánkod*ik* élet*inek* sorsán.

Beniczky Terézia-ék. (1800) Stoll 550/A, 30. *Szomorú dal.*
Ks.: *Boldogtalan sorsa siralmas éltemnek.*

Az *árva* (– párjavesztett) *gerlice* motívum történetéről és elterjedtségéről lásd kötetünkben a 16. sz. jegyzetét.
A 9. vsz. 2. sora: *légy jó reménységben,* a Buga Jakab énekeként elhíresült tréfás panaszének (*Mit búsulsz, kenyeres…;* RMKT XVII/10, 90. sz.) első szakaszával tart kapcsolatot.
Egy keltezetlen, XIX. század eleji ponyván a *Boldogtalan sorsa siralmas éltemnek* kezdetű szövegcsaládnak egy rabénekké átdolgozott travesztiája is megjelent (RMKT XVIII/15, 91. sz.). Az ének a motívumok, állandósult szóképek, közhelysorok és szókapcsolatok szintjén tovább élt a XIX–XX. századi népköltészetben, elsősorban a régies költői hagyományokat őrző erdélyi, gyimesi, moldvai és csíki keservesekben, panaszdalokban.

45.

Ks.: *Boldogtalan az az óra, melyben megismértelek* (27a–b).

4 vsz.-os *szerelmi panaszdal*. Szerzője ismeretlen, legkorábbi változatai a XVIII. század közepéről valók. *V. Szolga Mihály diáriumá*ból (1754–1763, Stoll 249, 143a–b) hétstrófás változatát közölte Baros Gyula (1905, 156). Viszont e vallomásos szerelmi dalnak csak az 1. vsz.-a szövegváltozata versünk 1. vsz.-ának, a többi szakasz teljesen más:

> Boldogtalan volt az óra, melyben meg esmértelek,
> Szerencsétlen volt az üdő, melyben meg szemléltelek,
> Roszszomra volt szempillantás, melyben meg kedveltelek
> Hogj ily szörnyű gyötrelmeket kell éretted szenvednem.

A század utolsó harmadában a vers 4 vsz.-os változatát Jankovich Miklós is feljegyezte a *Magyar Világi Énekek* II. részében (1789–1793, Stoll 383, 58. sz.).

6 *de Aeneást szerelmiben nem minden követheti* – ez az utalás a Trójából Karthágóba menekült hősre nem világos, ui. Aeneás beleszeretett, majd hűtlenül elhagyta Didó karthagói királynőt, aki bánatában öngyilkosságot követett el.

46.

Ks.: *Bolond ki szenved…* (27b).

5. vsz.-os *szentenciázó vers*. Amade László 6 vsz.-os költeményének (RMKT XVIII/7, 76. sz.) 1 strófával rövidebb változata, néhány szócserével, „félrehallásból" eredő, ill. másolási hibával, amelyek egyrészt nehezítik a szövegértést, pl. a 7. sorban *színre* ('színlelésre') helyett: *szívre*; a 8.-ban *lárva* helyett: *zárva*; a 9.-ben *van* helyett: *vagy*. Másrészt csökkentik a sor szótagszámát és megváltoztatják a vers ritmikáját, pl. a 16–17. sorban: *Nem is minden ides szó jó,* / *Mely megmar mint az kígyó* (7+7) helyett: *Nem is minden édes jó,* / *megmar még az kígyó* (7+6).

A műfaj kiváló példája Beniczky Péter *A közönséges magyar példa beszédekrül* készített 250 strófányi (!) oktató versfolyama (RMKT XVII/12, 139–213), amelyet Kis-Viczay Péter is bedolgozott latin–magyar nyelvű közmondásgyűjteményébe (Bártfa, 1713). Beniczky szövegszerű hatása kimutatható nemcsak a kortárs és későbbi kéziratos közköltészetből, hanem Amadénál is. A 76. ének 2. szakasza az utolsó sor kivételével „vendégszöveg", melyen e kézirat lejegyzője alig változtatott. A 10–12. sor Beniczky *Példabeszédek* 64. strófájának parafrázisa: „Szárnyon jár és repül, / Edesget, és örül/ Reménség biztatása" a vers 13–17. sora pedig szinte szó szerint követi a *Példabeszédek* 65. strófájának szentenciáit: „Nem csak arany fénlik, / Agyag-is tündöklik, / Midőn az nap rá szolgál; […] Nem minden öröm jó, / Melly meg-mar, mint kígyó" (RMKT XVII/12, 158).
A kritikai kiadás szerint az Amade-vers ezen kívül nem szerepel más receptuális kéziratos énekgyűjteményben.
Első kiadása: Amade 1836, LXXIII. sz., 175–176.

Az Amade-vers eltérései (annak eredeti sorszámozásával):

7 Szinre **8** lárva **9** Van **14** agyag **16** ides szó **17** Melly […] mint az **31** Kiván nagyobbra; **32** van hüség **33** Mint szalma tüz ugy nem égh **34** Kiván **35** Kinek **36** Volt tüze tsak **38** mint **44** hiányzó, utólagosan beszúrt sor: Hir vele tele **45** Más is **46** sok sziveket **47** Nem gondol

A hiányzó szakasz:

Ki szokott árnyékhoz,
Az fény tetszést nem okoz,
Inkább ebben éll;
Ki örömest ingadoz,
Elég kevés szél;
Hogy hasonlott tsak szeret,
Es így minden mast meg vett.
vagy: Ád illy gyarlo mentséget,
Illy gazt jora vél.

8 *Kinek zárva élete* – helyesen: *lárva,* aki csak színlel egész életében
9 *Van ideig kelete* – egy darabig kelendő, „kapós”
26 *pazdorja* – pozdorja, a len- és kendertöréskor a rostok közül kihulló fás törmelék.
37 *akad revancsra* – viszonzásra talál

47.

Ks.: *Bú bánattal bé borét, 's szomorét a* víg *szerelem…* (28a).

Szerelmi és *udvarló* dalstrófák 17 szakasznyi füzére, amelyet hosszabb-rövidebb változatokban több kéziratos énekeskönyvbe és kollégiumi melodiáriumba is feljegyeztek a XVIII. század második felében. Strófaképlete és ritmusa Bartha Dénes szerint a *Cantus Catholici* (1651) *Septem tuos dolores* kezdetű egyházi énekére emlékeztet (1935, 146. sz.). 1790 táján kiadták a *Szép három Új VILÁGI ÉNEKEK*ben, ill. más ponyvákon is; erről a kiadványról egy másik verset is lemásoltak a *B. P.-gyűjtemény*be (210. sz.). Az ének 6. szakasza *Óhajtásssal / Sóhajtással telnek el* kezdettel külön is megtalálható néhány gyűjteményben, pl. ÖÉ 201. sz. (Változatainak felsorolása: Bartha–Kiss J. 1953, 823.) Az ének egy strófával – kötetünkben a 12-kel – rövidebb, csak néhány szóban eltérő változatát a SZUB-ból (1770) adta ki Versényi 1914.

8. vsz. 1. sora: 3 szótaggal rövidebb; a SZUB-ban: *Bennem nyit szerelmet, vig kedvet piros orczája*,

17. vsz. 2. sor: *had nagy kedvessen;* a SZUB-ban: *kedvemtől hát nagy kegyesen.*

5. (utolsó) sor a *Szíveket Újító Bokréta*-ban: *Viditsad hozzám kegyesen.*

8–10 *Ariadne* és *Thaeseus* (Ariadné és Thészeusz), *Venus* és *Adonis* (Aphrodité és Adónisz) a görög–római mitológia híres szerelmespárjai. Bővebben lásd a *Szótár*ban.
64–65 *Aeneas és Dido:* a római mondák híres szerelmespárja. A trójai királyfi és a karthágói királynő tragikus végű szerelmét számos irodalmi alkotás és zenemű is megörökítette. Bővebben lásd a *Szótár*ban.

48.

Ks.: *Búsúl szívem éretted…* (29a–b).

5 vsz.-os *szerelmi panasz*. Valószínűleg Amade László CXXXII. sz. 8 strófás énekének (Négyesy 1892, 350–352) lerövidült, szó szinten is variált változata, jóllehet a kritikai összkiadás nem tartja számon sem a hiteles, sem a feltételezett Amade-versek között. Szövegünk strófarendje e kiadáshoz képest: 1–4, 6. A Stoll-bibliográfia (2002) szerint ezen kívül még három másik XVIII. századi kéziratban (1742: 205, 96a–b.; 1753: 245; 1750-es évek: 258, 16b–17a) is előfordul az ének. A legkorábbi, hatstrófás változatot a *Kismarjai György-ék.*-ből (1742) Szabó T. Attila adta ki (*Haja, haja,* 101. sz.), ennek strófarendje a Négyesy-kiadáshoz képest: 1–2, 4, 3, 5–7. Az állítólagos Amade-vers nem különösebben poétikus. Záró (8.) strófáját nem rögzítették az általunk megismert kéziratok:

Melyet mihelyt megértem,
Már minden búm felejtem,
Véghez munkám boldogság,
Fáradság és mulatság,
Nagy nyereség fáradság.

Négyesy 1892, 352.

49. [1]

Ks: *Bútsúzom tűled oh kegyessem…* (29b–30a).

Tekintettel arra, hogy ez az eredetileg 50. sorszámmal lejegyzett vers a 49. versre adott „felelet", a 49. sorszámot megkettőztem, hogy ne kelljen a következő, tévedésből szintén № 50-ként lejegyzett verstől az egész kéziratot újraszámozni.

Amade stílusában írt 8 szakaszos szemrehányó, *panaszos búcsúvers* a hamis kedveshez. A XVIII. században népszerű ének lehetett, mert hosszabb-rövidebb változatait különböző strófakombinációkban számos XVIII. századi kéziratban megtaláljuk,

és több ízben kiadták ponyván is pl. *Fáj, fáj, fáj, de mit tudok tenni* kezdettel (*Mulatságos Világi ÉNEKEK,* 1790, OSZK PNy 709; *Négy új Világi ÉNEKEK,* é. n., OSZK PNy 2.934; a dallam- és szövegváltozatok felsorolása: Bartha–Kiss J. 1953, 572, 797).
Vértessy Jenő az Amade család hátrahagyott irataiból eredeti Amade-versként adta közre 7 szakaszos változatát *Világi ének* címmel, *Drágább kincs nem tűnt én szivemben* kezdettel (lásd alább). A kötetünkben feljegyzett vers strófarendje ehhez viszonyítva: 2, 1, E1, E2, 3, E3, 4, 5, 7. Mint látható, az alább közölt vers 6. strófája nem szerepel a *B. P.-kézirat*ban, viszont a versre adott „felelet"-be bekerült annak 2. vsz.-a az Amade-féle kezdősorral (lásd a 49. [2] sz. 2. strófájaként).

VILÁGI ÉNEK.

Drágább kincs nem tűnt én szivemben náladnál éltemben,
Föllobbant szerelmed tüziben hiv szivem már régen.
De tsaltál naponként, mutattál óránként,
Más forgott mindenkor eszedben, más álnok szivedben.

Butsuzom tőled óh kegyessem, múlik már szerelmem.
Benned volt minden reménségem jött, ment, múlt kétségem.
De már tapasztalom, naprul napra látom,
Álnok vagy, nem kell néked szivem, óhajtod veszéllem.

Bánatnak végét szakasztottam személyed ha láttam,
Boldognak az helet tartottam, hol veled szólhattam.
De magad mentetted, szavad elrejtetted,
Másokhoz mentél, tapasztaltam, vigadtál, jól láttam.

Szóllj már most igaz hivségedrűl, szóllj álnok szivedről,
Láthatni jól hamis szinedrül, sok mesterségedrül.
Hamis pillantásid, álnok mozdulásid
Jelentik, felejtkezz szivedrül, álnok szerelmedrül.

S fáj, fáj, de mit tudjak tenni, árván kell maradni,
Sok szivet kellett érted hagyni, kellett felejteni.

El is felejtettem, érted megvetettem,
Ez bérem, hogy hiven szeretni, kívántam meghalni.

Rontsd el már egészlen éltemet elvetted kedvemet,
Törüld ki szivemből nevedet, ne lássam képedet.
De ott le rajzolva, lántzal vagy tsatolva,
Bár soha se láttalak volna, szivem nem gyászolna.

Már vége benned tölt kedvemnek, vége örömömnek,
Már vége megholdult szivemnek, vége szerelmemnek,
De még az legroszabb, hogy nem lészen hosszabb,
Gyötrelme árva bús fejemnek, vége már éltemnek.

VÉRTESSY 1902, 93.

1 *oh kegyessem* – más kéziratos változatokban (pl. Jankovich *Magyar énekek* 1804, STOLL 573, 2b): *oh kegyetlen* megszólítással
2 *múllék* – másutt: *elmúlt*
9–10 A kéziratban az 1. szakasz utolsó két sorával kezdődik.
44 *sok mesterségedrül* – sok mesterkedésedről
49–50 Pálóczi Horváth Ádám ÖÉ 125. sz. alatt eltérő folytatással.

49. [2.]
„Felelet"

Ks.: *Borúlok hozzád oh kegyessem* (30a–31a). Cím: *Felelet*

A 49. [1] palinódiája, a 8 vsz.-os vers értelmi, érzelmi fordítottja, azaz a szavak és frázisok többségének megtartásával az előző énekre feleletképpen létrehozott *szerelmi vallomás.* Valószínűleg ez a vers készült később, bár egy néhány lapos kézirattöredék a *Högyészi Ferenc-ék.* (1761), mely Amadénak és Amade-epigonoknak szerzeményeiből áll, mindkét szöveget tartalmazza, s éppen fordított sorrendben: vallomás, majd búcsú: *Borulok hozzád ó kegyesem…* (STOLL 264, 385a–b), *Felelet. Búcsúzom tőled ó kegyesem…* (STOLL 264, 385b–386b).

50.

Ks.: *Csak szivemben höllök, hogy vagy hitetlen…* (31a–b). A versfőkben: CSOKA.

5 vsz.-os, Amade modorában írt, ismeretlen szerzőjű *szemrehányó,* dacos *szerelmi dal* a hűtlen kedveshez. Az 1760-as évektől bukkan fel a kéziratos énekeskönyvekben (Stoll 266; 278; 292; 1080; 1145 stb.) A *Vízkeleti-kódex*ből kiadott *Csak magomban hűlök, hogy vagy hitetlen* kezdetű változat versfői a TSOBA nevet adják (Dézsi 1932, 299). Amadénak van egy 65 strófás verse bizonyos Csóka Istvánról (Győri Szemle, 1936, 118–125). Nem lehetetlen, hogy ez a költő környezetében élő személy maga is verselt, s az akrosztichonban az ő neve szerepel.

1 *hőlök* – hűlök

16 A 4. vsz.-ban ismert szólások és közmondások parafrázisai vannak. *Kakukkszólás* – halál; Krúdy Gyula *Álmoskönyv*e szerint: hirtelen halála egy ismerősünknek. (Szemerkényi 2009, 700.)

17 *bagolysüvöltés* – csúnya, fülsértő hang, vö. a régies, kiveszett szólással: *Hogy lehet az, hogy a bagoly énekel a fülemülének?* (Szemerkényi 2009, 95.)

20 erdő és fa: ellentettje az *Egy fa nem erdő* közmondásnak. (Szemerkényi 2009, 380.)

25 *truccodra másnak kedvesek* – értsd: ellenedre, veled dacolva másnak kedvezek

51.

Ks.: *Csak titokban köl tartanom szivemnek nagy fájdalmát…* (31b–32a).

5 vsz. terjedelmű, ismeretlen szerzőjű, Amade-stílusában írt *dal* az eltitkolt *szerelemről,* amelyet az 1760-as évektől több kéziratos énekeskönyvbe is feljegyeztek. A XVII. századi magyar közköltési alkotásokon, Amade-verseken, egyházi énekeken kívül latin, lengyel, szlovák, rác, horvát és német dalokat, tartalmazó *Szakolczai István-ék*-ben (1762. Stoll 266, 105) bukkan fel első változata *Világi Ének* megnevezéssel.

Első nyomtatott kiadása: ÉGy II. (1801), 42. sz., *A titkon szerető de állandó szív.*

A *Vutskits-ék.* (1798, Stoll 442) 4 vsz.-os szövegváltozatát lásd a *Haja, haja, virágom* c. antológiában (126. sz.).

52.

Ks.: *Calypsó sem élt oly nyughatatlanságban…* (32a–33a). A versfőkben: CHRISTINA CHERI.

14. vsz.-os *szerelmi panasz* a szerelem kegyetlen istene, Cupido miatt és *vallomás* a szeretett hölgynek. Ugyanerre a névre (Cseri Krisztina) komponálva, de más helyesírással lásd még kötetünk 120. számú udvarló versét. Nagy Iván szerint (1858, 151–157) a Csery családnak két ága volt: honti és nyitrai. Kéziratunk regionális kötődései folytán a vers címzettje bármelyikhez tartozhatott, bár egyik ág családfájában sem találtam Krisztina nevezetűt a XVIII. században. A két vers szerzője azonos, az antik mitológiai hivatkozásokból kitetszően iskolázott személy lehetett.

53.

Ks.: *Cyprus szigettyében töndöklő Rósátskám…* (33a–b).

10 vsz.-os *udvarló bókvers*, melyben a szeretett nő szépségét magasztalja az ismeretlen szerző.

Az ének 14 strófás változatát több XVII. századi anonim versszöveg mellett Jankovich Miklós is lejegyezte *Szeretője szépsége leírása* címmel. E változat záró strófájában megjelölték az ének szereztetési idejét és helyét is:

> Ezerhétszáz után 54dikben
> Julius havának utolsó hetiben
> Irám e verseket Csongrád szigetiben
> Nagy búban, bánatban Körös vize közben.
>
> Jankovich Miklós: *Magyar világi énekek* (1789–1793), Stoll 383, 23a–b, 63. sz.

A XVIII. századi *bókvers* költői képeit, hasonlatait a XVII–XVIII. századi kéziratos szerelmi költészetben (vö. RMKT XVII/3, 34. sz. és jegyzetei: 571); a *Makói ék.*-ben (1826, Stoll 1267, 73) és a recens népköltészetben is megtaláljuk. A 8. vsz.-nak ugyancsak számos népköltési változata ismert.

1 *Cyprus* – Ciprus szigete az ókorban Venus istennő kultuszáról volt híres
2 *Idalus hegye* – Cipruson itt állott Venus temploma; *Clarisnak mezein* – valószínűleg elírás
15 *Anchyses asszonya* – a trójai király, Anchyses kedvese, Aeneas anyja a monda szerint maga Venus istennő volt
26 *Citharát Absolon nékem ne pengessen* – téves ismeret. Absolon (Saul király egyik fia) szépségéről és hajkoronájáról volt nevezetes; Dávid (a pásztorfiúból lett későbbi király, Góliát legyőzője) pedig hárfajátékáról és énekéről (vö. Sám II., Zsoltárok könyve).

54.

Ks.: *De kár nékem szeretni kintsem Bábi téged…* (33b–34a).
6 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű XVIII. századi *szerelmi dal,* a csalódott szerelmes búcsúja a szeretett lánytól az irigyek miatt. Rövidebb, 4 vsz.-os változatát megtaláljuk Kreskay Imre *Magyar ódák avagy énekek* c. gyűjteményében (1788, Stoll 379, 75a–76a, LXII. sz.), itt a megszólított leány neve Doris. Több kéziratos változata is van a század utolsó harmadából *Be kár nekem szeretni* kezdettel.

55.

Ks.: *Ditséretes dologh nyájas tisztelet…* (34b).
8 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *szerelmi vallomás* Amade stílusában a XVIII. század utolsó harmadából. Lásd még egy 1771-ben lejegyzett felvidéki énekfüzetben (Stoll 305/II, 1b–2a).

Ks.: *De hamar elmúltál édes Leányságom…* (34b–35a).

6 vsz.-os, népies hangvételű *asszonypanasz*. Két korábbi szövegváltozata: RMKT XVIII/15, 100. sz. Ugyanitt a műfaj több XVIII. századi szövegcsaládját is közreadtuk (*Szerencsétlen állapotom, keserves én életem; Megsiratod azt az időt, melyben asszonnyá lettél; Siratom azt a napot, amelyen férjhez mentem; Siralmas életem, bánom cselekedetem, hogy asszonnyá lettem* stb.), s röviden összefoglaltuk a közköltési asszonypanaszok, női dalok irodalmi előképeit, közös jellemzőit: „Irodalmi előképeiket a főúri költőnők (Révay Erzsébet: Keserves és siralmas sorsárul való istenes panasza; Petrőczy Kata Szidónia több alkotása, Zay Anna: Búban ellankadt szívnek jajgatása; Barkóczy Borbála: Egy árva gerlicének sóhajtozó zokogási című, ill. Esterházy Magdolna [?] *Gyászos életemet szánom keservesen* kezdetű) verseiben találjuk meg." (Ez utóbbit lásd kötetünkben a 79. sz. alatt.) „[…] a XVII–XVIII. század alapvetően feudális szemléletű, férfiközpontú költészetében még ritka az effajta, „gender" szemléletű lázadó hang, melyet ezekben a kora újkori közköltési alkotásokban megtapasztalunk. Az asszonypanaszok régi, bevett költői képek, metaforák (szabad madár ↔ kalitkában vergődő rab madár; rózsavirág ↔ tökvirág; viruló, zöld ág ↔ fonnyadó, száraz ág stb.) szembeállításával érzékeltetik a korabeli férjes asszonyok sorsát, mindennapi életét. A leányi szabadság ↔ holtig való rabság ellentétét olyan fogalmi-képi-hangulati ellentétekkel nyomatékosítják, mint az öröm, barátság ↔ bánat, ellenség; függetlenség, gondtalanság ↔ terhes iga, béklyó, bilincs, gond, nyomorúság; párta ↔ konty stb." (RMKT XVIII/15, 440.)

A műfaj további XVIII. századi képviselőit lásd kötetünkben 176. és 186. sorszámmal.

A gondtalan leányi és a gondokkal terhelt, rabsághoz hasonlító asszonysorsot megéneklő dalok gyakoriak a népköltészetben is:

Míg én lëány voltam,
Szabad madár voltam,

De már asszony lëszëk,
Halálig rab lëszëk.

Mikóháza, Zemplén m., MNT III/A, 112. sz., 7. vsz.;
további változatok: 849–852. sz.

9 a sor jelentése nem teljesen világos; talán: [a leány] szépen, nyugodtan bánik mindennel, s ez a tulajdonsága vagyont érő.

57.

Ks.: *El tűkéllettem hogy szerentsétlen szerelmednek terhét le tészem…* (35a–b).

8 vsz.-os szemrehányó, *szakító vers, búcsú* az álnok kedvestől Amade stílusában. A versfőkben egy elrontott név: EMIK SZAB (Emericus Szabó?). A két nagyobb szövegegységből álló verset apró fonémaszintű eltéréssel újra bemásolták a 67. szám alá. Az 1–4. szakaszt Gálos Rezső Amade költeményének tartotta, s a *Szép világi énekek* c. XIX. századi népköltési gyűjteményből nyolcsoros strófákba tördelve adta közre (1940, 286–287). A Stoll-bibliográfia két XVIII. századi kéziratból említi (305/II, 2a–b; 1145/37).

Az 5–8. vsz. (négysoros vsz.-ok, zömében 13 szótagú sorokkal) hangvétele és tartalma azonos az 1–4. strófával (6 soros vsz.-ok: 10, 7 ~ 8 ~ 9, 10, 9, 9, 9-es szótagszámú sorokkal), formailag, ritmikailag azonban teljesen eltér azoktól. Önnálló létét igazolja az akrosztichon és az, hogy a szöveggazda harmadszor is bemásolta a kötetbe a 216. sz. alá *Vég szerelmed álnoksága mostan kitetzik* kezdettel.

A szövegben több másolási hiba, félreértett kifejezés is van:

12 *szíved járásit* – értelem szerint helyesebb volna a: *szavad járásit*; Gálosnál: *szived jádzásit*

58.

Ks.: *Én szeretem mondani, nem merem…* (35b–36a). A versfőkben egy elrontott női név: ÉÉA SASI (Sasi/Sási Éva?).

7 vsz.-os, férfi szájába adott *szerelmi kesergés.* XVIII. századi változatát lásd még a Nyitra megyében összeállított *Kelecsényi-ék.*-ben (Stoll 184, 38a) *Én szeretlek, nem merem mondani* kezdettel.

59.

Ks.: *Erdőkön mezőkön járó tér viszsza ékesen szólló szép Ráró…* (36a–b). 4 vsz. A XVIII. századi népszerű *szerelmi dal* leghosszabb, *udvarló, bókoló változata*, eltérően más feljegyzések inkább szemrehányó, kesergő hangvételétől. A 3. vsz. egyedi, más lejegyzésekben nem szerepel. Dallamvariánsait felsorolja Bartha (1935, 142–144, 76. sz.), megjegyezve, hogy a legkorábbi dallamváltozat 1720-ra datálható. 3 vsz.-os szövegváltozatát kiadták a SZUB-ban (Stoll 299, 48. sz.). Itt közöljük e variánst, mely a kezdő strófától eltekintve hangulatában, morféma és mondat szinten, valamint szórendileg is eltér kéziratunk szövegétől. (Az eltéréseket dőlt betűvel jeleztem.)

Erdőkön, mezőkön járó,
Térj visszá ékesen szólló szép ráró,
Csendesitsed szárnyaidat,
Álljanak meg már elfáradt lábaid.
Szivem sebesited, *vig kedvemet veszted,*
Éltem rövidited, mert bizony éretted
Kész vagyok letenni éltemet.

Dárdához hasonló szived,
Mágneskő szeretetéhez te kedved.
Kedves egész izeneted,
Sok sziv árad, sok szem fárad éretted.

Te valál örömöm, lettél hegyes tőröm,
Kiért fejem töröm, mert a régi öröm
Lett nekem keserü, mint az üröm.

Jaj, jaj nékem már szegénynek,
Jaj, jaj nékem, szomorodott szivemnek.
Jaj, hogy éljek én sziv nélkül,
Melly én töllem *olly hirtelen* elrepült,
Engemet elkerült, más *ölibe* béült.
Én töllem elrepült, más *kebelébe költ,*
Jaj, már szivemben vérem meghült.

60.

Ks.: *Egek segétséggel hozzám siessetek…* (36b–37a).

9 vsz.-os születésnapi *köszöntővers*. A záró strófa szerint egy diák szerzeménye egy hölgy, talán patrónája (?) számára. Az alkalomra írt vers felépítése, bibliai és antik mitológiai utalásai, motívumai és frázisai közismertek voltak a XVIII. századi diákköltészetben. A 6–8. strófa jókívánságainak számos folklórváltozata ismert.

4 *ide vigyázz* – ide figyelj
13 *Helicon várára* – Helikon hegyén épült a költészet istenének, Apollónnak temploma
19 *Phoebus unokáját* – Phoebus (Phoibosz) a múzsák vezetője és napisten Apollón mellékneve. Unokájáról nem szól az antik mitológia.
26 *melöled állanak* – elálljanak mellőled, azaz tőled
32 *utóly* – utoljára, azaz végül

61.

Ks.: *Égő tüze én Szivemnek nem szűnik, nem aluszik…* (37b–38a).

7 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű epekedő *udvarló ének* a XVIII. század utolsó harmadából, melyben az énekmondó a világszerte

elhíresült mese- és mondabeli nőket felidézve méltatja kedvese szépségét, bölcsességét, s állítja, hogy érzései felülmúlják azok szerelmeséit. A szerelmespárokról szóló széphistóriákat (pl. a Gyergyai Albert által is megverselt Árgirus és Tündér Ilona történetét) históriás énekek, ponyvaversek népszerűsítették. Szövegváltozatait lásd más kéziratos énekeskönyvekben is (Stoll 355, 63b–64a; 393; 479); topikus variánsai kéziratos feljegyzésekben és ponyván (pl. *A' RÉGI, ÉS A' MÁI FONYÓK HISTÓRIAJA,* OSZK 190.547/8) is megjelentek:

> Philosten mint Florentinát
> Kedvelte Páris Helenát,
> Theagenes Karikleát,
> Theseus Áriádnéját,
> Úgy én-is kedvelnélek,
> Szívembe rejtenélek.

Pogány 1959, 160.

Ez utóbbi ének kéziratos változatait lásd a *Dávidné Soltári*ban (Stoll 393) és *Rákosi Sámuel Holmijá*ban (Stoll 409).

15, 29 *Chariklia, Chaliklia* – Kharikleia etiópiai királylány és Theagenész kalandos szerelmét Héliodórosz *Aithiopika* c. elbeszélésében dolgozta fel az V. században. Töredékes verses fordítását német nyelvű próza alapján Czobor Mihály készítette el a XVII. század elején. Gyöngyösi István az *Új életre hozatott Chariclia* c. művében saját fantáziájával egészítette ki a hiányos szöveget és verselte meg újra a szerelmi históriát (Lőcse, 1700; Jankovics–Nyerges 2005) anélkül, hogy akár az eredeti görög művet, akár a német prózai változatot ismerte volna (MAMŰL III, 410–411). Az 5. vsz.-ban említett Philosten és Florentina szerelmének története az ind és perzsa meséket tartalmazó *Ponciánus históriájá*nak (latin fordítása: *Historia septem sapientium – A hét bölcs mester)* egyik meséjeként maradt fenn. Egy udvari ifjú, Philosthenes, szerelemre gyullad Altades király leánya, Florentina iránt, s

közbenjáróul legjobb barátját, Hermiást kéri fel, aki szintén vonzódik Florentinához, de azért elősegíti az ifjú pár találkozását. Amikor a szerelmi viszony kitudódik, Altades király haragjában bajvívásra kényszeríti a gyönge Philostenest az erős Severussal, a két jó barát ellenségével. Philosthenes helyett Hermiás áll ki, megöli Severust, a szerelmesek pedig egymáséi lesznek. A példázatos mesét ugyancsak Gyöngyösi verselte meg *Igaz barátságnak és szíves szeretetnek tüköre melyben megíratik Philosténesnek és Fiorentinának egymáshoz való hűséges szerelme* c. munkájában (kiad. és kieg. Z[ólyomi] Sz[abó] J[ános], Pozsony, 1762).

23 *felől hallod* – túlhaladod, értsd: felülmúlod

25 *valóban megtromfolod* – valóban felülmúlod, meggyőzöd

62.

Ks.: *Ekkoráig hiven kedveltelek igazán szerettelek…* (38a).

5 vsz.-os, Amade László stílusában írt szemrehányó *szerelmi szakítás*, melyet Jankovich Miklós az *Erdélyi-ék.*-ből (1779, Stoll 332) átmásolt a NDGY-be (Stoll 531, IV. 86. sz.).

5 *valét* – Isten hozzád!-ot

63.

Ks.: *Élek de mint ha nem élnék ollyan vagyok mint fél holt…* (38b).

4 vsz-os, férfi szájába adott *panaszos szerelmi dal* Amade László stílusában. Legelső szövegváltozatát *Szép ének* címmel a Szegeden 1762 körül összeírt *Szakolczai István-ék.*-be jegyezték fel (Stoll 266, 120. sz.), de több más XVIII. századi kéziratban is megtaláljuk (*Dávidné Soltári*, Stoll 393, 161. sz; *Erdélyi-ék.* Stoll 332, 48. sz.).

64.

Ks.: *Elkel menni bús fejemnek meszsze földre laknyi…* (38b–39b).

6 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, férfi szájába adott *szerelmi kesergés* és *tanács*, mely a XVIII. század. közköltészet kedvelt motívumait, szóképeit használja (pl. árva gerlice, kulcsra zárt bús szív, hízelkedő nyelvek, csalárd szívek stb.). Az *El kell menni / mennem / válnom* kezdés elég gyakori volt a korabeli lírai dalokban.

45–46 *Ha csak szó kell, pénzen ne vedd, / Mert mind nádszál, szélnek enged* – Jelentését vö. az alábbi proverbiumok magyarázzák: *Pénzen vett dicséret, cifra hazugság* (Szemerkényi 2009, 1147); *A nád sem indul szél nélkül* (*uo.,* 1021).

65.

Ks.: *Elmentem vólt tűled szivem…* (39b–40b).

13 vsz.-os párbeszédes szerelmi dal, egy ifjúnak és korábban félreértések miatt elhagyott kedvesének dialógusa. A szerelmesek örvendeznek, hogy újra egymásra találtak, s hűséget fogadnak egymásnak. A 8/7-es metrumú, ponyván is kiadott vers szerzője tanult ember lehetett, mert részint antikizáló képeket, latin kifejezéseket (Diána, Cupido, vale, ave, grácia) részint a régi magyar szerelmi közköltés poétikai eszköztárát (ragyogó csillag, illatozó virág, pálmaág, hív gerlice, aranynál, rubintál és gyémántnál értékesebb stb.) és a maga korában közismert szólás (hasonlat)okat (hamis, ravasz róka, mérges kígyó) használt fel versében. A versfőkben ERDÉLI FERENCZ, valószínűleg a szerző neve olvasható. Személyéről nem tudunk semmit.

47 *Rózsa is tövis között ül* – vö: *Aki rózsát akar szedni, ne féljen a tövistől; Nincsen rózsa tövis nélkül,* vö. Szemerkényi 2009, 1198–1199.

72 a fekete holló / fehér holló, ill. a holló és fehér hattyú szóképhez (hitvány↔értékes, ritka, nemes,) vö. *Holló volt,*

hattyú lett; Holló fészkén hattyút ne keress; Ritka, mint a fehér holló, vö. Szemerkényi 2009, 613–614.

66.

Ks.: *Éltem baja 's gyakor jajja talán szerez halált…* (41a).

6 vsz.-os, epekedő, könyörgő *szerelmi vallomás.* Stílusát, versformáját, rímelését tekintve hasonló az előző (65. sz.) szerelmi dalhoz. Lehet, hogy szerzőjük is azonos, Erdéli Ferenc, hiszen az első négy strófa versfője: ERDÉ, s ha az utolsó strófa első sorpárját felcseréljük a 2. sorpárral, akkor az akrosztichon ERDÉHL.

67.

Ks.: *Eltűkélettem hogy szerentsétlen szerelemnek terhét le tészem…* (41b–42a).

8 vsz.-os szemrehányó, *szakító vers, búcsú* az álnok kedvestől Amade stílusában. A versfőkben egy elrontott név: EMÉK SZAB (Szabó Imre?). A két nagyobb szövegegységből álló verset fonéma szintű eltéréssel lásd az 57. alatt is. Önálló létét látszik bizonyítani az akrosztichon és az, hogy a szöveggazda harmadszor is bemásolta a kötetbe a № 216. alá *Vég szerelmed álnoksága mostan kitetszik* kezdettel.

A szövegben több másolási hiba és félreértett kifejezés akad, ezeket emendáltuk.

68.

Ks.: *Ely jó egésségben virágzó violám…* (42a–b).

5 vsz.-os, levélben küldött *szerelmi vallomás.* Két korábbi 6 vsz.-os szövegváltozatát a *Komáromi ék.-be* (1701) és a *Kelecsényi-ék.*-be (1723–1765) jegyezték fel. Mindkettőt kiadta Stoll Béla (RMKT

XVII/3, 248), de a záró strófa egyik kéziratban sem szerepel.
Kiadva: RMKT XVII/3, 248/III. sz., 459.
Az ének 1. vsz.-ának topikus változata az *Erdélyi-ék.* (1779) *Mért sírsz keservesen* kezdetű énekének 7. strófájában:

Légy jó egésségben virágzó viollám,
Ha nem láthatlak is feir galambotskám,
Üzengető szókkal köszöntlek rozsátskám,
Ha nem láthatlak is kedves narcissuskám.

RMKT XVII/3, 690.

A 2. szakasz szó szintű változata a *Komáromi ék.* egy másik szerelmes versében is előfordul:

Igen ritka az nap, mellyben nem fohászkodom,
És gondolatimat hozzád nem botsátam,
Gjakran étczakánis veled álmadozam,
Ugy tetczik, szép rosám, veled nyájaskodom.

RMKT XVII/3, 250, 4. vsz.

A 4. vsz.-a *Kelecsényi-ék.*-ben:

Kinaimnak voltát ez penna meg mondgya,
Ha már modom nintsen, nyelvem veled szolna,
Szolgának hivséget jol tudom, melly ritka,
Jobb pennára bizni, hiveben jár aban.

RMKT XVII/3, 248/I. sz., 2. vsz., 458.

69.

Ks.: *Engem hát elhatz, sőt veszélyben forgatz, ó tündér ditsőség…* (42b). 3 vsz.-os elmélkedő vers a világi dicsőség mulandóságáról. Gálos Rezső Amadénak tulajdonította. (1940, 286). Szövegváltozatát nem ismerjük, de topikus és motivikus variánsait a szerencse forgan-

dóságáról szóló XVIII. századi ún. szerencseversekben találjuk meg. Bővebben: RMKT XVIII/15, II. C. 5. fejezet, 143–188. sz.

70.

Ks.: *Én is vóltam szerelmes…* (42b–43a). A versfőkben: ÉVA.
3 vsz.-os *panaszos lírai dal.* Amade László (RMKT XVIII/7, 11. sz.) versének mottó nélküli, személyesebbé tett, szó szintű változata, a strófák végén megváltoztatott szótagszámmal (3/4/7), Négyesy (1892, 106–107) és a kritikai kiadás is kilenc sorra tagolta az egyes vsz.-okat, én viszont csak nyolcra, mivel a strófák utolsó három sorát a kézirat lejegyzője 1–2 szótaggal kibővítette. A *Vízkeleti-kódex*be kétszer is feljegyezték (1764 k., Stoll 278, 4. és 44. sz.) az előbbit kiadta Dézsi (1932, 176–177.)
Első kiadása: Amade 1836, XI. sz., 27–28.

Az Amade-vers mottószerű tanulsága hiányzik a kéziratból:

Az ell múltt jó kedvrül
S-ell tünt szerelemrül
Héjában emlékezni,
El köll azt felejteni.

Egyéb eltérések:

10 volt eö **11** Czukorral édesgetett **12** étetett **13** Minden dolga **15** szégyen **16** Igy az **21** rólam **23** Most **24** Sajnállom […]valaha szerettem.

71.

Ks.: *Én kesergek és epedek mint Remete sziv…* (43a–4b).
5 vsz.-os *keserves.* Amade László (RMKT XVIII/7, 52. sz.) költeményének a 15. (alternatív) sorral rövidebb, szó szintű változata, beszédszerűbb szórenddel, értelmező poétikai megoldásokkal (pl. a 25–26. sorban: *Az állhatatlan föcskével / Csak csak távozni,*

helyett: *És messze az állhatatlan / Fecskével távozni;* a 30–31-ben: *Mégis kész én mindenekre, / Kész az készségre*, helyett: *Mégis készek mindenekre, / Kész az kétségre).* Hangulatában azonos a kézirat előző, №70. lírai panaszával.
Első kiadása: Amade 1836, LI. sz., 127–128.

Az Amade-vers eltérései:

5 hogy megéri **6** Hogy az Isten ott meg véri **7** Az hol **10** Más szíve ha **12** s-ell **14** hiányzik: *vagy: Ki maga sem jó* **17** azért **18** az az **19** En is [...], s-úgy **20** Az égh meg áld **24–25** Az álhatatlan fötskével / Csak csak távozni **26** szinet **27** S-almokból [...] tenni **28** Hitit **31** és **32** Engedelemre

27 *Minden szint kigondolni* – mindenféle színlelést kitalálni
29 *hitet megszegni* – esküjét megszegni
32 *Olajágra vagy fegyverre* – békére vagy háborúságra

72.

Ks.: *Én mást nem szeretek, mást nem is kedvellek…* (43b).
7 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, népdalszerű, rokokó *szerelmi vallomás.* Más forrásból egyelőre nem ismerjük.

73.

Ks.: *Érted élek érted halok, érted ontom véremet…* (44a).
3 vsz.-os ismeretlen szerzőjű XVIII. századi *szerelmi vallomás.* Feltűnő, hogy a 72. sz. „vagy élek, vagy halok" gondolatához kapcsolódik az első strófa felütése. Korabeli szövegváltozatának első 4 vsz.-os kiadása a *Szíveket Újító Bokrétá*ból (Versényi 1914, XLVIII. sz.). Szövegünk strófarendje azonos ezzel, de 1 szakasszal rövidebb, továbbá szó- és mondatszinten variált.

A SZUB eltérései:

2 ne tagadd meg **8** Erkölcsödet **9** néked adom szivemet **13** Tám nevetve meg nem veted néked **14** És megvetve nem neveted néked ajánlt 15 reméllek és hogy megcsalj, nem félek

A hiányzó 4. strófa:

Hogy én töllem el ne maradj,
Mellöllem el ne szaladj,
Mert veszni kelletik, félek,
Ha nállad nélkül élek.
Ládd, miként gyötrődik szivem,
Hogy nem akarsz lenni hivem.

Az ének dallamát és annak változatait Bartha Dénes közölte (1935, 149. sz.).

74.

Ks.: *Felnyitom már bús szivemnek régen bézárt ajtaját…* (44a–b).

4 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, igen népszerű XVIII. századi *keserves,* melyben az énekes saját meggondolatlanságát tartja szerencsétlensége okának. A szövegcsalád korabeli, hosszabb-rövidebb változatait, travesztiáit *Felnyitnám már* kezdettel is feljegyezték. Terjedését nyilvánvalóan segítette, hogy megjelent az első nyomtatott lírai antológia, a váci ÉGy első kiadásában egy ötstrófás változata. Ennek záró szakasza jó lezárása lett volna a kötetünkben szereplő éneknek is:

Azért tehát jó barátim Én rólam tanuljatok,
Minden kivánságtok után Útra ne induljatok.
Hanem azt jól meg-visgáljátok,
Mikép lesz végtére sorsotok:
Ugy lesztek szerentsések.

ÉGy 1799, 28. sz., 5. vsz.

Az ÉGy közköltészetre gyakorolt hatásáról bővebben: Csörsz 2012. Thaly tévesen XVI. századinak tartotta az éneket (1864, II, 314). 3 strófás változatát Versényi György ezzel megjegyzéssel közölte a SZUB-ból (1770): „töredéknek látszik" (1914, XXXI. sz.). Bartha Dénes egy 7 strófás, vénlánycsúfolóvá átdolgozott travesztiáját adta ki. Ennek csak az 1. és 3. szakasza egyezik szövegünk 1. és 3. vsz.-ával (Bartha 1935, 142. sz.). Pálóczi Horváth Ádám az első három szakaszhoz még 14 új strófát költött. Szöveg- és dallamváltozatait lásd RMKT XVIII/15, 121. sz. és jegyzetei.
Az ének 2. és 4. vsz.-ában ismert közmondások parafázisai vannak:

8 *Sok társ van az vigasságban, de kevés a szomorúságban* – Jelentése: bajban ismerszik meg, ki az igazi barát; ill. amíg jól megy valakinek, sok a barátja, de ha rosszra fordul a sora, akkor a barátok is elhidegülnek tőle. Vö.: *Egy jó barát a szomorúságban, felér száz baráttal a vigasságban* (Dugonics András gyűjteményéből idézi Szemerkényi 2009, 117); *Addig tart a barátság, még zsíros a konyha* (Szemerkényi 2009, 121).

17 *Késő vásár s eső után palástomhoz kapdosni* – Jelentése: utólag hiába okos az ember, már nem lehet segíteni a dolgokon. Itt lényegében két szólás, ill. közmondás van összevonva. Vö. *Vásár esővel jár* (Szemerkényi 2009, 1429) és *Elmúlt esőnek nem kell köpönyeg; Eső után köpönyeg* (*uo.*, 366).

75.

Ks.: *Fel találtatik e vallyon széles e világon…* (44b).

7 vsz.-os *keserves*. Egyedi, kidolgozatlan alkotás a szerencsétlenségben és keserűségben szenvedő szerzőről, aki az utolsó vsz.-ban titkon azt reméli, hogy az „idő megváltozik". A vers ritmikája egyenetlen, sortördelése, rímelése, strófahossza esetleges, szabálytalan. Egyelőre más forrásból nem került elő.

76.

Ks.: *Fel tettem magamban, latván élek tsak búmban…* (45a).
6 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű szerelmi témájú *keserves,* melyben a szeretni vagy gyűlölni kérdésén töpreng a lírai alany. Egyelőre más forrásból nem került elő.

77.

Ks.: *Gyenge Klorinda szűz kikeletben…* (45a–b).
7 vsz.-os rokokó *pásztoridill,* a féltékeny pásztorlány és a hűségét bizonygató pásztor, Dorindó párbeszéde. Faludi Ferenc (1704–1799) népszerű, 8 strófás bukolikus költeményének egy szakasszal rövidebb, sorcserékkel, kötőszó-betoldásokkal, szókihagyással leírt, fonéma és szó szintű szövegváltozata. Más felvidéki kéziratos gyűjteményekben is megtalálható. Faludi költeményeit még életében kiadta Révai Miklós (Győr, 1786–1787: két kötetben, majd javított változatát egy kötetben: Pozsony, 1787), s a vers több más Faludi-költeménnyel együtt megjelent a váci ÉGy első kiadásában is ([1799], 31. sz.).

Faludi nyolcsoros strófákra tördelt versében:

2 Hüs **3** ligetben **8** reád **10** Egy kiss bokorban **11** Hajnali korban **17** Ne hidd **23** Égre, tengerre **27** *Vagy a füzesben* **38–39** Nagyobb náladnál, / Szentebb náladnál **49** Ha ugy **51** Megint

A hiányzó 3. strófa:

Kezdi Chlorinda:
Pásztor, hol jártál?
Kivel tréfáltál?
Engem el-hadsz!
Hamis Dorindo!
Mintha nem tudnám,
És tapasztalnám,
Mással mulatsz.

30 *eperjet szedtél* – értsd: csókolóztál. „Epret szedni vki ajkáról – csókolódzni, eufemizmus

78.

Ks.: *Gyarlóságom íme, mire hozot…* (45b–46a).

10. vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *keserves,* melyben egy férfi az emberi gyarlóságot és az irigyeket okolja azért, hogy fejét „gyalázatba verték", s így kedvesétől „elmaradt". A meglehetősen gyenge verselésű, helyenként értelmetlen, romlottnak tűnő költemény utolsó három szakasza hangot ad reményének, hogy újra együtt lehetnek majd „édesdeden Venus játékában". Szövegváltozatát csak a több XVII. századi alkotást is tartalmazó *Erdélyi-ék.*-ből ismerjük (Stoll 332, 9. sz.).

37 *az nyájas kódusban* – értelmetlen kifejezés, elírás
39 *Venus játékában* – testi szerelemben

79.

Ks.: *Gyászos életemet szánom keservessen…* (46a–47b).

20 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *keserves,* egy szerelmi csalódás invokálta női panaszdal, a versfőkben GRÓF ÉSTÉRHÁZ MAGDOLNA. A XVIII. században igen kedvelt volt, hosszabb-rövidebb változatban több kéziratban is megtaláljuk. Varga Imre szerint (1955) gróf Eszterházi Magdolna volt a vers ihletője, legalábbis a *Szádeczky Miscellanea* (1755, Stoll 251) két részletben leírt éneke ezt látszik igazolni. A 21 strófás verset Kanyaró Ferenc *Kedves ének* címmel adta ki a tordai eredetű *Solymosi József-ék.*-ből (1748–1751, Stoll 57a–62b) összevetve a szintén tordai *Balás József-ék.* (1784–1787, Stoll 357, 115a–118b) 21 strófás változatával, megjegyezve, hogy „Az Esterházy-család Erdélybe származott grófi ágánál Magdolna nevű lányt hiában kerestünk. S így a költeményben érintett szerelmi dráma megfejtése a jövőre marad." (Kanyaró 1903, 173.) Továbbá: a vers eredeti címe az is lehetett,

hogy: *Kedvesének*. Ez az ének leghosszabb, eddig nyomtatásban megjelent változata. Tehát egyelőre nem lehet eldönteni, hogy az akrosztichon a vers szerzőjét vagy szenvedő (lírai) alanyát nevezi meg. A mi kéziratunkban lejegyzett vers 1–6. szakasza szó és sor szintű variánsa ennek a XVIII. század közepén leírt erdélyi éneknek, az *Igen hajlik az nádszál* kezdetű 13. vsz. ugyan hiányzik, a többi strófa viszont – az akrosztichon azonossága ellenére – egészen új, az erdélyi változattól teljesen különböző, egyedi travesztia. Ezért érdemes itt a jegyzetben közölni a Kanyaró-féle szimbiotikus tordai változatot, a jobb oldalon a *Balás-ék*. egyes eltérő soraival:

Kedves ének

Gyászos életemet szánom keservesen,
Mellynek néha napján éltem szerencsésen.
De szerencsém már megfordult,
Régi kedvem tőllem elmúlt.
Jaj már életemnek,
Vége víg kedvemnek.

Ritka ez világon hív szívre találni;
Találván, az mellett végig megmaradni.
Én ugyan feltaláltam volt,
De tőllem ismét elpártolt.
Ilyen a szerencse:
Nincs állandó kincse.

Oh, te csalárd világ! mért vagy állhatatlan?
Tündér szerencséje, mért vagy nyughatatlan?
Egyszer mutatod kedvedet
Másszor nyújtod balkezedet.
Nincs benned igazság;
Nincsen állandóság.

Fájdalmas szívemnek mért adsz több gyötrelmet?
Lám úgy is te tőlled eleget szenvedek.

Hiszem néked nem vétettem,
Semmiben kedved nem szegtem:
Mért kell hát változnod,
Engem búra hoznod.

Élvén ez világon valaha kedvemre
Jött a jó szerencse mindenkor kezemre. Folyt az […] fejemre.
De jaj immár eltávozott,
Régi jóm tőllem elpártolt.
Nem fájlalja éltem,
Nem szánja esetem.

Szánom életemet s elváltozásomat,Szomorú éltemet
Hogy megfordította szerencse sorsomat.
Mert az, ki voltam, nem vagyok,
Nagy gyötrelmemben hervadok.
Elváltozás miatt,
Szivem kiált csak jajt.

Tudom, az irigység tett énnekem nagy kárt,
Az mellyet víg szívem senkitől is nem várt.
Megfizet Venus ezekért,
Vagy Cupido kivet rá bért.
Oh, mégsem átkozlak;
De sokban okozlak.

Ellopád szívemet *és* hiúságomat,
Hát mért nem újítod elhervadtságomat.
Harmattal frissül az virág,
Te se légy, szívem, hát vad ág.
Olts(d) szívem szivedben
S végy bé szerelmedben!

Rajtam elkövethed másként, az mit akarsz;
De félek, idővel az fejedre vakarsz.
Könnyű velem játszadozni,
Szerelemmel csiklandozni :

De megesik végre,
Ki épít sík jégre.

Hittem én is egynek, de megcsalatkoztam,
Az mellyről még soha nem is gondolkoztam.
Megfizetsz még mindenekért,
Érdemed szerént vészesz bért;
Hogyha szódra nem térsz szómra
S bocsánatot nem kérsz.

Álnok az szerelem s igen állhatatlan, felette csintalan
Kívánsága szerént játszik minduntalan.
Engem ugyan megpróbála,
Szokott példára csinála. Ritka példára ….
Sokaknak hajtott bajt;
Nekem is sok ként s jajt.

Zár alatt már kedvem, szívem szíved rabja.
Az búk tengerének csapdos bajos habja.
Ezt nékem az ki szerzetté,
Jó hivségemért űzette.
Erről minden értsen :
Hív szívet ne sértsen.

Igen könnyen hajlik az nádszál az szélnek:
Ott is megejthetnél, az hol nem is vétnek.
Boldog az, kit illy bú nem ér,
Víg szivéhez bánat nem fér.
Valók én is boldog,
Most bal sorsom forog.

Mindezeket pedig tudom, ki okozta:
Ki gyenge szerelmét vélem játszodozta.
Én már semmit sem cselekszem;
Hanem minthogy búban fekszem;
Panaszolom inségem
És lelki gyötrelmem.

Az, ki hív szerelmét, el nem tagadhatja,
Szívét hívségében bátran elhadhatja:
Tanuljon mostan káromon,
Én mostani bal sorsomon.
De már megfordítom, De már megjobbítom,
S szóm hozzád indítom: Szóm hozzád fordítom.

„Gyenge liliomszál, oh melly ékes valál,
Az te szépségeddel engemet m egcsalál!
Engem ugyan feltaláltál,
Tőllem ismét elpártoltál.
Ebben meg'mutattad.
Minden kívánságod."

„Drága valál kincsem s olly kedves előttem, olly igen
Hogy szép személyedért majd mind lángban főttem. szerelmedért
[…] lángban égtem
De jaj, ime mi most hasznom?
Hogy illy gondokban kell asznom. gondokkal kell
Reménységem meghűlt,
Éltem gyászba merült."

„Oda van éltemnek virág'a miattad,
Azt elhervasztottad, gondos gyászban hadtad.
Látszik, hogy nincsen igaz szív,
Az melly volna mindvégig hív:
Sokakat próbála,
Engemet megcsala."

„Láttam s tapasztaltam igért hívségedet,
Mikor játszottattad szép reménységemet.
Megfizettél nékem végre.
Úgy jár az, ki épít jégre:
Az hol még nem is fél,
Ott is éri az szél."

„Nincsen immár nékem semmi reménységem,
Keserűnek tetszik világban életem. az én víg életem
Nyugodalmat nem találok,
Míg koporsóban nem szállok.
Halál csak jönnél el,
Engemet vinnél el!”

„Adjon Isten előtt számot az olyan szív,
Az ki ő társához nem állandó és hív!
Az ki haboktól hányatik,
Egygyel meg nem elégedik.
Ezent annak írám; Ezért annak
Magamat kisírám.”

Kanyaró 1903, 173–175.

Szádeczky gyűjteményéből egy még terjedelmesebb, 43 versszakos változat került elő. Az első 18 vsz.-ot a *Miscellanea* 83–86. lapjaira, a 25 strófányi folytatást pedig *Continuatio cantionis Gyászos életemet* címmel, *Az szép szerelemmel okosan kell bánni* kezdettel a kézirat 131–136. lapjaira jegyezték be. Ez utóbbit közölte Varga Imre (1955, 27–31). A SZUB XLII. énekének 7 strófás változata (Versényi 1914) jelen szövegünk 1–5. és 7–8. szakaszának szó szintű variánsa (a versfőkben ennyi maradt meg: GRÓF ETE). Érdekes, hogy ez a variáns elvesztette „női dal” jellegét, s inkább a szerencse változandósága, a világ állhatatlansága miatti kesergéssé alakult. A *Vízkeleti-kódex*ből (1764 k., Stoll 278) kiadott töredék az első 3 vsz. szövegváltozata (Dézsi 1932, 292).

58 *Az konkol közé búzát hint* – értsd: a rossz közé jót vegyít; egy közismert szólásmondás parafrázisa.

80.

Ks.: *Ha keressz nálom állandóságot…* (48a).

3 vsz. A XVIII. században népszerű dal kibővített szövegváltozata, mely *Ha képzelsz nálam…* kezdettel is közszájon forgott. Csenkeszfai Poóts András *Sénai Lukretzia históriája* c. művében így kezdődik az egyik kétstrófás betétdal (*Ifjúi versei,* Pozsony és Komárom, 1791, 56). Az ének négystrófás, párbeszédessé alakított változatát kiadták a váci ÉGy második darabjában (1801) *Ne keress nálam állandóságot* kezdettel. A vers ponyvanyomtatványokon is terjedt (Pogány 1959, 62. sz., 86–87, pl. *Dallok,* é. n., OSZK 821.144).

1 *keres* – ker*essz*, értsd: keresel

16 *én csak aztot én kincsemnek* – romlott sor, talán: ez csak ártott én kincsemnek

81.

Ks.: *Ha engem szivedből ki nem zártál…* (48a–b).

7 vsz.-os oktató, szemrehányó hangvételű *szerelmi dal*. Egy Amade Lászlónak tulajdonított 12 strófás vers szövegváltozata (vö. Gálos 1940, 285), melynek számos hosszabb-rövidebb kéziratos lejegyzését ismerjük a XVIII. századból. A SZUB-ból 5 strófás variánsát kiadta Versényi (1914, 64. sz.). Ennek csak 1–3. és 5. szakasza egyezik énekünk 1–3. és 7. strófájával, a többi egyedi megoldás. Leghosszabb, szövegileg eltérő 13 vsz.-os változatát a *Vízkeleti-kódex*ben találjuk (Stoll 278, vö. Dézsi 1932, 175). Ennek strófarendje a mi énekünkhöz viszonyítva: 1, E1–E6, 3, 2, 4, E7, 6, 7. A *Szádeczky Miscellaniá*ban (Stoll 251, 124–125) ugyancsak 12 vsz.-os, a végén fenyegetőző változatát jegyezték fel.

A kötetünkben szereplő vers két utolsó vsz.-ában egy-egy közismert proverbium parafrázisa jelenik meg.

22 *mint veted az ágyát csak úgy fekszel* – Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát. A közmondás variánsait – köztük egy

erdélyi gyűjteményből szó szerint ezt a XVIII. századit is lásd Szemerkényi 2009, 28.

27–28 *mert ki kígyótúl, vagy mástúl sebet vesz* – vö. *Akit a kígyó megmar, a gyíktól is fél,* vö. Szemerkényi 2009, 784.

82.

Ks.: *Hol vagytok Pegasus Parnassus Leányi…* (48b–49b).

11 vsz.-os XVII. századi *keserves,* mely a XVIII. századi kéziratosságon keresztül, részleteiben folklorizálódva és más strófákkal összekapcsolódva ponyván is terjedt, közhelystrófái fennmaradtak a népköltészetben is. Szövegünket betűhíven kiadta Stoll Béla (RMKT XVII/3, 201/VII. sz.), jegyzeteiben (650–651) felsorolja az egyes motívumok kéziratos és folklór szövegváltozatait. A vers a görög mitológia és mondavilág alapos ismeretéről tanúskodik, több helyütt utal Ovidius *Metamorphoses*ére.

5 *Tullius* – Marcus Tullius Cicero (i. e. 106–43), híres római író, filozófus, politikus és szónok

9 *tűzön, vízen, futtató pályákon* – elírás, más kéziratokban: *Midőn tűzön, vízen nyargaló Phaeton* (mondáját lásd Ovidius: *Methamorphoses* II, 167–209. sor).

20 *mindenfelől fére halált vár* – mindenfelől fejére halált vár

22 *Pontus vize szerént* – Pontosz, a tenger apálya-dagálya

25 *Mercurius* […] *vitézlő ereje* – az antik isten (görög nevén: Hermész) egyebek között ravaszságáról és ügyességéről is híres volt. Sok mitikus hősnek és istennek segített (pl. Perszeusznak a Gorgó elleni küzdelemben; Zeusz kedvéért megölte a százszemű Argoszt; segítette Odüsszeuszt is).

28–32 *Biblis* – a mitológiai Büblisz könnyeiből forrás fakadt, s maga is beleolvadt. Történetét lásd Ovidius: *Methamorphoses* IX, 455–665. sor. Az antik történet populárizódásáról és folklorizálódásáról Stoll Béla írt tanulmányt (1957). E soroknak számos népköltési variánsa került elő Erdélyből és Moldvából, pl.:

Ha folyóvíz volnék, bánatot nem tudnék,
Hegyek, völgyek között szép csendesen folynék,
Martot mosogatnék, füvet újítanék,
Szomjú madaraknak innyok adogatnék.

Gyergyófalu, Csík m., 1911, Kodály–Vargyas 1969, 355. sz.

83.

Ks.: *Hervad szívem, 's árad naponként bánatom…* (49b–50a).

8 vsz.-os, régies hangvételű, felező tizenkettesekbe írt *keserves,* melyben az élettől búcsúzó énekes kínjai és szerencsétlenül elvesztett tisztessége miatt halni készül. Ponyvanyomtatványok népszerűsítették az ének hosszabb-rövidebb változatait, bővebben: RMKT XVIII/15, 162. sz., jegyzetek: 535–536. Számos formulája („ halál mérge”„világ tündérsége”; „keserűség árja” stb.) megtalálható a világi álnokságát, hívságát kárhoztató és az élettől búcsúzó XVIII. századi versekben. A ponyvákon kívül csak két kéziratba, ide és egy másik kis felvidéki énekfüzetbe jegyezték le a XVIII. század 2. felében (Stoll 484, 2b). Az ének 5. vsz.-a mindkét helyen egyedi és azonos, egyébként a ponyvaszöveget követi.

84.

Ks.: *Hiven szeretni de el kel titkolni…* (50a–b).

5 vsz.-os *szerelmi kesergés.* Stílusa nehézkes, verselése nem kiforrott, metrikája, rímelése szabálytalan. Más kéziratból még nem került elő változata.

49–50 homályos értelmű sorok

85.

Ks.: *Hogyha merném búséttani kegyes személlyedet…* (50b–51a).

7 vsz.-os *udvarló ének*. Különösen a 1–2. vsz. kollokviális latin kifejezései emlékeztetnek Amade dalstílusára. Változata megvan a Nyitra megyei *Kelecsényi-ék*.-ben (1723–1765, Stoll 184.) valamint Jankovich Miklós ifjúkori gyűjteményében (Stoll 383) kétszer is. Az 5. vsz. 1–4. sora a hasonlatként használt Didó ~ kóró rímpárral olyan vándorstrófa, mely más közköltési alkotásokban is felbukkan, pl. a 150. ének 8. vsz.-ában:

> Ha elhagysz édesem, úgy járok, mint Didó,
> Piros rózsa színem meghervad, mint kóró.

7 *Declarálnám* – kinyilvánítanám
9 *politia* – udvariasság
10 *complementum* – bókolás
11 *qualitás* – minőség, itt: tulajdonság
12 *rnamentum* – dísz(ítmény), ékesség
16 *uplementom* – kiegészítés
38 *ne légy sólyom módra járó* – ne légy zsákmányra leső ragadozó

86.

Ks.: *Hol vagy Musa vagy Medea…* (51a–b).

6 vsz.-os *szerelmi óhajtozás, kesergés*. Az ismeretlen szerző klasszikus műveltségét fitogtatva gazdag antik mitológiai apparátussal írja le szerelmi vágyódását. Az ének „felütése" jellegében hasonló a *Hol vagytok, Pegasus, Parnassus leányi* kezdetű XVII. századi szerelmes verséhez (vö. RMKT XVII/3, 201. sz.), melyet számos kéziratos énekeskönyvbe lejegyeztek, így kötetünkben is a 82. sz. alatt. Ezt az alkotást más kéziratos forrásból egyelőre nem ismerjük. A példázatként megidézett mitológiai és ókori szereplők, valamint a XVII–XVIII. századi közköltészet szerelmi frázisai mellett kontrasztosan hat a köznyelvi proverbiumokat, szentenciákat idéző záró strófa.

1 *Medea* – kholkiszi királylány, aki varázserejével segítette szerelmét, Iaszónt
2 *Jáson* – Iaszón az arany gyapjúért tengerre szálló hősök, az argonauták vezére, Médea férje
5 *Hecuba* – Hekabé, Priamosz trójai király felesége
6 *Prosepéna* – Proserpina (Perszephoné), Jupiter és Ceres leánya, akit Plutó, az alvilág ura elrabolt
7 *Cerberus* – Kerberosz, az Alvilág bejáratát őrző háromfejű kutya
9 *Theopiastus doktor* – valószínűleg a IV. században élt botanikusra, Theophrastusra célzott a költő
10 *Galenus* – Galénosz, híres pergamoni orvos (129–200); *Hypokrates* – Hippokratész (i. e. 459–377) az ókor legjelentősebb orvosa
15 *sÿrenák* – szirének, madártestű, szép arcú lányok; *Arachne* – Arakhné, Kolophón hercegnője, a szövő-fonó és gobelinművészet mitikus képviselője
17 *Pontica* – Pontus: gyógyfüveiről híres tartomány a Fekete-tenger kisázsiai partvidékén; *Delphina* – Delphoi, Dephi – a legfontosabb görög jóshely, Apolló legfőbb kultuszhelye
22 *Roxána, Sándor* – eredetileg tévesen: *Puxáma;* Roxána, Nagy Sándor (i. e. 336–323) legendás ókori hadvezér, makedón király felesége
24 *Arion* – eredetileg tévesen: *Orion;* legendás görög költő és dalnok, akit egy delfin mentett ki a tengerből. Ez a két sor így értelmetlen.

87.

Ks.: *Hova készülsz Szivem tülem el bujdosni…* (51b–52a).

6 vsz.-os több változatban is fennmaradt XVII. századi *szerelmi búcsúdal* egy nő szájába adva. A *Mátray-kódex*ből kiadta Thaly (1864, II, 280–282). Az első két szakasz legrégibb, 3 soros strófákba tördelt szövegváltozata az erdélyi *Szádeczky Miscellanea*ból való (1755, Stoll 251) a kolofon szerint 1666-ból (vö. RMKT XVII/3, 102/II. sz., 150–151). Stoll az ének négy régi variánsát közli főszövegként, s a

jegyzetekben idézi a B. P. 87. sz. 1–2 vsz.-át, valamint a XVII. századi búcsúének néhány motívumának közköltési és népi változatait (lásd ugyanitt 599–600). Az első sor parafrázisával *Ne készülj, szerelmem, tőlem elbujdosni* kezdődik kötetünk 150. éneke, mely e búcsúdal tematikus továbbgondolása, szakaszra kibővített átdolgozott topikus variánsa. Az 5–6. szakasz voltaképp áldás.
Az 5. vsz.-nak számos parafrazált népköltési változata van a bujdosóénekekben és keservesekben. Pl. a közismert esti imában:

Én Istenëm, adjál szállást,
Már mëguntam a járkálást,
A járkálást, a bujdosást,
Az idegën földön lakást.

Adjon Isten jó éjtszakát,
Küldje hozzám szent angyalát,
Bátorítsa szívünk álmát,
Adjon Isten jó éjszakát!

Pásztó, Heves m., Kodály–Vargyas 1969, 322. sz., 2–3 vsz.

Az ének XVII. századi dallamát két változatban is megörökítette a *Vietórisz-kódex* (Stoll 107, 6b–7a és 7b–8a), mindkettőt kiadta Szabolcsi Bence (1951, 23–24.) és az egyiket Stoll is idézi (RMKT XVII/3, 102/I. sz., 149).

8 *ki fog kezit adni* – ki fog segítséget nyújtani
19–20 az ifjabb Tóbiást apja elküldi, hogy kölcsönadott pénzét szerezze vissza. Tóbiást egy ifjú képében Ráfael arkangyal segíti útja során (vö. *Tóbiás könyv*ének II. része 4, 1–4–15). A bibliai történetről bővebben lásd a 150. sz. jegyzetét Gecse Gusztáv összefoglalása nyomán (1981, 171–172).
22 *ki restál* – ki marad életben

88.

Ks.: *Hires Fő Rend Nemzetiben…* (52a–b).
7 vsz.-os *lírai dal*, Faludi Ferenc (1704–1799) *Kísztő ének*ének második fele, a leány legényt dicsérő és elutasító „felelete" *(Oda respondens)* mint címe is jelzi: *Phaedra Hypolitushoz.* Ez a szövegváltozat egy strófával hosszabb, mint a két részből álló vers eredetije. Az ének első részének *Úri nemzet eredete* kezdetű szövegváltozatát a kötet ábécérendje miatt a 209. sz. alá jegyezték le. Faludi eredeti elgondolása az volt, hogy a Hypolitus és Phaedra közötti dramatikusan felfogott párbeszédet a „kar" közös éneke zárja le. Ezt a hosszabb, 7 szakaszos változatot Négyesy a második Révai-féle Faludi-kiadás (1787) nyomán a jegyzetekben közölte. Faludi később szétválasztotta a „kísztő" ének két részét, s elhagyta a közös záró strófát, a vers ezért is kerülhetett ilyen elkülönített formában a *B. P.-kézirat*ba.

A Faludi-vers eltérései (csak a szó szintű különbségeket jelzem):

6 szeme *s* ábrázatja **11** költ **24** Mesterséges, kellemetes **34** s nem látszanék **35** noha szép

A 6. szakasz Faludinál:

Kedv-legelő nyájassága,
Sziv-ébresztő vidámsága,
Teljes öröm barátsága,
Paradicsom társasága;
De nem tetszik, tudom mért:
Mert hamisnak mond, azért!

18 *mint evet* – olyan fürgén, mint a mókus

89.

Ks.: *Jaj haragszik a Szeretőm…* (52b–53a).
3 vsz.-os népies hangvételű *szerelmi dal.* Más forrásból egyelő-

re nem került elő, bár mind a kéziratos közköltészetben, mind a népdalok között számos „Jaj" kezdetű szerelmi dal van.

90.

Ks.: *Jaj én nékem mert szeretlek…* (53a–b).

4 vsz-os *szerelmi kesergés* Amade modorában. XVIII. századi változatait több kéziratos énekeskönyv is megőrizte, és *Jaj már nékem, mert szeretlek* kezdettel kiadták a *Múlatságos Világi ÉNEKEK* (1769; OSZK PNy 691) c. ponyván is. Énekünk jelentősen eltér a SZUB (1770) hétstrófás erdélyi változatától, tulajdonképpen csak az 1–2 vsz.-uk genetikus szövegváltozat, a SZUB 3–7. szakasza kesergésből udvarlásba csap át, tehát témát is vált, ezért adjuk közre itt:

Jaj már nékem, mert szeretlek
S ki nem mérem mondani.
Én szivemnek belső titkát
Rejtekbe kel tartani.
Ha kivánom irigyimnek
Szemeit vakitani,
Szived titka légyen zárva
Csak nékem engedd látni.

Lopva jár fohászkodásom,
Lopva látlak szivembe.
Mások előtt nem esmérlek,
Noha te vagy kedvembe.
Égek érted, de nem látszik
Sebes szikra tüzében.
Fájdalmakat szenved szivem
Te éretted, édesem.

Cleopátrának szépségét
Senkitől sem irigylem.

Lássa más is én kivülem,
Mást szeret, nem szégyenlem.
Bár légyen szép angyali kép,
Kin ábrázatja fényljék.
Kiki kinek tetszik, azzal
Bár vig napokat éljen

Én is azzal, kit szeretek,
Bár oly napokat érnék,
Hogy irigyek s mérges nyelvek-
Től semmit sem félhetnék.
Arany időt, nem veszendőt,
Én is akkor érhetnék,
Könyhullásim s ohajtásim
Után örömben élnék.

Szánj meg immár s ne hagyj, kérlek,
Személyedért gyötreni.
Ha engedted szerelmedet
Ennyire terjeszteni.
Végy bé kegyes grácziádba,
Mert nem szégyen szeretni.
Sőt szemérem s veszedelem
Szerető nélkül élni.

Én szivemből s te szivedből
Igy vehetsz ki minden bút.
Szivet gyujtó és lobbantó
Mérges és ártalmas szút.
A friss vérnek járását is
Csendesited, hogyha fut.
Cupidónak hozzád nyila,
Bár forgódjék, de nem jut.

Nyujtsd hát nékem frigykezedet,
Hadd lássam vig kedvedet,
Igy vigasztald te éretted

Gondba merült hivedet.
Mert mint éjjel, úgy nappal is,
Ohajtja csak szivedet.
Kérjed Venus istenasszonyt,
Adjon nem tégedet.

Versényi 1914, 23–24, II. sz.

91.

Ks.: *Im koporsód ajtajánál áll hiv szeretőd…* (53b).

4 vsz. Ányos Pál igen népszerű versének (*Egy hív szívnek kedvesse sírja felett való panaszi,* 1782–1784) másolata, egészen apró fonémaváltoztatásokkal és szócserékkel. Számos korabeli kéziratos énekeskönyvbe feljegyezték. Megtaláljuk Jankovich Miklós gyűjteményeiben, a sárospataki *Felvidító*ban (1824 k.), Pálóczi Horváth Ádámnál 5 vsz.-os „felelet"-tel megtoldva stb. Szöveg- és dallamváltozatait lásd ÖÉ 209. sz. jegyzeteiben. Ezek mellett a Stoll-bibliográfia 11 kéziratos, részben kottás változatát említi a XIX. század első feléig.

Első nyomtatott kiadása: Magyar Museum II. (1792), 12.

Az eredeti költemény eltérései:

3 hogy ölelhessen **7** füstben **8** az olly **14** ha ezen **15** jön […] jön **17** be jól **23** borithattyák […] könyvei **25** képem fenn **28** vig kedvet

92.

Ks.: *Jaj már hová legyek, nagy bumban mit tegyek…* (54a–b).

12 vsz.-os, Amade stílusában írt *szerelmi panasz,* utolsó szakaszában a megszólított leány válaszol az ifjúnak. Kezdősora valószínűleg Maracskó Anzelm bencés szerzetes keserveséből önállósult, s vált közköltészeti formulává. (Lásd kötetünkben a 38. sz. 6. vsz. 1. sorát: *Ah, jaj, már mit tégyek, búmban hová légyek?*) E költői

kérdés kisebb módosításokkal kéziratunk más verseinek (№ 3. és № 7.) kezdősoraként is felbukkan. A *Vízkeleti-kódex*be két ilyen kezdetű szöveget is bemásoltak (Dézsi 1932, 173–184, 288–301). A 7. vers hét vsz.-a apróbb változtatásokkal ebben az énekben is szerepel, csak a sorrendjük más: 1 (1); 2 (4); 3 (3); 4 (5); 5 (2); a 6–9. vsz. egyedi; 10 (6); 11 (7); 12. egyedi.

24 romlott szöveg, Erdélyi Pál kiadása (1907, 93) szerint javítottam: *véremet, és más oltsó bért*
28 *gráciádat* – kegyelmedet
32 *ne késsél, ha jöjj el* – ne késsél, ha (nem) jöjj el

93.

Ks.: *Jaj gonosz szerentse én velem mint bántál…* (54b–55a).

5 vsz.-os *kivégzés előtti búcsúének.* A versfőkben: JJMRE. Bezerédj Imre (1679–1708) *Boldogtalan fejem, mire jutott ügyem* kezdetű kivégzés előtti búcsúéneke – mely a teljes nevet tartalmazta az akrosztichonban – utolsó 5 strófájának szintaktikai szinten folklorizálódott, helyenként szótaghiányos változata. Bezerédj dunántúli nemesi család sarja, II. Rákóczi Ferenc dunántúli hadjáratainak legnépszerűbb alakja volt. A kurucok közötti népszerűségét és a labancoknál rettegett hírét félelmetes bajvívó ügyességével érte el. A szabadságharc vége felé át akar állni a császári csapatokhoz, ám mielőtt tervét végrehajthatta volna, Kőszegen elfogták, haditörvényszék elé állították, s 1708. december 18-án Sárospatakon lefejezték.

A *búcsúének* szerzője egyesek szerint Székely András sárospataki plébános volt, aki a kivégzés előtti lelkigondozását végezte. A versszöveget *Vitézlő Bezerédi Imre éneke, mellyel búcsúzott a maga nevén* címmel a *Lóskay-kódex* (1760–1820) alapján kiadta Varga Imre (1977a, 621–622, 205. sz.) A vers a korábbi, már a XVII. századból is adatolt kivégzési búcsúk jellegzetes motívumaiból építkezik: a szerencse forgandóságának és az elítélt régi dicsőségének emlegetése, panasz az irigyek ellen, fohászkodás Isten kegyelméért. Ez az ének azonban már a XVIII. században keletkezett, legteljesebb változatát főszövegként közöltük a *Szárnyai Márton-ék.*-ből (1772–1776,

Stoll 1086, 54b–55b; RMKT XVIII/14, 9/IV. sz.), ugyanott összes ismert (ezzel együtt 11) kéziratos változatát felsoroltuk. A kivégzési búcsúének műfajáról bővebben írt Küllős 1992.
Az ének eredeti dallama nem maradt fenn, bár nótajelzésként több ponyvafüzet is említette.

3 két szótaggal rövidebb sor
14 *tékteknek* – tinéktek

94.

Ks.: *Jaj ha tudnád én szerelmem én szivemnek fajdalmát…* (55a–b).
7 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű XVIII. századi szerelmi vallomás, a szerelem korabeli közhelyszerű motívumainak és frázisainak (béklyó, méreg, Cupido nyila, Venus hegyes tőre) alkalmazásával. A kortárs lírában igen gyakori a „jaj"-jal kezdődő vers. Ez a szöveg más kéziratos forrásból egyelőre nem került elő, de ismertségét mutatja, hogy több másolási hiba is van benne.

95.

Ks.: *Jaj hogy kezgyem bútsúzásom…* (55b–56a).
13 vsz.-os *szerelmi búcsú* és *szerelmi vallomás* a XVIII. század 2. feléből. A hadba induló legény levélben búcsúzik kedvesétől. Több erdélyi, ill. felvidéki kéziratban is szerepel, legkorábbi változata a *Szádeczky Miscellaneá*ból (Stoll 251, 312–314) került elő, de 15 strófás szövegét feljegyezték a SZUB-ba is (1770, Stoll 299, 6. sz.), egy 6 vsz.-os változatát pedig megtaláljuk az *Alsókubini kézirat*-ban (1782 k., Stoll 344, 33a–b). Idézem a SZUB változatát (vö. Versényi 1914, 31–33):

1. Jaj, hogy kezdjem bucsuzásom?
Hogy lehessen elválásom
Az én szép szerelmemtől,
Egyetlenegy kincsemtől?

2. Hogy hagyjam el gyémántomat,
Télben is zöld virágomat?
Nem lesz, ki öntözéssel,
Tartsa nedvesitéssel.

3. Nem reméltem szándékomat,
Hogy kövessem most utamat.
De hirtelen érkezett
Posta s Márs nem kedvezett.

4. El kell mennem, szép violám,
Narancsfán nőtt aranyalmám,
Nem lehet már mulatnom,
Nem lehet véled szólnom.

5. Elébb hogy véled beszéltem,
Esméretséget vetettem,
Olly sebessen meglőttél,
Szivembe nagy kárt töttél.

6. Mert éjjel is én ágyamban,
Nappal gondolkodásomban,
Szivem el nem felejthet,
Titkából ki sem vethet.

7. Nálad való mulatásom,
Volt folyton szabad szállásom.
Mikor véled mulattam,
Szivesen, szivem, szóltam.

8. De még többször is reméntem [!],
Szivem titkát is beszéltem
Néked, édes reményem,
Mindennél drágább kincsem.

9. Jut eszembe koczkázásom,
Véled való kártyázásom.

Sokszor gyürüd elnyertem,
Csókért visszá engedtem.

10. Többször is csak lehetne bár
Körülettünk olly ékes vár,
Hol vigan mulathatnánk,
Szerelmünkről szólhatnánk.

11. Szomos partján rozsmarintág,
Neveltett drága virág,
Sokáig virágozzál,
Bokrétámmá változzál.

12. Hogyha volna olly ládácskám,
Belső részen ércz záracskám,
Abba helyheztetnélek,
Szivemben elvinnélek.

13. Már édesem, maradsz árván,
Magam is csak járok sirván,
Mig szembe nem juthatok,
Véled nem sétálhatok.

14. Hogyha pedig láthatlak,
Levelemmel tudósitlak,
Csakhogy végyed kedvesen,
Mert köszöntlek szivesen.

15. Maradj el már békességben,
Légy állandó egészségben.
Isten légyen paizsod,
Dolgaidban kormányod.

A *B. P.-kézirat*ban feljegyzett szöveg elég jelentősen, szó, sor és strófa szinten is eltér a SZUB-beli variánstól. Strófarendje ehhez viszonyítva: 1, 2^{v}, 3^{v}, 4^{v}, E1, –, 11^{v}, 5, 6, 7^{v}, 10^{v}, 8^{v}, 12^{v}, 13^{v}, 14^{v}. A felvidéki változatból teljesen hiányzik az erdélyi forrás 9. és 15.

(záró) strófája, viszont a *B. P.-kézirat* 5., egyedi szakasza (SZUB: 11. vsz.), az *Alsókubini kézirat* 3. strófája szerint így hangzott:

Körös partyán rosmaring ág,
Neveltetett drága virág,
Sokáig virágoztál,
Bokrétámmá változtál.

96.

Ks.: *Jaj én nékem Szivem Szerelmem…* (56a–b).

4 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, XVIII. századi *szerelmi búcsúdal*. Ebben is a hadba induló legény búcsúzik hátrahagyott kedvesétől (vö. 95. sz.). Változata más kéziratos énekeskönyvből még nem került elő.

97.

Ks.: *Jaj jaj szemem könyvezdegel…* (56b–57a).

6 vsz.-os ismeretlen szerzőjű XVIII. századi *szerelmi vallomás, könyörgés.* A versfőkben mintha egy elrontott női név lenne: JUELKA (Julika?).

18 *Bellonától búcsút veszen* – így nem értelmes a sor, mert aki hadba vonul, az épp Bellonát, a háború istennőjét fogja szolgálni, ezért búcsúzik Venustól, a szerelem megtestesítőjétől.

98.

Ks.: *Jaj kinomat ki nem beszélhetem…* (57a–b).

7 vsz-os *keserves,* amelyben Isten kegyelmét kéri az ismeretlen szerző. A bánat, ínség és keserűség oka, okozója nincs megnevezve. A versfőkben: JOSEPHE (’Józsefé’). A verset többször ki-

adták ponyván, először 1769-ben a *Múlatságos Világi ÉNEKEK*ben (OSZK PNy 691; Pogány 1959, 165, 86. sz.). Pogány Péter feltételezte, hogy szerzője a Zala megyei Andráshidán lakó táblabíró, Viasz József hasonló nevű fia volt (személyéről lásd *uo.,* 114). Ugyancsak ponyváról adta ki a verset Thaly Kálmán (1864, II, 352. sz.). A *B. P.-kézirat*ban lejegyzett változat strófarendje teljesen azonos a ponyváéval, szövegében minimális fonéma és szó szintű változtatások, másolási hibák vannak, melyeket a ponyva szerint javítottam.

99.

Ks.: *Jaj miként folytassam siralmas verseim…* (57b–58b).

16. vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *szerelmi vallomás, könyörgés* egy Bábinak becézett leányhoz. A záró strófa szerint 1798 szeptemberében írták, de stílusából és szerelmi közhelyeiből következtetve ez valószínűleg egy korábbi – akár XVII. századi – vers átdolgozásának, adaptációjának dátuma. A szöveg nemcsak szerelmi szóképekben, de alliterációkban (*hallottam héredet, kincses kebeledbe; kezembe kegyesem kezedet*) is gazdag.

23–24 zavaros, értelmetlen sorok. A rozmaring mint örökzöld növény a hűség jelképe volt, ezért a lakodalmi viseletben (még a XX. század elején-közepén is) kitűzőként használták. A leánytól a legénynek adott keszkenő tulajdonképpen jegyajándék, szintén az elköteleződés szimbóluma volt.

24 *tetemidet* – tagjaidat

25–26 *Narcissus […], hyacint* – nárcisz és jácint

31 *vesd meg gyenge hálód* – E szókép népköltési párhuzama a *Csudahalott* balladtípusban: *Megvetik a hálót, megfogják a márnát.* A proverbiumok nemcsak a nemek közötti érzelmi kapcsolatra utalnak a *hálóvetés* szókép használatakor (Szemerkényi 2009, 551–552).

100.

Ks.: *Jaj mit kinlódom érted olvadom…* (59a).

5 vsz.-os, *panaszos, vádaskodó szerelmi dal.* Amade László (RMKT XVIII/7, 66. sz.) költeményének változata. A kritikai kiadás szerint a vers ezen kívül nem szerepel más receptuális kéziratos énekgyűjteményben.

Első kiadása: Amade 1836, LXIII. sz., 156–158.

Az Amade-vers eltérései:

3 Árnyékért **9** hived **14** S-ámbár **28** több is **29** Nem minden **34** oh, nagy Isten **41** Magam **42** Magam saját **44** fizesd **45** szégyen **47** s-bánod, **48–49** Meg érem! *vagy:* Szerelmem!

27 *erőszakkal pártulok* – elhagylak, ha nehezemre esik is

29 *lárva kép* – álarc

37–42 *Acteon módra / Akadtam sorsra…* – értsd: véletlenül kerültem bajba. Utalás a görög mitológiai történetre, mely szerint Aktaiont, a híres vadászt Artemisz istennő haragjában szarvassá változtatta és saját kutyáival tépette szét, mert a vadász véletlenül meglátta őt fürdőzés közben meztelenül (vö. Ovidius: *Átváltozások,* III, 138–252). Lásd még a *Szótár*ban.

101.

Ks.: *Játzadozó Szerelem árra fel indétott…* (59a–60a).

6. vsz.-os *udvarló ének és szerelmi vallomás,* melynek versfői JGNACZ (Ignác) nevet adnak, ezért feltételezzük, hogy Mészáros Ignác (1721–1800) író-költő, érseki titkár, a *Csallóközi Ódák és Énekek* c. kéziratos versgyűjtemény (1765–1795, Stoll 280) összeállítója lehet a költemény szerzője.

8 *elig* – alig

15 *Személyiért füstben bocsátották* – a görögök a megostromlott és bevett Tróját felgyújtották

102.

Ks.: *Iffiu Legény lévén sokat gondolkodom…* (60a–61a).

A 16 vsz.-os, felező tizenkettesekbe írt *didaktikus ének* a házasodni induló tanácstalan legény dilemmájáról szól: milyen leányt kéne feleségül venni? A különböző társadalmi státuszú, korú, szép és rút jelölt felsorolása után az ifjú a nőtlenség mellett dönt. Stoll Béla kutatásai alapján ez a szüzsé egy 1680-as évekből fennmaradt vers, a *Mint az útonjáró, ki két útra talál* XVIII. századi átdolgozása, mely főként ponyvanyomtatványokon terjedt (vö. RMKT XVII/3, 601–603). Az ének nótajelzése a legtöbb forrásban *Boldogtalan fejem, mire jutott ügyem* egy a XVIII. században közismert keserves, Bezerédj Imre kivégzés előtti búcsúéneke dallamára utal. A kötetünkbe lejegyzett változat kolofonja (15. vsz.) szerint 1777 Karácsony havában, azaz decemberben készült. Valószínűleg a *Három új VILAGI ÉNEKEK* (1768; OSZK PNy 690) c. ponyváról másolták, ahogyan kötetünk 143. és 214. sz. énekét is. Strófarendjük is egyezik, bár abban az 1755-ös dátum szerepel (vö. RMKT XVIII/8, 74/I. sz., az összes kéziratos és ponyvai szövegváltozat felsorolásával 1828-ig). A házasodni induló tanácstalan legény énekének kéziratos előfordulásai többé-kevésbé híven követték a ponyvaszövegeket. A téma rövidebb szüzsé jét, mely csak a szép és rút jövendőbeli ellentmondását említi, megtaláljuk egy sárospataki iskolai színjátékban is:

> Péleus:
>
> Mert ha házasodom, úgy vagy szépet vészek;
> Vagy rútat, így világ maskarája lészek,
> Ha oldal bordámhoz egygy szép személy tészek;
> Küszöbön tapodni, sokan lésznek készek.
>
> A' szépet rútat-is jóbb lész hát meg-vetni,
> Ha ki nem akarom magam nevettetni.
> Isten óltya belénk, hogy tudjunk szeretni,
> Ezt követem, talám nem fog meg-bűntetni.
>
> Szabó József, *Játék kulcsa* (1791)
> RMDE XVIII/I/2, 39. sz., 292–299. sor

A szövegcsalád népi variánsai *El kéne indulni, meg kell házasodni* kezdettel ismertek és általában rövidebbek, mint a ponyvaszövegek (vö. MNT III/A, 477–480. sz.), de Kodály gyűjtött egy 13 strófás hadikfalvi (Bukovina) változatot *Éfi legény lévén sokat gondolkozom* kezdettel, a ponyvákhoz nagyon hasonló strófarenddel, melynek kolofonjában az 1884-es évszám szerepel (*uo.,* 480. sz.). További kéziratos, nyomtatott és népköltési változatok: RMKT XVII/3, 603.

17 *fejem gőzi* – a régiségben és a népnyelvben milyen gyakran alkalmazzák a *gőz* kifejezést a gondokról szólván, pl.: „Hej, Vargáné káposztát főz, / Kontya alá ütött a gőz, / Hányja, veti fakalánját, / Kinek adja Zsuzsa lányát."

103.

Ks.: *Iffiuság mint Sólyom Madár…* (61a–b).

8 vsz.-os, valószínűleg ponyváról másolt *keserves,* a XVII–XVIII. századi kéziratos énekeskönyvek (pl. *Mátray-kódex, Komáromi ék., Bocskor-kódex; Szentsei-dk.; Alsókubini kézirat* stb.) egyik kedvelt darabja, melynek strófái, szóképei tovább élnek a recens népköltészetben (főképp Erdélyben), hol szerelmi dalban, hol bujdosó énekben, de még új stílusú szerencsétlenség-balladában is. A SZUB (1770) 17 vsz.-os, kontaminált változatát kiadta Versényi 1914. A kötetünkben szereplő szöveg ponyvai előzményét (*Múlatságos Világi ÉNEKEK,* 1769; OSZK PNy 691) Stoll Béla adta ki (RMKT XVII/3, 221/VII. sz.), közölte az ének 15 változatát, a jegyzetekben (660–665) pedig bemutatta a szövegcsalád 3 nagyobb csoportját, és felsorolta a XVII–XIX. századi kéziratos, ponyvai és népköltési párhuzamokat. Érdemes idéznünk egy Stoll által nem említett barslédeci változatot, amely szövegünk 1, 5, 6. és 2. strófáinak népi szövegváltozata, egyedi befejezéssel:

Ifjúság, mint sólyommadár
Addig víg, míg szabadon jár,
De énekëm szëgénynek már
Szívem víg örömet nem vár.

Hol mások járnak kettesen,
Mint ëggy Apolló, kedvessen,
Fejem lëhajtván könnyesen,
Nézëk csak nagy keservessen.

Mënnék én is, ha mëhetnék,
Szárnyamra ha fölkelhetnék,
Igy magányosan nem élnék,
Mint madár, társat keresnék!

De më̈g vagyok határozva,
Szabad fejem be van zárva,
Olyan vagyok, mint az árva,
Nagy bánatban elfáradva.

Adja Isten, hogy lëhessek
Valaha veled élhessek,
Ezt óhajtja ez a lélëk,
Akié ez a kis ének.

Kodály–Vargyas 1969, 62. sz. (Gy. Kodály, 1907)

A népdal 5. strófájának a *Vízkeleti-kódexben* (1764 körül) maradt fenn szövegpárhuzama:

Adgya Isten, hogy lehessek,
S te szivedben maradhassok,
S veled holtig élhessek,
Holtom után örvendezek.

RMKT XVII/3, 221/VI. sz., 4. vsz.

104.

Ks.: Igaz nevem Adolphusnak… (61b–62a).

12 vsz.-os *panaszvers* a remeteélet viszontagságairól. A *Meum nomen est Adolphus* kezdetű latin ének fordítása, amelynek azonos metrumú másik egykorú fordítása *Egy jeles Ufinak Remeteségérül való panasza* címmel, *Adolphusnak neveztetem* kezdettel Farkas Pál tamási nótárius tollából maradt ránk 1800. március 4-ei keltezéssel (Stoll 1087, 223; a latin forrásszöveg az előző lapon olvasható, utána pedig Faludi Ferenc *Remete* c. verse). Kiadása (dallammal együtt): RMKT XVIII/14, 188. sz., 266–268 és 558.

20 *Kaptam Armodeusra* – ?
25 *Limbus helyén* – a pokol tornácán
35 *megeszi a bojaét* – romlott sor, talán: megeszi a borjait ?

105.

Ks.: *Isten hozzád, illy áldást ád….* (62b).

6. vsz.-os, vallomásos *búcsúdal*. Amade László versének (RMKT XVIII/7, 85. sz.) szórendi cserékkel lejegyzett változata, melyből hiányoznak Amade „vagylagos" variációs megoldásai, pl. a 17. sor. A kritikai kiadás szerint a vers ezen kívül nem szerepel más receptuális kéziratos énekgyűjteményben.

Első kiadása: Amade 1836, LXXXII. sz., 195–197.

Az Amade-vers eltérései:

3 Hived/szolgád, az ki szeretett **4** Sir, aggódik **5** Ah **8** Meg kölléssel **9** megh sem **11** *vagy:* habozzál **14** *vagy:* Sorsát szannya **15** Veled maga nem mehet **23** S-igaz **25** ezt **27** Ez **35** Többször / Talán **34** késértsen **35** S-legkissebb **36** ez / hív **42** itéllyed! **45** azt szemlellyed! **49** egy két **50** frigyes **53** s-tovább

45–46 *Pálmafa annál erősebb* – vö. az ismert szólásmondással: *Súly/teher alatt nő a pálma.*

106.

Ks.: *Isten hozzád o Nagy Szombath te úri lakó helem…* (62b–63b).
10 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű XVIII. századi párbeszédes szerelmi búcsúdal. Egy Jankó nevű legény azt panaszolja, hogy ellenségei miatt kell elhagynia Nagyszombatot és kedvesét, de reméli, hogy még visszatérhet. A felvidéki dialektust használó ének valószínűleg Nagyszombatban készült, szövegváltozata más kéziratos énekeskönyvből nem került elő.

107.

Ks.: *Istenem vigasztaly Szerelmem tözében…* (64a).
4 vsz.-os *szerelmi vallomás* egy Julianna nevű leányzóhoz, majd *fohász* mielőbbi frigyükért. A feltehetően katolikus szerző az 1–3. vsz.-ban a XVIII. századi világi közköltészet bevett képeit használta, de a szokatlanul egyedi hangzású 4. vsz.-ban felsorolta, mi minden teszi őt alkalmassá a házasodásra.

1–4 *remete Szent Pál a sötét tömlöcben* – A hasonlat a börtönre való hivatkozással összemosni látszik két Pál nevű kora keresztény szentet. Az egyiptomi születésű *Remete Szent Pál* (228–341) az első sivatagi remeték egyike volt Alsó-Thébában, ahol egy barlangban húzódott meg, s a legenda szerint hatvan éven át naponta egy fél cipót vitt neki egy holló az Úr parancsára. A zsidó származású, római polgárjogot nyert *Szent Pál apostol* (5–67) viszont kétszer is volt hosszú fogságban, a második alkalommal Heródes parancsára lefejezték.

108.

Ks.: *Inkabb boszont hamisságod mint sem szomorétana…* (64a–b). A versfőkben mintha egy vezetéknév lenne elrejtve: IJEI (talán: Ilyei vagy Illyei).

4 vsz.-os, szemrehányó *szakító vers* a XVIII. századból. Erdélyi Pál Amade szerzeményeként közölte a vers szó szintű csallóközi változatát, esetleg eredetijét (1907, 206), azzal a megjegyzéssel, hogy megvan más korabeli kéziratos gyűjteményekben is. Valóban, a Stoll-bibliográfia négy előfordulását jelzi (Stoll 264, 386b; 379, 42b–43a; 1145, 3 és 15b). Kreskay Imre 1788-ban összeállított versgyűjteménye *Az állhatatlanságnak szemrehányása* címmel említi (Stoll 379, 42b–43a). Kéziratunkból hiányzik a vers Erdélyi által közölt „mottója", amely Amade László szerzőségét látszik erősíteni:

Egyszer meg-tsalatni az hitetlenségtül,
Elég: de ki okos, távozik olly szivtül.

3 *megveted barátságom* – Erdélyinél: *Ha meg-vetem barátságod*
29 *az hamisnak olykor enged* – Erdélyinél: *Az hamisság enged ollyhoz*

109.

Ks.: *Jol tudod, hogy szeretlek…* (64b–65a).
7 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *udvarló vers, szerelmi vallomás,* tulajdonképpen versbe foglalt *leánykérés.*

11 szótaghiányos, romlott sor, mely nincs kapcsolatban sem az előző, sem az utána következő sorokkal.
23–24 *készségedet nyújtanád…* – jegyesem, mátkám lennél (az eljegyzés régi neve: *kézfogó*)

110.

Ks.: *Jusson egyszer már eszedben…* (65a–b). A versfőkben: JULIANNA.
8. vsz.-os *szerelmi vallomás.* Amade László (RMKT XVIII/7, 1. sz.) versének mottó nélküli, szórendi cserékkel, szótagbetoldásokkal és -kihagyásokkal lejegyzett szövegváltozata.

Első kiadása: Amade 1836, I. sz., 1–2.
Az eredeti vers mottószerű tanulsága hiányzik a kéziratból:

Nem köll azt ell felejtenni
Kitt régen kezdtél szeretni.

Az Amade-vers eltérései:

1 még **7** parancsolatidra **8** rab szijadra **13** nem vagy pogány **14** köszikla s **15** Kész **18** lágyul s **21** Nézz rám [...] még egy **23** szeretném **24** jutalma csak nem, nem! **25** életemben **26** Te egyedül élsz

17 *Amor, tudod, nem gyermekség* – a szerelem komoly dolog, nem játék

22 *Pyramus és Thisbe* – egymástól eltiltott, csak titokban találkozó, s egy félrértés miatt egymásért meghaló babilóniai szerelmespár. A tragikus végű antik történetet először Ovidius verselte meg (*Átváltozások*, IV, 55–166), majd számos világirodalmi és képzőművészeti alkotás is feldolgozta. Az egymás után tévedésből meghaló szerelmesek Zrínyi és Gyöngyösi költészetében és Shakespeare *Szentivánéji álom* c. darabjában is szerepeltek.

111.

Ks.: *Kuku kuku kukutskám...* (65b–66a).

5. vsz.-os hódoló, esdeklő *szerelmi dal*. Amade László (RMKT XVIII/7, 68. sz.) versének két strófával kibővített, folklorizálódott változata. A kritikai összkiadás ezzel együtt húsz kéziratos változatát, ill. parafrázisát sorolja fel. A *Vízkeleti-kódex* (1764 k., Stoll 278, 45. sz.) 8 vsz.-os változata nyomtatásban is olvasható (Dézsi 1932, 300), akárcsak a SZUB (1770) szintén 8 vsz.-os verziója (Versényi 1914, LXXIX. sz.). További XVIII. századi kéziratos változatairól lásd még Varga Imre (1957, 331), népköltési változatairól pedig Küllős Imola tanulmányát (2012, 239–262).
Első kiadása: Amade 1836, LXV. sz., 161.

Az Amade-vers eltérései:

1 Kukuku ku kutskám **3** hozzad **5** vár **6** Aj, áj, én **8** Aj, mint **10** én **11** No, no, no, ne siessél **12** pártolok

„Talán egy verse sem vált Amadének inkább köztulajdonná, mint ez […]. Változtatták, alakították, rövidítették, toldották." (Négyesy 1892, 477.) A kéziratos, közköltészeti változatok több esetben jóval hosszabbak, mint az eredeti vers. A *Lőcsei ék.*-be (1768) kétszer is feljegyezték, egyszer 10 strófával, amelynek az 1, 2. és 5. strófája az Amade-féle *Kuku*-dal, a többi pedig leleményes stílus és formavariáns (Stoll 1080, 101–103, *Aria de Vera Amazia*). Rövidebb, 5 strófás változatát pedig *Tu, tu, tu, tu, tubuskám* kezdettel (*uo.,* 266–267). Hasonló a helyzet az Erdélyben összeírt *Szádeczky Miscellaniáb*an is (1755, Stoll 251, 234–235), ahol a 9 strófás szövegnek csupán első három szakasza az Amade-vers változata, a többi hozzáköltés. Schiller Erzsébet szerint lehetetlen eldönteni, ki volt a vers tulajdonképpeni szerzője, hiszen „A változatok legalább két, de inkább három forrásra mennek vissza – miközben hatással voltak egymásra is" (RMKT XVIII/7, 401).

A XVIII. század folyamán Poóts András *Ifjúi versei*ben (1791) jelent meg először nyomtatásban a *Kuku-dal* 4×5 soros terjedelemben. Poóts ugyan Amadét nevezte meg szerzőként, de mivel ez a vers számos ponton eltér a hiteles Amade-kéziratoktól, már Négyesy is felvetette, hogy Poóts egy, már közismert dalt alakított át, amely a *Vízkeleti-kódex* (1764 körül, Stoll 278, 92–93) szövegével mutat rokonságot. Mivel a Poóts-féle változat kétszer is megjelent váci ponyván (p. *ÖT IGEN-IGEN SZÉP VILÁGI DALLOS, AVAGY NÓTÁS ÉNEKEK,* é. n., OSZK 819.068; Pogány 1959, 106–107, 2 A–B), a népdalvariánsok értelemszerűen ehhez állnak közelebb (pl. Almási Sámuel: *Magyar Dalnok,* 1834, Stoll 795/II., 160. sz., 4 vsz.). Egészen eltér azonban ettől, ill. az eredeti Amade-verstől a *Makói ék.*-be (1826, Stoll 1267) feljegyzett dal, amelynek szintén vannak népdalvariánsai, pl. közeli rokonságban van az erdélyi Bibarcfalván gyűjtött változattal (vö. RMKT XVIII/7, 402). Az is háromszakaszos, s a makóihoz képest a változatképződés lexikai és szintaktikai szintjét képviseli, de az eredeti Amade-

versnek már csak távoli téma- és formaváltozata. Kodály *Háry János* c. daljátékának 2. felvonásában Mária Lujza császárné *Kukuku ku kucskám, / Szállj énhozzám madarkám* kezdetű áriája egy nyitraegerszegi népi változat feldolgozása (vö. Bereczky et alii 1984).

Érdekes, szintetikus formát mutat a Kálmány Lajos közölte népi variáns, amely a ponyvai változatok folklorizálódása során születhetett. Az első három strófa az Amade-dal szó szintű variánsa; Kálmány megjegyzi, hogy ugyanezek a szakaszok szerepelnek Erdélyi János kiadásában is (1846–1848, II, 396. sz.), a 4–6. vsz. pedig a dal sílusában megfogalmazott folytatás. Az 5–6. vsz. „párbeszéde" újszerű bővítmény.

Kuku, kuku, kukucskám
Repüjj hozzám angyalkám!
Mikor csalogatlak,
Sípocskámmal hivlak
Készen van már kaliczkám.

Nem adnálak ezüstért,
Drága karbunkulusért!
Szívem, nem adnálak,
S már el sem hagynálak
E világnak kincséért.

No hát szivem vagy jőjj el,
Vagy szerelmemet vidd el!
Mert szép személyednél,
Drága termetednél,
Anya szebbet nem nevel.

Ablakodnál sétálok,
Még sem tudod ki vagyok.
Ékes termetedért,
Kedves személyedért,
Drága kincsem meghalok.

Nem kívánok tőled mást:
Csak melletted nyugovást,
Ha ezt megengeded,
S békével szenveded,
Teszek erős fogadást.

Ne kívánj hát tőlem mást,
Holtig szeressük egymást.
Egy kis koporsócska,
Gyászos sirhalmocska
Tegyen köztünk elválást!

Kálmány 1877, I, 25. sz., 66.

A *Világi énekek és versek* rokokó szerelmi dalának az az érdekessége, hogy a szokásos 5 soros Amade-féle 1–2. versszak utáni 3. strófa új, de egy sorral rövidebb, a hiányzó 4. sor a SZUB-ban így hangzik: „El sem is hagynálak". A 4. vsz. új, Poótsnál sem szerepelt, felbukkan viszont a népi változatokban. Az 5. vsz. az Amade-vers 3. (záró) strófájának fonéma és szó szintű változata. Hiányzik viszont belőle az (*el)pártolok* ige, ami megkérdőjelezi Schiller Erzsébet állítását: „Egyetlen olyan szó van a versben, amely csak az Amade nevéhez köthető változatokban szerepel, ez pedig a költő által igen sokszor használt *pártulok*. Az összes változatra jellemző ugyanakkor a rím és ritmus – kevés számú, hibának tekinthető kivételektől eltekintve – következetes megőrzése." Ez ugyanakkor megerősíti a szöveg közköltési létmódját (RMKT XVIII/7, 402).
A kezdősor változatai a kéziratos közköltészeti feljegyzésekben: *Kukuku, én kukucskám… (Vízkeleti-kódex* 1764 k., Stoll 278, 45. sz.); *Tu, tu, tu, tu, tubuskám, szállj hozzám, galambocskám…* (*Lőcsei ék.,* 1768, Stoll 1080, 266–267); *Hej kukuli, kukucskám…* (*Szíveket Újító Bokréta,* 1770, LXXIX.); *Kukukuli kukucskám… (Dávidné Soltári,* 1790–1791, Stoll 393, 69); *Hej, kukucskám, kukucskám, szépen szóló madárkám… (Pataki énekkar dallamtára,* 1817–1828, Stoll 667, 30); *Édes kukucs kukucskám, jöjj el hozzám, madárkám…* (*Henczy József-ék*., 1831, Stoll 774, 226); *Ku ku ku ku kukucskám…*

(Erdélyi Tár nótáskönyve, 1833–1835 k., Stoll 790, 30b–31a).
A kezdősor korai parafrázisa: *Édes dudi, dudicskám… (Högyészi Ferenc-ék.* 1761, Stoll 264). Néhány népi változatban: *Kuku kukuskám, Szállj le hozzám, madarkám* (Nyitraegerszeg, Nyitra m., 1910; gy. Kodály Zoltán; 4 vsz.); *Kukuskám, kukuskám, Szépen szóló madárkám* (Nógrádmegyer, Nógrád m., 1955., gy: Szabó Andorné; Hangfelvétel, MTA ZTI AP 1380d, 3 vsz.); *Koj, koj, koj, koj, kojkocskám, Szállj le, bátor madárkám* (Szentegyházasfalu, Udvarhely m., gy. Vikár Béla, Mf. 453d., 1 vsz.; vö. Bereczky et alii 1984).

112.

Ks.: *Kedvessen tartott Szivem Aszonyom…* (66a).
5 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, régies stílusú *udvarló ének*. E kéziratból kiadta Stoll 1956b, 76. sz. A 4. vsz. kezdő strófaként szerepel egy felvidéki (Stoll 257) és egy debreceni kéziratos énekeskönyvben (Stoll 404, 143–144). Az udvarlódal szóképei, metaforái megtalálhatók a XVII–XVIII. századi szerelmi közköltészetben és a népdalokban is. Pl.

Gyöngy vagy, szívem, gyöngy vagy, gyöngynél is gyöngyebb vagy,
Ezüstnél, aranynál nálam kedvesebb vagy.

Firtosváralja, Udvarhely m. gy: Vikár, 1900
MNT IV, 39. sz. záró strófa
Vö. *uo.,* 38. sz., záró strófa.

12 *márjások* – máriások, régi ezüst tallérok

113.

Ks.: *Keservessen kezdi bútsúzó verseit…* (66b–67a).

10 vsz.-os, kesergő hangú *szerelmi búcsúdal* a XVIII. század első feléből. Jobbára erdélyi kéziratokban találjuk meg változatait (Stoll 189, 46–47; 230, 15a; 409, 130a–b; 1207, 63–64), de ismerték a Felvidéken is, Jankovich Miklós pl. Pozsonyban jegyezte fel fiatalkori dalgyűjteményébe (Stoll 383; 1086). Legkorábbi 14 vszos szövegváltozatát kiadta Kóczián László (1957, 50–52, 4. sz.) a *Bathó Mihály-ék.*-ből (Stoll 189), de ennek ez a szövegnek csak kezdő strófája és 12. vsz.-a egyezik énekünkkel, a többi szakasz topikus variáns. Stoll is kiadott egy 9 strófás összevont változatot két másik erdélyi ék.-ből (1956b, 61. sz.). Ez utóbbi egyértelmű szövegrokonságban van a Bathó Mihály tordai unitárius diák által lejegyzett búcsúverssel.

17 *forgattál elmémben* – forogtál elmémben, eszembe jutottál
27 *égő két fákláid rám gyulladnának* – ragyogó szemeid reám pillantanának
35 *vezetékim készen* – értsd: vezeték lovam

114.

Ks.: *Kedves Társom vallyon hol vagy…* (67a–69a).

29 vsz.-os *veszekedő vers,* egy korhely férfi és felesége kocsmai vitája, szórakoztató, szatirikus és oktató drámai jelenete. A házasfelek hol négy, hol nyolc sorban vádaskodnak, ill. gyalázzák egymást. A 12 soros záró szakaszokban a tettlegességig fajuló vitában alulmaradt feleség azt tanácsolja a hasonló helyzetben lévő asszonyoknak, hogy engedelmesen tűrjenek, mindenben ismerjék el férjük primátusát a házasságban, ha ép bőrrel meg akarják úszni, és nem akarnak arra a sorsra jutni, mint ő. A *Két szép új VILÁGI ÉNEKEK* (é. n., pl. OSZK PNy 3.022) c. ponyván kiadott versszöveg eredeti címe: *Egy asszonyi állatról, miképpen az ura után korcsmára menvén vele pöröl, és az ura miképpen felel néki* (RMKT XVIII/4, 40. sz.) áll legközelebb a kötetünkben feljegyzett

alkotáshoz. A másoló csak a felvidéki nyelvjáráshoz igazodó fonéma és szó szintű változtatásokat hajtott végre, ezért apró javításainkat is a ponyva figyelembevételével végeztük el.
Az egyelőre négy magyar szövegcsaláddal képviselt mulattató alműfaj (RMKT XVIII/4, 38–41. sz.) valószínűleg a vásári komédiázás része volt, angol, szlovák és latin nyelvű topikus párhuzamait ismerjük. A házastársi verses veszekedések témáját, helyszínét olykor a címben is jelezték a kéziratok és a ponyvák: *A' Férfi és az Aszszony versengenek; Kettős dal a korcsmában Bormegissza Gergő és Szájas Kata szerelmes házaspárok között* (XIX. századi ponyva, vö. Pogány 1978, 192–194); egy korai népköltési feljegyzésben: *Részeges és felesége* (*Székely párbeszéd, Marosszék, 1852; Vadrózsák, II, 544).* A közköltészeti források szerint a házastársi vagy kocsmai veszekedők először az erdélyi protestáns iskolák verselési hagyományában bukkantak fel, majd lerövidülve, apróbb-nagyobb szövegromlásokkal bekerültek a mulattató szájhagyományba, s az ünnepi szokások (elsősorban a lakodalmi vacsora) részévé váltak. A veszekedő versekben nagy szerepe van a nyelvi humornak és a durva, nemegyszer trágár nyelvhasználatnak, ill. a dramatikus eredetre utaló, a hallgatóságnak címzett „kiszólásoknak", gesztusoknak, sőt a szereplők szimbolikus jelentőségű ruhadarabjainak is (süveg↔konty). Érdemes az egyik legkorábbi, ponyván kiadott, de kéziratos gyűjteményekben – pl. a *Szikszai András ék.*-ben (1746–1752, Stoll 239, 26a–29a) – is feljegyzett versből idéznünk:

Foemina:

Te pállott szakállú kurasszon vén fia,
Ha meg mernél ütni, akarnám látnia,
Mert minden üstököd kezemben maradna,
Majd meg is tanítlak emberek láttára.

Hocce a süveged, nesze az én kontyom,
Azt sem érdemlenéd, amiképpen mondom!
Látjátok e dolgot, asszonyi barátom?
Mindjárt erőt vészek mostan az uramon.

Édes komámasszony, én édes barátim,
Meggyőztem uramat, a süveg is enyim,
Így cselekedjetek ti is, szerelmesim,
Ez ily rossz gazdárúl vannak én intésim.

Lakadalmakat mulató köszöntések, RMKT XVIII/4, 38/IV. sz., 18–20. vsz., 140–141.

Foemina: Már többé tégedet soha nem instállak,
Megfogád az hajam, ezen protestálok!
Eb ura légy többé, már tűled elválok,
Jertek, komámasszony, verjük, mint a zsákot!

Vir: Hallod-e, te bátya, mit nézel a számba?
Nézzed, ha őrölnek mostan a malomban?
Hadd vessem e kofát hirtelen a zsákban,
A malomban viszem, vetem a garatban.

Foemina: Te őrölnél engem? Ládd görcsös botomat,
Ha kapom, megverem véle az hátadat!
Ha ugyan fántum-fánt, eb hagyja magamat,
Míg ez vékony erő táplálja karomat!"

Uo., 29–32. vsz., 142–143.

A házastársi, kocsmai veszekedő versek folklorizációjáról Ujváry Zoltán (1983), történetéről, stílusáról és néhány fontos motívumáról, Küllős Imola írt összefoglaló tanulmányt (Küllős 2000).

34 *Konyhán, ládába nincsen száz* – ti. tallér, azaz: nincsen pénzünk
59 *Az Írást itt feszegeted* – A kocsmán magyarázod a Szentírást
67 *Malmod ne ereszd hirtelen* – értsd: fékezd a nyelvedet
96 *Szemeid szűrét* –a szempilláidat
109–110 A férfi mindig előbbrevaló, mint az asszony. Vö. a népi szólásmondással: *Előbbre való a süveg a kontynál* (Margalits, 1995, 458, 654).

115.

Ks.: *Ki vagy? ki vagy? mit háborgatz?* (69a–b).

7 vsz.-os, népies hangvételű *éjjeli párbeszéd* ifjú és kedvese között. A páratlan strófákat a leány, a párosakat a legény mondja. A kéziratos források azt mutatják (vö. Stoll 414, 36a; 531/V.; 547, 1a; 1160, 1a–b; 1251, 219–220; 1270, 15b–16a), hogy a XVIII. század végén, a XIX. század első felében népszerű dal volt. *Ki vagy, mi vagy* kezdettel is feljegyezték. 2 vsz.-kal rövidebb kottás szövegváltozatát Bartha Dénes adta ki (1935, 140–141, 73. sz.), ugyanitt közli további dallam- és szövegváltozatait.

116.

Ks.: *Kesergő szivemre nagy fájdalom szállot…* (69b–70b). A versfőkben: KÖKÉNYESSI MIHALI.

15 vsz.-os *keserves;* betűhív kiadása RMKT XVII/3, 679–680. Az ének kötetünk 40. versének megbővített travesztiája. A 40. sz. parafrazeálása az 1–3. (1–3); 11. (5); 15. (4) strófákban jelenik meg. Az 1747 után összeírt *Kökényessy Mihály-ék.*-ben (Stoll 214, 4a) a szerző ezt a bejegyzést tette: *Buba Zabált Szivnek Éneke. Mellyet meg bövitett 's Phoenix modjára porábul mintegy meg elevenitett az Iró a' maga nevere mellyet le tett a' vers fejekben. Kesergő szivemre nagy fájdalom szállott Im minden örömem töllem eltávozott.*

Ebben a poétikailag igényesen kidolgozott, travesztált szövegben sok a tanult emberre valló antik utalás. A bánat kifejezésére szolgáló szóképek (párjavesztett bús gerlice, homályba borult nap, könnyek árja, bánattal vagy méreggel teli pohár, a bánat tengerén elmerülő hajó vagy csónak) használata általános volt a XVI–XVIII. századi irodalomban és közköltészetben (az *árva gerlice* motívumról lásd a 16 sz. jegyzetét), mi több, a bujdosó- és rabénekek, keservesek nyomán bizonyos motívumok és frázisok bekerültek a XIX–XX. századi népköltészet hasonló témájú és hangulatú lírai dalaiba is. Pl. a 7–8. vsz. népköltési parafrázisai:

Amott van egy nagy ház,
Törvényszék a neve,
Törvényszék a neve,
Amit abba főznek,
Keserű a leve. [...]

Abba van egy asztal,
Búval leterítve,
Búval leterítve,
Azon van egy pohár,
Méreggel van töltve.

Akárkié lészen
Az a tele pohár,
Az a tele pohár,
Csak énértem jönne
A hirtelen halál!

Ujváry 1980, 144.

Olyan lettem, rózsám, mint a száraz talló
Kinek a virágját leszedte a salló.

Az én poharamat bánattal töltötték,
Gyászos asztalomat búval terítették.

vagy:

Bú ebédem, bú vacsorám,
Boldogtalan minden órám

21 *Enone, Biblis* – Az antik monda szerint Byblis könnyeiből forrás fakadt, melybe maga is felolvadt. Enone nevű alakot nem ismerünk.
36 *könyvvel elegyölt sár* – könnyekkel kevert sár
37 *mint a bús pelikán* – a fiait vérével tápláló pelikán „a ke-

resztény állatszimbolikában az önfeláldozás és a szeretet, ill. Krisztus és az eucharisztia jelképévé vált" (MAMÜL IX. 115) a *Physiologus* és más népszerű bestiáriumok hatására. Lásd pl. Balassi Bálint versét:

Ímé, az pelikán az ő fiaiért
Mint szaggatja szívét azoknak éltekért,
Csak hogy élhessenek, szívéből ont ő vért.

Tekinthetdsze mellyét, nézd, mely igen véres,
Fiaihoz szíve mégis mely szerelmes,
Hogy meghalni értek kész és nem félelmes.

Balassi Bálint: *Kit egy násfa felett küldött volt szeretőjének, kire pelikán madár volt feljegyezve*

54 *Flóra kertjének* – Flora az antik mitológiában a tavasz istennője

55 *Hibla hegyének* – Hybla, virágokban gazdag, méztermésről híres ókori város Szicíliában

117.

Ks.: *Keserves faidalom kinos aggodalom…* (70b).

6 vsz.-os *szerelmi búcsú és vallomás.* Erdélyi Pál Amade László verseként közölte Mészáros Ignác kiadatlan csallóközi versgyűjteményéből (1765–1795, Stoll 280; Erdélyi 1907, 91–92), feltevését Gálos Rezső is megerősítette (Győri Szemle, 1941, 203), de ez a 7×7 sorba tördelt ének mégsem került be az Amade kritikai kiadásba. Dézsi Lajos kommentár nélkül közölte 6×4 soros (12, 12, 12, 6) strófákba tördelt változatát (1932, 183) a *Vízkeleti-kódex*ből (Stoll 278, 21. sz.).

Kötetünk szövege az Amade-költemény mottó nélküli, egy strófával rövidebb, szó és sor szintű, valószínűleg hallomás után lejegyzett, folklorizálódott változata. Ez különösen megmutatkozik az 5.-6. vsz. elején, ahol még a rímelés is elromlott.

Az „eredeti” Amade-vers mottója (kéziratunkból hiányzik):

> Két sziveknek el-válása, kik egymást szeretik,
> Ad szomorúságot, de győzni kelletik.

Az „eredeti” Amade-vers eltérései:

3–4 Epeszti lelkemet / Furdalja szivemet **5** nyelvemet **6** Fogyasztja **10** előlem **11** mellőlem **13–14** Nem hall hírt felőlem / Távol esett tőlem **15** *Ah hiv fény tsillagom* **16** *Ki voltál hajnalom!* **18** Vagy ellened **20** Miért **21** *Hogy árván hagysz engem!* **23** *Társaságod nélkül* **24–25** Keserves éj és nap; / Hánj mindenféle hab **29** mégy **30** ’S […] országokban **31** Maradsz a’ **32** Szüntelen **33** Örökké **34** Egész **36** azt tselekedd **37** vedd **39** jószágnak

Az 5. vsz. kéziratunkból hiányzik:

> Már mit tudok tenni.
> Annak meg-kell lenni!
> Hogy tőled el-váljak,
> Új kínokra száljak,
> Örömet ne várjak,
> A’ meddig nem látlak,
> ’S mindig gyászban járjak.

118.

Ks.: *Keserűség életemet, bokros bú járja fejemet…* (70b–71b).

16 vsz.-os *udvarló ének,* mely kolofonja szerint 1777-ben keletkezett. Lehet, hogy valóban ekkor állították össze korábbi, közkézen és közszájon forgó népszerű szerelmi dalstrófákból, de az ének bizonyos szakaszai (pl. a 6, 10. és 14.) már a XVII. századi szerelmi közköltésben is előfordultak. A 10. vsz. gazdag variánscsaládját a XVII. századtól a XVIII. századi kéziratosságon és ponyvanyomtatványokon át a recens népköltészetig bemutatta Stoll Béla (RMKT XVII/3, 645–647; egyes strófák szövegváltozatait lásd *uo.,* 569, 580, 593). Az ének közismertségét és közkedvelt-

ségét mutatja, hogy a kezdősormutató szempontjából korántsem teljes Stoll-bibliográfia (1963, 2002) 13 kéziratos változatot, közöttük több felvidékit sorolt fel, de ezt nem.
Érdemes idéznünk egy kéziratunkkal azonos időben összeírt énekeskönyv dalváltozatát (a bibliográfia ezt sem említi), a szövegcsalád variabilitásának érzékeltetésére. Zárójelben lásd a B. P.-féle szöveg strófaszámait:

1. (1) Keserűség életemet,
Bokros bú járja fejemet,
Mi az oka, hogy kedvemet,
Bánat el-fogta szivemet.

2. (2) Oka ennek tsak Te lettél,
Hogy engem Raboddá tettél,
Szépségedde*l* már meg-vettél,
Szerelmed rabjává tettél.

3. (E1) Olly bánatot én nem tudtam,
A' még ösmeretlen voltam,
Éjjel nappal meg-nyugottam,
A' még veled nem szólottam.

4. (E2) Most már járásom kelésem,
Szomoru érted én szívem,
Sokszor esik hogy é*tel*em
Könyeimel egyelitem.

5. (E3) Gyakran üllök nálad nélkül
Búsúlok magam egyedűl,
Sokszor szemem könybe merül,
Égek szerelmed tüzétül.

6. (E4) Tsak minden nap egyszer látnom,
Lehetne veled szóllanom.
Ékes Arany vesző szálom
Akkor lenne Újjulásom.

7. (8) Ejszaka-is ha Aluszom,
Azt gondolom veled jádzom,
Piros orczád tsokolgatom,
Gyenge Mellyed tapogatom.

8. (E5) Piros szined mind naponként,
En szivemben gerjeszt nagy kint,
Bánatim nőnek óránként,
Rám két szemed mikor tekint.

9. (9) Szivem hadj békét szivemnek,
Ne legy okozoja ennek,
Mind az által szépen kérlek,
Hagy békét szívem szivemnek.

10. (3v) Immár Tőlem ne irtózzál,
Rabod vagyok mert meg-fogtál,
Tsak hogy vélem gyengén bánjál
Zöldelő szep Liliom szál.

11. (E6) A' vagy hogy ha úgy lészen-is,
Hogy egymást nem láthattyuk-is,
Tsak üzengetö szokkal-is,
Üzenyünk egymásnak még-is.

12. (E7) Tenger Árja mennyi habbal,
Aratás mennyi Kalászal,
Tavasz menyi virágokkal,
Bövelkedik fü-szálokkal.

13. (E8) Anyi jókat a' míg élek,
Ha engem tartasz Tiédnek
Kiván szívem Te-szivednek
Immár ajánlak ISTENNEK.

Beniczky Terézia-ék. (1800) Stoll 550/A, 23–25, 19. sz.

Az idézett szöveg 11. strófájának XVII–XVIII. századi változatait lásd RMKT XVII/3, 48/I. sz., 7. vsz., 87, 580. A záró szakaszok (12–13.) jókívánságai több XVIII. századi kéziratban előfordulnak, pl. a szintén felvidéki *Bajmóci kéziratban* (XVIII. század 1. fele, Stoll 448, 4b–5a):

Tenger arja mennyi habbal,
aratas búza szallakkal
Bövelkedik fö szalokkal,
tavasz menyi viragokkal,

Anyi jokat az míg ilek,
ha engem tartasz tiednek,
Kivanok niked szivemnek,
i*mm*ar ajanlak Istennek

Több népköltési példával együtt: RMKT XVII/3, 593.

64 *róla keserőségemben* – ti. róla gondolkodván keserűségemben

119.

Ks.: *Ki ki az Leánynak szépségét nézed…* (71b–72a).

8 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *didaktikus vers, tanács* a házasuló legényeknek. Elég rossz magyarsággal íródott, más korabeli kéziratból egyelőre nem ismerjük, noha a téma és műfaj már a XVII. századi lakodalmi költészetnek is része volt (lásd a *Mint az útonjáró, ki két útra tanál* kezdetű verset: RMKT XVII/3, 41. sz.). A téma közköltészeti és folklórváltozatai általában az *Ifjú legény lévén sokat gondolkodom* kezdetű 1768-as ponyvakiadásra (*Három új VILAGI ÉNEKEK;* OSZK PNy 690) vezethetők vissza, vö. RMKT XVIII/8, 74. sz. A szövegcsalád népi átköltései *Könnyű venni feleséget* kezdettel terjedtek el már a XVIII. század végétől (RMKT XVIII/8, 73. sz.; MNT III/A, 475–476. sz.).

Az 1–2. vsz.-ban kifejtett tanítás, mely szerint a szépségnél többet ér a választott leány tiszta erkölcse *Azért / Igen ritka madár a jám-*

bor feleség kezdettel több XVIII. század végi ponyvakiadványban is szerepelt, pl.

> Senki szemöldöke, szeme, nyaka, szája,
> Ajaka, dereka, homloka, orcája,
> Kincse, sok jószága, nemzete, hazája,
> Vakul ne hódítson tégedet hozzája!
>
> Hanem, ha tudod, hogy szeléd erkölcsében,
> És nincs semmi csorba hírében s nevében,
> Szüzesség laurusa megvan a fejében,
> Hidd el, hogy csak akkor lehetsz jó hiszemben.

A' RENDES HÁZASSÁG' LE-IRÁSA, AVAGY A' LEÁNY-NÉZŐK' ÚTI-KALAUZA RÖVID VERSEKBEN […] (é. n., OSZK 819.061), RMKT XVIII/8. 90. sz., 7–8. vsz.

120.

Ks.: *Kik Rósának a szépségét versbe hozni kívánták…* (72a–73a). A versfőkben: KRJSZTINA TSERI.

13 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű XVIII. századi *udvarló vers*. Ugyanerre a névre (Cseri Krisztina) komponálva, de más helyesírással lásd még kötetünk 52. számú szerelmi vallomását. A két vers szerzője azonos, az antik mitológiai hivatkozásokból kitetszően iskolázott személy lehetett.

81 *kegyetlen párka* – Atroposz, a három görög sorsistennő egyike az, aki elvágja az emberi élet fonalát.

86 *mélyen rajzolt szívembe* – bele van vésve szívembe

121.

Ks.: Lövék foglya virágzó éltemnek… (73a–b). A versfőkben: LIPCS.
5 vsz.-os epekedő, könyörgő szerelmi dal Amade stílusában. Más korabeli kéziratból még nem került elő.

1–2 értelme nem világos
14 *vegzálást* – gyötrést, zaklatást
28 *consolállyad* – vigasztalódj, nyugodj meg!

122.

Ks.: *Meg látván az kis Bábi…* (73b).
4. vsz-os, népies hangvételű párbeszédes-refrénes XVIII. századi *műdal,* mely valószínűleg dallammal terjedt, amint azt az 1. és 3. strófa 2. sora mutatja, ahol az utolsó három szótag ismétlődik. A másoló a kézirat 1, 3. és 4. vsz.-ában *repete* szóval vagy ismétlőjellel (/:) jelezte az utolsó (5.) sor megkettőzését. A 2. vsz. két sorral rövidebb, viszont a kétsoros refrént leírták.
A *Bábi* ebben a korban kedvelt női becenév volt, a Barbara/Borbála nevet becézték így. (Lásd kötetünkben az 54. sz. szerelmi dal, a 136. sz. szerelmi vallomás vagy a 239. sz. szerelmi panasz megszólítottját – talán a teljes kötet címzettjét?) Pálóczi Horváth Ádámnál még akrosztichonként is szerepel egy idegen dallamra írott versében (ÖÉ 144. sz., *Balszerencse hát valaha*).
A 3. vsz. refrénjéből kimaradt az igei állítmány. A 4. strófa szerint egészítettük ki: *Nem* lész *fírfi csók tilalmas.*

123.

Ks.: *Magos hegyek szeléd erdők…* (73b–75a).
Faludi Ferenc (1704–1779) *Erdő* című *rokokó idill*jének 40 új sorral kibővített, modernizált, mintegy előkelő nemesi környezetre adaptált változata. Az eredeti 24×4 (96) soros költeményt már korábban kiadta Révai Miklós (Faludi 1786–1787). A *B. P.-kézirat*ban

17×8 soros szakaszokba írták le Faludi versét, azaz kettesével összevonták a szakaszokat, de tíz egyedi négysoros szakasszal ki is egészítették – talán egy lappangó autográf változat nyomán. A kezdő és záró strófa mindkét változatban azonos.
A könnyebb összehasonlítás kedvéért itt is négysoros szakaszokba tördeltük a szöveget, és *jelezzük a szó, sor és szakasz szintű eltéréseket a fonéma szintűek kivételével.*

	Faludi	B. P.
7	Driadesek	Driadesnek
10	tetejét	tetejit
11	Jön a Flóra és éleszti	az Flóra és illeszti
12	mezejét	mezejit
15	Gyenge	csendes lábbal
21	meleg	puha
25	a nap	az nap
37	napaeáknak	a Múzsáknak
50	Másra bizza	megindétván
53–56	–	*[egyedi sorok]*
59	puzdra van	dzsidát tart
60	Nyilazza a	Puskázza az
63	liget	sziget
65–68	–	*[egyedi sorok]*
70	a vadász nép	az erdei nép
74	Sok bozontos	sok játékos
79	Utánnak más gyenge	utánnok sok gyöngyös
82	rángatják	forgatják
83	elszaladnak	elszakadnak
87	A kit bennek	akit benne
89	Dryadesek	A Napeák
100	vér	ér
101–132	–	*[egyedi sorok]*

7 *Driadesnek* – erdei nimfá(k)nak, lásd a *Szótár*ban: *driád*
34 *Rút turháját kiveti* – csúnyát köp
59 *dzsidát* – lándzsaszerű hajítófegyvert

57 *Itt van húga* – Apollo húga a vadászat szűz istennője, Diana
77 *nápeák* – erdei nimfák
96 *hogy elnyerjék a pályát* – győzzenek
110 *pép* – píp, értsd: cifraság, cicoma

124.

Ks.: *Mit fucz tőlem édes Szívem…* (75a–b).

5 vsz. terjedelmű, panaszos *szerelmi dal, könyörgés.* Frázisai (pl. a 4. strófa 5–7 sora) más XVIII. századi kéziratos versben is előfordulnak.

125.

Ks.: *Már végan élek, bútúl nem félek…* (75b).

3. vsz.-os, Amade stílusában írt *lírai elmélkedés* a szerelmi csalódásról és a csalárd nyelvekről. Mintha az előző (124. sz.) vers felütésének hangulati folytatása lenne.

126.

Ks.: *Mely kénos a szivnek titkon élni…* (76a).

6 vsz.-os, Amade modorában írt epekedő, könyörgő szerelmi dal. Népszerű lehetett, hiszen az 1760-as évektől a XIX. század elejéig számos kéziratos változata ismert, ezek közül a Stoll-bibliográfia hetet sorol fel (264: 391a; 292: 20b; 442: 3b; 448: 2b; 553: 9a; 1149: 7a;1235: 5); Jankovich Miklós gyűjteményeiben két változatban is előfordul. Jelen szövegváltozatunkkal ellentétben a vers kezdősora mindenütt: *Mely kínos a szívnek titkon égni.*

127.

Ks.: *Miért gyűttél szivem most hozzám bútsúzni…* (76b–77a).

8. vsz.-os, régies-népies stílusú, 4×12-s szakaszokba foglalt *szerelmi búcsúdal,* melyet a záró strófa utolsó sora szerint 1754 jan. 3-án Erdélyben szerzett vagy énekelt kedvesének egy bizonyos Nagykászony[i] Zsigmond. Konkrét szövegváltozata még nem került elő, de frázisai, szóképei, motívumai (pl. a 7. vsz. ún. lehetetlenségi formulája) jól ismertek mind a XVII. századi közköltészetben, mind pedig a népdalokban. A tollhibákból és a szakaszok nem egészen következetes sorrendjéből arra lehet következtetni, hogy a verset hallomás után írták le, vagy egy ismert búcsúdalt alakítottak át.

Népköltési motívumpárhuzamok a 7. strófa lehetetlenségi formulájához:

Szeretném még tudni,
Mikor leszën nékëd visszafordulásod?
Mikor tűzhelyedën
Csukros rózsát látok, csukros rózsát látok.

Mikor két szëm búza
Tíz kalangyát terem, tíz kalangyát terëm,
Két gërëzd szőlőből
Tíz vidër bor lëszën, tíz vider bor lëszën.

Aztot tudd mëg rózsám,
Ho'ssohasem lëszën
Száraz jegënyének
Ződ levele lëszën, ződ levele lëszën.

Gyergyószentmiklós, Csík m., 1910
Kodály–Vargyas 1969, 171. sz., 4–6. vsz.
Lásd még *uo.* 316. sz., 2. vsz.

9 *Fíkom* – kötőfékem

128.

Ks.: *Mások mondják hogy szeretlek…* (77a).

Amade László *Mongyák mások: nem szeretl*ek (RMKT XVIII/7, 47. sz.) kezdetű énekének párverse, 5 strófás *parafrázis*a. Ennek az Amade-átdolgozásnak a XVIII. századi kéziratos énekeskönyvekben nyolc ismert változata van (vö. Varga 1957, 331–332). Az ének korabeli népszerűségét mutatja, hogy kiadták az első lírai antológiában, a váci ÉGy II. és III. darabjában (1801, 69. sz. 1803, 83. sz.). A *B. P.-kézirat*ba ezt az éneket a 2. vsz. kihagyásával szó és szórendi eltérésekkel újra leírták a 194. sz. alá is *Sokan mondják, hogy szeretlek* kezdettel.

A 4. vsz. így maradt fenn a közköltészetben és a népköltészetben:

Irigyeim sokan vannak,
Mint a kutyák, úgy ugatnak,
Adok nekik víg napokat,
Hadd ugassák ki magukat!

5 *hordom conceptusokat* – eltűröm, elviselem véleményüket

129.

Ks.: *Már állandó, 's nem változó, légy hozzám kegyessem…* (77a–b). A versfőkben: MARFI (Márfi?).

5. vsz.-os, Amade modorában írt *udvarló-oktató ének*. Az akrosztichonba rejtett név talán az ének szerzőjéé.

39–40 *hajlik, mint nádszál* – közismert szóláshasonlat, vö.: Szemerkényi 2009, 1023.

Ks.: *Még a méznél is édessebb a szerelem gyümöltse…* (77b–78b). A versfőkben: MOLNAR IANOS [Molnár János].

11 vsz.-os *elmélkedés* a jó szerelemről és a változékony világban követendő *modus vivendi*ről. A versfőkbe foglalt név valószínűleg a szerzőé. Ugyanez a név szerepel a 143. énekben, ill. csak MOLNÁR alakban a 134. ének akrosztichonjában. A szerző valószínűleg az a Molnár Keresztély János (1728–1804) bölcseleti és teológiai doktor, jezsuita pap-tanár, később apát, majd 1784-től szepesi kanonok, aki számos vallásos éneket, egyház- és művelődéstörténeti munkát írt, s többek között az antik időmértékes verselés egyik hazai propagátora volt (vö. Pécsi 1896). Ám könnyen elképzelhető, hogy az egy emberöltővel idősebb paraszti származású felvidéki evangélikus lelkészt, Molnár Jánost (1757. okt. 10., Bisztró, Gömör m.–1819. nov. 28., Pest) jelzik a versfejek. Utóbbi Csetneken, Lőcsén, Modorban, majd Sopronban tanult bölcseletet és teológiát, 1782-ben pedig egy fél évig Jenában teológiát és filológiát hallgatott. 1783-ban hazatérvén, Radványban (Zólyom m.) lelkésszé választották, majd 1787-től haláláig a pesti s budai evangélikus egyház lelkésze és a pesti egyházkerület szeniora volt.

Ezt a XVIII. századi moralizáló-tanító versekkel rokon, de egyedi költeményt néhány szó félreolvasásából kikövetkeztethetően valahonnan másolták. Mindkét lehetséges szerző vallásos és világi versei ismertek voltak abban a régióban, ahol ezt a kéziratot összeírták.

9–10 homályos értelmű sorok

27 hiányzik három szótag, a sor második fele, amely a többi strófában az első szóra rímel

48 *megtisztítni a vesét* – a rossz, gonosz dolgok székhelyét. Vö. a bibliai eredetű szólásmondással: *veséjébe lát* (Jel2, 23: „aki a veséket és a szíveket vizsgálja”).

131.

Ks.: *Minden az Ég alatt mulandóság…* (78b–79a).

4. vsz.-os *moralizáló ének,* melynek első nyomtatott kiadása a váci ÉGy első darabja (1799, 49. sz.). E kiadáshoz képest a *B. P.-kézirat* strófáinak sorrendje 1, 3, 2, 4. A *Prédikátor könyvé*t parafrazeáló, széles körben elterjedt, főként protestáns forrásokból ismert ének hatással lehetett Kölcsey Ferenc *Vanitatum vanitas* c. (1823) versére. A kritikai kiadásban (e kézirattal és két váci ponyvanyomtatvánnyal együtt) 28 változatát soroltuk fel a XIX. század első feléig, s dallamát is közöltük (RMKT XVIII/15, 53. sz., jegyzetek: 387–390).

19 Caius Julius Caesar (i. e. 100–44) római hadvezér, államférfi, aki meghódította Galliát, Britanniát és megfékezte a germán törzseket.

20 szóhiányos sor, az ÉGy szerint egészítettük ki. Caius Octavius (i. e. 63–i. sz. 14.) Julius Caesar adoptált fia volt, Augustus néven i. e. 27-től haláláig az első római császár.

21 *Hová lett Darius* – I. Dareiosz (I. Dárajavaus), perzsa király, (i. e. 521–485), az ókor leggazdagabb uralkodója. „Dárius kincse" szólásmondásossá vált, először Dugonics András gyűjteményében (1820) fordul elő (vö. Szemerkényi 2009, 252–253).

22 antik mondabeli hősök: Hektór trójai királyfi, akit a görög Akhilleusz párviadalban megölt (vö. Homérosz: *Iliász,* XX. ének)

132.

Ks.: *Meg holt Feleségem satis tarde quidem…* (79a).

10 soros, magyar-latin nyelvű *feleségsirató paródia,* strófatagolás nélkül, de a váltakozó nyelvet (és egyúttal a humoros ellenpontot) érzékeltető sortörésekkel, amelyeket kötetünkben is megtartottunk. Az egyik legnépszerűbb XVIII. századi makaronikus dalszöveg. Komikumát a latin félsorok adják – ezeket csak

a deákos műveltségű emberek értették –, melyek a magyar siratóellenkezőjét állítják. A *Mulattatók* c. közköltészeti forrásantológia 150. tételeként öt különböző terjedelmű szövegváltozatot közöltünk, jegyzetben az erdélyi *Szádeczky Miscellania* (1755, Stoll 250) feljegyzésétől kezdve 1836-ig (*Márkus István-ék.,* Stoll 816) 42 kéziratos feljegyzését soroltuk fel, közte három ponyvakiadást és a *B. P.-énekeskönyv*et is. Szövegünk a 150/XIX. sorszámot viseli, 5–8. egyedi sorát idéztük a kötetben (RMKT XVIII/4, 150. sz. jegyzetei, 568).

A latin félsorok nyersfordítása az RMKT XVIII/4, 572–573. alapján:

1 *satis tarde quidem* – bizony elég későn
2 *debuisset pridem* – korábban kellett volna
3 *cur sero venisti* – miért jöttél későn?
4 *pridem debuisti* – korábban kellett volna
5 *cuncta perpotavit* – mindent elivott
6 *alios servavit* – másokat szolgált
7 *cuncta expillavit* – (annyi) mindenből kifosztott
8 *totum expotavit* – mindent elivott
9 *adibo popinam* – elmegyek a kocsmába
10 *pulchriorem ducam* – szebbet fogok elvenni

133.

Ks.: *Még vagyok hiv Szolgád kegyességed Rabja…* (79b).

7 vsz.-os, régies stílusú *szerelmi panaszdal.* Legkorábbi, 8 szakaszos változata egy 1742-re datált erdélyi énekeskönyvben bukkan fel (*Kismarjai György-ék.,* Stoll 205), elsőként Szabó T. Attila adta ki a *Haja haja virágom* c. antológiában (2007², 119. sz.). A *B. P.-kézirat*ban lejegyzett dalszöveg egy szakasszal rövidebb ennél a korai változatnál, de strófarendje megegyezik, s csak szó és sor szinten különbözik. A hiányzó záró strófa:

Azért légy már szabad magammal s éltemmel,
Az mint tetszik, úgy bánj velem és sebemmel,
Tőled meg nem válok,

Holtig rabod vagyok
Megsebesült szívemmel.

Haja, haja, 184.

16 *Tytiusnak szive szakadássa* – a görög mitológiában Titüosz egy óriás, Zeusz fia volt, akit büntetésből a Tartaroszhoz láncoltak az istenek, és nappal saskeselyű marcangolta éjjelente mindig újra kinövő máját (vö. Homérosz: *Odüsszeia,* Dante: *Pokol*).

134.

Ks.: *Méltán tehát győtrődőm…* (80a). A versfőkben: MOLNAR.
6. vsz.-os *szerelmi panasz.* Az akrosztichonos egyedi szerzemény a kortárs közköltési szerelmi panaszdalok topikus változata. A feltételezett szerző személyéről lásd a 130. ének jegyzetét.

135.

Ks.: *Mely régen titkoltam…* (80b).
4 vsz.-os *szerelmi vallomás.* Motívumai (édes álom, keserű ébredés) és frázisai közismertek voltak a XVII–XVIII. századi szerelmi lírában, pl. a 3. strófa XVII. századi topikus variánsa modern átírásban:

Sőt még álmomban is, sokszor ágyamban is, csácsogó, édes lelkem,
Oly nagy édesdeden az én kebelemben szépen mint képed, szívem,
De ha felserkenek, kétfelé tekintek, nem látlak, angyal képem.

Vásárhelyi-dk. (1670-es évek), RMKT XVII/3, 160/I. sz., 5. vsz.

136.

Ks.: *Meny el édes fetském violám kőszontsed…* (80b–81a).

5 vsz.-os *szerelmi vallomás.* Legkorábbi, 8 strófás variánsát az erdélyi *Vásárhelyi-dk.*-be (1672 k., Stoll 96) jegyezték fel (RMKT XVII/3, 148/I. sz.), mely a XVII. századi szerelmi közköltés leggazdagabb forrása. A kötetünkben szereplő „édes Bábi"-nak szóló vallomás azokat a közszájon forgó strófákat tartalmazza, amelyeket különböző ponyvanyomtatványok népszerűsítettek a XVIII–XIX. században, majd bekerültek a szájhagyományba is. Számos kéziratos változatából a Stoll-bibliográfia énekünkön kívül még két korábbit felsorol (329, 75a; 563, 19b), de megvolt a *Szikszai András-ék.*-ben (1746–1752, Stoll 239, 50a) is. Az egyes motívumok kéziratos, ponyva- és népköltészeti variánsairól: RMKT XVIII/3. 148. sz., jegyzetek: 623–625.

Kéziratos énekeskönyvünk szerkesztője valószínűleg a *Dallok* c., keltezetlen ponyváról (OSZK 821.144, *Negyedik;* RMKT XVIII/3, 148/II. sz.) vagy annak kéziratos másolatából dolgozott. A másolási hibákkal teli, több helyütt értelmetlenné torzult versszöveget a ponyvakiadások szerint javítottuk.

4 *ne kegyetlenkedjék* – a ponyván: *ne hirtelenkedjék*
13 *Hogy kell décsérnem* – a ponyván: *Nem ditsérem, de szép*
14 szótagtöbblet, ezért az *Angyelika módjára* szavakat a ponyva szerint javíthatjuk: *Angyalka módjára*
18 a ponyván: *hozzám keritlek*
19 a ponyván: *szánj-meg édes rózsám*
20 *Isten úgy segéljen* – a másoló az *In* (Isten) rövidítést olvasta és írta *Én*nek

137.

Ks.: *Mennyit nem fáradtam nyughatatlankodtam…* (81a–b).

4 vsz.-os *szerelmi panasz és könyörgés* Amade László modorában. Közvetlen szövegváltozatát nem ismerjük, bár a korabeli rokokó dalköltészet motívum- és fráziskészletét használja.

138.

Ks.: *Mért kinzod életemet keseréted kedvemet…* (81b).

4 vsz.-os *szerelmi panasz és tanács* Amade modorában. Közvetlen szövegváltozatát nem ismerjük, bár a korabeli rokokó dalköltészet motívum és frázis-készletét használja.

7 *vegzáljad* – zaklasd
9 *revansolnám* – megtorolnám, viszonoznám
16 *conveniálom* – itt: 'elfogadom', 'megszeretem
31 *revocáld* – vond vissza! (lat. revoco)

139.

Ks.: *Minap egy Szigetben bajos* utaz*ással…* (82b–83b).

10. vsz.-os, ismeretlen szerzőjű narratív szerelmi ének a XVIII. század első feléből. Előképét lásd *Bajmóci ék.* (Stoll 219, 19b–20b). Az ének témája, a szerelmesek találkozása egy kertben vagy szigeten gyakori a XVII–XVIII. századi kéziratos költészetben (lásd pl. RMKT XVII/3. 39., 139., 161. sz.).

14–15 a sorok értelme homályos
33–34 a sorok értelme homályos
34 *Scylla* – Szkülla a görög mitológiában egy vízi szörny neve, mely az Itáliát és Sziciliát elválasztó Messinai-tengerszorosban élt. Homérosz az *Odüsszeiá*ban írta meg a szorost őrző két szörnyeteg, Szkülla és Kharübdisz történetét.

140.

Ks.: *Mint Gerlitze Madár ki Társától elvál…* (82b–83a).

10 vsz.-os, népies hangvételű, közhelysorokból álló *keserves* és *szerelmi búcsúdal.* Valószínűleg a *Három Szép Uj VILAGI ÉNEKEK* (1768; OSZK PNy 2.882) című ponyváról másolták, akárcsak énekeskönyvünk 32. és 163. versét. A ponyva szövegén (Stoll

1956b, 203–204) csak alig változtatott a másoló. A társa után bánkódó, árva gerlice viselkedésének leírása a XVII–XVIII. századi szerelmi közköltészet egyik legkedveltebb motívuma volt. Íme énekünk 1. szakaszának előképei modernizált helyesírással két XVII. századi feljegyzésben:

Mint gerlice, ki társától megvál,
Zöld erdőben aszú ágra ha száll,
Ott kesereg, sok bú s bánat rá száll,
Szegény fejem, immár erre jutál.

Napom s órám azelőtt ez vala, RMKT XVII/3, 111/I. sz., 13. vsz.

Mint görlice szép társától elhagyattatik,
Sok helyeken nagy bánattal szegény bujdosik,
Míg társára bágyadt szíve nem talá[l]kozik,
Nem lesz addig vigassága, sőt csak bánkódik.

Égő lángban forog szívem, RMKT XVII/3, 98/IV. sz., 8. vsz.

Az *árva, bús gerlice* motívuma kötetünkben is számos versben előfordul (42. sz., 7. vsz; 46. sz., 4. vsz.; 116. sz., 4. vsz.; bővebben lásd még a 16. ének jegyzetét).
Énekünk szövegváltozatait több korabeli kéziratos énekeskönyvbe is feljegyezték (Stoll 278, 39. sz., kiadta Dézsi 1932, 297–298; Stoll 404, 133–134; Stoll 504, 18a–b; Stoll 1086, 25b–26a). Közkedveltségét jelzi, Jankovich Miklós fiatalkori gyűjteményébe háromszor is bejegyezte (Stoll 383, 57; 67. és 96. sz. alatt). A tollhibákat a ponyvakiadás szerint javítottuk.
A keserves 6–10. vsz.-ának az elválásról, magányról és bujdosásról szóló frázisai, megválaszolatlan formuláris kérdései: az idegen földön „ki lészen mellettem, / Jaj, ki temet földbe, ki sirat meg engem?" a XVII. századi irodalomtól kezdődően az újkori közköltészeten át (pl. kötetünk 150. énekében) a XX. századi népköltési szövegekig, az ún. „kivándorló" és „amerikás" dalokig élnek. Évszázadokon át – felekezeti hovatartozástól függetlenül – a bujdosóénekeket áthatotta az Istenbe vetett hit, amely rendszerint

a záróstrófa fohászában csúcsosodott ki. A XVIII. századi, nem szerelmi vonatkozású bujdosóénekekről lásd az RMKT XVIII/15. kötetének 59–72. verseit, valamint Csörsz Rumen István összefoglaló poétikai tanulmányát (2014, 139–186).

141.

Ks.: *Mostan azt meg vallom, magamat vádolom…* (83a–84a).
15 vsz.-os, Amade stílusát utánzó, ismeretlen szerzőjű szerelmi panasz, szemrehányás, szakítás. *Most én azt megvallom* kezdettel feljegyezték a *Nyitrai ék.*-be is (1809, Stoll 606).

142.

Ks.: *Most kezdet én hozzám egy kis madár járni…* (84a–b).
4. vsz.-os *szerelmi vallomás.* Kiadása: Stoll 1956b, 198. Az énekeskönyv könyvészeti bemutatásakor Stoll azt írta: „Eddig csak itt találkoztam az *Egy gyenge kis madár hozzám kezde járni* kezdetű, több változatban feljegyzett népdal régi műköltői szövegével" (1955, 223, 4. lj.).
A 3. vsz. forrása Gyöngyösi István *Márssal társalkodó Murányi Vénus* c. költeménye, amelynek részleteit vándorstófaként más XVII. századi kéziratos szerelmes versbe is bedolgozták (pl. RMKT XVII/3, 253. sz., *Cantio de Amore,* 9. vsz.). Az eredeti Gyöngyösi-strófa:

> Feltekert láncának minthogy nyugta nincsen,
> Apró kerekein valahánnyat percen,
> Emlékezetedre elmém annyit serken,
> Elcélzott dolgunkhoz az Isten segítsen.
>
> *Márssal társalkodó Murányi Vénus,* II. 215. vsz.

Az óra-motívum folklorizálódását Stoll Béla mutatta be (RMKT XVII/3, 692). Pl. ilyen formában került be egy Vikár Béla gyűjtötte erdélyi névnapköszöntőbe:

Fé'tekert rokkának mint szüneti nincsen,
Apró kerekei valahányat percen,
Emlékezetedre szívem annyit serken.

Udvarhelyszék, 1902, MF 435/b

143.

Ks.: *Most most nevess életednek, gyengén folyó napjain…* (84b–85b).
11 vsz.-os *szerelmi vallomás, tanítás.* A versfőkben: MOLNAR JANÓS, az ének feltételezett szerzője, átdolgozója, akinek neve megtalálható a 130. és 134. szöveg versfőiben is; személyéről lásd a 130. sz. jegyzetét. Hatsoros strófákba tördelt, de egy szakasszal (5.) rövidebb és valószínűleg korábbi változata megjelent ponyván NEMES JÁNOS akrosztichonnal (pl. *Négy új Világi ÉNEKEK,* [1765], OSZK PNy 2.935). Valószínűleg ezt jegyezte le Jankovich Miklós is fiatalkori énekesfüzetébe (Stoll 383. 106. sz.). „Ha ez a költő meg a naplóíró Hidvégi Nemes Jánossal (†1688) ezzel a nagyon képzett, sokat forgott diplomatával azonos, akkor az említett szerelmes vers is hitelesen kuruckori, de természetesen nem népies költemény, hanem inkább a főrangúak barokk lírájának egy emléke." (Gálos 1939, 294.)
A XVIII. századi egyénített átdolgozás érzékeltetésére közreadjuk a korábbinak tűnő, de költőileg hatásosabb, képileg és nyelvileg mívesebb változatot:

Nóta: *Gyászban járok míg élek…*

Nevess bár most életednek
Vígan folyó napjain,
Örülj s vigadj jó szelednek
Játszadozó óráin,
Kedved szerint való koczka,
Ámbár légyen kezedben:
De meglásd, még vakra fordul –
S akkor vészed eszedben.

Édesgető tavaszod van
A mint látom télben is,
Virágoznak szép rózsáid
Noha keményen fagy is,
De meglásd, még elhervadnak,
Legkedvesebb ideikben
Elszáradnak még előled –
S akkor busulj szivedben.

Mostan néked jó kedved van
S nékem kesereg szivem,
Mulatságod tréfákban van
S nékem könyvezik szemem,
De megvallod még magad is
Hogy tőled elhagyattam
Megvetettél, hiv szivedbül
Kizárattattam.

Eddig való hivségemet
Noha most megvetetted,
Ki szeretett hiven téged
Elméd róla levetted,
De hidd el, hogy nem sokára
Lesz emlékezetedben,
És még a hol senki nem lát
Ott jut sirva eszedben.

Szemeimnek könyveibül
Folyó vizek áradnak,
Szivemnek sok panaszibul
Setét felhők támadnak,
Keserves sok bánatimbul
Hegyek fölemelkednek,
Még vizek is jajaimtúl
Vérrel egyelednek.

Jó kedvedet mégis várom,
Hogy lész segitségemre,
Nem igyekszik azt is tudom
Sirba lépésemre,
Gyászos voltát életemnek
Most ha megvigasztalod:
Hogy éltemben mind halálig
Szeretlek, tapasztalod.

Áradt vizek ha fel folynak,
S csillagok lehullanak,
Nagy kősziklák leomlanak
S hegyek is leolvadnak:
Igaz szivvel én tégedet
Még ekkor is kedvellek,
S mint édesded szép virágot
Hív szivemben rekesztlek.

Napnak fénye ha elmúlik
És homályba béborul,
Csillagoknak ragyogása
Ha világrul elfordul,
Ha tengerek kiszáradnak
És az halak repdesnek:
Te jó kedved és hív szived
Szivemben örvendeznek.

Órájában halálomnak
A mikor bévettetem,
Koporsómnak rejtekében
Gyászosan rekesztetem,
Ha szemeim nem láthatnak
És ajkaim nem szólhatnak:
S mégis szivem s minden kedvem
Csak tégedet óhajtnak.

Sirban immár mikor lészek
És el is temettettem,
Föld gyomrában holtom után
A midőn bétetettem:
Koporsómnak fedelén is
Által égjen én szivem,
Ugy tudhatni ki itt fekszik
Hogy megholt érted hiven!

THALY 1864, II, 338–341
az OSZK egykori Oct. Hung. 74. ponyvakolligátuma (XIX) alapján

5–10 két közismert proverbiumot emleget: *Egynek hatot, másnak vakot vet a világ kockája* (SZEMERKÉNYI 2009, 797); *Nem mind arany, ami fénylik* (*uo.,* 66).

144.

Ks.: *Múllyék mind el álnok Sziveddel…* (85b).

3 vsz.-os *szerelmi szakítás.* Amade László költeményének (RMKT XVIII/7, 88. sz.) néhol sor- és szótaghiányos, fonéma, szó és mondat szinten variált változata, a *Főkódex*ben meglévő *s* kötőszók és „vagylagos" megoldások nélkül. A kritikai kiadás ezzel együtt nyolc kéziratos forrását említi. Az egyikben, Mészáros Ignác *Csallóközi ódák és énekek* (1765) c. gyűjteményében (STOLL 280, II, 82b–83a) mottója is van:

Ki akar pártolni, s nem lehet tartóztatni,
kemény erőszaknak kételen engedni.

Első kiadása: AMADE 1836, LXXXIV. sz., 200–201.

Az Amade-vers eltérései:

7 arnyekra **11** vagy: *S olly sokaigh szenvednyi!* **17** S-voltam **25** *eveznyi* / mehetni **27** S-örökös **28** Tölem ha fogsz tavoznyi **32** [hiányzó sor] *Meg banod s-meg könyvezed* **33** Magad

Ks.: Nem tudom én semmit Tótúl mert én Magyar vagyom… (85b–86a). Eredetileg öt strófára tagolt, 18 soros magyar–szlovák keveréknyelvű, tréfás-csúfondáros kuruckori ének, mely a *lator katona dicsekvése* énektípus és egy XVIII. századi *tótcsúfoló* mulattató vers kontaminációja. Az irodalomtörténetben Thaly Kálmán közlése nyomán *Volt tót kuruc dala* címmel vált ismertté. Mindegyik változata felvidéki kéziratokból került elő. Két legkorábbi szövege a győri evangélikus iskolában 1724-ben előadott *Eszter* c. iskoladráma egyik közjátékának betétdala (14×2 sor); a *Lőcsei ék.*-be (1768, Stoll 1080) lejegyzett 9×2 soros dal címe: *Aria de Slavis.* Az RMKT XVIII/4, 103/I–II. sz. alatt mindkettőt kiadtuk és hivatkoztunk e felvidéki eredetű szövegcsalád összes ismert változatára. A nyolc változatból kettő nyomtatásban is megjelent (Ján Kollár kiadásában, 1835, II. 16. sz., 7 vsz.; a *Liptószentmiklósi gyűjtemény [Mikulášsky Sborník],* 1761–1785 kéziratából, 6 vsz., lásd Mišianik 1964, 620). Ez utóbbi kézirat bemutatásakor vetette föl Jozef Minárik az énekszöveg kontaminált voltának ötletét. A „népszerű magyar–szlovák tréfás és szatirikus kontaminációs dal egy liptói magyarról s Rákóczi huszárjairól »O Slovackem Uhrovi« [A magyarországi szlovákokról] címmel, »Nem tudom én semmit Tótúl« incipittel. A kontaminált dal második részét »Ein (!) mikor huszár voltam Rákóczi vojnába« kezdetű dal alkotja." (Minárik 1966, 437.) A *Volt tót kuruc dalá*t elsőként Jan Kollár adta ki forrásmegjelölés nélkül, innen vette át Thaly Kálmán (1872, II, 375–376). Valószínűleg Kollár szövegének másolata található meg *Horovicz Fülöp dalgyűjtemény*ében (1837, Stoll 820, I, 4).

Latorköltészet és betyárfolklór c. kandidátusi disszertációmban (1990) említettem először a *B. P.-kézirat*ban feljegyzett, addig a magyar kutatók előtt ismeretlen a szöveget, majd tanulmányban elemeztem és adtam ki betűhíven a katonadicsekvéssel kontaminálódott tótcsúfoló öt kéziratos és két nyomtatott közköltészeti változatát XIX–XX. századi utóéletével, folklórvariánsaival és az énekről zajló vita szakirodalmával együtt (Küllős 1995). Bár az egyes változatok felépítése, hosszúsága és keverék nyelve különböző, az egyes szövegstrófák jelentős része azonos, vagy

hasonló tematikájú, hangvételű. A kéziratunkban szereplő változat az *Eszter* dráma közjátékának betétdalához áll legközelebb, de szakaszainak sorrendje, sőt strófatagolása is különböző. Ebből arra következtethetünk, hogy a tréfás, csúfondáros ének már korábban is közszájon forgott, és emlékezetből jegyezték le. A több idősíkot, történelmi eseményt és tárgyi adatot tartalmazó szövegcsalád elemzése során arra a következtetésre jutottam, hogy a Rákóczi-szabadságharc cserélődik le a XIX–XX. századi népdalváltozatokban „kosúti vojná"-ra. Ez a „történetileg hitelesített" szüzsé a XVIII. században kapcsolódott össze a sok országot és vidéket bejáró tót vándorkereskedők (esetünkben pálinkaárusok) életmódjának és keveréknyelvének tréfás kicsúfolásával (lásd az első 24 sort), – ezáltal kapott a kontaminált ének mulattató funkciót.

A szlovák szavak és félsorok fordítása:

2 *Liptovában lakom* – Liptóban lakom
4 *pivával és brecskával az kapusztát* – sörrel és lőrével (vö. szl. *brečka*), cefrével a káposztát
5 *sok krainákot járunk* – sok vidéket (vö. szl. *krajina*) bejárunk
6 *do Turcában, Oravában* – Túrócba és Árvába (régi, felvidéki megyékbe)
7 *robotába nyerünk* – munkával (vö. szl. *robota*) megkeresünk
8 *negyelába do krcsmába* – vasárnap (vö. szl. *nedeľa*) a kocsmában
9 *az huszlákkal és gajdákkal ulicákot járunk* – hegedűkkel és dudákkal járjuk az utcákat (vö. szl. *husle; gajdy, ulica*)
10 *holubákot zabiálunk* – galambokat ölünk, öldösünk (vö. szl. *holúbok; zabiť, zabívat*)
11 *Rákoczy vojnába* – Rákóczi háborújában, értsd: a Rákóczi-szabadságharc idején
12 *cifra szplachty zasztavába jártam Moravába* – cifra lepedőzászlóval (vö. szl. *plachta*) Morvaországban jártam
13 *Szűnybe az kvártélyba* – Szőnybe (Komárom m.), a szállásra
14 *demikátot* – juhtúros ételt

15 *kiszelicával* – korpaciberével (vö. szl. *kysel', kyselica*), savanyú levessel
16 *valaskámot, vertem palitzával* – fokosomat (vö. szl. *valaška*), vertem pálcával, (furkós)bottal
17 *Osztrihomba* – Esztergomba
18 *konyát, kozát, kravát, volát, ovcát* – lovat, kecskét, tehenet, ökröt, juhot (vö. szl. *koň, koza, krava, vol', ovca*)

146.

Ks.: *Nagy nyomorúságban, élek is Rabságban…* (86a–b).
4 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű szerelmi panasz. Más kéziratos forrásból eddig még nem került elő.

9 *fényest, majd szényest szeretz* – gazdagot, majd képmutatót szeretsz. Vö. a korban divatos kifejezéssel: *Színes szívvel szeretni.*

147.

Ks.: *Nem ditsérem de szép mint az hajna*l *Tsillag…* (86b–87a).
4 vsz. terjedelmű, felező tizenkettesekből álló régies *szerelmi dal, vallomás.* Kezdő strófája vándorstrófa, amely a 136. ének 4. szakaszának szó szintű változata. Ponyván kiadott szerelmi dalfüzérekbe és népdalokba is beépült; a ponyvakiadások voltaképpen XVII. századi szerelmi közhelysorokat, motívumokat népszerűsítettek (vö. Pogány 1959, 161, 61. sz. és 168, 104). A 4. vsz. 3–4 sora a 136. vers 5. szakaszának 3–4. sorával azonos, mely a közismert szerelmi motívumokból és formulákból összeállított dalt (ill. a kézirat szöveggazdájának érzéseit) teszi személyessé: „Szánj meg, szép Bábikám".

2 *Angelika* – angyalka (vö. a 136. szöveget)

Ks.: *Nem tudom ki szeretne…* (87a–b).

5×4 soros, korábban Amadénak tulajdonított *szerelmi szemrehányás* a kedves csapodársága miatt. Az Amade kritikai kiadás csak kezdősorát idézi Hársing István közleményére hivatkozva *Nem tudom, ki ditsérne* kezdettel (RMKT XVIII/7, 460). Mészáros Ignác kéziratos csallóközi gyűjteményét (Stoll 280/I. 61a–b) leszámítva Varga Imre 17 kéziratos változatát sorolta fel (1957, 330.): Jankovich Miklósnál két változatban is szerepel (Stoll 383, 7b–8a és 15a), feljegyezték a kéziratunkkal sok egyezést mutató, több Amade-verset tartalmazó *Lőcsei ék.*-be (Stoll 1080, 206–207), a *Kelecsényi-ék.*-be (1723–1765, Stoll 184), és *Dávidné Soltári*ba (Stoll 393, 152. sz.) is. Mindezek általában ötstrófásak, de fennmaradtak a vers 10–15 vsz.-os átdolgozásai, parafrázisai is. Pl. a SZUB 37. éneke 11 strófás, Pálóczi Horváth Ádám egy hétszakaszos változatot örökített meg az ÖÉ-ben (Bartha–Kiss J, 1953, 303. sz., 396–397, a jegyzetekben további szöveg- és dallamvariánsok felsorolása). Első nyomtatott, 5 vsz.-os kiadását *Nem tudom, ki ditsérne* kezdettel lásd a váci ÉGy köteteiben (1799, 58. sz. és 1803, 67. sz.).

Hársing István (1927, 270) a 4×3 soros verset Szeles János udvarhelyi nótárius XVIII. századi vegyes tartalmú kéziratos gyűjteményéből idézte. Szerinte a nótárius „Hallomás útján vagy kéziratban keringő szövegekről másolhatta le Amadé e két költeményét is. […] A két vers közül az első *Ah már hová legyek* kezdetű, Szelesnél *Báró Amede éneke* címet visel; ezt már közölte Erdélyi." [1907, 93.] „A másik címe nála *Ugyan azé;* ez betűhíven másolva a következő:

Nem tudom ki ditsérne, ha mint én ugy ismérne,
Szépek ugyan fogadásid, édesdedek ajjánlásid,
De szavad nem állando, szived máshoz hajlando.

Bizonyosnak ítéltem, hiven maradsz azt véltem,
De mely hamar meg változtál, mással öszve barátkoztál,
Tekéntetid mutatyak, és kinyilatkoztatyák.

Légy bár most vig kedvedben, sirva jut még eszedben,
Hogy szívbéli jo voltomat, és sok hiv ajjánlásomot
Oly könnyen el felejted, 's illetlenül meg veted.

Fáj ugyan azt meg vallom, de Istennek ajjánlom,
Kitől hivségem fizetve, tsalárdságod Ieszsz büntetve
Akkor szived bánkodni, fog értem fohászkodni.

Csak a könnyebb összehasonlítás kedvéért idéztem a Szeles-féle, nehezen hozzáférhető éneket. Ehhez képest a *B. P.-kézirat* 148. verse egy szakasszal hosszabb, strófarendje: 1, 2, E1, 3, 4, de szövege alig variált. Pálóczi Horváth Ádám (ÖÉ 303. sz.) strófarendje szövegünkhöz képest: 1, 2, 5, 3, E1–3.
Az utolsó sor *érted* szavának E/2. személyű ragja értelemzavaró tollhiba, helyesen: *értem* (Pálóczi Horváth Ádámnál is).

149.

Ks.: *Nem gondolok hiteddel…* (87b–88a).
6. vsz.-os *panaszos szerelmi dal,* tulajdonképpen szakítás, a XVII–XVIII. századi szerelmi költészetének ismert és gyakran alkalmazott szóképeivel, motívumaival: vízen hánykolódó hajó és (víz)part; méh és fullánkja, (lépes)méz és méreg. Amade László (RMKT XVIII/7, 5. sz.) versének mottó nélküli, egy záró strófával hosszabb parafrázisa, melyben néhány megváltoztatott sor (8–9, 11–12, 16. és 29–30.), szócsere és másolási hiba is akad. Pl. a 15–16. sorban a *habozom–távozom* rímpár helyett: *árvozom*(!)*–távozom* szerepel. A köznyelvhez közelítő kifejezésekkel és szórenddel stilárisan is átdolgozott strófák az Amade-vershez képest így következnek: 1, 3–5, 2, E1, ezért a lexikális különbségeket a kézirat szerinti sorrendben idézem.
A vers népszerűségét mutatja, hogy e feljegyzésen kívül még tizenegy kéziratos változatban fordult elő a XVIII. században. A SZUB XXXIII. sz. alatt e kézirattal megegyező változat szerepel, csak a záró strófa (6.) különbözik, ami meg is változtatta a vers üzenetét. Érdekes, hogy Amade *Már gondolok szíveddel*

kezdetű ellenverse (RMKT XVIII/7, 46. sz.) nem került be ebbe a gyűjteménybe. Első nyomtatott kiadása: *Váci Énekes Gyűjtemény. I.* 1799, 57. sz.
Hiányzik a *B. P.-kézirat*ból az eredeti versszöveg előtti mottószerű tanulság:

> Nem jó egy szivet is héjában meg vetni,
> Mert abban nem lehet sokszor válogatni.
> Mesterséges Fatum mindeneknek tettzeni,
> Sokan szoktak mivel így rajta veszteni.

Az Amade-vers eltérései:

1 sziveddel, **2** Hamis hiteddel, **4** Mint bántál **10** Az parttul távozom **11** ezt köl **15** Akattam olly méhre, **19** Akartam **22** ell állya **23–24** *Nem lehet már szenvednem, / Mondok most s mindenkor: nem!* **25** Meg gyónom

Mottó *héjában* – hiába; *Mesterséges fátum mindeneknek tetszeni* – nem lehet mindenkinek tetszeni

6 *Bogár után indultam* – bizonytalan, rossz, veszélyes útra tévedtem. (Átvitt értelemben is!) Vö. Beniczky Péter egyik verses példázatával: „Ki bogár után jár / Gyakran követi kár, / Süllyed, s' gázol a' sárban." RMKT XVII/12, 128. sz., 177.

14 *Egy hajóban evezni* – együttműködni; azonosan érezni, gondolkodni, cselekedni; egy véleményen lenni valakivel. Közismert szólásmondás.

150.

Ks.: *Ne készűly szerelmem tölem el bujdosni…* (88a–b).

8 vsz.-os *női dal, szerelmi vallomás és búcsú.* A régies és népies hangvételű éneket két szakasz felcserélésével kiadta Stoll Béla (1956b, 189–190). A búcsúdal korábbi, XVIII. század közepéről datálható kéziratos feljegyzését l. *Énekeskönyv* (Stoll 236, 6a–8a) Az első két strófa legrégibb szövegváltozata *Hova készülsz, szí-*

vem, tőlem elbujdosni kezdettel 1666-ból való (vö. RMKT XVII/3, 102/II. sz.). Énekünk 3, 5, 6. és 8. strófája a 87. sz. alatti búcsúdal továbbgondolása, topikus variánsa (lásd még a 87. ének jegyzetét). A 8. szakasz kéziratos és népi variánsait lásd RMKT XVII/3, 628. XVII. századi dallamát két változatban is megörökítette a *Vietórisz-kódex* (Stoll 107, kiadta Szabolcsi 1951, 23–24).

28 *Tóbiás anyja* – helyesen *Tóbiás atyja.* Utalás az idősebb és ifjabb Tóbiás bibliai történetére, amely a két részből álló ún. *Tóbiás könyvé*ben maradt meg. Az i. e. 200 körül keletkezett könyv – bár eredetileg sémi nyelven íródott – nincs meg a héber Talmudban és a protestáns bibliakiadásokban, csak a bővebb katolikus edíciókban szerepel, bár a *Septuaginta* görög és a *Vulgata* latin szövege több ponton eltér egymástól. *Tóbiás könyvé*nek I. része (1, 1–3, 16) az asszír fogságba került idősebb Tóbiás áldásos életével és vélet-len megvakulása történetével, valamint az Ekbatanában élő Sára (ifjabb Tóbiás leendő felesége) erényeivel és megpróbáltatásaival foglalkozik. *Tóbiás könyvé*nek II. része (4, 1–4–15) leírja az ifjabb Tóbiás küldetését (kölcsönpénz visszaszerzését), aki Rafael angyal segítségével megoldja istenfélő atyja és az elátkozott Sára problémáit (vö. Gecse 1981, 171–172).

29 *úgy járok, mint Didó* – utalás Didó karthágói királynő és Aeneas trójai királyfi tragikus végű szerelmére

32 *fekete, mint a holló* – szóláshasonlat, a népdalokban is gyakran szerepel:

> A fekete holló gyászt visel magáért,
> Én is gyászt viselek kedves galambomért.

151.

Ks.: *Nézd el Pajtás miképen bolondúlt meg a Világ…* (88b–89a).

Nagy János szanyi plébános (1732–1803) népszerű, 4 vsz.-os *csúfolój*a a korban divatos kozák táncról szól, s 1790-ben jelent meg

Nyájas Múzsa c. verseskötetében. Másolatát Jankovich Miklós egyik énekeskönyvében is megtaláljuk (Stoll 553, 2a). E kéziratból modernizált helyesírással adta ki Hargittay Emil (1983, 56. sz.). Horváth János véleménye szerint: „A magyar táncnak nagy barátja lehetett a szanyi plébánus. Egyik énekében kicsúfolja a kozák táncot, egy másikat a »straszburgi tánc nótájára« írt, s van egy dala (*A táncról*) amely a táncra buzdító népies dalok valóságos ősének tekinthető: »Nosza, legény a táncba', / Itt a leány szedd ráncba« stb." (1927, 65.) Pálóczi Horváth Ádámnak is van egy *Kozák Táncz* c. verse (*Sárga csizmás gavallér*, ÖÉ, 235. sz.), amelyhez Bartha Dénes ezt a megjegyzést fűzte: „Horváth címjelzésének […] aligha van megfogható zenei jelentése; a »Kozák« 1800 körül Magyarországon is divatos tánc volt. E dallamnak az ÖÉ-nél régebbi feljegyzését nem ismerjük." (Bartha–Kiss J. 1953, 622.)

152.

Ks.: *Ne fus tülem én Szerelmem…* (89a).

4 vsz-os, ismeretlen szerzőjű *szerelmi vallomás*. A dal strófáinak 4–5 sorában a szóismétlések arra engednek következtetni, hogy énekelték. A hasonló felszólítással, kéréssel kezdődő szerelmi dalok gyakoriak voltak a XVIII. században. Pl. *Ne fuss tőlem, édesem, tekints reám szerelmesen; Ne készülj, szerelmem tőlem elbujdosni* (Stoll 236, 2a–4a, 6a–8a).

153.

Ks.: *Nem vagyok én azért álnok…* (89b).

5 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *szerelmi vallomás*. A dal más forrásból egyelőre nem került elő.

154.

Ks.: *Nem kel a Szivnek nyelviről ételni…* (89b–90a).

3 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, Amade László modorában írt *tanító vers* arról, hogyan kell okosan szeretni. Ez a téma igen gyakran felbukkan Amadénál és a kortárs közköltészetben (lásd pl. e kötet 84. és 155. énekét).

155.

Ks.: *Nagy munka a Sziven erőszakot tenni…* (90a–b).

7 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *tanító vers* a szerelemről, a felemás párkapcsolatokról. Az ének 5–8 szakaszos szövegváltozatait több felvidéki és erdélyi XVIII. századi kéziratos énekeskönyvben is megtaláljuk. (Vö. Stoll 216; 219; 251; 379; 462.) 5 strófás változatát a Tordán készített *Solymosi József-ék*.-ből (1748–1751, Stoll 216) kiadta Kanyaró (ErdM 1893, 88.), továbbá 6 vsz.-os változatát megtaláljuk Kreskay Imre *Magyar ódák avagy énekek* c. gyűjteményében is *A szinezett szeretetnek megvetéséről, régi dal* címmel (1788, Stoll 379; kiadta Hattyuffy 1904, 875).

1 a változatok egy részében: *erőszakot venni*

19–24 A strófa négy, többé-kevésbé ismert proverbiumot idéz; mindegyik az oktalan, hiábavaló, eredmény nélküli cselekedetről szól.

20 e ritka, régi szólás ellentetje: *Idővel a hangyanyom is kitetszik a sziklán* (Szemerkényi 2009, 559).

21 ma is ismert szólás a hasztalan vágyakozás kifejezésére: *Üvegen át nyalja a mézet* (*uo.,* 1413).

22–23 *Ne fuss olyan szekér után, amelyik nem vesz fel* (*uo.,* 1271).

156.

Ks.: *Ne járj Szivem hozzám éjel…* (90b–91a).

4 vsz-os, népszerű, műköltői eredetű *szerelmi dal* a XVIII. szá-

zad 2. feléből, mely számos – elsősorban a kollégiumi diákok által összeírt – XVIII–XIX. század eleji énekeskönyvben szerepel (vö. Stoll 305; 393; 491; 572; 639; 684; 1079; 1175). *Dr. Horvát énekgyűjteményé*ben kétszer is előfordult (Stoll 1145, 6b; 37), *Ne jőjj hozzám szívem éjjel* kezdősorral is. Fonéma, szó és sor szintű négystrófás változatát Pálóczi Horváth Ádám jegyezte fel dallamával együtt, s régi, becses éneknek tartotta (ÖÉ 130. sz., az 1953-as kritikai kiadás jegyzeteiben gazdag kéziratos szöveg- és dallamvariantúrával). Dallamára, amelynek előképe *Saltus Hungaricus* címmel a *Lányi Eleonóra*-féle kottás gyűjteményben bukkan fel 1729-ben (Kodály 1952), Horváth saját verset is írt (ÖÉ 93. sz.). A *Szkárosi–Járdánházi-melodiárium*ból dallammal együtt: Bartha 1935, 69. sz., 137–138.
A 4. strófa Pálóczi Horváth Ádámnál:

> Tovább, tovább angyalocskám!
> Kincsem! lelkem! galambocskám!
> *Kezed,* orcád, ajakidat ezerszer csókolom;
> S a te kegyes *gráciádba* magamat ajánlom.
>
> Bartha–Kiss J. 1953, 255.

9 *Had irigyle* – hadd irigyelje (rövidülés a szótagszám miatt)

157.

Ks.: *Nékem most egy szép gondolat űtkőzőtt elmémben…* (91a–b).
A 8 vsz.-os refrénes *asszonycsúfoló,* E/1. személyben megfogalmazott dicsekvés igen népszerű volt a XVIII. század közköltészetében. Legkorábbi változatát egy felvidéki énekeskönyvbe jegyezték fel *Nékem egy gondolat ütközött elmémben* kezdettel (Stoll 250, 14–15). A szövegcsalád ismert volt a Dunántúlon és Erdélyben is, gyakran kontaminálódott a lusta és rossz fonó asszonyok kigúnyolásával. A kontaminált ének leghosszabb, 18 strófás változatát Jankovich Miklós jegyezte le (1789–1791, Stoll 383; RMKT XVIII/4, 20/IV. sz., *Egyszer egy szép gondolatom ütkö-*

zött eszemben). A részeges és fonni sem szerető asszonyt kipellengérező ének ponyván is terjedt, Thaly Kálmán egy „vásári nyomtatvány"-ra hivatkozva közölte (1864, II, 385–387). A mulattató énekként funkcionáló asszonycsúfoló három szövegét és teljes variantúráját népdalpárhuzamokkal együtt lásd RMKT XVIII/4, 20. sz., 93–98, jegyzetek: 380–384.

Az ének 2. vsz.-a középkori motívum, egy XII. századi Rajnavidéki költő, Archipoëta *Gyónás* című versének 12. szakaszára vezethető vissza *(Meum est propositum in popina mori).* Ez a strófa, ill. a *Gyónás* másik négy strófája a *Carmina Burana* egyik kocsmadalával összekapcsolódva önálló életet élt, és latin nyelvű diák mulatódal-egyvelegként évszázadokon át népszerű volt egész Európában. A borivók tréfás testamentuma több mulattató dalunk és népszokásunk szerves részeként a XX. század közepéig fennmaradt. A 6. vsz. *Nem vagyok én parasztember* kezdettel a falánk, dőzsölő magyar köznemes csúfoló, egyúttal a honi ételeket dicsérő, önálló dal kezdeteként is megjelent a korabeli ponyvanyomtatványokon. Jankovich pl. külön lemásoltatta gyűjteményeibe (Stoll 383, 92. sz.; Stoll 531, IV. 89. sz.).

33–34 *Sógorom az Butkó, / a nagy Veres Gyurkó – butykó,* pálinkás butykos; a *Veres Gyurkó* egy boros kancsó, mely az égetett agyag vörös színéről kapta a nevét. Hasonló elnevezés a mázas borosedényre a *Miska-kancsó.*

37 *Salus kednek* – Egészségére kendnek! (vö. lat. *salveo*)

39 *Menjönk a malomban* – A malom, akárcsak a szőlőhegyen épült borospince mint a falun kívül eső hely mindkét nem számára a szabadosabb, olykor kicsapongó viselkedés alkalmas színtere volt évszázadokon át.

43–44 két különböző motívumra épülő félsor összevonásából keletkezett szöveg. Vö.:

Gyugd el, asszony, az csotorát, ihon jön az gazda,
Úgy áll bajsza haragjában, mint az piszkos rozsda [...]

RMKT XVIII/4, 20/I. sz., 37–38. sor

Gyugd el, koma, a kulacsot, ihon jön a gazda,
Amint látom, a bajusza olyan, mint a rozsda,
Ha megveri hátunk,
Hasznáért csak állunk [...]

Uo., 20/IV. sz., 19–22. sor

A *piszkos rozsda* kifejezés valószínűleg a „piszkos borosta" (kefe) félrehallása során keletkezett. A felfelé álló szőrű kefe és a bajusz (a férfiasság szimbóluma) összevonásából kialakult metaforikus szóláshasonlatot csak egyéb szólások nyomán értelmezhetjük: *Lekonyul a bajsza* (annak, akinek nem sikerült valami); *Hogy vág a bajusz?* (hogy vagy?) *Gangosan pödri kajla bajuszát* (a dölyfös, rátarti ember); *Úgy áll a bajsza, mint az öregbika szarva* (méltóságteljesen). Itt a kedélyállapotot kifejező szúrós, felfelé álló bajusz a haragot mutatja (Szemerkényi 2009, 98–101).

44 vö. a régi, ismert szólásmondással: *Felkopik az álla,* éhen marad

158.

Ks.: *Nem kívánok mást tsak halálomat...* (91b–92a).

8 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *keserves.* A XVIII–XIX. század fordulóján igen népszerű lehetett, mert változatait számos kéziratos énekeskönyv megőrizte (Stoll 266; 305/II; 320; 383; 484 stb.), s megjelent a *Mulatságos Világi ÉNEKEK* c. ponyvafüzet hetedik darabjaként (1790; OSZK PNy 709). Pálóczi Horváth csak töredékes változatát jegyezte le, de gyűjteménye százévesnél régibb darabjai közé sorolta. Dallam- és szövegváltozatait lásd az ÖÉ 190. sz. jegyzeteiben (Bartha–Kiss J. 1953, 599, 819).

5 *Rám mennyi bánatok* – a hiányzó sort a *Zemplényi-kézirat* (1775–1785) és a *Szakolczai István-ék.* (1760) alapján pótoltam.
36 *Tantalus* – lásd a *Szótár*ban
41 *képzem* – képzelem

159.

Ks.: *Oda megyek étzakára, hol az Leány az Annyával…* (92a).
4 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, kiforratlan szövegű *dal*, melyben egy fiatalember közli, hogy Bábi nevű jegyeséhez siet postakocsin és nála fog éjszakázni. Más forrásból egyelőre nem került elő. Viszont e kéziratban más versek is emlegetnek Bábi becenevű, azaz Barbara nevű leányt (pl. 54, 99, 122, 136, 147. és 239. sz.).

5 *fölülök az postára* – fölülök a postakocsira
16 *Bonus vesper* – Jó estét! (lat.)

160.

Ks.: *Ó ti boldog órák! frissen hogy múltatok…* (92b).
Ismeretlen költő 20 soros (10 vsz.-os) *ódá*ja az elmúlt boldog órákhoz. Más forrásból még nem került elő. A gördülékeny, felező 12-esekbe írt dalszerű vers – a kötet többi versének túlnyomó többségével szemben – sorokra van tagolva, de nincs strófákra bontva. Énekeskönyvünk felvidéki eredetét mutatja, hogy a költő kétszer is emlegeti benne a Vág (folyót) s amellett egy kis falucskát, ahol egykor boldog volt.

161.

Ks.: *O mely nehéz szeretni…* (92b–93a).
4 vsz.-os, népies hangú, közismert frázisokból és rímtoposzokból összerakott szerelmi *kesergés* és *panasz*. Valószínűleg diákköltő szerzeménye.

162.

Ks.: *Ohajtozó gondolatim mikor kőrnyől vésznek…* (93a–b).
7 vsz.-os kontaminált szerelmi dal. Az 1–5 vsz. ismeretlen szerző-

jű, Amade stílusában írt *szerelmi panasz,* a 6–7. szakaszok viszont a régi magyar közköltés búcsúdalaiból és a népköltésből is ismert vándorstrófák. A záró szakaszt Pálóczi Horváth Ádám egy 100 esztendősnél régibbnek tartott, népdalsorokból kontaminált, saját szakasszal kiegészített, latin–magyar szerelmi párbeszéd részeként jegyezte fel:

Megérem még azt az időt,
Sírva mégy el kapum előtt,
Szólok hozzád egyet-kettőt,
De azt sem úgy, mint azelőtt.

ÖÉ 244. sz., 2. vsz.
E strófa kéziratos megfelelőinek felsorolása:
Bartha–Kiss J. 1953, 834.

18 *tőrt hányt* – csapdát állított
37 *Hogyha szó köll, pénzen ne vedd* – értelmét megvilágítja az alábbi régi közmondás: *Pénzen vett dicséret cifra hazugság* (Szemerkényi 2009, 1147).
38–39 Kis szórendi változtatással így értelmesebb lenne, bár így szintén szótaghiányos: „Tudd meg azt, kétszénű / Ember érted nem szenved."

163.

Ks.: *Oh én reménteln igen szerentsétlen, szegény árva életem…* (93b–94a).

6 vsz. terjedelmű, régi stílusú, valószínűleg XVII. századi *keserves*, mely jótanáccsal zárul. A XVIII. században ponyvanyomtatványok is népszerűsítették (pl. *Három Szép Uj VILAGI ÉNEKEK,* 1768, OSZK PNy 2.882; *NÉGY SZÉP UJ VILAGI ÉNEKEK,* 1784, OSZK PNy 1.654; *HAT VILÁGI ÉNEKEK,* é. n., OSZK 821.156; *Szép öt egybe kaptsolt énekek,* 1792; OSZK, lappang; vö. Pogány 1959, 118, 169). Szövegünktől csak fonéma és szó szinten különböző változatát Thaly közölte „A XVII. századból" (1872, II, 10. sz.).

E keserves forrása valószínűleg az 1768-ban nyomtatott ponyva volt, mert ugyaninnen származik az énekeskönyv 32. és 140. éneke is. Jankovich Miklós fiatalkori énekes füzetébe *Elhagyatott szeretőjétül* címmel jegyezte fel variánsát (1789–1793, Stoll 383, 33a, 57. sz.), továbbá az 5. vsz. *árva gerlice*-motívumát kifejtő strófákat (lásd még a 67. és 96. sz. alatt is).

6 *mert csak kesereg* – Thalynál: *hűl és k*esereg
17 *magába főzem* – Thalynál: *magamban tartom*
23 *avagy* – Thalynál: *Az ő*
25 *a bűntől mert* – Thalynál: *avagy* bűntől mert
26 *mint égy* – Thalynál: *mind így*
27 meg kiki – Thalynál: meg *bár* kiki.
30 *Hanem csak akivel nyugszik* – Thalynál: *Hanem kivel megnyugszik*
32 a kéziratból hiányzik, Thaly szerint pótoltam
35 *semminémő esetek* – Thalynál: *Semminémü dolgok*
36 *viszik* – Thalynál: *veszik*
44 a kéziratból hiányzik, Thaly szerint pótoltam. *Szomjúva* – szomjasan
49–50 Thalynál fordított sorrendben
54 Thalynál szórendi változtatással: *Kell kedvének szolgálnod.*

A XVIII. századi ponyvákon és kéziratos énekeskönyvekben az 5. vsz. *(Mint árva gerlice, ki társától megvál)* XVIII. századi ponyvákon és kéziratos énekeskönyvekben gyakran kezdő strófa (pl. Stoll 211, 11; 330, 3; 1046, 42a–44a; 1147, 1–4). A motívum topikus variánsát lásd *Mint gerlice ha párjától messzebbre eltávozik* kezdettel (Stoll 605, 297; 1310, 30.)

164.

Ks.: *Oh jaj porra való, és elmuló éltem…* (94a–95a).

16 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, felező 12-esekbe írt *keserves,* melyben árvaságát, nagy bánatát panaszolja, testi „hervadásáért" irigyeit és egyéb ellenségeit vádolja az énekszerző. 1791-ben

megjelent a *KESERGŐ SZÍVEKNEK SZOMORÚ ÉNEKEI* c. ponyván (OSZK 819.066, egykor Aranka György tulajdonában), *Hol vagytok Pegasus, [Parnassus leányi]* nótajelzéssel (dallamát nem ismerjük, szövegét több változatban kiadta Stoll Béla, RMKT XVIII/3, 201. sz.). Valószínűleg erről a ponyváról másolták apró egyedi hibákkal és fonéma szintű eltérésekkel (RMKT XVIII/15, 170. sz.). Kezdősorának előképét *(Porrá váló, jaj, elmúló életem)* és 1, 3. és 13. szakaszának változatát egy közhelysorokból és -strófákból összeállított, hasonló verselésű XVII. századi halotti búcsúztató is tartalmazza *Vilag gyönyörüsegenek meg utalasaról való Enek. Versek Pataki Annanak kesergö elmelkedese az ö rövid es mulando vilaghi elete(röl)* címmel. A hosszú (236 sornyi!), akrosztichonos, de a végén hiányos éneket *Kájoni János latin–magyar versgyűjteményé*be (1659–1677, Stoll 102, 98–100) jegyezték fel (RMKT XVII/11, 124. sz.). A kesergő szövegmotívumok és frázisok ismertségét mutatja, hogy egy emberöltővel később, 1703-ban *Ó, porrá változó s elmúló életünk* kezdősorral ugyancsak halotti búcsúztatóként mondták el Bábolnán (Stoll 161, 57a–58a, „Naláczi István felett").

165.

Ks.: *Oh kegyetlen mit vétettem…* (95a–b).

3 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű refrénes *szakító vers,* melyben csalással és álnoksággal vádoltatik a hajdan szeretett (nő?)személy. Más forrásból még nem került elő.

166.

Ks.: *Oh mely keservessek én eltőlt napjaim…* (95b–96a).

11 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, felező 12-esekbe írt *szerelmi kesergés, búcsúzás* több másolási hibával. Az éneket Jankovich Miklós ifjúkori gyűjteményében is megtaláljuk (1789–1793, Stoll 383, 43. sz.). Kesergő hangvétele, szerelmesét dicsérő és tőle búcsúzó motívumai a XVII. századi kéziratos szerelmi költészetre vezet-

hetők vissza (vö. *Oh melly keservesen jut nékem eszemben az te gyenge személyed* kezdetű búcsúdal, RMKT XVII/3, 36; továbbá: 201/VI. sz. és 209/III. sz.). A versfőkbe mintha egy latin–magyar „üzenet" lenne belefoglalva: O EN AMO ADARE ('Ó, én szeretlek, imádott[am]?). Záró strófájának áldásformulája (*mező–fűszál ~ virágoskert–virág* motívummal) közkedvelt volt a régi magyar énekköltésben és a népköltészetben, elsősorban a köszöntőversekben (lásd pl. MNT II, 878, 888, 893, 920. és 960. sz.).

Amënnyi fűszál van a tarka mezőbe,
amënnyi csëpp víz van a tengër medribe,
annyi áldás szálljík szent *(név)* fejire!

Nagyszalonta, Bihar vm., 1916, gy. Kodály, MNT II, 878. sz., 3. vsz.

4 a pusztában bujdosó pelikán képe Dávid zsoltáraira vezethető vissza (Zsolt 102, 1, „A nyomorultnak imádsága, amikor eleped és kiönti panaszát az Úr elé. […] 7. Hasonló vagyok a pusztai pelikánhoz; olyanná lettem, mint a bagoly a romokon.") A keresztény állatszimbolika szerint a pelikán a *Physiologus* nyomán a szeret és önfeláldozás, ill. Krisztus és az eucharisztia jelképe a művészetekben és az irodalomban (MAMŰL IX, 115–116). Itt a Bibliára utalva mindössze a magányosság, elhagyatottság képi kifejezője.

167.

Ks.: *Oh mely nehéz meg vallásom…* (96b–97a).
10 vsz.-os, ifjú és leány közötti párbeszédes *szerelmi búcsúdal. Való nehéz megválásom* kezdettel kiadták a *Múlatságos Világi ÉNEKEK* (1769; OSZK PNy 691, Első) c. ponyván is. Metruma: 8, 8, 8, 8, 7; az 1 vsz. egy belső sorral rövidebb.

17 *közelget már az marsod* – talán csak ürügy a szakításra, hogy hamarosan el kell masíroznod katonának
43 *adózatját* – talán: *áldozatját,* bár az *adózat* kifejezés is értelmes

168.

Ks.: *Parola, hogy enyém lészesz…* (97a–b).

6. vsz.-os, ismeretlen szerzőjű XVIII. századi *udvarlódal* és *szerelmi vallomás*. Bár frázisai, kedvese szépségét dicsérő hasonlatai közhelyszerűek a korban, az ének más forrásból még nem került elő.

15–18 homályos értelmű sorok
29 két szótaggal rövidebb sor, talán : Avval *örök* szeretetre

169.

Ks.: *Ritka álom, nints is nálom…* (97b–98a). A versfőkben: ROSALIA.

7 vsz.-os, Amade László modorában írt *udvarlódal* és *szerelmi vallomás*.

3 *ne praesentáljam* – ne mutassam be
16 *consolálnál* – vigasztalnál
22 két szótaggal rövidebb sor; *felébred éltem* – felocsúdok
23–24 romlott szövegű sorok
32 *fenixszel felilledek* – főniksszel feléledek. A mitikus tűzmadár a legenda szerint halála után hamvaiból újjáéled.

170.

Ks.: *Szüntelen kesergek te miattad Szivem…* (98b).

3 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű XVIII. századi *szerelmi kesergés* és *könyörgés,* több másolási és szótagszámhibával. Egyelőre más forrásból nem került elő.

2 romlott sor, talán így helyesebb: *Szívem sér s könyvez gyakran szemem temiattad*

Ks.: *Szivem fajdalmi ujúlnak…* (98b–99a).

3 vsz.-os (3×8 soros), ismeretlen szerzőjű, népszerű XVIII. századi *szerelmi kesergés* és *könyörgés.* Több hosszabb-rövidebb kéziratos változata maradt fenn. Ebbe az énekeskönyvbe is bemásolták 6×8 soros kibővített és átdolgozott szövegváltozatát a 224. sz. alá. (A két feljegyzés közötti hasonlóságokról lásd a 224. ének jegyzetét). Az Erdélyben összeírt *Szádeczky Miscellanea*ból (1755, Stoll 251, 253–254) 8×4 soros variánsát közölte Varga Imre (1955, 58). Az 1–2 vsz. (1–16. sor) csak fonéma és szó szinten különbözik Szádeczky szövegétől, ezért csak a *B. P.-kézirat*ból hiányzó vagy máshol szereplő – viszont a vers gondolatmenetét következetesen végigvivő – strófákat idézem:

	Szádeczky Miscellanea	*B. P.*
5.	Talán bennem kételkedtél, Meg akartál próbálni, Ha tud-e szívem szeretni, Azt akarod tanulni?	
6.	Ne kételkedj hív szívemben, } Kiben egy csepp rossz vér nincs, } Amit egyszer felfogadtam, Megtartom örökösön.	171/4. vsz., 5–6. sor
7.	Hogyha én igaz nem leszek, Isten engem bűntessen. Vedd ezt észben, az kit illet, } Tedd le az vélekedést. }	171/4. vsz., 1–4. sor
8.	Úgyis tudod, hogy bús vagyok, } Bánatimot ne újítsd, } Valld meg célját szerelmednek, } Már tovább ne szomoríts!}	171/4. vsz., 7–8. sor

Az ének további szöveg változatait lásd még: Stoll 263, 1a; 266, 114a–b; OSZK Oct Hung. 73, 210b–211a.

17 egy szótaggal hosszabb, a *hát* szócska felesleges (vö. *Szádeczky Miscellanea*, 7. vsz., 3. sor)

172.

Ks.: *Szép ép kép észre nem veheted…* (99a–b).

9 vsz-os, Amade játékos, belső rímekkel teli stílusában írt epekedő, szemrehányó *szerelmi dal.* Jankovich Miklós fiatalkori dalgyűjteményében (Stoll 383) is szerepel. Felvidéki ismertségét Kelecsényi József kézirata is alátámasztja (1846–1866, Stoll 1409, 28), amelybe *Világi szép ének* címmel másolta be „Egy régi kéziratból", *Szép ép kép észre vehetted* kezdősorral. Így szerepel Jankovichnál is, minden bizonnyal ez a helyes szöveg, értelem és a ritmika is ezt erősíti.

173.

Ks.: *Semmi kedvem nintsen, mert szeretőm nintsen…* (99b).

4 vsz.-os, népdalszerű szerelmi *keserves.* Más forrásból egyelőre nem került elő.

174.

Ks.: *Szivem most fel épült, kedves édes virágom…* (100a–b).

8 vsz-os, ismeretlen szerzőjű XVIII. századi *szerelmi dal.* Ugyancsak 8 szakaszos szó és strófa szintű változatát Versényi György adta ki a SZUB 1770 körüli kéziratából (1914, LXIII. sz., 125). Négystrófás változatát a *Szádeczky Miscellanea*ban is feljegyezték (1755, Stoll 251, 302–303), de Varga Imre (1955, 65) csak kezdősorát közölte. Az incipit mindkét forrásban *Szivemen már felépült kedves, édes virágom.* Énekünk strófarendje a SZUB-hoz képest:

1–3, 5, E1, 6, 7, 4. Az erdélyi kézirat záró strófája nem szerepel kéziratunkban:

Vége lesz még valaha, mikor szivem megnyugszik,
Kedves violám mellé bágyadott testem fekszik,
Mikor osztán csendesen
Aluszom olly rendesen,
Galambom ölelgetem.

Versényi 1914, LXIII. sz. 8. vsz.

21 *Tündér szénben öltözni* – értsd: változó színbe, tündér ruhába öltözni
35 a SZUB-ban: *Sirva töltöm időmet*
40 a SZUB 4. vsz.-ának 5. sora: *Oh átkozott rút irigy*

175.

Ks.: *Szerentsével az kinek van frigye…* (100b–101a).

7 vsz.-os, szentenciákkal és egyéb proverbiumokkal teli *didaktikus vers az irigyekről és hazugokról.* A *Szentsei-dk.*-ből (1704, Stoll 168, 76b–78a; Buda 1943, 84–86; Varga 1977b, 209–212), ill. *A jó Szerencsének irigylői ellen* c. ponyvanyomtatványról (h. n., 1722) 14×7 soros strófákban adta közre a RMKT XVII/14, 182/I–II. sz. alatt. A *B. P.-kézirat* szövegének betűhív kiadását lásd *uo.,* 182/III. sz., modernizált változatban: Hargittay 1983, 245–247. Kezdősorát Solymosi N. Mihály nótajelzésként idézi Franck Bálint névnapi köszöntőjéhez: *Obsequium Honore…* (Nagyszeben, 1697; RMKT XVII/14, 116. sz.). Énekünk az egykori 5. szakasz kivételével a ponyvaszöveg másolata. Strófarendje a *Szentsei-dk.*-höz, ill. a ponyvához viszonyítva: 1, 2, 12, 11, E1, 8, 9. Thaly Kálmán szerint ennek a XVII. századi versnek több, azóta már elkallódott kéziratban is megvoltak a változatai (1864, I, 399–403).

A hiányzó sorokat, szavakat az RMKT XVII/14, 182/I–II. sz. alapján pótoltam.

22 értelmetlen sor, a RMKT XVII/14, 182/I-II. szerint: *Nincs tanácsa, noha ő nagy agyú*

26 *zab gyerek* – zabigyerek, fattyú

36 *rókahájjal* – értsd: ravasz, hazug. Vö. a közismert szólásmondásokkal: *Ravasz, mint a róka,* ill. *Minden hájjal megkent; Neki is ravasz hájjal kenték meg az alfelét* (Szemerkényi 2009, 534–535).

42 *riskásának mondja az pohánkát* – nagyzol, hazudik. A rizs(kása) ritkább, drágább étel volt, mint a kásaételként fogyasztott pohánka (hajdina, tatárka, *Fagopyrum sagittatum Gil.*)

47 *tőke, megassz* – Száradj ki, mint a (fa)tőke! Rossz kívánság, átok, ugyanis a száraz tőke kiről a helyéből.

176.

Ks.: *Siralmas életem, bánom tselekedetem, hogy Aszonnyá lettem…* (101a–102a).

11 vsz.-os, refrénes *asszonypanasz,* Pálóczi Horváth Ádám *Egy férjhezmenésit megbánt asszony énekje* c. 12 strófás versének szövegváltozata. Ebből a kéziratos változatból hiányzik az eredeti vers 9. szakasza:

Meg-tört kedvem' kénnye,
Ragyagó napom fénnye
Felhőbe borúla.
El-hervadt zőld ágom,
Rabbá lett szabadságom,
Víg kedvem el-múla.
Jaj! Szűz virágom!
Oda van jó világom,
Minden bóldogságom.

Első kiadása: *Hol-mi* I. (Pest, 1788), 212–215.

A strófák sorrendje az eredetihez képest: 1–3, 6, 5, 4, 7, 8, 10–12. Pogány Péter (1959, 163, 71. sz.) feltételezte, hogy Horváth verse az

1780-as években ponyván kiadott nős férfi siralmainak mintájára készült travesztia:

Ifjúság' virágját Legénység szabadságát, bánom, hogy el-hagytam szabad életemet, el-hagytam vig kedvemet, hogy meg-házasodtam: Jáj fáj, mondhatom; mivel nem tagadhatom, hogy éltem siralom.

A nős férfi panaszos versének irodalmi előzményeként megemlíthetjük Amade László *Még nőtelenségben folytattam éltemet* kezdetű, igen népszerű versét is (RMKT XVIII/7, 146. sz.). A fenti daltípusok összefüggéseiről lásd még: Csörsz 2016, 257–259.
Az asszonypanaszok közkedveltségét a XVIII. század végi a kéziratos változatok és a pap-, barát- és diákéletre átdolgozott travesztiák nagy száma bizonyítja (vö. Bartha–Kiss J. 1953, 84. sz. és jegyzetei). A műfaj további XVIII. századi képviselőit lásd még kötetünkben 56, 178. és 186. sz. alatt. Énekünk nyolc strófára lerövidült kéziratos változata egy XIX. század eleji *Énekeskönyv*ből (Stoll 684, 19b–20b) adtuk ki, vö. RMKT XVIII/15, 457. Ponyvakiadásait és egyéb kéziratos változatait lásd *uo.,* a 107. sz. jegyzeteiben.

68–69 a sorok jelentése: megfogtak (mint egy madarat) Vö: egy másik népszerű XVIII. századi ének hasonló képével: „tőrbe estek lábaim, oda szabadságom"

177.

Ks.: *Senki titkát, se szándékát fenekire ne botsás…* (102a).
3 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, meglehetősen romlott szövegű *szerelmi tanács.* Lényege: senkiben sem érdemes megbízni, mert általában visszaélnek az ember bizalmával. Korabeli kiadását lásd a váci ÉGy második darabjában két változatban is (1801, 7. és 90. sz.), kétféle sortördeléssel. Az utóbbi ugyancsak három strófából áll, de kéziratunk záró szakasza helyett ott ez olvasható:

Tehát kérlek,
Arra intlek,
Heves kivánságodat
Tartsd zabolán,
Titkon, korán,
Ne mutasd hiv voltodat.
Próbakőre vesd ezerre,
Ugy bizd szived vélt hivedre,
Hogy meg ne szánd,
Tetted ne bánd,
TARTSAD NÁLAD TITKODAT.

A XVIII. század végi változatokban pl. Jankovichnál (NDGY IX. 28. sz.) így kezdődött a vers: *Senkit titkod és szándékod fenekére ne bocsáss!* A 2. vsz. egy sorral rövidebb, mint a másik kettő.

11–12 jelentése: ahol nem gyanítanál képmutatást, ott is álorcával (hamissággal) találkozol

178.

Ks.: *Siralomnak fájdalomnak vőlgyében kesergek…* (102b–103b). A versfőkben: SZOMORU GERLITZE.

15 vsz.-os *asszonyi kesergés.* Az ismeretlen szerzőjű énekben egy asszony „leányi vidámságát" siratja, és saját vágyait tartja felelősnek rabsággal és árvasággal egyenlő asszonyi életéért. A keserves igen kedvelt volt a XVIII. század utolsó harmadától, számos ponyvakiadás segítette terjedését (a legelső: *Három szép új SZOMORÚ ÉNEKEK,* 1761; OSZK PNy 2.875) is, de nótajelzésként egy 9–15 évvel korábbi énekeskönyvben (*Szikszai András-ék.,* 1746–1752, Stoll 239, 48a–b) is szerepel. Thaly Kálmán (1864, II, 321–325) egy másik, 1784-ben nyomtatott ponyváról adta ki (*Szép két új SZOMORÚ ÉNEKEK,* 1784, a vers kolofonjában: 1744)..

Általános jellegű és férfiakra travesztált változata is fennmaradt. A ponyvavers kiszakadt és továbbköltött 3. szakasza egy ízben önállóan bukkan fel:

Ó, én árva, mely bézárva vagyok kalitkában,
Békóban vagynak lábaim,
Rabságban minden tagaim.
Megszakadok, jaj, meghalok lankadnak inaim,
Megfizetik meg az egek e szabadságot,
Mert utálják az ilyen színes barátságot,
Megváltoznak még,
Ha dúl-fúl az ég.

Szeel Imre-ék. (1790–1794) Stoll 404, 8.

Valószínűleg a B. P.-féle változatot is ponyváról másolták, kolofonjában az 1777-es évet jelölték meg szereztetése éveként, viszont ez a dátum csak kéziratos változatban (Stoll 1086, 29a–31a) fordult elő. A szövegcsalád összes ismert nyomtatott és kéziratos példáját, sőt parafrázisát is felsoroltuk a RMKT XVIII/15, 101. sz. jegyzetében. 1860-ig 22 változatát regisztáltuk. Dallama valószínűleg azonos volt a *Bokros bánat, mely unalmat* kezdetű keservesével, amely szintén szerepel a *B. P. -gyűjtemény*ben.

6 *mint gerlice madár* – utalás a *Physiologus* c. középkori szakrális bestiárium által továbbörökített motívumra, amely szerint a párjavesztett gerlice soha többet nem száll zöld ágra, csak száraz, „aszú" ágra, s nem iszik tiszta vizet. Ez a szerelmi közköltészet egyik legismertebb toposza, de a népköltészetben is gyakori. Az *árva gerlice* motívumról bővebben lásd még kötetünk 16. sz. jegyzetét.

17 *véletlenül* – értsd: váratlanul

28 *Venus vala vezérem* – értsd: a vágyaimra, érzéseimre hallgattam, ezért mentem férjhez

31 *de nem gyászban* – a ponyvák szerint javítottam

40 utalás a „keserű pohár" (értsd: méreggel töltött pohár) ókori és bibliai motívumára, amely a sors, a végzet metaforája

63–64 *mert akik bíznak Istenben, / vigasztaltatnak szívekben* – bibliai parafrázis, lényege számos igében felbukkan, pl. Zsolt 118, 8; Jer 17, 5, 7 stb.

72 *bal esetemben* – értsd: nagy bajomban

179.

Ks.: *Sirathatom a mik rajtam estek lettek…* (103b–104b).

14 vsz.-os *asszonyi-dicsekvés*, a farsangban férjet talált vénlány diadaléneke, az előző (178. sz.) asszonyi kesergés pozitív ellenpárja, csúfolódó, mulattató felhanggal. Ez is ponyvai eredetű szöveg, első változata a *KÉT UJ VILÁGI ÉNEKEK* c. ponyván jelent meg 1754-ben *A fársángban szerencsés, és örömet talált bús és idős leányzóról* címmel. Szövegünk egy 1792 körüli ponyvával (*Három szép világi énekek,* RMKT XVIII/4, 52/VI. sz.) mutat szoros kapcsolatot: a vsz.-ok sorrendje azonos, de apróbb kifejezésbeli eltérésekkel és egy sorcserével (39–40) vetették papírra. Kéziratunk szöveghibáit a ponyvakiadások nyomán javítottam. Az ének eddig feltárt kilenc ponyvai és kéziratos változat kiadása: RMKT XVIII/4, 52. sz. és jegyzetei. A kéziratos följegyzések mindegyike különböző kiadású ponyvaszövegekre vezethető vissza, amelyek hatással voltak a szóbeliségre is. A kissé erőltetett, két szótagos sorvégi echózás lehetőséget teremtett a „félrehallásra". A echózás, ill. a sorvégi „dadogás" a mulattatásra alkalmas, erotikus-obszcén célozgatás más 4×10-es közköltési alkotásoknál is előfordult stíluseszközként. Folklórvariánsai közül lásd pl. Erdélyi 1846–1848, II, 443. sz.; MNT III/A, 85. sz. (echózás nélkül).

Az ének 4. vsz.-ának számos népköltészeti változata van (RMKT XVII/3, 577–578, dallammal együtt pl. MNT III/A, 92, 857. és 859. sz.). A 8. vsz. folklórváltozata:

> Az a kislány várja a farsangot
> Mert megunta a magánosságot.
> Kikönyököl rózsás ablakára,
> Úgy kacsingat szőkére-barnára.
>
> Kispalád, Szatmár m., MNGY XVII, 234.

7 *jó singe mérésre* – eufemisztikus utalás a legény szexuális képességeire

19 *Ílj soká, ki két hétre csinált* – Éljen soká a kalendáriumcsináló! Mivel a farsang hossza a húsvéttól függött, így évről

évre változott, a XVII–XIX. századi vénlánypanaszokban, -csúfolókban és a népdalokban is a rövid farsangi időszakot tartották kudarcuk fő forrásának a pártában maradt leányok, s ezért a „kalendáriumcsinálókat" kárhoztatták. A hagyomány szerint a párválasztás kitüntetett ideje vízkereszttől hamvazószerdáig tartott (vö. pl. Csokonai: *Dorottya*). A szüret utáni, adventig tartó őszi házasságkötési időszakot ez okból nevezték a népnyelvben „kis farsangnak".

28 *fára méltók mind volnátok* – akasztófáravalók vagytok!

37 *napam* – anyósom

38 *dühödjél meg* – rohadj meg, pusztulj el! (vö. *dühödik,* MTSZ I. 421.)

40 *hallgatom bal füllel* – meg se hallom, oda se figyelek

180.

Ks.: *Soha nem reméltem illy nagy esetemet…* (104b–105a).

4 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *szerelmi kesergés,* eleddig más forrásból nem került elő.

14 *elhódult szívemet* – meghódított szívemet

181.

Ks.: *Sokat futtatom elmémet, hogy senki ne láthassa…* (105a–b).

8 vsz.-os, *szerelmi párbeszéd* egy leány és kedvese között. A leány a páratlan sorszámú vsz.-okban hűségét bizonygatja, az ifjú azonban nem hisz hamis esküvéseinek, elutasítja őt. A leány 4 strófányi szövegét különálló versként újra feljegyezték a 229. sz. alatt. Ezeket a strófákat Gálos Rezső Amade szerzeményének tartotta (1940, 289), s valószínűleg később alakították át párbeszédessé. Szövegünk páratlan strófái szó- és sorszinten variálják mind a 229. sz. alá beírt szöveget, mind pedig a Gálos közölte versváltozatot.

6 *mit mutat kockája* – vö. a szerencsejátékkal kapcsolatos szólásokkal: *Egynek hatot, másnak vakot vet a világ kockája; Megfordult a kocka; Mindenét kockára teszi* stb. (Szemerkényi 2009, 797.)

182.

Ks.: *Sok kinokkal terheltettem mihelyest szemléltelek…* (105b–106a).

5 vsz.-os, Amade stílusában írt *udvarló vers,* amely több, XVIII. század végi kéziratos énekeskönyvben is megtalálható (pl. Stoll 305/I, 3b–4a; 553, 2b–3a; 1145, 6a; 19).

183.

Ks.: Szánom gyászos életemet… (106a–b). A versfőkben: SZENTZÉ (Szentzi?).

7 vsz.-os *keserves az irigyek ellen,* a XVIII. századi közköltésben általános frázisok, motívumok és szóképek (bokros bú habjai; bánatok árja; irigyek tengere; hánykódó hajó, kalickába bezárt madár, méz és méreg stb.) felhasználásával. Amade László (RMKT XVIII/7, 83. sz.) versének változata a következő, címszerű megjegyzéssel: *Regi enek megh 1740 esztendöbül Szenczi Janosnak csinálva.* Egyelőre nem tudjuk, ki volt a vers címzettje. A kritikai kiadás szerint: elképzelhető, hogy az énekeskönyv szövege az Amade-versek első hiteles kéziratánál az ún. *Főkódex*nél régebbi kéziratra, esetleg nyomtatott forrásra megy vissza. Ugyanis Mészáros Ignác: *Csallóközi ódák és énekek* I. c. gyűjteményében (1765, Stoll 280) ezt írta: „Ez az ének ki vagyon nyomtatva". Valóban, a vers a *Múlatságos Világi ÉNEKEK* c. ponyvanyomtatvány (1769; OSZK PNy 691) negyedik darabjaként megjelent, nótajelzése szerint „Lengyel nótára" (azaz egy polonéz dallamára) lehetett énekelni, vö. RMKT XVIII/15, 132/II. sz. Ugyanitt legelső szövegvariánsként a *Solymosi József-ék.* (1748–1751, Stoll 216) elrontott versfejű (SZEZCNI) változatát is kiadtuk (237–238), anélkül, hogy Amadéra hivakoztunk volna. Sajnos a kritikai kiadás e forráso-

kat nem ismerte. Az ott idézett három korábbi kéziratban és a ponyván az Amade-vers 2. strófájának 3. sora hiányzik (ezért az csak hétsoros), itt és *Solymosi-ék.*-ben viszont nyolcsoros, éppúgy, mint a többi szakasz. Ebből következik, hogy kéziratos szövegünk másolat ugyan, de egyéb apró eltérései azt mutatják, hogy nem a *Múlatságos Világi ÉNEKEKről* másolták. Az Amade-összkiadásban minden sor 7-es, itt is, kivéve a két 8 szótagos kezdősort. A 6. sorban egy névszóragozási eltérés is van: *bokros búnak* helyett *bokros búmnak* szerepel.

Az Amade-vers eltérései:

1 éltemet **2** kedvemet **6** bumnak **8** Fölly nem dullyák **14** azt **29** Nints **31** Igy az **51** szenvett

22–23 *contemnálom azokat, / fogják magok orrokat* – azokat illeti szemrehányás, akik ellenem cselekszenek; javaslom: vegyék észre magukat, saját hibáikat. Vö. a régies, ritka szólással: *Fogd meg az orrodat* (Szemerkényi 2009, 1076).

28 *bogár után indulnak* – rossz úton járnak, bizonytalan, rossz, veszélyes útra tévednek. A régies szólás szerint: *Aki bogár után idul, szarba vezeti.* (Szemerkényi 2009, 156–157; lásd_ még a 149. sz. jegyzetét.)

35–38 Számos magyar szólás és közmondás példálózik kutyával, konccal, csonttal, sőt kutyaugatással, ha irigységről, oktalan marakodásról, rosszindulatú szóbeszédről, dühös veszekedésről van szó. Pl. *Nehezen alkuszik meg két eb egy csonton* (Szemerkényi 2009, 304, 810, 872).

41 *Eolus* – Aeolus (lat.), Aiolosz szélisten a görög mitológiában

47 *felhozza csillagomat* – ti. a szerencsecsillagomat, aza: szerencsés leszek; vö. az ellentétes jelentésű szólásmondással: *Lement a csillaga,* azaz már nem megy olyan jól neki, elhagyta a szerencse (Szemerkényi 2009, 236).

184.

Ks.: *Szép virágok zengő ágok…* (107a).

3 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű belső rímes *didaktikus dal*. Már forrásból egyelőre nem került elő.

6 *Cliónak, Calenónak* – Clio a történeti énekköltészet múzsája, Caleno (Clothó) pedig az élet fonalát nyújtó egyik párka volt. Együtt emlegetésük itt nem helyénvaló.

185.

Ks.: *Szerelem gyötrelemmel együt jár…* (107a–b).

4 vsz.-os *kesergés* a szerelem kínjai, a világ állhatatlansága és a rossz nyelvek miatt. Amade László versének (RMKT XVIII/7, 143. sz.) sor és szó szintű, helyenként az eredetinél szerencsésebb megoldású változata. Pl. a 4–5. sorban a duplázás helyett: a *felgyújtja, nem oltja / újítja, nagyítja* megoldással él. A kritikai összkiadás ezt a változatot nem említi, jóllehet másik hat kéziratot felsorol a XVIII. századból.

Első nyomtatott kiadása: Abafi 1882, 313–314.

A vers csupa olyan közhelyszerű motívumból áll, amelyeket a RMKT XVIII/15. kötetében (különösen az I. D. *Búcsú a világi hívságoktól* és II. C/4. *Irigyek miatti panaszok*) szép számmal közöltünk.

Az Amade-vers eltérései:

1 , gyötrelem hol **4** Újéttya s-nagyittya **9** terem **11** el fogynak **17** Másokat **19** Végre itéletre, **22** Ezzel **23** Hejában a'

186.

Ks.: *Szerentsétlen álapotom keserves én életem…* (107b–108a).

10 vsz.-os, 40 soros *asszonypanasz*, eredetileg talán mitológiai témájú iskoladrámabeli kontextussal. Mondanivalója: a férjes

asszony zárva él, mint egy fogoly, élete mindennapos küzdelem a durva, részeges férjjel, aki a koldussorba taszítja őt és gyerekeit. Latin változata *Pro Amarillide* címmel egyetlen kéziratból ismert (*Szakolczai István-ék.* 1762, Stoll 266, 2b–5a) A magyar kéziratos változatok (ezzel a feljegyzéssel együtt ötöt ismerünk a XVIII. századból) zöme dunántúli, jórészt egyházi személyekhez köthető. A legkorábbi szöveget a *Dugonics András-ék.*-ből (1760–1763, Stoll 260, 8a) adtuk ki, bővebben: RMKT XVIII/15. 99/I. sz. A műfaj további XVIII. századi képviselőit lásd kötetünkben a 56, 176. és 178. sz. alatt.

187.

Ks.: *Szeretni jó ugyan, szeretni kel…* (108a).

5 vsz.-os, Amade Lászlónak tulajdonított *didaktikus vers, szerelmi tanács* szövegváltozata. Az Amade-verset Erdélyi Pál adta ki (1907, 201). E versnek mottója is van:

> Szerelem sohasem volt vétek szivekben,
> Hiv célja ha vagyon tiszta egyességben.

Korabeli ismertségét jelzi, hogy a Palástón (Hont m.) összeírt *Nátly Ferenc-ék.*-ből Jankovich Miklós átmásoltatta az NDGy (Stoll 531) IX. kötetébe, 4 vsz.-os változatát pedig kiadták a váci ÉGy második darabjában (1801, 24. sz.) *A megválasztott szeretet* címmel. Az ott kiadott 1. vsz. némileg eltér kéziratunk kezdő strófájától, verselése, rímelése pontosabb:

> Szeretni jó ugyan, szeretni kell,
> De vigyázz, hogy te is igazat lelj!
> Mert ritka oly szív,
> Mely holtig lesz hív,
> Hanem csak ideig színesedik.

Az ének topikus előzményeként és rokonaiként tekinthetünk a nősülendő ifjaknak és férjhezmenő leányoknak szóló ún. *házas-*

*ságitanács*okra (vö. RMKT XVII/3, 105, 263. sz., ill. kötetünkben a 102. és 119. sz.). A 2–3. strófa mondanivalója teljesen megfelel a népköltészetben is fennmaradt (MNT III/A 448; 451; 456; 656 stb.) több évszázados tanításnak:

Az arany, ezüst, cifra ruháért
Leánt el ne végy koszorújáért
Előtted való szép járásáért,
Inkább szeressed jámborságáért.

Szentsei-dk., 69. sz., 3. vsz. Varga 1977b, II, 329.

188.

Ks.: *Szerettem személyedet, te ékes termetedet…* (108a–b).

5. vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *párbeszédes szerelmi szakítás.* Ifjú és leány kölcsönösen megtagadják korábbi szerelmüket, s kiadják egymás útját. Változata eleddig csak a *Juhász László-ék.*-ből (1818, Stoll 1217, 30) került elő.

A 3. strófa egy sorral rövidebb a többinél, utolsó három sora ritmikailag eltér a többi szakasztól.

189.

Ks.: *Szomorú hérekkel a szivek sértetnek…* (108b–109b).

13 vsz.-os *históriás vers* Radovits Juliska és Szalóky János (egy kiugrott, állhatatlan kispap) szerelméről. Nem világos, hogy az elhagyott Juliska kit gyászol a vers elején: a papnak állt Szalókyt? Majd néhány hónap elteltével, az ifjú „kiugrása" után mégis vele folytat „bűnös" szerelmi kapcsolatot? Vagy a szerelmi történet idősíkjai keveredtek össze? Az elbeszélő, moralizáló vers – mely nyilvánvalóan ismert, lokális történet lehetett – a kezdeti részvét után egymáshoz illő, csapodár léleknek tartja a két fiatalt. Nyakatekert stílusa és képei alapján diákos verselő alkalmi szerzeménye volt a több helyütt homályos értelmű, másolási és ritmikai hibákkal tarkított szöveg.

2 homályos értelmű sor
7 homályos értelmű sor

190.

Ks.: *Szomorú már nékem járásom kelésem…* (109b–110b).

13 vsz.-os, kontaminált szövegű *szerelmi kesergés és panasz.* A versfők (minden második vsz.) eredetileg a SZÁNTÓI nevet adták ki. Énekeskönyvünk összeállítója valószínűleg ponyváról másolta. A verset a *DALLOK* (h., é., n., OSZK 821.144, Első) ponyvanyomtatványról publikálta Thaly Kálmán (1864, II, 103), majd Stoll Béla (1956b, 72. sz.); egy másik kortárs ponyváról (*Négy új Világi ÉNEKEK;* OSZK PNy 2.934, Első) közölte Szabó T. Attila (1931, 482–483). A vers több strófáját, sorát megtaláljuk például Csöbrös István katonakönyve bánatos szerelmi dalában, amely szintén kontaminált alkotás (*Kopácsi ék.,* 1822–1825, Stoll 1240; Katona–Lábadi 1993, 78–81, 1–4 vsz.). Első két sora katonakeservest vezet be ugyanott (68–69). Az ének 1–3. vsz.-át a *Népdalok és mondák*ban adta ki Erdélyi János (1846–1848, I, 2. sz.); 10–13. szakaszai a *Hol vagytok, Pegazus, Parnasszus leányi* kezdetű XVII. századi versből ismertek, 10–11. strófáit a népdalokba is bedolgozták.

A költemény folyamatos változásáról, folklorizálódásáról (még nem ismerve a *Kopácsi ék.*-et, csak a Thaly-kiadást) Pogány Péter ezt írta: „Egyik legszebb példája a dal az évszázadonként ismétlődő műköltői és népi újraalkotás jelenségeinek. A műköltő (itt Szántói) régibb szerelmi strófákat illeszt egybe és az akrosztichon kedvéért első néhány szavukat meg is változtatja. A vásári ponyva stb. elterjeszti. A hosszú költemény a nép emlékezetében strófákra szakadozik és mindegyik önállóan csiszolódik, színeződik tovább, immár közösségi formáló erők működésére is." (Pogány 1959, 173. 145. sz.)

A versszöveget Stoll kiadása (1956b) nyomán javítottam. Mind Stoll, mind Szabó T. Attila kiadásában a *B. P.-kézirat*hoz képest a 6. és 7. vsz. fordított sorrendben szerepel.

27–28 szórendi (másolási) hibák. Stollnál:

Kiért az istennek ne várjad áldását,
Mert megszegted, szívem, szavad fogadását.

36 Stollnál: *Az jártoni erő sincsen már testemben*
37 Stollnál: *higgyed, mint szélvészben*
40 Stollnál: *fejére veszélyt vár*
43–44 Stollnál ugyanez világosabb fogalmazásban:

Kit valaki levág, mindenik reá hág,
Minden útonjáró reá tapod és hág,
Vagy irigy nyelvével a rossz ember megrág.

48 Stollnál: *Mely emlékezetet én rólam is tégyen.*

191.

Ks.: *Szép Cziczerkém szeléd Birkém…* (110b–11a)

5 vsz.-os *szerep-vers*, melyben látszólag egy pásztor becézgeti kedves bárányát, valójában azonban a költő és kedvese viszonyát ecseteli, eufemisztikus, játékosan gügyögő nyelven. Amade László (RMKT XVIII/7, 51. sz.) versének fonéma és szó szintű, némileg megváltoztatott ragozású és metrikájú változata, melyben bizonyos sorok (3–4; 37–38) fordított rendben szerepelnek. Ellenverse, az azonos nótájú, de ellenkező értelmű *Gaz czicerkém, Koszos birkém* (RMKT XVIII/7, 55. sz.) nem került be ebbe a gyűjteménybe. A birka (bárány) és a fiatal nő (gyermek), valamint a gyapjú és a női nemi szőrzet azonosítása a „*lingua franca*ban" megfogalmazott XVII–XVIII. századi közköltési alkotásokban (pl. a latrikánus énekekben, lator dicsekvésekben, kurvacsúfolókban) is előfordul: *gyapjat tépni* 'közösülni'; *gyapjúval kereskedni* 'kurválkodni' stb.

Első kiadása: Amade 1836, L. sz., 124–126.

Az Amade-vers eltérései:

2 Szelid/Édes **4** Hiv szerelmett, **4** Vidám kedvett **7** Csöcsi, csöcsi **8** Jaj, jaj, **9–10** Him, ham, hum, hum, Him, ham, hum, hum, **17** Nyomjam **20** Öbölembül **30** Bodros, **32** nyerjen **35** Édes birkém **37** Kerten hágtam, **38** Minap láttam **41** jai, jai, ah **42** fütyültem, **43** Süvöltöttem **44** kértek *vagy:* Érted verekedtek. [hiányzó sor] **45–46** Tudom, itthon Az Koridon **47** Lessegetnek, **48** Élek én is, **51** engedlek **52** ásnak, **54** mint szép ketske **55** magamnak

47 *Koridon* – Corydon, antik pásztor, aki reménytelenül szerelmes Alexisbe, urának kedvesébe

49 *Alexis* – antik leány, aki visszautasítja Corydon szerelmét. Vö.:

> Lángol a bájos Alexis után Corydón, a gulyásuk,
> Ámde remélnie nincs mit, mert az a gazda kegyeltje.
>
> Vergilius, *Második ecloga*

192.

Ks.: *Sebes szivem nagy gyötrelmi min*d *úntalan áradnak…* (111a–b). A versfőkben: SZIVÉM ('Szívem').

6 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű XVIII. századi akrosztichonos *szerelmi vallomás, könyörgés* egy nő kegyeiért. Más forrásból eleddig nem került elő.

193.

Ks.: *Boldogtalan az igaz ollyan szerentse…* (111b–112a). A versfőkben: BALOGH.

6. vsz.-os dal az irigyek ellenében is hűséges szerelemről. Amade László (RMKT XVIII/7, 2. sz.) belső rímekkel teli verse, a vers előtti mottóval *(Szerencsétlen fátum…)* együtt, amit a kéziratban egybeírtak az 1. strófával. Ez a másolat igen pontos, csak néhány betűjében-fonémájában tér el az eredetitől. Ennek ellenére a kri-

tikai kiadás mégsem említi, csak a kézirat 34. énekét (19b–20a), amely viszont erőteljesen átdolgozott, mottó nélküli parafrázisa az Amade-versnek. A versben több örök érvényű igazság is megfogalmazódik közismert szólásokra, közmondásokra utalva:
Első kiadása: Amade 1836, II. sz., 3–4.

2 *Kinek irigye, frigye – Szerencsével ha van frigyed, sok az irigyed;* Kis-Viczay Péter gyűjteményéből idézi Margalits 1896/1995, 360.

7 *condemnálom* – helyesen: *contemnálom,* azaz megvetem, lenézem (lat.)

18 *ebek ugatnak* – az irigyek szava ebugatásként a népdalokban is előfordul:

> Irigyeim sokan vannak,
> Mint az ebek, úgy ugatnak,
> Adok nekik egy pár napot,
> Hadd ugassák ki magokot.

21 *Jobb, vannak irégyink, mint szánakodóink* – Vö. az ismert közmondással: *Jobb egy irigy száz szánakozónál* (Szemerkényi 2009, 655).

29–30 *Erős az kőszál* – állhatatos, kitartó, rendíthetetlen. Vö. *Áll, mint a kőszikla* (Szemerkényi 2009, 842).

33 *Jónak van irigye* – vö. *Nincsen erény (jóság, virtus) irigy nélkül.* Kis-Viczay Péter gyűjteményéből idézi Margalits 1896/1995, 360.

194.

Ks.: *Sokan mondják hogy szeretlek…* (112a–b).
Amade László *Mongyák mások: nem szeretle*k (RMKT XVIII/7, 47. sz., 87–88) kezdetű énekének párverse, 4 vsz.-os parafrázisa. Teljesebb, ötstrófás változatát lásd e kézirat 128. darabjaként. Jelen változat jelentős szó és szórendi, sőt ragozásbeli különbségeket is mutat mind az eredeti énekhez mind a 128. lejegyzéshez ké-

pest. Ennek az Amade-átdolgozásnak a XVIII. századi kéziratos énekeskönyvekben nyolc ismert változata van (vö. Varga 1957, 331–332). Korabeli népszerűségét mutatja, hogy kiadták az első lírai antológiában, a váci ÉGy II. és III. darabjában is (1801, 69. sz.; 1803, 83. sz.).

18 *Contentumom* – megelégedettségem

195.

Ks.: *Tavozzál Istentelen…* (112b–113a). A versfőkben: TERESKA.
7 vsz.-os szerelmi *szakítás.* Amade László (RMKT XVIII/7, 84. sz.) költeményének sorhiányos, szó szintű, helyenként eltérő ragozású változata. Az összehasonlításban Amade variációs megoldásait is jelöltem.
Első kiadása: Amade 1836, LXXXI. sz., 193–194.

Az Amade-vers eltérései:

2 Átkozó **4** horgot **6** S-jolko/elöbb **7** vettem **14** Ellenségem **16** S-tsak **18** nevetem/megvetem **21** szinre **22** Es ellenben hamis/gaz nép **23** S-egyben **26** Az mi **28** [hiányzó sor] *Mert mindenhez szabad voltál* **29** ugy **30** De szebb, ha ki zart/hiv **31** Köszönnyed **32** S-az **34** lettél **35** viz ész **42** nevedrül

196.

Ks.: *Téged ugyan el kel hagynom egyetlen egy örömem…* (113a).
4 vsz.-os, XVIII. századi, ismeretlen szerzőjű *keserves,* mely szoros tartalmi kapcsolatban van a kötetbe 199. sorszámmal lejegyzett halotti búcsúverssel. Úgy tűnik, mintha ez a szerelmi csalódás okozta halálvágyról szóló búcsúdal ez utóbbi szöveg átdolgozása lenne. Versformájuk, ritmikájuk és motívumaik is azonosak. Ezt a szöveg egyedi alkotás, egyelőre nem ismerjük más forrásból. A 2. vsz. szó szintű változata a 199. ének 2. szakaszának, a 4. stró-

fa 1–5. sora peig szó és sor szintű motívumváltozata az említett vers 3. vsz.-ának.

197.

Ks.: *Tehát el mennyek vég bútsút vegyek…* (113b).

2 vsz.-os *búcsúdal,* egy párbeszéd kezdete, melyben mintha egy döntése miatt tépelődő nő köszönne el szerelmétől. A következő, 198. énekben a férfi válaszát olvashatjuk. A két búcsúvers formailag különbözik egymástól. A kéziratban a 9. és 10. sor fel volt cserélve; a versforma indokolta a helyreállítást.

198.

Ks.: *Tehát el mentél vég bútsút vettél…* (113b).

3 vsz.-os *búcsúdal,* válasz az előző, 197. sorszámú versre. A versforma indokolta, hogy két strófára bontsuk.

3 *Orestes társát* – Oresztész barátja Püladész volt. Együtt utaztak Tauriszba, hogy elhozzák Artemisz szentélyéből az istennő szobrát Apollón számára. Iphigénia, Oresztész húga volt a szentély papnője, csellel mindkettejük életét megmentette, a szobrot is megszerezte, ahelyett, hogy feláldozta volna őket mint idegeneket Artemisz istennőnek. A verssor negatív előjelű utalása nem helyénvaló, mivel a két ifjú vállalkozása sikeres volt.

9 *Cyrus* – Cyrus (Kürosz) perzsa király kitett gyermek volt, akit pásztorok neveltek fel (vö. *Szótár*).

199.

Ks.: *Tehát ugyan meg kel halnom nints e földön gyámolom…* (113b–114a).

3 vsz.-os, XVIII. századi, ismeretlen szerzőjű *keserves,* kivégzés előtti (?) búcsú. A 196. számú keserves előképe, hiszen versfor-

májuk, ritmikájuk és motívumaik is azonosak. Az szöveg több kéziratos változatban élt, megtaláljuk Jankovich Miklós ifjúkori énekes füzetében (Stoll 383, 125. sz.) és a NDGY V. kötetében (Stoll 531, 18. sz.) *Ó, mely szörnyen kell meghalnom* kezdettel. Kiadták a váci ÉGy II. darabjában (1801, 84. sz. alatt *Jaj, mely szörnyen kell meghalnom* kezdettel), valamint kötetünkbe lejegyzett kezdősorral más XIX. század eleji kéziratokban is (Stoll 750, 14a; 1154, 12; 1384, 3b). A szövegcsalád kritikai kiadása: RMKT XVIII/15, 97. sz.

200.

Ks.: *Tekén*ts *már szép Rózsám te hiv Szolgálódra…* (114a–b).

5 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *szerelmi vallomás,* melynek frázisai, képei (pl. a *tigris természetű* kifejezés) kedveltek voltak már a XVII. századi szerelmi lírában is. Kiadta Stoll 1956b, 78. sz.

24 *apolygatnom* – csókolgatnom

201.

Ks.: *Te szép személyed ohajtom…* (114b).

4 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű XVIII. századi udvarló dal, *szerelmi vallomás.* Más kéziratos forrásból nem került elő, de többször kiadták ponyván. „Első ismert előfordulása az 1769-es évjelzetű »Mulatságos világi énekek« c. ponyva […]. Szokványos és túl mesterkélt szövegének egyetlen népivé vált sora »a' míg bennem teng a' lélek, veled egygyütt halok, 's élek«" – írta Pogány Péter, közölve a váci ponyvákon megjelent versek 1. strófáját, mely alig különbözik kötetünk szövegétől. Valószínű, hogy ezt a verset is az 1769-es ponyváról (OSZK PNy 691) másolták, mert annak másik négy verse is megtalálható énekeskönyvünkben a 90, 98, 167. és 183. szám alatt. E kiadás alapján javítottuk kéziratunk tollhibáit.

12 *kütelességedet* – lekötelezettségedet

202.

Ks.: *Te tsintalan szerelem mit akarsz már én vélem…* (114b–115b).

9 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, Amade modorában írt, szóismétlésekkel és belső rímekkel teli dalszerű vers. Az 1–6. vsz.-ban egy idősödő férfi pörlekedne a szerelem istenével, Cupidóval, s kéri, ne gyötörje tovább, majd a szerelem kínjait ecseteli; a 7–9. vsz.-ban Kupidó szemtelenül visszautasítja kérését; a 7. strófa tulajdonképpen Kupidó „diadaléneke". A szöveg több helyütt romlottnak tűnik. Változata azonos kezdősorral egy 1742-re datált erdélyi énekeskönyvben maradt fenn (*Kismarjai György-ék.*, Stoll 205, 96b).

3 *nám* – lám
24 a másik lehetséges javítási megoldás*: Hogy szívedre tészen zárt*
27–28 *hogy azt vélnéd, lúd és hattyú* –a szerelem úgy elámít, hogy az egyszerűt, a közönségest is értékesnek és ritkának véled
40 zavaros sor: *Rabságodat béráspolynál?*

203.

Ks.: *Tovább nem tűrhetem, azért ki hirdetem…* (115b–116a).

Amade László párbeszédes *szakító ver*sének (RMKT XVIII/7, 159. sz., *Filéno és Dóris versengési*) 8 vsz.-os, cím nélküli, 4 strófával kibővített parafrázisa, melyben a veszekedő egykori szerelmesek: *Ifjú* és *Leány* nincsenek megnevezve. Strófarendje az eredeti vershez képest: 1, 2, E1, 3^{v}, E2–4, 4. A kritikai Amade-kiadás mindössze két kéziratos változatát említi, ezt nem, pedig különböző címekkel (vagy anélkül) jóval több van. Varga Imre (1957, 332) ezzel együtt hatot sorolt fel. Azóta előbukkant még néhány, pl. *Alsókubini kézirat* (1782 körül, Stoll 344, 3a); *Verseghy-ék.* (1781, Stoll 343, 53b–54a); *Kelecsényi József: Énekvilág* (1846–1866, Stoll 1409, 98. „régi gyűjt." megjegyzéssel). Az *Erdélyi-ék.*-be (1779, Stoll 332, 92) *Szeretők versengése* címmel jegyezték fel. Első nyomtatott kiadása váci ÉGy II. darabjában (1801, 55. sz.) *Vetekedés* címmel

Dámet és Fanni párbeszédét tartalmazza.
Erdélyi Pál közleményében (1907, 202) a versnek mottója, „summája" is volt:

> Ha nem látni jó végét, jobb szándékát másolni,
> A szerelemben is más kedvest választani.

A dramatikus hátterű párbeszéd, a felelgetős-veszekedős verstípus nagy divat volt a XVIII. században, ebben a kéziratban ezen kívül is több ilyen alkotást találunk: 106, 108, 207. és 210. sz.

Az Amade-vers eltérései:

2 kijelentem **8** rád **12** Szövetséget tennem **14** fel-szentelnem **22** kedvemre **23** Nem te **25** miért **26** jól tudhatod, **27–28** Hogy én nem-kedveltem Soha személlyedet 29 is téged.

9 *Nem nőtt oly ingó nád* – a kézirat romlott sorát a váci kiadás nyomán javítottam
55–56 *ebrúdon kivet* – kiebrudal, durván elutasít

204.

Ks.: *Tréfa kivül én csak bézok…* (116a–b). A versfőkben: THERESIA.
8 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, XVIII. század végi *szerelmi tanítás, udvarlás, vallomás.* Az Amade-dalokhoz hasonló hangvételű és mentalitású, de egyszerűbb versformájú. A 3. vsz. 1–2. sorának értelme nem világos.

205.

Ks.: *Tsak el nem ájúltam, midön hallottam…* (116b–117a).
5 vsz-os népszerű németcsúfoló, amely a német férfiak ápolatlan külsejét, magyar szemnek nevetséges öltözetét gúnyolva kárhoztatják és megfeddik azokat a nemes, ill. polgár leányokat, akik

„kopasz szájú", azaz bajusztalan némethez mennek feleségül. Ez volt a XVIII. századi németcsúfolók egyik legismertebb és jellegzetesebb szövegcsaládja. Legkorábbi feljgyzései 1760-as évek elején születtek. Énekeskönyvünk szövegét Hargittay Emil adta ki (1983, 66. sz.). Szövege csak néhány kifejezésében tér el a *Dugonics András-ék.* (1760–1762, Stoll 260, 9b; RMKT XVIII/4, 104/II. sz.) szövegétől. A *Közköltészet 1.* kötetben 24 változatát soroltuk fel, csaknem mindegyik ötstrófás, s meglepő, hogy a szövegcsalád némelyik változatát ponyván is kiadták (pl. *Négy szép Uj Mulatságos Világi ÉNEKEK,* é. n., OSZK PNy 2.929, Ötödik). Dallamát Pálóczi Horváth Ádám jegyezte le, ennek nyomán közöltük (RMKT XVIII/4, 507).

18–20 a *büdös, kujon, selma* és a *huncut* a korban becsmérlő és igen megvető jelzőnek számítottak

206.

Ks.: *Tsak forgandó állapottya…* (117a–118a). A versfőkben: THERESIA BERTIN.

14 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű didaktikus leíró költemény a szerelemről, annak veszélyes, halálos, sőt kárhozatot előidéző voltáról. A szerző vers végén a földi szerelem helyett az Isten szeretetére buzdítja kedvesét, kinek nevét a versfőkbe rejtette. A hölgy talán azonos a 204. ének Teréziájával, esetleg a 195. vers Tereszkájával is.

15 másik lehetséges megoldás: *nincs olyan tűz, nincs olyan víz;* tehát nincs olyan elemi erő, mely a szerelmet legyőzze

207.

Ks.: *Úgy halottam, meg nyergelted Lovadat…* (118a–120b).

27 vsz.-os párbeszédes *búcsúdal.* A szerelmes leány kezdi és végzi az éneket, a kezdetben esküdöző és epedező ifjú csak a 16., 18.,

20. vsz.-ban árulja el búcsúja okát, azt ti., hogy más párt keres magának. A 22., 24., 26. vsz-ban meglehetősen durván és gúnyosan oktatja ki bánatba hagyott, elcsábított szeretőjét a követendő női magaviseletre, s kötelességekre. Az ismeretlen szerzőjű, igen hosszú, XVIII. századi szerelmi közhelyeket tartalmazó vers néhol magyartalan és elég homályos értelmű, több szakasza Amade-parafrázisnak tűnik. A 14–19. szakasz versfőiből az AMÉDEE ('Amadéé'?) név olvasható ki. A búcsúdal topikus változata a 210. számú párbeszédes búcsúnak. A**z** 1. sor négy szótaggal, a megszólítással rövidebb.

26 *szívemet ív hol sértette* – Amor kézíve, azaz nyila
78 régies közmondás, jelentése: A bizalom szükséges a boldoguláshoz (Szemerkényi 2009, 151).
6. sor: *…. napjáig…* – …napj*aik…*
120–121 zavaros sorok
148 ismert szólásnak tűnik; jelentése: a hiszékeny ember könnyen póruljár, kárt vall; vö. *Aki könnyen hisz, könnyen csalatkozik* (Szemerkényi 2009, 607).
154 *Nem ágni csak alvásrúl* – jelentése nem világos
179 *Kötögess kapcát* – köss kapcát vagy harisnyát férjednek

208.

Ks.: *Ugyan egyszer szály szivedben…* (120b–121a).
5. vsz.-os, szemrehányásokkal teli dal egy kedvesét hitegető nőnek. Amade László hatstrófás versének (RMKT XVIII/7, 91. sz.) egy szakasszal (17–20. sor) rövidebb, lexikai szintű verziója. E kéziratos változatból rendre kimaradtak az *s* kötőszók, de akad benne néhány szócsere is.
Első kiadása: Amade 1836, LXXXVII. sz., 207–208.

Az Amade-vers eltérései:

2 S-ne **3** szenvedhett **4** szerethett **8** S-sok **10** szerzetes **11** s-izetlen **13** mint **14** S-azzal **16** El szakad **17** Ha akarod, **19** Az kinek nints mássa, **20** társa

A hiányzó strófa:

Emlékezzél szovaidrúl,
Égh s-földnek tett átkojdrúl,
Ha szabad / Ha haszna, még kérlek,
S-arra kénszerétlek.

209.

Ks.: *Uri Nemzet eredete…* (121a). *Hÿpolitus Phaedrához.*

7 vsz. Faludi Ferenc (1704–1779) *Kísztő ének*ének, a legény lányt dicsérő első részének *(Oda provocans),* mint címe is jelzi: *Hypolitus Phaedrához* szóló változata. A két részből álló eredeti vers „felelet"-ének 1 strófával hosszabb szövegváltozatát a kötet ábécérendje miatt a 88. szám alatt jegyezték le.

Faludinál nem szerepel az itteni 7. strófa. Egyéb eltérések (csak a szó szintűek):

17 Nem mondanak, énekeket **21** mikor varr **22** szép mikor sir **24** czifrán sétál **28–29** [felcserélt sorrendben]

16 *Pindus* – a Pündosz (mai nevén: Pindosz) hegyvonulata Thesszáliában van, itt a görög bukolikus költészet szülőhelyére utal

210.

Ks.: *Vale szivem én szerelmem…* (121b–122b).

15 vsz.-os, *párbeszédes szerelmi búcsúdal*, amelyet több kéziratos énekeskönyvbe is feljegyeztek és ponyván is kiadtak. Legkorábbi kéziratos változatait az erdélyi *Kismarjai György-ék.*-ben (1742, Stoll 76b–79b), valamint a SZUB-ban (1770, Stoll 299; Versényi 1914. XL. sz.) találjuk, s a XVIII. század 2. feléből származó felvidéki források (pl. Stoll 383; 1080; 1086;) is tartalmazzák. A Vácott kiadott *VILÁGI KESERVES DALLOK* (h., é. n.; OSZK 803.107)

c. ponyva lapjain külön énekként közölték a legény búcsúzását (páratlan vsz.-ok), majd a leányét (páros vsz.-ok). Összességükben a ponyvakiadások is 15 strófásak. A *B. P.-kézirat*ban feljegyzett szöveg csak fonéma és szó szinten tér el a SZUB-ban kiadott változattól, de néhol jobb annál, a többi hibát e kézirat alapján emendáltuk. A búcsúdal topikus változata a 207. párbeszédes búcsúnak.

29 A SZUB-ban: *Hiszem, szívem, hogy nehezen esik én elmentem*

211.

Ks.: *Vajha ki mondhatnám kényát én szivemnek…* (123a–b).

16 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, levélben küldött *szerelmi üzenet*. A népdalszerű, 4×12-esekben írott vers felsorolja melyik madár (a galamb, a szajkó, a holló, a bagoly, a gólya) miért nem alkalmas a szerelmes levél továbbítására, majd az énekszerző a gyors röptű füsti fecskére bízza üzenetét. Ennek az alműfajnak és magának a szövegnek is több XVII. századi előzménye van. Tartalmilag az 1–2. strófával egyezik egy 1708-ra datált szerelmi panasz 4–5. vsz.-a:

> Istenem, Istenem, szerelmes Istenem,
> Hogy nincsen én nékem egy bízott emberem,
> Kinek megmondhatnám szándékát szívemnek,
> Elmagyarázhatnám gyötrelmit lelkemnek.

RMKT XVII/3, 266. sz., 518.

A XVIII. században ponyvanyomtatványok népszerűsítik e verstípust a szerelmi közköltészetben (pl. Stoll 230, 14a; 344, 16b), s bekerül a XIX–XX. századi népköltésbe is. A *Dallok* c. keltezetlen ponyva (OSZK 821.144) szövegét Thaly után (1864, II, 354–355) adta ki Stoll Béla (1956b, 62. sz.), ám a ponyvaváltozatban nem szerepel a 4. vsz. 1–2. sora. Érdekes, hogy az egyértelműen kétsoros, párrímes szakaszokból álló verset az említett ponyva és a *B.*

P.-kézirat másolója is négysoros egységekre bontotta.
A 1. vsz. népköltési párja egy XX. század eleji katonalevélből:

Bárcsak leírhatnám bánatát szivemnek,
Megmagyarázhatnám fájdalmát lelkemnek.

Tamási, Tolna m., MNGY VIII, 399, 10. sz.

Az 1–2. vsz. kéziratunkhoz térben és időben közelebbi összevont szövegváltozatát A Jankovich lejegyezte *Bánatos szívemre nagy fájdalom szállott* kezdetű szerelmi panaszdalban találjuk:

Jaj, ha kimondhatnám kínját én szívemnek,
Kimagyarázhatnám sérelmét lelkemnek,
Mert oly állhatatlan most az földi ember,
Mint a hatalmas tenger.

RMKT XVII/3, 231/VI. sz., 8. vsz.

A 16. strófa népköltési párhuzama: a *Madárka, madárka, csácsogó madárka* kezdetű dalban él tovább:

Ha kérdi, ki küldte,
Mondd meg, hogy az küldte,
Kinek bánatában,
Szíve fájdalmában
Meghasadt a szíve.

212. [1]

Ks.: *Vajha ki tudna? vagy tapasztalna keserves éltemet…* (123b).
4 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, bevett közköltészeti motívumokat alkalmazó *keserves. Szomorú Ének* címmel a *Szakolczai István-ék.*-be (1762. Stoll 266), Jankovich Miklós korai gyűjteményébe (Stoll 383. 71. sz.), valamint egy XVIII. század végi kolligátumba (Stoll 1145, 4. és 11. sz.) kétszer is feljegyezték. A SZUB (1770)

3 vsz.-os változatát kiadta Versényi (1914, L. sz.). Ehhez képest szövegünk 3. vsz.-a egyedi „bővítmény", továbbá sor és szó szintű változásokat, szórendcseréket mutat, tehát a két énekváltozatot bizonyosan nem egy forrásból másolták.

A SZUB eltérései:

1 szomoru szivemet **2** Bizony sajnálná vagy meg is bánná keserves éltemet **3** én nem **4** nem is **6** ingadok [!] **9** noha kelletlen **10** titokban magamat kinzom. Szörnyü kegyetlen-keservesen **16** kit hogyha […] megtudhatod **17** nagy […] mind **18** Ez életben […] vigadozott **19** Csak bajt, bút, bánatot **20** Ezzel mind ő életét fogyatta, Mellynek ugyan abban

212. [2]

Ks.: *Vallyon nyiladat ellenem mért tzélzod Cupido…* (123b–124b).
9. vsz.-os *szerelmi vallomás* kezdetben Cupidónak, majd a 6–9. strófában egy hölgynek címezve. A versfőkben: VIDI IRTAA. A deákos műveltséggel rendelkező szerzőről egyelőre semmit nem tudunk, a szöveg is egyedi alkotásnak tűnik, másutt nem találtuk változatát.

11 *Czenkris* – óriáskígyó
20–21 *nincs is építve fövényen, hanem erős kősziklán* – biblikus utalás a bölcs emberre, aki kősziklára építette a házát, és nem sodorta el az árvíz, viszont a bolond fövenyre épült háza összeomlott (vö. Mt 7, 25–26; Lk 6, 48).

213.

Ks.: *Változással kedv mulással folynak az esztendök…* (124b–125b).
13 vsz.-os *keserves és szerelmi búcsúdal,* amelyet a XVIII. század közepétől több erdélyi és felvidéki kéziratos énekeskönyvbe is feljegyeztek. A versfőkben: VIZKELÉTI JÓSÉP (Vízkeleti József). Változatait – melyekben nem mindig maradt épen a szerző ak-

rosztichonba foglalt neve – felsorolja Varga Imre (1957, 335; újabban előkerült variánsait lásd Stoll 1046, 71a–74a; 1057, 8a). Gálos Rezső tévesen az egész verset Amade László szerzeményének tartotta. A kezdősor valóban beépült Amade egyik énekébe (RMKT XVIII/7, 67. sz. 4. vsz. eleje, lásd kötetünkben a 29. sz. alatt), de ezen kívül nincs kapcsolata Vízkeleti József szerzeményével. A SZUB-ból lexikai és szintaktikai variánsát adta ki Versényi György (1914, XXI. sz.), a két búcsúdalnak azonban különbözik a záró strófája. Az erdélyi verzió 14. szakasza:

Fogadásom én megállom, tégedet ajánllak
Az Istennek kegyelmébe s oltalmába hagylak.
Az idő jár, változnom kell,
Kedvem ellen mennem el kell.
Egészségben, békességben látnia kívánlak.

Az 5. vsz. kezdő frázisa *(El kell menni, nincs mit tenni)* több közköltési búcsúdalba is bekerült kezdősorként.

214.

Ks.: *Vidámságát szivemnek virágját szép éltemnek…* (125b). A versfőkben: VISI ANNA.

8 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű XVIII. századi *szerelmi monológ*, egy nő gondolatai a jó szerelemről és tanácsai a helyes párválasztáshoz. Egyik első előfordulása a *Három új világi énekek* (1768; OSZK PNy 690) c. ponyva. Valószínűleg innen másolták át, ugyanis kötetünkben a nyomtatvány másik két éneke is megtalálható 102. *(Ifjú legény lévén sokat gondolkodom)* és 143. sz. alatt *(Mint gerlice madár, ki társától elvál).* Thaly Kálmán szintén ponyváról adta ki (1864, II, 335–337).

215.

Ks.: *Vigassága ez világnak, még tülem el nem múlik…* (126a–b).

8 vsz.-os *elmélkedés a szerelemről,* majd *szerelmi vallomás.* A deákos műveltséggel rendelkező szerzőről egyelőre semmit nem tudunk, de a stílus és a motívumok hasonlósága alapján azt gyanítom, hogy ugyanaz a VIDI írta, aki a *Vallyon nyiladat ellenem mért tzélzod Cupido* kezdetű 212. [2] sz. alatti éneket (123b–124b). A vers „megrendelésre" készült egyedi alkotásnak tűnik, egyetlen változatát jegyezték fel a XVIII. század második felében, de az eredeti kézirat elveszett, csak XX. századi másolata maradt fenn (vö. Stoll 482).

36 *Tzenkris* – már a 212. [2] ének is emlegeti a „mérges szemű" óriáskígyót

216.

Ks.: *Vég szerelmed álnoksága mostan ki tetzik…* (126b).

5 vsz.-os szemrehányó, *szakító vers, búcsú* az álnok kedvestől. A versfőkben egy elrontott név: VZABO [Szabó]. A vers a № 57. és № 67. *Eltükéllettem, hogy szerencsétlen szerelmednek/szerelemnek terhét letészem* kezdetű 8 strófás szöveg 5–8. szakaszának alig módosított változata + egyedi záró strófa.

1 két másik változatban az akrosztichonba foglalt névnek megfelelően kezdődik: *Szerelmednek álnoksága mostan kitetszik…*

217.

Ks.: *Most az öröm járja, majd siralom…* (126b–127a)

6 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű XVIII. századi dal a szerelemről. Változatai a kéziratos forrásokban *A szeretet/szerelem édes/néha keserűség* kezdettel (vö. Stoll 422, 8b; 438, 37; 630, 1; 647, 50; 1160,

21a–b; 1223, 67.) és a váci ÉGY II. és III. darabjában (1801. 48. sz., 1803, 55 sz. *A' bajos szeretet* címmel) az itteni 2. vsz.-kal, tehát valószínűleg így volt a dal eredetijében. A gyűjteményünkben feljegyzett kezdőstrófás formával eleddig még nem találkoztunk. A kézirat eredeti, szoros ábécérendet követő verssorrendjétől itt találjuk az első eltérést, innentől talán pótlólag bekerült szövegek másolatai következnek. Az íráskép azonban nem változik, az új versek folytatólagosan sorjáznak az előzmények után, így feltételezhetjük, hogy a bővítésre vonatkozó döntést az összeíró már korábban meghozta.

15–16 Az ÉGy-ben:

A bokros öröm is szüntelen baj,
Mert azt egyeléti sok ezer jaj.

19 *Cÿpria* – Aphrodité mellékneve, amely ciprusi (paphoszi) születésére utal

218.

Ks.: *Sohajtozik egy Szép Nÿmpha magában…* (127a–b). A versfőkben: SARKAI.

6 vsz.-os műdal, amely Sárközi István (Somogy vm. alispánja, Csokonai és Horváth Ádám barátja) *Megcsalatkozott apelláta* című, mitológiai témájú akrosztichonos, talán németből magyarított versének lerövidített, szó szintű változata. Első nyomtatott kiadását lásd a váci ÉGy II. darabjában (1801, 46. sz.). Mivel a költemény a XVIII. század végén igen népszerű volt, számos kéziratos énekeskönyvbe feljegyezték. Teljes szövegét dallamával együtt kiadta és variantúráját felsorolta az ÖÉ 111. sz. jegyzetanyaga (Bartha–Kiss J. 1953, 793–794). Az eredetileg 7 strófás versből kötetünk másolója az 5.-et kihagyta, a 6. elejét pedig megváltoztatta, így „elrontva" az vers akrosztichonját:

5. **Ő** szenvedett meg mindeddig éltében,
Csaltátok őtet jártában-költében;
Legyen szemesnek a játék,
Vaknak ajándék adaték,
Kölcsönben.

6. **Z**okogással alig tudá mondani
A nimfa, hogy e végzést megállani
Lehetetlen, apellálja,
Míg pártfogóját találja,
Próbálja.

Bartha–Kiss J. 1953, 111. sz., 244.

219.

Ks.: *Világ haszontalanság nints benne állandóság…* (127b–129a). A versfőkben: VIZER IANOS TMTEAUS FIA.

20 vsz.-os refrénes *csúfoló, gúnydal* az idegenmajmoló életforma, a hagyományos „magyar" szokásoknak ellentmondó, a társadalmi hovatartozást elfedő „divatos" öltözködés, hajviselet, a megváltozott társas viselkedés, és az újfajta ételek, italok (kávé, csokoládé) egyszóval: a „nájmódi" ellen. Mivel a vers- és énekszerzők elsősorban férfiak voltak, – amint énekünk akrosztichonja is mutatja – leginkább a nőket pellengérezték ki emiatt, s az ő németektől átvett szokásait, urizálásukat okolták Magyarország erkölcsi hanyatlásáért. „Magyar is követi a nagy kevélységet, / A némettűl kapott cifra szegénységet" – summázta az egyik közszájon forgó ének. A szövegcsaládot a XVIII. század 2. felétől számos hosszabb-rövidebb változatban jegyezték fel, ponyván is kiadták (*Mezei juhász dallok,* é. n., pl. OSZK 820.788), egy ponyvai eredetű, 11 strófás változatot pedig Erdélyi János is közölt (1846–1848, I, 284. sz.). A legkorábbi, 11 vsz.-os, szintén refrénes változatot *Mészáros Ignác versgyűjteményé*ből (1765–1795, Stoll 280/I) a B. P.-féle változattal és a szövegcsalád teljes variantúrájával, dallamával együtt lásd a RMKT XVIII/15, 10. sz. alatt (336–347). Szövegünk

a közismert strófák mellett számos egyéni vsz.-ot is tartalmaz. A csúfoló topikus változatait lásd *uo.,* 11–19. sz.

18 *komordénert szeretni* – értsd: komornyikot szeretni
27 *felborgat* – felborít
33 *béjött a Szakter, bakter* – értsd: divatos lett a német szó. Szirmay Antal *Hungaria in parabolis* (1804, 1807) c. munkájában azt írta: „a Tiszántúl *szakter bakternek* nevezik a németeket". Magyar fordítás: Szirmay 2008, 166–167, 111. §.
38–39 a nők fejkötő nélkül járnak, sütővassal bodorított hajat viselnek
40 *sapót kapjanak* – udvarlót / szeretőt (?) kapjanak
45 *magyar váll* – ingváll, hagyományos női ruhadarab
90 *„Sie sind stim (!)" azt beszéli* – „Sie sind schlimm", hibás németséggel: 'Ön gonosz'
110–111 *tunik* – tunika; *viganó* – egybeszabott női ruha; *csajkli* – ?; *csopedli* – ?
117 *szügyes* – széles, domború mellkasú
123 *Bachus* – Bacchus, a bor és mámor örökifjúnak képzelt istene
130 *pipes* – felcicomázott, cifra

220.

Ks.*: Boldog az a kit Kupido nem sértett…* (129a–b).

9 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, halálvágyat megfogalmazó XVIII. századi *szerelmi kesergés.* Számos motívuma közhelyszerűen terjedt a korabeli lírában a boldogtalan szerelmesről, akit az „álnok" Cupido megsebesített, vagy Venus halálos „horgára" akadt, „hálójába", „tőrébe" esett.

11 *szint tisztelője leszek* – értelme nem világos, talán: *szent*?
35–36 romlott, homályos értelmű sorok

221.

Ks.*: Galamb az Galambját úgy szereti…* (129b).

3 vsz.-os, népies hangvételű *szerelmi dal*. Közeli változatát a *Dávidné Soltári*ból (1814–1828, Stoll 647, 51–52, kiadta Bán–Julow 1964, 42. sz., 147). Népszerű dallamát és 1. szakaszának szövegét közölte Bartha Dénes (1935, 21. sz., 85–86). Szakaszai különböző kontaminációkban éltek tovább, pl. az 1. strófa Erdélyi 1846–1848, II, *Drága gyöngy teremtés* kezdetű versének 2. strófájaként.

4 egy Amade-verskezdet (*Szerelem, gyötrelem hol együtt jár;* RMKT XVIII/7, 143. sz.) átalakítása

222.

Ks.*: Szerettelek álnok Lélek, te nem szerettél…* (129b–130a).

7 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű, Amade modorában készített szemrehányó *szerelmi dal* és *búcsú* a csalárd kedvestől, számos közhelyszerű frázissal. Más forrásból eleddig nem került elő.

12 két, XIX. század eleji kéziratba is feljegyeztek hasonló *Nem szeretek soha többet* kezdetű dalt

223.

Ks.*: Égek érted, de nem érzed…* (130b–131a).

7 vsz.-os *szerelmi panasz és vallomás* a XVIII. század végéről; diószegi Erdődy Lajos hatstrófás költeményének átdolgozása. Szerzője Szabolcs vm. főbírája, birtokos nemes volt, aki verseket írt a Magyar Hírmondóba (1781) és a Magyar Músába (1788). E költemény 5–8 strófás szövegváltozatait több korabeli kéziratos énekeskönyv és melodiárium is megőrizte. Nyomtatásban megjelent a váci ÉGy I. darabjában (1799. 21. sz.). A vers eredetijét dallamával együtt kiadta és a kéziratos forrásokat is felsorolta (Bartha 1935, 39. sz.), a versfők az ERDŐDI nevet adják ki. A korántsem teljes Stoll-

bibliográfia 7 kéziratban, 8 változattal említi további variánsait, a legkorábbi feljegyzések az 1780-as évekre tehetők, de a *B. P. 1800* nem szerepel a felsorolt, elsősorban erdélyi kéziratok között. Kéziratunk szövegének strófarendje az eredeti költeményhez képest: 1, 2, E1, 3, 5, E2, E3. Tehát a 3. és 6–7. vsz. egyedi hozzáköltés.

3 *nem képzed* – nem képzeled

224.

Ks.*: Szivem fajdalmi ujúlnak…* (131a–b).

6 vsz.-os (6×8 soros), ismeretlen szerzőjű, népszerű XVIII. századi *szerelmi kesergés* és *könyörgés.* Több hosszabb-rövidebb kéziratos változata maradt fenn. Ebbe az énekeskönyve is bemásolták 3×8 soros variánsát a 171. sz. alá. A *Szádeczky Miscelláneá*ból 8×4 soros változatot ismerünk (Varga 1955, 171. sz. jegyzetében az egyedi strófák). Az ének további előfordulásai pl. Stoll 263, 1a; 266, 114a–b; OSZK Oct Hung. 73. 210b–211a.

Az 1–2. vsz. szó szinten variánsa a 171/1–2. vsz.-nak, a 4. vsz. pedig a 171/3. vsz. sor szintű átdolgozása, kibővítése, a 3. és 6. vsz. egyedi strófa.

37–38 azonos a 171. szöveg 3. vsz.-ának 7–8. sorával

41–42 régi latin közmondás, a *Gutta cavat lapidem* parafrázisa, vö. *Sok csepp kivájja a követ* (Szemerkényi 2009, 229).

43–44 A természetben fellehető ásványokhoz s az abból készült ékszerekhez, talizmánokhoz az ókor óta rengeteg babonás hiedelem kapcsolódik. Az egyik szerint a gyémánt keménységét csak friss (kecske)vérrel (!) lehet megtörni.

225.

Ks.*: Oh szivem őrőme, mit habozol…* (131b).

4 vsz.-os, közismert *szerelmi dal* a XVIII. század végéről, számos kéziratba *Ah, szívem öröme, mért habozol* kezdettel jegyezték fel,

olykor hosszabb változatban is (Stoll 505; 511, 523; 553; 841; 854; 1112; 1284; 1299; 1318). Nyomtatásban is megjelent a váci ÉGy II. és III. darabjában (1801, 80; 1803, 98. sz., vö. Csörsz 2012). Az *Énekek Gyűjteményé*ből (XIX. század eleje, Győr, Stoll 523) kiadta Jenei Ferenc (1942). E kötet szövegváltozatában a strófák utolsó sorának megismétlésére a *repete* szó utal. A 4. vsz.-ban a refrént félig kiírák.

226.

Ks.*: Gondolatim kőzőtt árra juttam…* (131b–132a).
5×4 soros, ismeretlen szerzőjű, műfajilag nehezen meghatározható *elmélkedő vers.* Megvan Jankovich Miklós nagy gyűjteményében is (NDGY Stoll 531, V. 34. sz.).

227.

Ks.*: Oh keserves szenvedés, ki tudja mi jelenés…* (132a–b).
4. vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *szerelmi kesergés, végrendelkezés.* Más kéziratos forrásból még nem került elő.

228.

Ks.*: Hid el szivbűl, nem szénbűl szeretlek…* (132b).
3 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű oktató hangvételű *szerelmi vallomás.*

229.

Ks.*: Sokat futattam elmémet, hogy senki ne láthassa…* (132b–133a).
4. vsz.-os *szerelmi fogadkozás.* Gálos Rezső Amade László szerzeményeként közölte (1940, 289). A verset valószínűleg később alakították át egy leány és kedvese között zajló párbeszéddé (lásd kötetünk 181. darabjaként). A Gálos-féle vers 3. strófája egyedi,

mely kötetünk egyik változatában sem szerepel, ezért itt idézem. Szövegünk Gálosétól szó és strófa szinten is eltér.

Gálos változatának eltérései:

2 ne tudhassa **7** bús szívemnek **9** Talán fel kél **11** Jóllehet most sem **26** hogy legyek **27** tudom a mit **28** Maragyon csak

Az eltérő hosszabb strófarészletek és a hiányzó egyedi szakasz:

13–18 Éltemnek egy reménye.
Esküvésemet megtartom.
Szerelemtől el sem válom
Hitemet soha nem szegek
Bizonyságim az egek.

29–32 Azért meg sem magyarázom
Se nevemet le nem írom
Higyed a mit mostan mondok
Örökös rabod vagyok.

E1 (3) Jóllehet sok hamis nyelvek
Ellenem zúgolódnak,
De én arra csak nevetek
Lássák bármit mondanak
Én ugyan végső órámig
Koporsómnak bézártáig
Hivségeiröl emlékezem

23–24 a sor értelme nem világos. Érthetőbb a váci ÉGy-ben: *Jutna gyászos eszemben*

230.

Ks.*: Árva szivem nyőgésit…* (133a–b).
3 vsz.-os népszerű *szerelmi panaszdal,* amely az 1750-es évektől adatolható (vö. Stoll 259, 444/I; 535; 633, 1129, 1223). Kiadták váci

ponyvanyomtatványokon (pl. *ÖT ÚJ. ÉNEKEK,* 1797, OSZK PNy 3.014; vö. Pogány 1959, 154), s négystrófás változata megjelent a váci ÉGy II. darabjában is (1801, 79. sz.). A Jankovich Miklós tulajdonában lévő Stoll 560, 9. sz. szerint „palatinusi nóta" volt. Történeti jelentőségét erősen emeli, hogy Molnár Imre bizonyítása szerint e szöveg verbunkos dallama ihlette Erkel Ferencet Kölcsey *Hymnus*ának megzenésítésekor (idézi Pogány 1959, *uo.*).

23–24 e sorpár értelme így nem világos. Érthetőbb a váci ÉGyben:

Jutna gyászos eszemben
Mert csak te vagy szivemben.

231.

Ks.*: Kegyes Tavasz Rozsámat…* (133b–134a).

6 vsz.-os rokokó *szerelmi dal,* játékos belső rímekkel, nevezhetjük akár *virágének*nek is. Legkorábbi kéziratos feljegyzése *Bakó Karolina-ék.* (1799, Stoll 1129, 11b–12b; lásd még Stoll 524, 8b; 1217, 24.) A XVIII. század végén 4 strófás változatát kiadták ponyván is, első szakaszát Pogány Péter egy olyan kiadványból idézi, amelynek más szövege is szerepel a *B. P.-kézirat*ban (*ÖT ÚJ. ÉNEKEK,* 1797; OSZK PNy 3.014; vö. Pogány 1959, 166, 93). Változatai 4–6 strófásak.

232.

Ks.*: Egek mért sértettetek…* (134a–b).

4 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *szerelmi kesergés,* a kedvesétől elválasztott ifjú szentimentális, *panaszos vallomása.* Kiadták a váci ÉGy I. darabjában (1799, 22. sz.), s Jankovich Miklós is felvette a NDGy-be (Stoll 531/V, 35a–b) *Egek, mért sértetek* kezdettel.

233.

Ks.: *Szivem jőn már Szerelműnknek…* (134b–135a).

5 vsz. Ányos Pál (1756–1784) *Hív barátnak hívétől fájdalmas elválása* c. érzelmes, panaszos versének sorhiányos, fonéma és szó szintű változata. A verset több kortárs kéziratos énekeskönyvbe is bemásolták (pl. Stoll 379; 531/V; 660). Ányos szövegének eltérései:

22 Imádandó hivet **40** képzésemben **41** képzésemben **47** Tanuld ki szerelmemet **48** Hivségemet, hivségemet **49** [hiányzó sor] Eskütt barátodról **57** Ó eskütt

234.

Ks.: *Mely bolondság titkon szenvedni…* (135a–b).

4. vsz.-os *szerelmi szakítás.* A XVIII. század utolsó harmadában ismert vers. Kreskay Imre *Magyar ódák avagy énekek* c., kiadásra előkészített gyűjteményében (1788, Stoll 379) *Az állhatatlan kedvesen kelletlen kiadás* címmel szerepelt. Azonos kezdősorral lejegyezték a *Sárvári János-gyűjt.*-be (1768–1789, Stoll 1081, 200b–201a) *Mely bolondság titkon szeretni* kezdettel pedig egy szebeni kéziratba (*Világi nóták,* 1785, Stoll 365, 11a–b). Két első sorát, dallamát és 4–5 strófás kéziratos változatait lásd még Bartha 1935, 88. sz., 160–161, *Csak bolondság…* kezdettel.

Kéziratunkban a verset több értelemzavaró másolási hiba ékteleníti, melyeket Kreskay gyűjteménye szerint korrigáltam.

235.

Ks.: *Szép Szűz kék szemekkel együt vándorlunk…* (135b–136a).

6 vsz.-os *szerelmi vallomás,* egy XVIII. századi német érzelmes műdal, a *Mädchen mit dem blauen Augen* nyersfordítása. A korabeli kéziratos énekeskönyvekben több magyarítása is előfordult *Kékszemű szűz, jere (jöszte) velem sétálni* vagy *Szép szűz kék sze-*

mekkel, vándoljunk kezdettel (Stoll 427, 65b–66b, kiadva: CSÖM 2, 259; Stoll 432, 217; 439, 17–18; 740, 32–33; 553, 36a).

2–4 alig érthető sorok

236.

Ks.: *Éltűnknek éljűk végan örömejit…* (136a–b).

7 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű *didaktikus költemény,* eleddig más forrásból nem került elő. A szerző minden szakasz első két sorában mottóként ismétli és parafrazeálja Horátius életfilozófiájának egyik tételét. A római költő *Leuconoéhoz* írott versébe dolgozta be a *Carpe diem* latin szállóigét, melynek szó szerinti jelentése: 'Ragadd meg a napot', azaz: élj a mának. Az elmúlás árnyékában született szerelmes vers (lásd alább) kifejti, hogy a szerelmeseket kétségbeesett sietség fogja el, ha az idő múlására gondolnak. Horatius epikureus felfogásában a *carpe diem* azt jelenti: tudatosítsuk magunkban a jelen szépségét, rövid életünket ne tegyük tönkre lehetetlen vágyakkal, a múlton való rágódással és a jövő fürkészésével, hiszen minden nap ajándék, ezt kell örömmel fogadnunk és megélnünk. Az évszázadok során a köztudatba és az irodalomba is mélyen beivódott a horatiusi üzenet hedonista szellemű félrefordítása, mely azt tanítja: „Élvezd a mát! Minden napnak szakítsd le virágát! Hagyd a jövőt és a felelősséget, légy önző és hajszold az élvezeteket mert csak egyszer élsz."

Idézem Horatius versének két fordítását, hogy lássuk, a latin mondás parafrázisához költött tanítás az őszinte szeretetről és barátságról tovább szélesíti a horatiusi gondolatkört, bár tematikusan már nem kapcsolódik a klasszikus szöveghez:

Leuconénak *(Éld e napot!)*

Nem kell kérdened azt, tudni tilos, hogy neked és nekem
mily sorsot hoz az ég, Leuconoe, és Babylonia
szám-titkát se kutasd. Leghelyesebb tűrni, akármi jön.
Tán több évet is ad Juppiterünk, tán sose lesz telünk

többé, melyen – ahogy most – habokat tört meg a parti szirt…
Légy bölcs, szűrd le a bort, és nyesegess kurta kis útadon
minden hosszu reményt. Míg fecsegünk, lám az irígy idő
elszáll. Éld e napot, és a ködös holnapiban ne bízz.

Bede Anna fordítása

Leukonoéhoz

Kedves, csak ne kutasd, tudni tilos, hogy nekem és neked
mit szántak, mi jövőt isteneink, kár Babylon sötét
számításait is kérdeni, jobb tűrni, akármi lesz.
Vagy még több telet is ad Jupiter, vagy soha látni már
nem fogjuk, ha a zord téli vihar zúg el a tengeren;
szűrd meg bölcsen a bort, balga reményt tilt az irígy idő
hosszan szőni. Amíg szánkon a szó, már tovatűnt a nap:
tépd le, virága tiéd; holnapokat, Leukonoé, ne várj.

Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása

29 segedöljön ottan – segítsen ott

237.

Ks.: *Tenger búknak közepén…* (136b).

4 vsz.-os, népszerű *keserves,* több XVIII. század végi és XIX. század eleji kéziratos énekeskönyvbe is feljegyezték változatait *Tenger búknak közepette* kezdettel (pl. Stoll 442, 6a; 567, 168b; 572, 228; 590, 75a; 693, 94b; 883/I, 1a). Első nyomtatott előfordulása betétdal Mészáros Ignác *Kartigám* c. regényében (1772, lehet, hogy eredendően a saját költeménye), majd kiadták a váci ÉGy I. darabjában (1799, 66. sz.) *Szomorú ének* címmel.

238 [1].

Ks.: *Noszsza Magyar mit akarsz?* (137a, b).

Négysoros hazafias *epigramma* valószínűleg 1789-ből vagy 1790-ből. Szerzője Benyák Bernát piarista szerzetes-tanár (1745–1829), s a legtöbb kéziratban a *Jer, magyar, sírj velem* kezdetű vers előtt áll, külön számozás nélkül. A B. P. 1800-ban feljegyzett 238. sz. előtt szereplő számozás nélküli változat néhány apró szó szintű eltérést tartalmaz (lásd *dőlt*tel) az eredetihez képest:

Rajta Magyar! Mit akarsz? Van példád, nagyra mehetsz most.
Boldog üdőt, 's útat Franczia, Belga mutat.
Franczia Belga ind*i*t, nem *mész*? Készen *van a'* Sirod
Melly eleven tetemed' *vetve* Gödörbe tegye.

Kéziratunk másolója a következő, az általunk 238 [2]-nek számozott hazafias vers utolsó, 8. vsz.-aként újra leírta az epigrammát.

238 [2].

Ks.: *Jer Magyar sér velem!* (137a–b).

7 (+1) vsz-os hazafias, német ellenes szellemben írt *óda* valószínűleg 1789-ből, mely a legtöbb XVIII. század végi kéziratban együtt szerepel az előző (lásd 238 [1]) epigrammával. A versek „Azon ritka történelmi pillanatban íródtak, amikor a nemzeti ébredés rövid időre elfeledtette a társadalmi különbségeket. Szerzőjük Benyák Bernát piarista szerzetes volt, aki egész életében tanításával, latin és magyar verseivel, tankönyveivel, nyelvújítási törekvéseivel a nemzeti felemelkedést szolgálta." „Véleményünk szerint […] a »Rajta Magyar! Mit akarsz?« kezdetű epigramma és az eredetileg hét versszakos »Jer Magyar! Sírj velem« kezdetű vers egy időben keletkeztek, tartalmukat és mondanivalójukat tekintve azonosak, és ugyanaz a személy volt a szerzőjük." (Hernády 2008, 366.) Az óda eredetileg 7 vsz.-os volt, de 10 strófás, kibővített változatokban, anonim alkotásként is terjedt. Ebben a verzióban a másoló nemcsak az óda

előtt számozás nélkül, de utolsó, 8. vsz.-ként újra leírta az epigrammát. A *B. P.-kézirat*ban feljegyzett változat több sorbővítést és szó szintű eltérést tartalmaz az eredetihez képest, ezért itt a strófák 11 sorosak lettek, de sorrendjük azonos. Benyák autográf szövege:

1. Jer Magyar! Sirj velem,
Gyászoljad szűntelen
Hajdani vóltodat,
Mostani Sorsodat;
Mi valál, gondóld meg,
'S mint veszett népünk meg.
Hogy nyomorúlt lehess,
Olly futva ne siess
Bötsös nagy vér!

2. Sogorbul Czimbora
Lettél, Átok óra!
Melly igy tántoritott,
'S vesztedre taszitott.
Németnek mert hittél
Tőle sok kárt vettél,
Igy Bilincsed' szerzéd,
'S önként azt föl vevéd,
Tedd le most már.

3. Ah! hol van Hazádért
Szép Szabad Sorsodért
Gerjedező Szived?
'S nagyra késztő kedved
Oda van! el vetéd!
Kész-akaratra tevéd
Czégéres Tsúffságra
Vidék pajkosságra
Jaj mit tettél?

4. Nyakadon a' Német
Lessi életedet;
Fójtja Szabadságod'
Rontja Tartományod'
Feji erszényedet,
Ki szopja véredet,
Fényedet piszkolja
Neved marczangolja.
Szenveded ezt?

5. Most szédül Elméje,
Szöpög dühött Feje,
Magyarul invital
Dietával kinál.
De ez nyújtott remény
Tsak elme tsaló fény,
Lépet rak, 's tőrbe vesz
Ha hiszel, Jégre tesz,
Ébredj tehát

6. Ha van még Benned vér,
'S szived Hazádért mér,
Gyúlazd föl Lángodat,
Hamvas Parázsodat,
Ne engedd Nevedet
Dütső Nemzetedet
Sárba tapodtattni,
Tsúfful rongáltattni,
Még van Üdőd.

7. Igaz Bérért fáradsz,
Sajáttodért izzadsz.
Ne félj az árnyéktol
'S remegő Páráktol.
Magyarok' Istene,
Reménye, 's Mindene
Igazságot Szeret,

’S meg segit Tégedet.
Merj, ’s boldogúlsz.

Hernády 2008, 359–360.

Jankovich Miklós feljegyzése szerint az óda 3 vsz.-os kiegészítése 1790-ben történt:

„Következendö versekkel meg hosszabbitotta egy nemes Banderium midön a korona örzesre Budára fel mene:

8. Ebregy felhirtelen
mert a baj szertelen
Ne hadd magad
Üdőt ne vesztegessd
Ne szóval fenyegesd
Gyüjtse*d hadad*
Gyorsan fegyvert fogjal
mendörög tsattogjál
Ugy meg lész mit kivansz
földben hogy ha takarsz:
ki teged bánt.

9. Vallyon nem szegyén e
menny, s’ földnek Istene
Tsúffá lettünk
Hogy illy*en* vitéz nép
Ki mindent öszvé tép
így el vesztünk
Nemetnek bolondja
Már alig van rongya
Még sem fegyverkezik
Még több baj érkezik
Mind addig vár.

10. Indully mar ebatta
Bendegutz fajzattya

nyitsd fel szemed
Talan nem ismered
hogy kitöl van véred
s' eredeted
Vilag ostorai,
Nemzeted karjai
Mindenek kiáltyák
mert érzik mert lattyák
Hogy rontnak el

Magyar világi énekek (1789–1793) Stoll 383, 51b–52a

Szerzőjét sokáig nem tudták azonosítani, Hernády Zsolt találta meg eredetijét az epigrammával együtt Benyák Bernát autográf, szerzői verskéziratában. Az összes ismert, 12 kéziratos változatot és a vers történetével foglalkozó szakirodalmat felsorolja tanulmánya (Hernády 2008). A költemény a szintén piarista szerzetes tanár, Dugonics András *Följegyzései*ben is szerepelt, majd 1883-ban nyomtatásban is megjelent.

50 *szöpög* – szipog, szepeg
53 *Dietával kínál* – Jelentése: II. József uralkodása végén azzal kecsegtette a magyarokat, hogy összehívja az országgyűlést Pozsonyban és magyar királlyá koronáztatja magát.

239.

Ks.: *Babi bus sohajtasimbúl…* (137b–138a).

5 vsz.-os, ismeretlen szerzőjű panaszos, epekedő *szerelmi dal*. Más forrásból eleddig nem került elő. A kéziratban más versek is emlegetnek egy bizonyos Bábi becenevű leányt (pl. 54, 99, 122, 136, 147. és 159. sz.).

5 *Repe – repete.* Minden szakasz 3–5. sora megismétlődik, ezt az eredeti :/ jellel jelöltük.

Mutatók

Rövidítésjegyzék

c.	című
dk.	daloskönyv
é. n.	év nélkül
ÉGy	*Énekes Gyűjtemény* (Vác: Gottlieb, [1799], [1801], 1803, 1823)
ék.	énekeskönyv
et alii	és mások
gy.	gyűjtötte
gyűjt.	gyűjtemény(e)
h. n.	(kiadási) hely nélkül
ill.	illetve
k.	körül
kiad.	kiadta / kiadása
lj.	lábjegyzet
Mf	fonográf-felvétel
MNGy	Magyar Népköltési Gyűjtemény
MNT	A Magyar Népzene Tára
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
MTSZ	Magyar Tájszótár
NDGy	Jankovich Miklós: *Nemzeti Dalok Gyűjteménye* (XIX. század eleje; Stoll 531). OSZK Kt. Quart. Hung. 173, I–X.

ÖÉ	Pálóczi Horváth Ádám: *Ó és új, mint-egy ötöd-fél száz énekek, ki magam tsinálmánya, ki másé* (1813). MTA KIK Kt. RUI 8r 46. Kiadása: Bartha–Kiss J. 1953.
RMKT XVII.	Régi Magyar Költők Tára XVII. század.
RMKT XVIII.	Régi Magyar Költők Tára XVIII. század.
Sám.	Sámuel
sz.	(sor)szám
SZUB	*Szíveket Újító Bokréta* (1770, Stoll 277); ismeretlen helyen őrzött kéziratos versgyűjtemény. Kiadása: Versényi 1914.
vsz.	versszak
ZTI	MTA Zenetudományi Intézet

Bibliográfia

Abafi 1882 Abafi Lajos. „Amade László szerelmi versei", *Figyelő* 12 (1882): 313–317.

Amade 1836 *Várkonyi báro Amade László versei.* Kiadatta Várkonyi gróf Amade Thádé. Pest: Eggenberger József, 1836.

Ányos 2009 Ányos Pál, *Összes költeménye.* Budapest: Fapadoskonyv.hu, 2009. http://mek.oszk.hu/00500/00591/00591.htm#32

Bán–Julow 1964 *Debreceni diákirodalom a felvilágosodás korában.* Kiadja Bán Imre és Julow Viktor. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1964.

Bartha 1935 Bartha Dénes, *A XVIII. század magyar dallamai: Énekelt versek a magyar kollégiumok diák-melodiáriumaiból (1770–1800).* Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1935.

Baros 1905 Baros Gyula. „V. Szolga Mihály Diáriuma", *Erdélyi Múzeum* 22 (1905): 31–48; 93–102; 150–160.

Bartha–Kiss J. 1953 *Ötödfélszáz énekek: Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteménye az 1813. évből. Kritikai kiadás, jegyzetekkel.* Sajtó alá rendezte Bartha Dénes és Kiss József. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1953.

Bartók 1924 Bartók Béla. *A magyar népdal.* Budapest: 1924.

Bartók 1991 Bartók Béla. *Magyar népdalok: Egyetemes Gyűjtemény I.* Sajtó alá rendezte Kovács Sándor és Sebő Ferenc. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1991.

Bereczky et alii 1984 Bereczky János, Domokos Mária, Olsvai Imre, Paksa Katalin és Szalay Olga. *Kodály Zoltán népdalfeldolgozásainak dallam- és szövegforrásai.* Budapest: Zeneműkiadó, 1984.

Brtáň 1961 Brtáň, Rudo, „Adalék a szlovák és magyar népies műdal történetéhez", *Irodalomtörténeti Közlemények* 65 (1961): 216–219.

Buda 1943 *Szentsei-daloskönyv.* Sajtó alá rendezte Buda János. Régi magyar verseskönyvek 1. Budapest: Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Magyarságtudományi Intézete, 1943.

CSÖM Csokonai Vitéz Mihály Összes Művei
2. *Költemények 2. (1791–1793).* Sajtó alá rendezte Szilágyi Ferenc. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1988.

Csörsz 2009 Csörsz Rumen István. *Szöveg szöveg hátán: A magyar közköltészet variációs rendszere 1700–1840.* Irodalomtörténeti füzetek 165. Budapest: Argumentum Kiadó, 2009.

Csörsz 2012 Csörsz Rumen István. „Az első magyar lírai antológia: a váci *Énekes Gyűjtemény* (1799, 1801, 1803, 1823)". In *Doromb: Közköltészeti tanulmányok 1.* Szerkesztő Csörsz Rumen István, 141–178. Budapest: Reciti, 2012.

Csörsz 2014 Csörsz Rumen István. „»Bujdosom szoros utakon«: A régi magyar bujdosóénekek poétikája". In *Doromb: Közköltészeti tanulmányok 3.* Szerkesztő Csörsz Rumen István, 139–185. Budapest: Reciti, 2014.

Csörsz 2015 Csörsz Rumen István. „»Madári szép szabadságom«: A 17–18. századi magyar szerelmi közköltészet madárszimbolikájához". In *Doromb: Közköltészeti tanulmányok 4.* Szerkesztette Csörsz Rumen István, 95–119. Budapest: Reciti, 2015.

Csörsz 2016 Csörsz Rumen István. *A kesergő nimfától a fonóházi dalokig: Közköltészeti hatások a magyar irodalomban.* Irodalomtudomány és kritika. Tanulmányok. Budapest: Universitas Kiadó, 2016.

Dézsi 1932 Dézsi Lajos. „Régi magyar verseskönyvek ismertetése: Vízkeleti-kódex", *Irodalomtörténeti Közlemények* 42 (1932): 173–184; 288–301.

Eckhardt 1929 Eckhardt Sándor. „Középkori természetszemlélet a magyar költészetben", *Egyetemes Philológiai Közlöny* 53 (1929): 93–99.

Erdélyi 1846–1848 *Népdalok és mondák* I–III. A Kisfaludy-Társaság megbizásából szerkeszti és kiadja Erdélyi János. Pest: Beimel József (I, III), Magyar Mihály (II), 1846–1848.

Erdélyi 1907 Erdélyi Pál. „Várkonyi báró Amade László költészetéhez", *Egyetemes Philológiai Közlöny* 31 (1907): 81–93, 201–213.

Faludi 1786–1787 Faludi Ferencz *Költeményes maradványai* I–II. Egybe szedte, s előbeszédekkel és szükséges oktatásokkal megbővítve közrebocsátotta a magyar Költeményes Gyüjtemény öregbedésére Révai Miklós. Győr: Streibig, 1786–1787.

Gálos 1939 Gálos Rezső. „Kuruckori versek szerzői", *Irodalomtörténeti Közlemények* 49 (1939): 294.

Gecse 1981 Gecse Gusztáv, *Bibliai történetek*. Budapest: Kossuth Könyvkiadó, 1981.

Haja, haja *Haja, haja virágom.* Virágénekek Szabó T. Attila gondozásában és bevezetőjével. Sajtó alá rendezte és a CD-mellékletet szerkesztette Csörsz Rumen István. Kolozsvár: Kriterion Könyvkiadó, 2007.

Hársing 1927 Hársing István. „Amade László ismeretlen verse", *Irodalomtörténeti Közlemények* 37 (1927): 270.

Hargittay 1983 *Hatvanhat csúfos gajd: XVI–XVIII. századi magyar csúfolók és gúnyversek*. Válogatta Hargittay Emil. Magyar hírmondó. Budapest: Magvető Kiadó, 1983.

Hattyuffy 1905 Hattyuffy Dezső. „Báró Amade László kiadatlan költeményei", *Katolikus Szemle* (19) 1905: 693–704.

Hernády 2008 Hernády Zsolt. „»Rajta magyar! mit akarsz?«": Egy ismeretlen ismerős: Benyák Bernát és 18. századi hazafias verse", *Irodalomtörténeti Közlemények* 112 (2008): 357–366.

Horváth 1927 Horváth János. *A magyar irodalmi népiesség Faluditól Petőfiig*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1927. (Reprint kiadás: 1978.)

Jankovics–Nyerges 2005 Gyöngyösi István. *Új életre hozatott Chariclia*. Sajtó alá rendezte Jankovics József és Nyerges Judit. Régi magyar könyvtár, Források 14. Budapest: Balassi Kiadó, 2005.

Jenei 1942 Jenei Ferenc. *Énekek gyűjteménye.* Győr: Győri Szemle Könyvtára, 1942.

Kodály 1952 Kodály Zoltán. „Magyar táncok 1729-ből", *Új Zenei Szemle* 3, 6. sz. (1952): 1–5.

Kodály–Vargyas 1969 Kodály Zoltán. *A magyar népzene.* A példatárat szerkesztette Vargyas Lajos. Budapest: Zeneműkiadó, 1969[4].

Kallós 1971 *Balladák könyve.* Kallós Zoltán gyűjtése Szabó T. Attila gondozásában. Bukarest: Kriterion Könyvkiadó, 1971.

Kálmány 1877 Kálmány Lajos. *Koszorúk az Alföld vadvirágaiból.* I. *Pécskára való.* Arad: 1877.

Katona 1988 Katona Imre. „Az »Őszi harmat után« szövegeinek eredete és története". In *A megváltozott hagyomány: Folklór, irodalom, művelődés a XVIII. században.* Szerkesztette Hopp Lajos, Küllős Imola és Voigt Vilmos, 277–288. Budapest: MTA Irodalomtudományi Intézete, 1988.

Katona–Lábadi 1993 *Egy szép dologrul én emlékezem: Csöbrös István kopácsi énekeskönyve.* Sajtó alá rendezte Katona Imre és Lábadi Károly. Újvidék: A Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete–Forum Könyvkiadó, 1993.

Kollár 1953 Kollár, Ján. *Narodnie spievanky* I–II. (1835). Výdal Eugen Pauliny. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1953.

Kultsár 1817 Kultsár István. „Báró Amade László éneke", *Hasznos Mulatságok* 1 (1817): I. félesztendő, 3.

Küllős 1992 Küllős Imola. „Kivégzés előtti búcsúénekek. (Latorköltészet és betyárfolklór I.)", *Irodalomtörténeti Közlemények* 116 (1992): 616–632.

Küllős 1995 Küllős Imola. „»Hej, mikor én kuruc voltam Rákóczi vojnában«: Egy 18. századi kéziratos énekszöveg elemzésének tanulságai", *Népi kultúra – népi társadalom* 18 (1995): 167–192.

Küllős 2000 Küllős Imola. „Adatok egy mulattató verstípusunk, A házastársak veszekedése élettörténetéhez és dramaturgiájához". In *A magyar színház születése.* Szerkesztette Demeter Júlia, 88–118. Miskolc: Miskolci Egyetemi Kiadó, 2000.

Küllős 2005 Küllős Imola. „Amade László versei. Sajtó alá rendezte Schiller Erzsébet és Ajkay Alinka. RMKT XVIII/7. [recenzió]", *Irodalomtörténet,* ú. f. 36 (2005): 246–249.

Küllős 2012 Küllős Imola. *Közkézen, közszájon, köztudatban: Folklorisztikai tanulmányok.* Budapest: Akadémiai Kiadó, 2012.

MAMŰL *Magyar művelődéstörténeti lexikon: Középkor és kora újkor.* Főszerkesztő Kőszeghy Péter. Budapest: Balassi Kiadó, 2005 (III), 2009 (IX).

Margalits 1995 Margalits Ede. *Magyar közmondások és közmondásszerü szólások (reprint kiadás).* Budapest: Akadémiai Kiadó, 1995.

MNGY *Magyar Népköltési Gyűjtemény*

VIII. *Dunántúli gyűjtés.* Gyűjtötte és szerkesztette Sebestyén Gyula. Budapest: Kisfaludy Társaság, 1906.

XVII. *Szatmári gyűjtés I–II.* Gyűjtötte Móricz Zsigmond, szerkesztette Katona Imre. Budapest: Magyar Néprajzi Társaság–MTA Néprajzi Kutatóintézet, 1991.

MNT *A magyar népzene tára*

II. *Jeles napok.* Sajtó alá rendezte Kerényi György. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1953.

IV. *Párosítók.* Sajtó alá rendezte Kerényi György. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1959.

Margalits 1995 Margalits Ede. *Magyar közmondások és közmondásszerű szólások* (1896). Reprint kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1995[3].

Minárik 1966 Minárik, Jozef. „A Kollár előtti kéziratos énekeskönyvek és versgyűjtemények költészete. (A régi szlovák és magyar költészet jellemzéséhez)", *Filológiai Közlöny* (12) 1966: 432–446.

Mišianik 1964 *Antologia starskej slovenskej literatúry.* Red. Mišianik, Jan. Bratislava: Vydavatelstvo Slovenskej akadémie vied, 1964.

Ortutay–Katona 1970 *Magyar népdalok* I–II. Válogatta Ortutay Gyula és Katona Imre, Budapest: Szépirodalmi Kiadó, 1970.

Nagy 1858 Nagy Iván. *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal.* III. Pest: 1858.

Négyesy 1892 *Várkonyi báró Amade László versei.* Összegyűjtötte, bevezette és jegyzetekkel kísérte Négyesy László. Budapest: Franklin-Társulat, 1892.

Négyesy 1900 *Faludi Ferenc versei.* Sajtó alá rendezte Négyesy László. Budapest: Franklin-Társulat, 1900.

Ovidius 1982 Ovidius Naso, Publius. *Átváltozások (Methamorphoses).* Fordította Devecseri Gábor. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1982.

Pécsi 1896 Pécsi Ödön. *Molnár János élete és művei.* Szeged: [Endrényi nyomda], 1896.

Pogány 1959 Pogány Péter. *Folklór és irodalom kölcsönhatása a régi váci nyomda működése nyomán (1770–1823). I. Vásári ponyvairatok (A nyomda történetével és kutatási módszertanulmánnyal).* Irodalomtörténeti füzetek 24. Budapest: Akadémiai Kiadó–Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete, 1959.

Pogány 1978 Pogány Péter. *A magyar ponyva tüköre.* Budapest: Magyar Helikon, 1978.

RMDE XVIII. Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század
I/2. *Protestáns iskoladrámák.* Sajtó alá rendezte Varga Imre. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1989.

RMKT XVII. Régi Magyar Költők Tára, XVII. század
3. *Szerelmi és lakodalmi versek.* Sajtó alá rendezte Stoll Béla. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1961.
10. *Az 1660-as évek költészete.* Sajtó alá rendezte Varga Imre. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1981.
11. *Az első kuruc mozgalmak korának költészete (1630–1660).* Sajtó alá rendezte Varga Imre, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1986.
12. *Madách Gáspár, egy Névtelen, Beniczky Péter, Gróf Balassa Bálint, Listius László, Esterházy Pál és Fráter István versei.* Sajtó alá rendezte Varga Imre, Cs. Havas Ágnes és Stoll Béla. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1987.

RMKT XVIII. Régi Magyar Költők Tára, XVIII. század.
2. Kazinczy Ferenc *Összes költeményei.* Sajtó alá rendezte Gergye László. Budapest: Balassi Kiadó, 1998.
4. *Közköltészet 1.: Mulattatók.* Sajtó alá rendezte Küllős Imola, munkatárs Csörsz Rumen István. Budapest: Balassi Kiadó, 2000.

7. Amade László *Versei.* Sajtó alá rendezte Schiller Erzsébet és Ajkay Alinka. Budapest: Balassi Kiadó, 2004.
14. *Közköltészet 3/A: Történelem és társadalom.* Sajtó alá rendezte Csörsz Rumen István és Küllős Imola. Budapest: Universitas Kiadó–EditioPrinceps Kiadó, 2013.
15. *Közköltészet 3/B: Közerkölcs és egyéni sors.* Sajtó alá rendezte Csörsz Rumen István és Küllős Imola. Budapest: Universitas Kiadó, 2015.

Stoll 1955 Stoll Béla. „Világi énekek és versek", *Magyar Könyvszemle* 71 (1955): 221–223.

Stoll 1956a Stoll Béla. „A Kelecsényi-énekeskönyv", *Magyar Könyvszemle* 72 (1956): 296–299.

Stoll 1956b *Virágénekek és mulatónóták XVII–XVIII. század.* Válogatta Stoll Béla. Magyar Könyvtár. Budapest: Magvető Könyvkiadó, 1956.

Stoll 1957 Stoll Béla. „Ovidius egyik helye a népköltészetben", *Antik Tanulmányok* 4, 1–2. sz. (1957): 124–126.

Stoll 2002 Stoll Béla. *A magyar kéziratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája (1542–1840).* 2., jav., bőv. kiadás. Budapest: Balassi Kiadó, 2002. (Stoll + tételszám)

Szabolcsi 1951 Szabolcsi Bence. *A XVII. század magyar világi dallamai.* Budapest: Akadémiai Kiadó, 1951.

Szabó T. A. 1931 Szabó T. Attila. „Ismeretlen irodalomtörténeti adatok erdélyi kézirattárakból", *Irodalomtörténeti Közlemények* 42 (1931): 479–494.

Szemerkényi 2009 Szemerkényi Ágnes. *Szólások és közmondások.* Osiris kézikönyvek. Budapest, Osiris Kiadó, 2009.

Szirmay 2008 Szirmay Antal. *Magyarország szóképekben* (*Hungária in parabolis).* Fordította Vietórisz József. Sajtó alá rendezte Csörsz Rumen István. Téka. Kolozsvár: Kriterion Könyvkiadó, 2008.

Thaly 1964 Thaly Kálmán. *Régi magyar vitézi énekek és elegyes dalok* I–II. Pest, 1864.

Thaly 1872 Thaly Kálmán. *Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez* 1–2. Pest: Ráth Mór, 1872.

Tolnai 1929 Tolnai Vilmos. „Árva gerlice", *Egyetemes Philológiai Közlemények* 53 (1929): 236–240.

Ujváry 1983 Ujváry Zoltán. „A részeg ember és felesége jelenete", In Ujváry Zoltán. *Játék és maszk: Dramatikus népszokások.* 2:117–141. Debrecen: 1983.

Vaderna 2014 Vaderna Gábor. „A közköltészet kutatása és az irodalomtörténet", In *Doromb: Közköltészeti tanulmányok 3.* Szerkesztette Csörsz Rumen István, 13–50. Budapest: Reciti, 2014.

Varga 1955 *Szádeczky: Miscellanea. Egy XVIII. századi versgyűjtemény ismertetése.* Sajtó alá rendezte Varga Imre. Irodalomtörténeti füzetek *2.* Budapest: Akadémiai Kiadó, 1955.

Varga 1957 Varga Imre. „Amade-versek kéziratos énekgyűjteményeinkben", *Irodalomtörténeti Közlemények* 61 (1957): 325–336.

Varga 1977a *A kuruc küzdelmek költészete.* Sajtó alá rendezte Varga Imre. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1977.

Varga 1977b *Szentsei György daloskönyve* I–II. Hasonmás kiadás. Sajtó alá rendezte Varga Imre. Bibliotheca Historica. Budapest: Magyar Helikon Kiadó, 1977.

Versényi 1914 *Szíveket Újító Bokréta. XVIII. évszázbeli dalgyüjtemény.* Kiadja Versényi György. Régi magyar könyvtár 35. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1914. Elektronikus változat: sajtó alá rendezte Labádi Gergely, http://mek.niif.hu/00200/00234/html/index.htm

Vértessy 1902 Vértessy Jenő. „Adatok Amade László életéhez. Első közlemény", *Irodalomtörténeti Közlemények* 12 (1902): 77–100.

Voigt 2014 Voigt Vilmos. *Negyvenöt év a szerelem kertjében: Összegyűjtött tanulmányok.* Budapest: Mundus Kiadó, 2014.

Szó- és névmagyarázatok

Absolon – a bibliai Saul király egyik fia, aki hajkoronájáról volt nevezetes. Vesztét is a haja okozta, mert menekülés közben fennakadt egy faágon (Sám2).

Acteon – Aktaion, vadász a gör. mitológiában, aki megpillantotta fürdés közben a meztelen Artemiszt (Dianát), a vadászat szűz istennőjét, s a csodás látványtól teljesen megfeledkezett magáról, mereven bámulva őt. Artemisz észrevette a leskelődőt, és szarvassá változtatta, majd dühében ráuszította Aktaiónra a saját kutyáit, akik széttépték szarvasnak hitt gazdájukat. (Vö. Ovidius: *Methamorphoses* III.)

adio – Isten veled! (ol.)

Adonis – Adónisz, görög mitológiai alak, az ősszel meghaló és tavasszal feltámadó természet megtestesítője. Adónisz csodálatos szépségű halandó ifjú volt, akibe beleszeretett a szerelem istennője, *Aphrodité*. Egy közös vadászatukon egy vadkan ölte meg, és az Alvilágba került. Aphrodité érte ment, de az Alvilág úrnője, Perszephoné is beleszeretett, s nem engedte el. Végül Zeusz úgy rendelkezett, hogy Adónisz az év egy részét a földön töltheti (vö. Ovidius: *Methamorphoses*). Kultusza az i. e. VII. századtól ismert, az i. e. V. századtól ünnepelték Athénban, Rómában, Egyiptomban és Kis-Ázsiában.

Aeneas – trójai királyfi, aki Trója pusztulása után Karthágóba menekülve beleszeretett Dido királynőbe, ám végül hűtlenül elhagyta. Dido öngyilkosságot követett el miatta (Vergilius: *Aeneis*).

Aethna – Etna, vulkanikus hegy Szicíliában

Aiolosz – szélisten a görög mitológiában, latinosan *Aeolus*

Amaryllis – pásztorleány neve

Amor – Ámor (gör.) 1) a szerelem istene (l. Cupido); 2) átvitt értelemben: maga a szerelem

Anchyses – Ankhüszosz trójai király, Aeneas apja, akinek Venus volt a kedvese, s a monda szerint kapcsolatukból született Aeneas.

apellál – panasszal, kéréssel fordul vkihez; fellebbez (jog)

apelláta – tiltakozás, panasz (vö. lat. *appellatio*)

Apelles – Apellész, a leghíresebb ókori görög (portré)festő i. e. IV. században, bár műveit csak legendákból ismerjük. Nagy Sándor udvarában élt.

Aphrodité –a szerelem istennője a görög–római mitológiában, római neve: *Venus*

apol(gat) – csókol(gat)

Apollo – Apollón, az egyik legsokoldalúbb isten a görög mitológiában, Zeusz és Létó fia, Artemisz ikertestvére. A költészet, zene, tánc, jóslás, gyógyítás, a pestis és az íjászat istene. Állandó jelzője: *Phoibosz*, azaz ragyogó, fénylő (lat. *Phoebus*).

Arachne – Arakhné, Kolophón hercegnője, a szövő-fonó és gobelinművészet mitikus képviselője. Versenyre kelt Athénével, aki tiszteletlensége miatt pókká változtatta.

Árgirus és *Tündér Ilona* – mesehősök, Gergei/Gyergyai Albert széphistóriájának főhősei

Ariadne – Ariadné krétai királylány, aki a görög mitológia szerint beleszeretett Thészeuszba, és segített neki legyőzni a labirintusban rejtőző félig ember, félig bika Minótauroszt. Thészeusszal együtt elhagyta Krétát, de az ifjú Naxosz szigetén hűtlenül magára hagyta várandós szerelmesét. Ariadné az ókortól kezdve az elhagyott szerelmes leány szimbólumává vált. Tragikusan végződő szerelme történetét képzőművészeti, irodalmi alkotások és zeneművek (operák) örökítették meg.

ave – légy üdvözölve! (lat.)
Bacchus – Dionüszosz, a bor és mámor örökifjúnak képzelt istene az antik mitológiában.
bagázsia – 1) katonai poggyász; 2) élelmet tartalmazó csomag (vö. fr. *bagage*)
bapka – batka, fillér
bavarus – bajor; *Bavaria* Bajorország latin neve
békó – béklyó, bilincs
Bellona – a harc istennője az ókori római vallásban. Mars nővére (a mítosz más változatai szerint felesége, esetleg leánya) volt. Olykor Duellonának is hívták.
Biblis, *Byblis* – Büblisz, Caunis húga az antik mitológiában, aki beleszeretett bátyjába. Amikor az visszautasította szerelmét, könnyeiben felolvadva forrássá változott. (Ovidius: *Methamorphoses* IX. 418–665. sor.)
borbély – felcser
bufány – a szoknyát kétoldalt kiszélesítő, kosárszerű betét (bécsi ném., vö. fr. *bouffant*)
Calypso – Kalüpszó, nimfa, a titán Atlasz leánya, aki a monda szerint Ógügié szigetén vendégül látta a hajótörött Odüsszeuszt és társait. Közben beleszeretett a nagy hősbe, halhatatlanságot ígért neki, ha a szigeten marad vele örök szerelemben. Odüsszeusz azonban jobban vágyott haza, Ithakába a felesége és fia viszontlátására, mint a halhatatlanságra, így visszautasította a nimfa szerelmét. Kalüpszó haragjában palotája börtönébe záratta Odüsszeuszt és kíséretét hét teljes évre (vö. Homérosz: *Odüsszeia*, VII. ének, 244 –267. sor)
carbunkulus, karbunkulus – sötétvörös színű drágakő, rubin
catarus – gyulladás, hurut
Cerberus – Kerberosz, az Alvilág bejáratát őrző háromfejű kutya a görög mitológiában
Chariklia, Chaliklia – Kharikleia, etiópiai királylány, szerelme Theagenész
Charon – Kharón, alvilági révész, aki az ókori hiedelem szerint csónakján az Alvilágba szállítja a holtakat.
Cicero – Marcus Tullius Cicero (i. e. 106–43), híres római író, filozófus, politikus és szónok, az antik szépprózа egyik legnagyobb mestere.

Clio – lásd *Kleió*
coki – kuss! Takarodj innen!
commendál – ajánl (lat.)
complement, compliment – 1) bók; 2) hajbókolás
conceptus, conceptio – felfogás, vélemény (lat.)
confundál – 1) összekever, összezavar; 2) megzavar, megdöbbent, megijeszt (lat.)
consolál – vigasztal, megnyugtat (lat.)
contemnál – megvet, lenéz, kigúnyol (lat.)
contentáló – megelégedett (lat.)
contentum – megelégedettség
Corydón – antik pásztor(név)
Cupido – Erósz, Ámor, 1) a szerelem istennőjének, Venusnak szárnyakkal, íjjal, nyíllal és tegezzel ábrázolt, vaknak, pajkosnak, ravasznak és hamisnak tartott kisfia, a szerelem istene; 2) átvitt értelemben: maga a szerelem
Cypria – Aphroditénak, a szerelem istennőjének mellékneve (Küprisz, Küpria), amelyet onnan nyert, hogy a tenger habjaiból születve először Ciprus (Küprosz) szigetén ért partot.
Cyrus – Kürosz, Kurus, dinasztiaalapító perzsa király. Előkelő születésű, de kitett gyermek volt, akit pásztorok neveltek fel a hegyekben, ui. nagyapja, Istuviga méd király egy jóslat hatására féltékenységből el akarta tenni láb alól. Ezt a legendát Hérodotosz említi. Az ő nevéhez fűződik Babilon bevétele (i. e. 539), a zsidók 70 éves száműzetésének vége.
csutora – kulacs, fából esztergált bor- vagy pálinkatartó edény
Delila – filiszteus nő, aki férjét, Sámsont kiszolgáltatta a filiszteusoknak, és a romlásba taszította (Bír 16, 4–20)
desperatus – (meg)keseredett, reménytelen, kétségbeesett (lat.)
Diana – Artemisz, a vadászat szűz istennője a görög–római mitológiában
Didó – Karthágó első királynője, aki öngyilkos lett, miután a Trójából menekülő Aeneas királyfi Zeusz parancsára elhagyta (Vergilius: *Aeneis*). Dido tragikus szerelme számos európai képzőművészt megihletett, az antik mondát Purcell *Dido és Aeneas* c. operája is feldolgozta.
diéta – országgyűlés (lat.)

driád – drüász, fában lakozó erdei nimfa az ógörög mondákban

echo – 1) visszhang; 2*)* egy erdei nimfa neve a görög mitológiában, aki sok fecsegése miatt büntetésből csak mások szavait tudja visszhangozni.

Eolus – lásd *Aiolosz*

evet – 1) szürke mókus (Sciurus vulgaris); 2) értékes mókusprém

fátum – végzet, előre megszabott sors (lat.)

Faunus, Faun – a rétek kecskelábú és kecskeszarvú, de emberi felsőtestű istene; a görög–római mondavilágban több faun is szerepel.

fávor, favor – kegy, jóindulat, pártfogás (lat.)

Fillis – lásd *Phyllis*

Flora – régi szabin istennő, a tavasznak, a virágoknak s a virulásnak, tehát a virágzó ifjúság örömeinek istene. A monda szerint Titus Tatius, a szabinok királya hozta át Rómába tiszteletét. I. e. 173-tól kezdve a Floralia (ludi Florales) ünnepét hat napig, április 28-tól május 3-ig tartották.

főnix – mitikus tűzmadár, mely a legenda szerint halála után hamvaiból újjáéled. A főnix (gör. *phoinix*) a feltámadás és az örök élet jelképeként a korai keresztény irodalom egyik népszerű motívumává vált.

fúriák – a bosszúállás istennői a görög mitológiában

gratia, grácia – kegyelem, megbocsátás (lat.)

hacuka, hacukás – hosszú kabát, -os

Hector – Hektór trójai herceg, Priamosz király és Hekabé legidősebb gyermeke, kiváló harcos, akit végül a görög Akhilleusz ölt meg párviadalban.

Hecuba – Hekabé, a görög mitológia szerint Priamosz trójai király felesége, 19 gyermeke közül számos nevezetes hős került ki, pl. Hektór, Parisz, ill. a jóstehetségű Kasszandra (vö. Homérosz: *Iliász*)

Heléna – Helené, Menelaosz spártai király felesége, a legszebbnek tartott földi asszony, akit Parisz trójai királyfi megszöktetett. Emiatt tört ki a trójai háború (vö. Homérosz: *Iliász*)

Helikon – hegy, mely a görög mitológiában a Múzsák tartózkodási helye, tetején épült Apollón isten temploma

Hercules – Héraklész, mitológiai hős, Zeusz és Alkméné fia, aki a mükénéi királynál szolgálva 12, nagy erőt és ügyességet igénylő

feladatot teljesített: tulajdonképpen kiirtotta kora összes rablóját és szörnyetegét. A sport és az utazás isteneként is tisztelték.

Hymen – Hümenaiosz, a házasság istene az antik mitológiában, barátja és kísérője a szerelem istenének, Cupidónak

istáp – gyógyító, orvosság

Jáson – Iaszón az aranygyapjúért tengerre szálló hősök, az argonauták vezére, Médea férje

Juno – Héra, Jupiter (Zeusz) főisten felesége, a házasélet őre az antik mitológiában

kalastrom – klastrom, kolostor

karazéroz – becézget, csókolgat, nyájaskodik

kláris, kaláris – apró szemű gyöngy

Kleió – Clio, a kilenc múzsa egyike, a történetírás és a heroikus költészet megtestesítője a görög mitológiában

könyv – könny

köpöly – üvegből készített gömbölyű vagy hengeres edény, vérszívó és méregtelenítő eszköz, melyet leginkább az emberek hátára tesznek. Hólyagcsupornak is hívják.

köpölyözés – régi gyógyító eljárás, amely a felmelegített köpöly szívóhatásán alapul

kujon – nőcsábász férfi (ném. Kujon)

lárva – álarc, tettetés, színlelés (lat.)

legottan – azonnal

máriás – ezüst tallér, egyik oldalán Szűz Mária a kis Jézussal. Magyarországon a XVII. században vertek ilyen pénzt.

Medea – Médeia, kolkhiszi királylány, aki varázserejével segítette szerelmét, Iaszónt (vö. Ovidius: *Methamorphoses* VII, 1–452. sor)

Mercurius – Hermész, Jupiter (Zeusz) Maia nimfától született fia, az istenek szárnyas sarukkal vagy csizmával, karddal és nemezkalappal ábrázolt hírnöke, a pásztorok, utazók, kereskedők, súly- és hosszmértékek istene, az ékesszólás, az irodalom, az atlétika és a tolvajok védelmezője az antik mitológiában

Minerva – lásd *Pallasz Athéné*

napeák – a hegyi legelők, völgyek nimfái

napestvég – napestig

nymphák – természetfeletti erejű félistennők az antik mitológiában, akik a hegyek, erdők, berkek, források, folyók és a tengerek

lakói és védőszellemei. Diana (Artemisz) istennő vadásztársai, nagy szerepük van az isteni genealógiában is. Átvitt értelemben: isteni szépségű nők.

Orestes – Oresztész, görög mitológiai alak, Agamemnón fia, Élektra és Iphigénia fivére, aki Apollón parancsára megölte házasságtörő anyját, Klütaimnésztrát és annak szeretőjét, Aigiszthoszt, majd hogy megmeneküljön a harag istennőinek zaklatásától, megszerezte Tauriszból Artemisz istennő szobrát.

Orpheus – Orpheusz, a görög mitológia isteni származású énekese és lantosa, aki zenéjével lecsillapította a vadállatokat, táncra indította a sziklákat, megállította a folyókat. Muzsikája révén még az Alvilágba is eljutott, hogy a kiszabadítsa onnan halott szerelmét, Eurüdikét (vö. Ovidius: *Methamorphoses* X, XI.).

Pallasz Athéné – Zeusz leánya, a tudományok, bölcsesség istennője a görög mitológiában, római nevén: *Minerva*

Pán – a nyájak, pásztorok, a vadászat védőistene a görög mitológiában

Parisz – trójai királyfi, aki a vendégjog megsértésével megszöktette Helenét, Menelaosz spártai király feleségét. Az antik monda szerint jutalmul kapta Aphroditétól a legszebb földi asszonyt, azért, mert a viszály istennőjének aranyalmáját a három egymással versengő istenasszony (Héra, Pallasz Athéné és Aphrodité) közül ez utóbbinak, a szerelem istennőjének juttatta (vö. Homérosz: *Iliász*). A Trója pusztulásáról szóló antik történet az évszázadokon át igen népszerű volt egész Európában, magyarra Haller János fordította le 1682-ben (*Hármas história,* Kolozsvár, 1695).

párkák – moirák, a három mitológiai sorsistennő neve. Klothó az emberi élet fonalát fonja, Lakhészisz hozzá a szöszt „ereszti", tehát nyújtja, Atroposz pedig végül elvágja az emberi élet fonalát.

Parnassus – Parnasszosz, közép-görögországi hegység Delphoi közelében; az antik mitológiában Apollón és a múzsák kedvelt tartózkodási helye.

patvarista – ügyvédbojtár, joggyakornok

pazdorja – pozdorja, 1) a len és a kender törésekor, a rostok közül kihulló fás részekből keletkező hulladék; 2) újabban a fa felaprítása során keletkező anyag neve. Tájnyelvi szó.

Pegasus – Pégaszosz, a görög mondavilág szárnyas lova, a szárnyaló költői ihlet jelképe

Phaeton – Phaitón, Héliosz napisten fia. A monda szerint az apjától egy napra kölcsönkérte a tüzes napfogatot, de nem tudta irányítani az égi szekeret húzó vad paripákat, s azok fel-alá rohantak vele, az ifjú pedig a kocsiból kizuhanva szörnyethalt (Ovidius: *Methamorphoses,* II. 167–209. sor).

Phoebus – Phoibosz, Apollón mellékneve, aki a múzsák vezetője és napisten az antik mitológiában

Phyllis – pásztorleány

pint – ivóedényről elnevezett régi bormérték, kb. 2 icce.

pintes korsó – boros korsó, űrtartalma vidékenként változó

píp, pép – cicoma, dísz

plánéta – népszerű jósló kártya, cédula, amelyet a vásárokon a „plánétás ember" madara (rendszerint egy papagáj) húz ki

Pluto – Plutón, az Alvilág ura, Proserpina (Perszephoné) férje, Jupiter testvére a görög mitológiában

pohánka – gabonaféle, tatárkása

praesentál – be- vagy megmutat (lat.)

Proserpina – Perszephoné, Jupiter (Zeusz) és Ceres (Démétér) leánya, a tavasz istennője a görög mitológiában, akit Pluto, az alvilág ura elrabolt, s anyja könyörgésére évente egyszer enged vissza a földre (vö. Ovidius: *Methamorphoses,* V. 341–572. sor)

Protheus – Próteusz, a görög mitológia egyik vízi istensége (Poszeidón fia), aki tetszés szerint tudja alakját változtatni

punctum – 1) pont, írásjel; 2) pillanat (lat.)

Pyramus – szép babilóniai ifjú, aki a monda szerint azt gondolván, hogy szerelmét, Thisbét széttépte egy oroszlán, bánatában öngyilkos lett

ráró – sebes röptű, ragadozó madár, kerecsensólyom. Gyakran szerepel összevont hasonlatként a XVI–XVIII. századi költészetben. A gyorsaságára utalva vált gyakori lónévvé is.

repete – ismételd! (lat.)

restál – 1) hátramarad; 2) megmarad, életben marad (vö. lat. *resto, -are, restiti*)

revans – megtorlás, viszonzás (vö. ném. *revanschieren*)

Salamon – ótestamentumi zsidó király, Dávid király Betshabétól

született fia, aki bölcsességéről híresült el (lásd a neki tulajdonított *Példabeszéd*eket a Bibliában)

Sámson – nagy erejű bibliai hős, kinek ereje hosszú hajában rejlett. Filiszteus felesége, Delila kicsalta titkát, ennek segítségével megfosztották erejétől, megvakították és megláncolták a filiszteusok. Úgy halt meg, hogy ledöntötte Dágon templomának tartóoszlopát, amelyhez hozzákötötték (Bír 13–16; Zsid 11, 32).

satyrusok – szatírok, alsóbb rendű erdei-mezei istenek, akiket szőrös emberi felső testtel, de kecskeszarvval és -lábbal ábrázoltak.

Scylla és Charybdis – mitológiai lények, két tengeri szörny a Messinai-szorosban. A calabriai parton ugatva üvöltő Scylla (Szkülla) egykor gyönyörű tengeri nimfa volt, akibe Glaukosz tengeristen beleszeretett, de ő nem viszonozta érzéseit. Az isten tanácsot kért Kirkétől, a boszorkánytól, aki, mivel szerelmes volt Glaukoszba, féltékenységében megmérgezte a tengert, ahol Scylla fürödni szokott, így amikor a nimfa belemerült a vízbe, ágyékából hat rettentő kutyafej nőtt ki, mindegyikben három szörnyű fogsorral, és hosszan kígyózó polipszerű karokkal, melyekkel elragadta a hajósokat. Charybdis (Kharübdisz) a vele szemközti partokat tartotta rettegésben: ő is nimfa volt egykor, akit Zeusz bosszúból szörnnyé változtatott. Olyan örvény lett, amely naponta háromszor szívja be és zúdítja ki a vizet. Nem lehetett úgy átkelni a Messinai-szoroson, hogy valamelyik szörny ne veszélyeztette volna a hajósok életét.

selma – csaló, kópé (ném. *Schelm*)

skófium – arany vagy ezüst hímzőfonal

spacérozik – sétálgat (ném. *spazieren*)

svekus – svéd

Sylvanus, Silvanus – az erdők és mezők istene az antik mitológiában

szirének – madártestű, szép arcú lányok, akik bűvös énekükkel magukhoz csalják és elpusztítják a hajósokat (vö. Homérosz: *Odüsszeia*)

szű – szív

Tantalus – Tantalosz, mitológiai személy, Jupiter fia, kinek földi bűneiért az Alvilágban a kielégítetlen éhség és szomjúság gyötrelmeit, azaz: „tantaluszi kínokat" kell elviselnie.

tászli – csipke vagy fodor az ing nyakán
titánok – a *titánok* és titaniszok a görög mitológiában Gaia és Uranosz első gyermekei, az istenek második nemzedéke
tőr – (vadfogó) csapda
trucc – dac (vö. ném. *Trotz*)
Tysbe – Thisbe, babilóniai leány, aki megölte magát, mert azt hitte, hogy szerelme, Pyramus öngyilkos lett
Tytirus – pásztorfiú neve
Tytius – Titüosz, Zeusz fia, egy óriás, akit büntetésből a Tartaroszhoz láncoltak az istenek, és nappal saskeselyű marcangolta éjjelente mindig újra kinövő máját.
unikornis – egyszarvú vadállat, akit a legenda szerint csak szűzleány tud megfogni és megszelídíteni
vale – Isten veled! (lat.)
vegzál – háborgat, gyötör, zaklat (lat.)
Venus – Aphrodité, a szerelem istennője a görög–római mitológiában
virtus – 1) bátorság, hősiesség; 2) erény (lat.)

Akrosztichonos versek jegyzéke

Akrosztichon	*A versek sorszáma*
AMAD = Amade	14–15
AMADE	2, 6, 9–12, 17, 21
ANNA	8, 18
ANNGI = Angi? (Angéla); Anni?	23
BALOGH	34, 193
BALOH = Balogh	41
BARKOTZI SIGMOND = Barkóczi Zsigmond	42
BARÓTI JASN = Baróti János	31
BOROS JANOS = Boros János	26
CHRISTINA CHERI = Krisztina Cseri	52 (vö. 120)
CSOKA = Csóka (István?)	50
ÉÉA SASI = Éva Sasi/Sási?	58
EMÉK SZAB = Emericus Szabó?	67
EMIK SZAB = Emericus Szabó?	57
ERDÉLI FERENCZ = Erdélyi Ferenc	65
ÉVA	70
GRÓF ÉSTÉRHÁZ MAGDOLNA = gróf Eszterházi Magdolna	79

J JMRE = [Bezeréd]j Imre 93
IJEI (Ilyei?) 108
JGNACZ ([Mészáros] Ignác) 101
JOSEPHE (Józsefé) 98
JUELKA (Julika, Julka?) 97
JULIANNA 110
KÖKÉNYESSI MIHALI = Kökényessi Mihály 116
KRJSZTINA TSERI = Krisztina Cseri 120
LIPCS = Lipcsei? 121
MARFI (Márfi?) 129
MOLNAR IANOS = Molnár János 130, 143
MOLNÁR 134
ROSALIA 169
SARKAI (Sárközi István) 218
SZENTZÉ = SZENTZI 183
SZIVÉM = Szívem 192
SZOMORU GERLITZE 178
TERESZKA 195
THERESIA 204
THERESIA BERTIN 206
VIDI IRTAA = Vidi írta a 212 [2]
VISI ANNA 214
VIZER IANOS TMTEAUS FIA
= Vizer János Timóteus/Matteus? Fia 219
VIZKELÉTI JÓSÉP = Vízkeleti József 213
VZABO = Szabó 216

Kezdősormutató

incipit	sorszám	lapszám	jegyzet
Aethnához hasonló szívem	(1. sz.)	37	425
Ah, ah, ah, ha nem élhetek távul	(2. sz.)	39	425
Ah, hová légyek? Búmban mit tégyek?	(3. sz.)	40	426
Ah, jaj! Ah, fáj! Búra tér örömem	(4. sz.)	41	426
Ah, jaj, mit látok? Szívemmel mit szemlélek?	(5. sz.)	42	426
Ah, már egyszer engeszteld meg	(6. sz.)	45	427
Ah, már hová légyek?	(7. sz.)	47	429
Ah, mit kénzod én szívemet [1]	(11. sz.)	54	431
Ah, mit kénzod én szívemet [2]	(12. sz.)	55	431
Ah, távozzál, ne kénozzál	(13. sz.)	57	432
Áldott vagyok, én reményem	(17. sz.)	61	436
Állandó az én hívségem	(18. sz.)	62	437
Állhatatlan Bolena	(8. sz.)	49	429
Állj előmbe, rózsám, hadd búcsúzzam tőled!	(20. sz.)	65	438
Álnok szerencse, szívem bilincse	(24. sz.)	70	440
Ámbár égek, hozzád leborultam	(9. sz.)	50	430
Ámbár nékem nincsen kincsem	(14. sz.)	58	433
Árva szívem nyögésit	(230. sz.)	405	601

incipit	sorszám	lapszám	jegyzet
Árva vagyok, szívem, nálad nélkül	(16. sz.)	60	435
Átkozlak, te szerelem	(21. sz.)	65	438
Átkozott szerelem, nincs benned kegyelem	(15. sz.)	59	434
Átkozott szív! Mért így megvetetted	(10. sz.)	52	430
Átkozott Venus, tűlem messze fuss	(22. sz.)	67	439
Az egész ég azt vallja	(23. sz.)	69	439
Az nehéz, midőn véled vagyok	(19. sz.)	64	437
Babi, bús sóhajtásimbúl	(239. sz.)	421	610
Bágyadoz én szívem, nincsen erőm	(26. sz.)	73	440
Bánatimnak örvényiben	(39. sz.)	96	454
Bánatos szívemre nagy fájdalom szállott	(40. sz.)	98	456
Bár Dianna szívesen mulasson az hívesen	(27. sz.)	74	441
Bár téged az diadalom	(29. sz.)	79	445
Bárha ellenkeznek, Hogy téged szeretlek	(28. sz.)	77	442
Bármiképpen ételted magadban	(41. sz.)	99	456
Beteg vagyok testemben	(30. sz.)	80	446
Bizony igaz, nehéz dolog úgy élni	(42. sz.)	101	457
Bizonnyal mondom, nem vétettem	(25. sz.)	72	440
Bokros bánat, mely unalmat szívemben szerzettél	(43. sz.)	104	458
Boldog az az szív, ki magához olyan hív	(33. sz.)	85	448
Boldog az igaz, nem gaz, amely szerethet	(34. sz.)	86	448
Boldog az, akit Kupido nem sértett	(220. sz.)	394	597
Boldogtalan az az óra, melyben megismértelek	(45. sz.)	107	461
Boldogtalan sorsa siralmas éltemnek	(44. sz.)	105	458
Boldogtalan sorsa siralmas szívemnek	(31. sz.)	82	446
Boldogtalan vagyok, mert kínaim nagyok	(35. sz.)	87	449
Boldogtalan, az igaz, olyan szerencse	(193. sz., vers)	339	580
Bolond, ki szenved	(46. sz.)	107	461
Bolondság embernek titkon gerjedezni	(36. sz.)	90	451
Bolondság volt nádhoz bézni	(32. sz.)	83	447
Borulok hozzád, oh, kegyesem	(49 [2]. sz.)	116	466
Búban én életem, siralomban habzik	(37. sz.)	93	453
Búbánattal béborét s szomorét a víg szerelem	(47. sz.)	109	463
Búcsúzom tűled, oh, kegyesem	(49 [1]. sz.)	114	464
Búm sőrő ködjéből, kínom felhűibűl	(38. sz.)	94	454

incipit	sorszám	lapszám	jegyzet
Búsul szívem éretted	(48. sz.)	113	464
Calypsó sem élt oly nyughatatlanságban	(52. sz.)	120	468
Cyprus szigetjében töndöklő rózsácskám	(53. sz.)	123	468
Csak el nem ájultam, midőn hallottam	(205. sz.)	354	586
Csak forgandó állapotja	(206. sz.)	355	587
Csak szívemben hőlök, hogy vagy hitetlen	(50. sz.)	118	467
Csak titokban köll tartanom	(51. sz.)	119	467
De hamar elmúltál, édes leányságom	(56. sz.)	127	470
De kár nékem szeretni, kincsem, Bábi, téged	(54. sz.)	124	469
Dicséretes dolog, nyájas tisztelet	(55. sz.)	126	469
Égek érted, de nem érzed	(223. sz.)	397	598
Egek, mért sértettetek?	(232. sz.)	409	602
Egek, segétséggel hozzám siessetek	(60. sz.)	132	473
Égő tüze én szívemnek	(61. sz.)	133	473
Ekkoráig híven kedveltelek	(62. sz.)	135	475
El kell menni bús fejemnek	(64. sz.)	137	476
Élek, de mintha nem élnék	(63. sz.)	136	475
Élj jó egészségben, virágzó violám	(68. sz.)	146	477
Elmentem volt tűled, szívem	(65. sz.)	139	476
Éltem baja s gyakor jaja	(66. sz.)	143	477
Eltükélettem, hogy szerencsétlen [1]	(67. sz.)	144	477
Eltükéllettem, hogy szerencsétlen [2]	(57. sz.)	128	471
Éltünknek éljük végan örömeit!	(236. sz.)	415	604
Én is voltam szerelmes	(70. sz.)	148	479
Én kesergek és epedek, mint remete szív	(71. sz.)	149	479
Én mást nem szeretek	(72. sz.)	150	480
Én szeretem, mondani nem merem	(58. sz.)	129	472
Engem hát elhagysz	(69. sz.)	146	478
Erdőkön, mezőkön járó	(59. sz.)	131	472
Érted élek, érted halok	(73. sz.)	151	480
Felnyitom már bús szívemnek	(74. sz.)	152	481
Feltaláltatik-e vajon széles e világon	(75. sz.)	152	482
Feltettem magamban, látván	(76. sz.)	154	483
Galamb az galambját úgy szereti	(221. sz.)	395	598
Gondolatim között arra jutottam	(226. sz.)	401	600

incipit	sorszám	lapszám	jegyzet
Gyarlóságom, íme, mire hozott	(78. sz.)	157	484
Gyászos életemet szánom keservesen	(79. sz.)	159	484
Gyenge Klorinda	(77. sz.)	155	483
Ha engem szívedből ki nem zártál	(81. sz.)	163	490
Ha keressz nálom állandóságot	(80. sz.)	163	490
Hervad szívem, s árad naponként bánatom	(83. sz.)	166	492
Hidd el, szívből, nem szénből szeretlek	(228. sz.)	403	600
Híres főrend nemzetiben *(Phaedra – Hÿpolitushoz)*	(88. sz.)	174	496
Híven szeretni, de el kell titkolni	(84. sz.)	168	492
Hogyha merném búsétani kegyes személyedet	(85. sz.)	169	493
Hol vagy, Múzsa vagy Médea	(86. sz.)	171	493
Hol vagytok, Pegasus, Parnassus leányi	(82. sz.)	165	491
Hova készülsz, szívem, tűlem elbujdosni	(87. sz.)	173	494
Ifjú legény lévén sokat gondolkodom	(102. sz.)	194	507
Ifjúság, mint sólyommadár	(103. sz.)	196	508
Igaz nevem Adolphusnak	(104. sz.)	198	510
Ím, koporsód ajtajánál áll hív szeretőd	(91. sz.)	177	499
Inkább bosszont hamisságod	(108. sz.)	205	511
Isten hozzád! Ily áldást ád	(105. sz.)	200	510
Isten hozzád, ó, Nagyszombat	(106. sz.)	201	511
Istenem! Vigasztalj szerelmem tözében	(107. sz.)	204	511
Jaj énnékem, mert szeretlek	(90. sz.)	176	497
Jaj énnékem, szívem, szerelmem	(96. sz.)	185	504
Jaj, gonosz szerencse én velem mint bántál	(93. sz.)	180	500
Jaj, ha tudnád, én szerelmem	(94. sz.)	181	501
Jaj, haragszik a szeretőm	(89. sz.)	175	496
Jaj, hogy kezdjem búcsúzásom	(95. sz.)	183	501
Jaj, jaj, szemem könyvezdegél	(97. sz.)	186	504
Jaj, kínomat ki nem beszélhetem	(98. sz.)	187	504
Jaj, már hová legyek	(92. sz.)	178	499
Jaj, miként folytassam siralmas verseim	(99. sz.)	188	505
Jaj, mit kínlódom, érted olvadom	(100. sz.)	190	506
Játszadozó szerelem arra felindétott	(101. sz.)	192	506
Jer, magyar, sérj velem	(238. [2] sz.)	418	606
Jól tudod, hogy szeretlek	(109. sz.)	206	512

incipit	sorszám	lapszám	jegyzet
Jusson egyszer már eszedben	(110. sz.)	207	512
Kedves társom, vajon hol vagy?	(114. sz.)	212	518
Kedvesen tartott szívem, asszonyom!	(112. sz.)	210	517
Kegyes tavasz rózsámat	(231. sz.)	406	602
Kesergő szívemre nagy fájdalom szállott	(116. sz.)	218	521
Keserűség éltemet, bokros bú járja fejemet	(118. sz.)	222	524
Keserves fájdalom, kínos aggodalom	(117. sz.)	220	523
Keservesen kezdi búcsúzó verseit	(113. sz.)	210	518
Ki vagy? Ki vagy? Kit háborgatsz?	(115. sz.)	217	521
Kik rózsának a szépségét	(120. sz.)	225	528
Ki-ki az leánynak szépségét nézed	(119. sz.)	224	527
Kuku, kuku, kukucskám	(111. sz.)	209	513
Lövék foglya virágzó éltemnek	(121. sz.)	229	529
Magos hegyek, szeléd erdők	(123. sz.)	231	529
Már állandó s nem változó légy hozzám	(129. sz.)	243	533
Már végan élek, bútúl nem félek	(125. sz.)	238	531
Mások mondják, hogy szeretlek	(128. sz.)	242	533
Még az méznél is édesebb	(130. sz.)	244	534
Még vagyok hív szolgád, kegyességed rabja	(133. sz.)	250	536
Megholt feleségem, satis tarde quidem	(132. sz.)	249	535
Meglátván az kis Bábi	(122. sz.)	230	529
Méltán tehát gyötrődöm	(134. sz.)	251	537
Mely bolondság titkon szenvedni	(234. sz.)	412	603
Mely kénos a szívnek titkon élni	(126. sz.)	239	531
Mely régen titkoltam szerelmemet!	(135. sz.)	253	537
Menj el, édes fecském, violám köszöntsed	(136. sz.)	254	538
Mennyit nem fáradtam, nyughatatlankodtam	(137. sz.)	255	538
Mért kínzod életemet, keseréted kedvemet?	(138. sz.)	256	539
Miért gyüttél, szívem, most hozzám búcsúzni?	(127. sz.)	240	532
Minap egy szigetben bajos utazással	(139. sz.)	257	539
Minden az ég alatt mulandóság	(131. sz.)	248	535
Mint gerlice madár, ki társától elvál	(140. sz.)	260	539
Mit futsz tőlem, édes szívem?	(124. sz.)	236	531
Most az öröm járja, majd siralom	(217. sz.)	387	594
Most kezdett énhozzám egy kismadár járni	(142. sz.)	263	541

incipit	sorszám	lapszám	jegyzet
Most, most nevess életednek	(143. sz.)	264	542
Mostan azt megvallom, magamat vádolom	(141. sz.)	261	541
Múljék minden el álnok szíveddel!	(144. sz.)	268	545
Nagy munka a szíven erőszakot tenni	(155. sz.)	279	554
Nagy nyomorúságban, élek is rabságban	(146. sz.)	270	548
Ne fuss tűlem, én szerelmem!	(152. sz.)	276	553
Ne járj, szívem, hozzám éjjel	(156. sz.)	281	554
Ne készülj, szerelmem, tőlem elbujdosni	(150. sz.)	274	551
Nékem most egy szép gondolat ütközött elmémben	(157. sz.)	281	555
Nem dicsérem, de szép, mint az hajnalcsillag	(147. sz.)	271	548
Nem gondolok hiteddel	(149. sz.)	273	550
Nem kell a szívnek nyelviről ételni	(154. sz.)	278	554
Nem kívánok mást, csak halálomat!	(158. sz.)	283	557
Nem tudom én semmit tótul	(145. sz.)	269	546
Nem tudom, ki szeretne	(148. sz.)	272	549
Nem vagyok én azért álnok	(153. sz.)	277	553
Nézd el, pajtás, miképpen bolondult meg a világ!	(151. sz.)	276	552
Nossza, magyar, mit akarsz? [1]	(238. [1] sz.)	418	606
Nossza, magyar, mit akarsz? [2]	(238. [3] sz.)	420	606
Ó, mely nehéz szeretni	(161. sz.)	287	558
Ó, ti boldog órák, frissen hogy múltatok	(160. sz.)	286	558
Oda megyek étszakára	(159. sz.)	285	558
Oh jaj, porrá váló és elmúló éltem	(164. sz.)	291	560
Oh, én reméntelen, igen szerencsétlen	(163. sz.)	289	559
Oh, kegyetlen! Mit vétettem?	(165. sz.)	294	561
Oh, keserves szenvedés!	(227. sz.)	402	600
Oh, mely keservesek én eltölt napjaim	(166. sz.)	294	561
Oh, mely nehéz megválásom	(167. sz.)	296	562
Oh, szívem öröme, mit habozol?	(225. sz.)	400	599
Óhajtozó gondolatim mikor környőlvésznek	(162. sz.)	287	558
Parola, hogy enyém lészesz	(168. sz.)	298	563
Ritka álom, nincs is nálom	(169. sz.)	300	563
Sebes szívem nagy gyötrelmi	(192. sz.)	337	580
Semmi kedvem nincsen	(173. sz.)	305	565
Senki titkát, se szándékát	(177. sz.)	313	568

incipit	sorszám	lapszám	jegyzet
Siralmas életem, bánom cselekedetem	(176. sz.)	309	567
Siralomnak, fájdalomnak völgyében kesergek	(178. sz.)	313	569
Sirathatom, amik rajtam estek, lettek	(179. sz.)	316	571
Soha nem reméltem ily nagy esetemet	(180. sz.)	318	572
Sóhajtozik egy szép nympha magában	(218. sz.)	388	595
Sok kínokkal terheltettem	(182. sz.)	322	573
Sokan mondják, hogy szeretlek	(194. sz.)	340	581
Sokat futtatom elmémet	(181. sz.)	319	572
Sokat futtattam elmémet	(229. sz.)	404	600
Szánom gyászos életemet	(183. sz.)	324	573
Szép Cicerkém, szeléd birkém	(191. sz.)	335	579
Szép szűz, kék szemekkel	(235. sz.)	414	603
Szép virágok, zengő ágok	(184. sz.)	326	575
Szép, ép kép! Észre nem veheted	(172. sz.)	303	565
Szerelem gyötrelemmel együtt jár	(185. sz.)	326	575
Szerencsétlen állapotom	(186. sz.)	327	575
Szerencsétlen fátum, s gyarló olyan hívség	(193. sz., mottó)	339	580
Szerencsével az kinek van frigye	(175. sz.)	307	566
Szeretni jó ugyan, szeretni kell	(187. sz.)	329	576
Szerettelek, álnok lélek, te nem szerettél	(222. sz.)	396	598
Szerettem személyedet	(188. sz.)	330	577
Szívem fájdalmi újulnak	(171. sz.)	302	564
Szívem fájdalmi újulnak	(224. sz.)	399	599
Szívem, jön már szerelmünknek	(233. sz.)	410	603
Szívemen most felépült	(174. sz.)	306	565
Szomorú hérekkel a szívek sértetnek	(189. sz.)	331	577
Szomorú már nékem járásom, kelésem	(190. sz.)	333	578
Szüntelen kesergek temiattad, szívem	(170. sz.)	302	563
Távozzál, istentelen	(195. sz.)	341	582
Te csintalan szerelem	(202. sz.)	348	585
Te szép személyed óhajtom	(201. sz.)	347	584
Téged ugyan el kell hagynom	(196. sz.)	342	582
Tehát elmenjek, végbúcsút vegyek?	(197. sz.)	344	583
Tehát elmentél, végbúcsút vettél	(198. sz.)	344	583
Tehát ugyan meg kell halnom	(199. sz.)	345	583

incipit	sorszám	lapszám	jegyzet
Tekénts már, szép rózsám, te hív szolgálódra	(200. sz.)	346	584
Tenger búknak közepén	(237. sz.)	416	605
Tovább nem tűrhetem	(203. sz.)	350	585
Tréfa kívül én csak bízok	(204. sz.)	352	586
Úgy hallottam, …, megnyergelted lovadat	(207. sz.)	357	587
Ugyan egyszer szállj szívedben!	(208. sz.)	366	588
Úri nemzet eredete *(Hÿpolitus – Phaedrához)*	(209. sz.)	367	589
Vajha ki tudná, vagy tapasztalná	(212. [1] sz.)	375	591
Vajha kimondhatnám kénját én szívemnek	(211. sz.)	373	590
Vajon nyiladat ellenem mért célozod, Cupido?	(212. [2] sz.)	376	592
Vale, szívem, én szerelmem!	(210. sz.)	369	589
Változással, kedvmúlással folynak az esztendők	(213. sz.)	378	592
Vég szerelmed álnoksága	(216. sz.)	386	594
Vidámságát szívemnek	(214. sz.)	382	593
Vigassága ez világnak	(215. sz.)	384	594
Világ haszontalanság	(219. sz.)	389	596